

**ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER VE TÜRKİYE CUMHURİYETİ
İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİ ÖĞRETİM
PROGRAMLARININ AZERBAJCAN VE TÜRKMENİSTAN'DAKİ
EŞDEĞER DERSLERİN ÖĞRETİM PROGRAMLARIYLA
KARŞILAŞTIRILMASI**

Mehmet ORAN
Doktora Tezi

Danışman: Doç. Dr. Barış METİN

Uşak
Şubat, 2018

UŞAK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜŐÜ

**ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER VE TÜRKİYE CUMHURİYETİ İNKILAP
TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARININ
AZERBAYCAN VE TÜRKMENİSTAN'DAKİ EŞDEĞER DERSLERİN
ÖĞRETİM PROGRAMLARIYLA KARŞILAŞTIRILMASI**

DOKTORA TEZİ
İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜ
SOSYAL BİLİMLER VE TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

TEZ DANIŐMANI:
DOÇ. DR. BARIŞ METİN

MEHMET ORAN

UŞAK-2018

UŞAK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Doktora Programı 144032073 no'lu öğrencisi Mehmet ORAN'ın "Ortaokul Sosyal Bilgiler Ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programlarının Azerbaycan Ve Türkmenistan'daki Eşdeğer Derslerin Öğretim Programlarıyla Karşılaştırılması" adlı tezi 15 /02 / 2018 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca Doktora Tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Jüri	Adı Soyadı	İmza
Danışman	: Doç. Dr. Barış METİN	
Üye	: Prof. Dr. Sadiye TUTSAK	
Üye	: Doç. Dr. Şaban ORTAK	
Üye	: Doç. Dr. Mehmet ÖZDEMİR	
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Kamil UYGUN	

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. Mehmet KARAYAMAN

ÖZET

ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER VE TÜRKİYE CUMHURİYETİ İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AZERBAYCAN VE TÜRKMENİSTAN'DAKİ EŞDEĞER DERSLERİN ÖĞRETİM PROGRAMLARIYLA KARŞILAŞTIRILMASI

Mehmet ORAN

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Şubat-2018

Danışman: Doç. Dr. Barış METİN

Eğitim ülkelerin gelişmişlik düzeylerini gösteren en önemli ölçütlerden biridir ve her ülke eğitim düzeyini çağdaş standartlara ulaştırmayı amaçlamaktadır. Ülkeler farklı ülkelerin eğitim programlarını inceleyerek, faydalı yanlarını kendi ülkelerinin eğitim programlarına entegre etmek için büyük çaba sarf etmektedirler. Bu sebeple bu çalışmanın amacı; Türkiye'deki Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programları ile Azerbaycan ve Türkmenistan'daki Sosyal Bilgiler dersi ile eşdeğer derslerin öğretim programlarını karşılaştırarak, öğretim programları arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları ortaya koymaktır. Ayrıca Türkiye'deki Sosyal Bilgiler dersi kapsamındaki derslerin öğretim programlarını değerlendirerek mevcut Sosyal Bilgiler öğretim programının eksikliklerini gidermeyi ve ilerisi için yol göstermeyi de amaçlamaktadır.

Karşılaştırmalı eğitim çalışması olan bu çalışma nitel bir çalışmadır ve bu çalışmada nitel araştırma modellerinden doküman incelemesi metodu kullanılmıştır. Ayrıca çalışmada var olan bir durum ortaya konmak amaçlandığından tarama modeli kullanılmıştır.

Bu çalışmada araştırmaya dahil edilen Azerbaycan ve Türkmenistan'ın hali hazırda uygulanmakta olan Sosyal Bilgilerle eşdeğer derslerin (5. 6. 7. ve 8. sınıflar) öğretim programları ile Türkiye Cumhuriyeti'nde hali hazırda uygulanan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programları karşılaştırılmıştır. Araştırmaya dahil edilen ülkelerin Sosyal Bilgilerle eşdeğer derslerin öğretim programları incelenerek; programların amaçları, içerikleri, öğrenme-öğretme süreçleri ve ölçme-değerlendirme durumları incelenerek benzerlik ve farklılıkları ortaya konmuştur. Elde edilen bulgular yorumlanarak şu sonuçlara

ulaşmıştır: Araştırmaya dahil edilen ülkeler amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve ölçme-değerlendirme boyutlarında birbirleriyle karşılaştırıldığında; ulusal değerleri yansıtması, toplumsal ve kültürel değerleri koruyup geliştirmesi, diğer ulusların kültürleri hakkında bilgi vermesi, bilimsel, esnek, uygulanabilir, açık ve net olması, günlük hayatla bağ kurulabilmesi, öğrencilere rehber olup öğrencileri geliştiren nitelikte olması, lakin velilerle işbirliğine vurgu yapmaması bakımından benzerdirler.

Ayrıca bu çalışmaya dahil edilen Azerbaycan ve Türkmenistan'ın hali hazırda uygulanmakta olan Sosyal Bilgilerle eşdeğer derslerin (5. 6. 7. ve 8. sınıflar) öğretim programlarının genel yapıları ile Türkiye Cumhuriyeti'nde hali hazırda uygulanan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programlarının öğeleri karşılaştırılmıştır. Araştırmaya dahil edilen ülkelerin Sosyal Bilgilerle eşdeğer derslerin öğretim programlarının öğeleri incelenerek; öğretim programlarının öğrenme alanları, üniteleri, kazanımları, kavramları, becerileri ve değerleri incelenerek benzerlik ve farklılıkları ortaya konmuştur. Elde edilen bulgular yorumlanarak şu sonuçlara ulaşılmıştır: Türkiye'de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programlarının öğeleri Azerbaycan ve Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile ilişkili derslerin programlarının öğelerine göre daha geniş ve kapsamlı olduğu görülmektedir.

Elde edilen bulgular sonucunda araştırmaya dahil edilen ülkelerin amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve ölçme-değerlendirme boyutlarında bazı farklılıkların da olduğu görülmektedir. Türkiye'de ve Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve ölçme-değerlendirme boyutlarında özel gün ve haftaların öneminden bahseden bilgilere yer verilmezken Azerbaycan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve ölçme-değerlendirme boyutlarında özel gün ve haftaların öneminden bahseden bilgilere yer verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, karşılaştırmalı eğitim, öğretim programı, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük

ABSTRACT**COMPARING THE CURRICULUM OF MIDDLE SCHOOL SOCIAL STUDIES
AND THE REPUBLIC OF TURKEY HISTORY OF REVOLUTION AND
KEMALIZM COURSE AND THE EQUIVALENT COURSES'OF AZERBAIJAN
AND TURKMENISTAN**

Mehmet ORAN

Department of Turkish and Social Sciences Education

Uşak University, Institute of Social Sciences, February-2018

Supervisor: Associate Prof. Barış METİN

Education is one of the most important indicators of the level of development of countries and each country aims to reach its educational level to contemporary standards. Countries are making great efforts to examine the educational programs of different countries and to integrate their usefulness into their country's educational programs. For this reason, the purpose of this study is; Social Studies and the Republic of Turkey in Turkey History of Turkish Revolution and comparing Kemalism curriculum with Azerbaijan and equivalent courses of education programs with Social Studies in Turkmenistan, is to identify similarities and differences between teaching programs. It is also intended to overcome the shortcomings of existing Social Studies curriculum of the courses within the scope of evaluating the curriculum in Social Studies and guidance for the future also in Turkey.

This study, which is a comparative education study, is a qualitative study and the method of document examination is used in qualitative research models. In addition, a screening model was used because it was aimed at establishing an existing situation in the research.

In this study were included in the research Azerbaijan and Turkmenistan already being applied to the equivalent course at the Social Studies (5, 6, 7 and 8 classes) in the Republic of Turkey and teaching programs already applied Social Studies and the Republic of Turkey Revolution History and Kemalism lesson curricula are compared. By examining the curriculum of the courses equivalent to the Social Studies of the countries included in the survey; the aims and contents of the programs, the learning-teaching processes and the measurement-evaluation cases

have been examined to reveal similarities and differences. The results obtained were interpreted as follows: When the countries included in the study were compared with each other in the purpose, content, learning-teaching process and measurement-evaluation dimensions; it is similar in that it reflects national values, preserves and develops social and cultural values, informs about other nations' cultures, is scientific, flexible, applicable, clear and connected, connects daily life, guides students and enhances their students and does not emphasize cooperating with loyal parents.

Also this study included Azerbaijan and Turkmenistan already being applied is equivalent courses with Social Studies (5, 6, 7 and 8 classes) in the Republic of Turkey and the general structure of the curriculum is already applied Social Studies and the Republic of Turkey History of the Revolution and Atatürk's lesson curriculum items are compared. By examining the items of the curriculum of the courses equivalent to the Social Studies of the countries included in the survey; learning areas, units, achievements, concepts, skills and values of curriculums are examined and similarities and differences are revealed. The findings are interpreted and have reached the following conclusions: It seems that Social Studies in the curriculum in Turkey and the Republic of Turkey Revolution History and Kemalism course curriculum of items Azerbaijan and Turkmenistan in the curriculum is broader and more comprehensive than the elements of the program of courses related to Social Studies.

As a result of the findings, it is seen that there are some differences in the purpose, content, learning-teaching process and measurement-evaluation dimensions of the countries included in the survey. Social Studies contained in and Turkmenistan curriculum Turkey and purpose of equivalent courses with Social Studies, content, equivalent to the teaching-learning process and assessment of information about the importance of the special day and week dimension provide for the Social Studies in the curriculum in Azerbaijan information is given about the importance of special days and weeks in the purpose, content, learning-teaching process and measurement-evaluation dimensions of the courses.

Keywords: Social Studies, comparative education, curriculum, the History of the Republic of Turkey and Kemalism

ÖNSÖZ

Bir ülkenin gelişmesinde sadece bilgi bakımından donanımlı olması yeterli olmaz. Vatan sevgisinin, bayrak sevgisinin ve millet sevgisini yeteri kadar aşılmadığı toplumlarda milli birlik ve beraberlik duygusunun yok olması muhakkak ki kaçınılmazdır. Bunun için de öncelikle ülkenin her ferdine adaletli olmanın bu dünyadaki en değerli iş ahlakı olduğu fikri aşılmalıdır. Adalet kavramının belki de en çok geçtiği derslerden birisi Sosyal Bilgiler dersi. Çünkü Sosyal Bilgiler dersi toplum ile ilgili bir ders olduğu için toplumun ilerlemesini kendine amaç edinmiştir. Bu amaç uğruna da Sosyal Bilgiler dersi öğretim programını geliştirerek diğer ülkelerin öğretim programlarından bir adım önde olmalıdırlar. Diğer ülkelerin öğretim programlarından önde olması için de diğer ülkelerin öğretim programları ile kendi öğretim programını karşılaştırmalıdır. Bu karşılaştırma sayesinde hem öğretim programlarının eksiklikleri görülür hem de öğretim programları hakkında bilgi sahibi olunur. Bunun için tez konumuzu da toplumun gelişmesinden hareketle Sosyal Bilgiler öğretim programlarının karşılaştırılması üzerinde durduk ve Türkiye, Azerbaycan ve Türkmenistan'da okutulan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarını karşılaştırarak üç ülkenin öğretim programları arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları ortaya koymayı amaçladık. Ayrıca Türkiye'deki Sosyal Bilgiler dersi kapsamındaki derslerin öğretim programlarını değerlendirerek mevcut Sosyal Bilgiler öğretim programının eksikliklerini gidermeyi ve ilerisi için yol göstermeyi de amaçladık.

Bu zorlu süreçte bana daima yardımcı olup bu tezin hazırlanmasında yol gösteren başta danışmanım Doç. Dr. Barış METİN olmak üzere, Prof. Dr. Sadiye Tutsak, Yrd. Doç. Dr. Kamil Uygun ve diğer bütün hocalarıma,

Tez konum ile ilgili belgelere ulaşılmasında ve Türkçeye çevrilmesinde katkılara olan Uşak Üniversitesi'nde öğrenim gören Azeri ve Türkmen Öğrencilere,

Son olarak beni bu günlere getiren ve eğitim-öğretim hayatım boyunca her zaman desteklerini esirgemeyen aileme çok teşekkür ederim.

Mehmet ORAN

Şubat 2018

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

- Adı Soyadı : Mehmet ORAN
- Doğum Yeri ve Tarihi : Manisa – 1988
- Lisans Öğretimi : Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
- Yüksek Lisans Öğretimi : Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim A.B.D. Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı
- Doktora Öğretimi : Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim A.B.D. Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı
- Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İletişim:

- E- posta adresi : mehmtoran@gmail.com
- Telefon : 555-840-15-85

İÇİNDEKİLER TABLOSU

TEZ ONAY	Error! Bookmark not defined.
ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	vi
ÖZGEÇMİŞ.....	vii
KISALTMALAR.....	xii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xiii
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM	1
1.1. PROBLEM DURUMU.....	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	2
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	3
1.4. KAPSAM VE SINIRLILIKLAR	3
1.5. ARAŞTIRMA SORUSU VE ALT SORULAR.....	4
2. BÖLÜM	6
ALANYAZIN TARAMASI.....	6
2.1. EĞİTİM, ÖĞRETİM VE KARŞILAŞTIRMALI EĞİTİM İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	6
2.1.1. Eğitim ve Eğitim Programı.....	6
2.1.2. Öğretim ve Öğretim Programı	8
2.1.2.1. Program Değerlendirme Modelleri.....	9
2.1.2.2. Program Geliştirme Modelleri.....	14
2.1.3. Karşılaştırmalı Eğitim	24
2.2. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI.....	25
2.2.1. Sosyal Bilgilerin Tanımı.....	26
2.2.2. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Amacı	27
2.2.3. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Önemi	28
2.2.4. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Tarihsel Süreci	29
2.2.5. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Sağladığı Faydalar.....	30
2.3. TÜRKİYE CUMHURİYETİ İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI.....	31
2.3.1. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programının Tanımı.....	33
2.3.2. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programının Amacı.....	33

2.3.3. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programının Önemi.....	36
2.3.4. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programının Tarihsel Süreci.....	36
2.4. TÜRKİYE’DE, AZERBAJYCAN’DA VE TÜRKMENİSTAN’DA EĞİTİMİN GENEL YAPISI.....	38
2.4.1 Türkiye’de Eğitim	38
2.4.1.1. Türkiye’de Uygulanan Öğretim Programı, Eğitimin Genel Yapısı ve Okul Yapısı.....	38
2.4.1.1.1. Türk Eğitim Sisteminin Genel İlkeleri	47
2.4.1.1.2. Milli Eğitim Bakanlığının Görevleri	47
2.4.1.2. Türk Eğitim Sisteminde Değerlendirme Sistemi.....	49
2.4.1.3. Türkiye’de Eğitimde Kültürel Durum	52
2.4.2. Azerbaycan’da Eğitim.....	53
2.4.2.1. Azerbaycan’da Uygulanan Öğretim Programı, Eğitimin Genel Yapısı ve Okul Yapısı	53
2.4.2.1.1. Azerbaycan’da Eğitimin Sisteminin Amaçları	57
2.4.2.2. Azerbaycan’da Değerlendirme Sistemi	58
2.4.2.3. Azerbaycan’da Eğitimde Kültürel Durum	58
2.4.3. Türkmenistan’da Eğitim.....	60
2.4.3.1. Türkmenistan’da Uygulanan Öğretim Programı, Eğitimin Genel Yapısı ve Okul Yapısı	60
2.4.3.2. Türkmenistan’da Eğitimde Değerlendirme Sistemi	61
2.4.3.3. Türkmenistan’da Eğitimde Kültürel Durum	61
2.5. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	62
3. BÖLÜM	66
YÖNTEM.....	66
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	66
3.2. ÇALIŞMA DÖKÜMANLARININ SEÇİMİ.....	66
3.3. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ	67
4. BÖLÜM:	68
BULGULAR VE YORUMLAR	68
4.1. ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER VE TÜRKİYE CUMHURİYETİ İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARININ YAPILARININ AZERBAJYCAN VE TÜRKMENİSTAN’DAKİ SOSYAL BİLGİLER İLE EŞDEĞER DERSLERİN ÖĞRETİM PROGRAMLARININ YAPILARIYLA KARŞILAŞTIRILMASI	68

4.1.1. Amaç Boyutu	68
4.1.1.1. Türkiye'deki Sosyal Bilgiler Dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programlarının Amaçları.....	68
4.1.1.2. Azerbaycan'daki Sosyal Bilgiler İle Eşdeğer Derslerin Öğretim Programlarının Amaçları.....	72
4.1.1.3. Türkmenistan'daki Sosyal Bilgiler İle Eşdeğer Derslerin Öğretim Programlarının Amaçları.....	75
4.1.2. İçerik Boyutu	77
4.1.2.1. Türkiye'deki Sosyal Bilgiler Dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programlarının İçerikleri	78
4.1.2.2. Azerbaycan'daki Sosyal Bilgiler İle Eşdeğer Derslerin Öğretim Programlarının İçerikleri	81
4.1.2.3. Türkmenistan'daki Sosyal Bilgiler İle Eşdeğer Derslerin Öğretim Programlarının İçerikleri	83
4.1.3. Öğrenme-Öğretme Süreçleri Boyutu	85
4.1.3.1. Türkiye'deki Sosyal Bilgiler Dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programlarının Öğrenme-Öğretme Süreçleri.....	86
4.1.3.2. Azerbaycan'daki Sosyal Bilgiler İle Eşdeğer Derslerin Öğretim Programlarının Öğrenme-Öğretme Süreçleri	89
4.1.3.3. Türkmenistan'daki Sosyal Bilgiler İle Eşdeğer Derslerin Öğretim Programlarının Öğrenme-Öğretme Süreçleri	93
4.1.4. Ölçme-Değerlendirme Boyutu.....	97
4.1.4.1. Türkiye'deki Sosyal Bilgiler Dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programlarında Ölçme-Değerlendirme ..	98
4.1.4.2. Azerbaycan'daki Sosyal Bilgiler İle Eşdeğer Derslerin Öğretim Programlarında Ölçme-Değerlendirme	102
4.1.4.3. Türkmenistan'daki Sosyal Bilgiler İle Eşdeğer Derslerin Öğretim Programlarında Ölçme-Değerlendirme	104
4.2. ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER VE TÜRKİYE CUMHURİYETİ İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARI ÖĞELERİNİN AZERBAJYAN VE TÜRKMENİSTAN'DAKİ SOSYAL BİLGİLER İLE EŞDEĞER DERSLERİN ÖĞRETİM PROGRAMLARI ÖĞELERİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI	106
4.2.1. Öğrenme Alanlarının Karşılaştırılması	107
4.2.1.1. Türkiye'deki Sosyal Bilgiler Dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğrenme Alanları	107
4.2.1.2. Azerbaycan'daki Sosyal Bilgilerle Eşdeğer Derslerin Öğrenme Alanları ..	109

4.2.1.3. Türkmenistan'daki Sosyal Bilgilerle Eşdeğer Derslerin Öğrenme Alanları	109
4.2.2. Ünitelerinin Karşılaştırılması.....	109
4.2.2.1. Türkiye'deki Sosyal Bilgiler Dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Üniteleri	109
4.2.2.2. Azerbaycan'daki Sosyal Bilgilerle Eşdeğer Derslerin Üniteleri	112
4.2.2.3. Türkmenistan'daki Sosyal Bilgilerle Eşdeğer Derslerin Üniteleri ...	119
4.2.3. Kazanımlarının Karşılaştırılması	126
4.2.3.1. Türkiye'deki Sosyal Bilgiler Dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Kazanımları	127
4.2.3.2. Azerbaycan'daki Sosyal Bilgilerle Eşdeğer Derslerin Kazanımları.	129
4.2.3.3. Türkmenistan'daki Sosyal Bilgilerle Eşdeğer Derslerin Kazanımları ..	132
4.2.4. Kavramlarının Karşılaştırılması.....	135
4.2.4.1. Türkiye'deki Sosyal Bilgiler Dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Kavramları.....	136
4.2.4.2. Azerbaycan'daki Sosyal Bilgilerle Eşdeğer Derslerin Kavramları ..	137
4.2.4.3. Türkmenistan'daki Sosyal Bilgilerle Eşdeğer Derslerin Kavramları ...	143
4.2.5. Becerilerinin Karşılaştırılması	146
4.2.5.1. Türkiye'deki Sosyal Bilgiler Dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Becerileri.....	147
4.2.5.2. Azerbaycan'daki Sosyal Bilgilerle Eşdeğer Derslerin Becerileri	148
4.2.5.3. Türkmenistan'daki Sosyal Bilgilerle Eşdeğer Derslerin Becerileri .	151
4.2.6. Değerlerinin Karşılaştırılması.....	154
4.2.6.1. Türkiye'deki Sosyal Bilgiler Dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Değerleri.....	154
4.2.6.2. Azerbaycan'daki Sosyal Bilgilerle Eşdeğer Derslerin Değerleri	155
4.2.6.3. Türkmenistan'daki Sosyal Bilgilerle Eşdeğer Derslerin Değerleri ..	157
6. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	161
6.1.TARTIŞMA	162
6.2. SONUÇLAR	163
6.3. ÖNERİLER.....	167
KAYNAKÇA	171
EKLER.....	184

KISALTMALAR

- ABD= Amerika Birleşik Devletleri
- MEB= Milli Eğitim Bakanlığı
- SB= Sovyetler Birliği
- SSCB= Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
- TBMM= Türkiye Büyük Millet Meclisi
- TC= Türkiye Cumhuriyeti
- WDE= World Data on Education

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Program Geliştirme Tyler Modeli (Demirel, 2011)	15
Şekil 2: Program Geliştirme Taba Modeli (Demirel, 2011)	16
Şekil 3: Program Geliştirme Taba-Tyler Modeli (Demirel, 2011)	18
Şekil 4: Program Geliştirme Rasyonel Planlama/ Süreç Yaklaşımı/ Yenilikçi- Durumsal Modeller (Demirel, 2011)	19
Şekil 5: Program Geliştirme MEB Modeli (Demirel, 2011)	20
Şekil 6: Program Geliştirme Yeni MEB Modeli (Demirel, 2011)	21
Şekil 7: Program Geliştirme Sistem Yaklaşımı Modeli (Demirel, 2011)	22
Şekil 8: Program Geliştirme “Demirel” Modeli (Demirel, 2011)	23

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1: 7. Sınıf Azerbaycan Coğrafya Dersinde Öğrencilere Yapıtılan Bir Etkinlik Örneği.....	92
Tablo 2: 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Öğrenme Alanları.....	107
Tablo 3: 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Öğrenme Alanları.....	108
Tablo 4: 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Öğrenme Alanları.....	108
Tablo 5: 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler ...	110
Tablo 6: 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler ...	110
Tablo 7: 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler ...	111
Tablo 8: 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler.....	111
Tablo 9: 5. Sınıf Azerbaycan Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler.....	112
Tablo 10: 6. Sınıf Azerbaycan Tarihi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler	113
Tablo 11: 6. Sınıf Azerbaycan Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler.....	113
Tablo 12: 6. Sınıf Azerbaycan Coğrafya Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler.....	114
Tablo 13: 6. Sınıf Azerbaycan Eski Dünya Tarihi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler	114
Tablo 14: 7. Sınıf Azerbaycan Tarihi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler	115
Tablo 15: 7. Sınıf Azerbaycan Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler.....	115
Tablo 16: 7. Sınıf Azerbaycan Coğrafya Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler.....	116
Tablo 17: 7. Sınıf Azerbaycan Genel Tarih Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler.....	116

Tablo 18: 8. Sınıf Azerbaycan Tarihi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler	117
Tablo 19: 8. Sınıf Azerbaycan Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler.....	117
Tablo 20: 8. Sınıf Azerbaycan Coğrafya Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler.....	118
Tablo 21: 8. Sınıf Azerbaycan Genel Tarih Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler.....	119
Tablo 22: 8. Sınıf Azerbaycan Karabağ Tarihi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler.....	119
Tablo 23: 5. Sınıf Türkmenistan Yaşam İlkeleri Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler	120
Tablo 24: 5. Sınıf Türkmenistan Fiziki Coğrafya Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler	120
Tablo 25: 5. Sınıf Türkmenistan Eski Dünya Tarihi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler	120
Tablo 26: 6. Sınıf Türkmenistan Yaşam İlkeleri Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler	121
Tablo 27: 6. Sınıf Türkmenistan Bölgeler ve Okyanuslar Fiziki Coğrafyası Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler	121
Tablo 28: 6. Sınıf Türkmenistan Ortaçağ Tarihi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler	122
Tablo 29: 7. Sınıf Türkmenistan Yaşam İlkeleri Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler	122
Tablo 30: 7. Sınıf Türkmenistan Fiziki Coğrafyası Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler	123
Tablo 31: 7. Sınıf Türkmenistan Tarihi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler.....	123
Tablo 32: 8. Sınıf Türkmenistan Yaşam İlkeleri Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler	124
Tablo 33: 8. Sınıf Türkmenistan İktisadi ve Yaşam Coğrafyası Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler.....	124

Tablo 34: 8. Sınıf Türkmenistan Yeni Tarih Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler.....	125
Tablo 35: 8. Sınıf Türkmenistan Tarihi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler.....	125
Tablo 36: 8. Sınıf Türkmenistan Devlet ve Hukuk Esasları Dersi Öğretim Programında Yer Alan Konular.....	126
Tablo 37: 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi 1. Ünite Kazandırılmak İstene Kazanımlar	127
Tablo 38: 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi 1. Ünite Kazandırılmak İstene Kazanımlar	128
Tablo 39: 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi 1. Ünite Kazandırılmak İstene Kazanımlar	128
Tablo 40: 8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi 1. Ünite Kazandırılmak İstene Kazanımlar	129
Tablo 41: 6. Sınıf Azerbaycan Tarihi Dersi Öğretim Programındaki Alt Standartlar	130
Tablo 42: 7. Sınıf Azerbaycan Tarihi Dersi Öğretim Programındaki Alt Standartlar	131
Tablo 43: 7. Sınıf Azerbaycan Genel Tarihi Dersi Öğretim Programındaki Alt Standartlar	132
Tablo 44: 5. 6. 7. ve 8. sınıf Türkmenistan Yaşam İlkeleri Dersi Öğretim Programındaki Alt Standartlar.....	133
Tablo 45: 8. Sınıf Türkmenistan Yeni Tarih Dersi Öğretim Programındaki Alt Standartlar	134
Tablo 46: 8. Sınıf Türkmenistan Devlet ve Hukuk Esasları Dersi Öğretim Programındaki Alt Standartlar.....	135
Tablo 47: 6. 7. ve 8. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki Kavramlar	136
Tablo 48: 5. 6. 7. ve 8. Sınıf Azerbaycan Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Kavramlar.....	138
Tablo 49: 5. 6. 7. ve 8. Sınıf Azerbaycan Tarihi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Kavramlar	139

Tablo 50: 6. 7. ve 8. Sınıf Azerbaycan Eski Dünya Tarihi ve Genel Tarih Dersi Öğretim Programında Yer Alan Kavramlar	140
Tablo 51: 6. 7. ve 8. Sınıf Azerbaycan Coğrafya Dersi Öğretim Programında Yer Alan Kavramlar	141
Tablo 52: 8. Sınıf Azerbaycan Karabağ Tarihi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Kavramlar	142
Tablo 53: 5. 6. 7. ve 8. Sınıf Türkmenistan Yaşam İlkeleri Dersleri Öğretim Programlarında Yer Alan Kavramlar	143
Tablo 54: 5. 6. 7. ve 8. Sınıf Türkmenistan Tarih Dersleri Öğretim Programında Yer Alan Kavramlar	144
Tablo 55: 5. 6. 7. ve 8. Sınıf Türkmenistan Coğrafya Dersleri Öğretim Programlarında Yer Alan Kavramlar	145
Tablo 56: 8. Sınıf Türkmenistan Devlet ve Hukuk Esasları Dersi Öğretim Programında Yer Alan Kavramlar	146
Tablo 57: Türkiye, Azerbaycan ve Türkmenistan'da Müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler İle Eşdeğer Dersler	161

GİRİŞ

İnsanoğlu yaşamı boyunca öğrenen ve öğrendiklerini yaşamına aktaran bir varlıktır. Öğrenilen bilgi, beceri ve deneyimlerin yaşama aktarılmasında öğretim yöntem ve teknikleri büyük önem taşımaktadır. Bireyler yaşamlarına uygun hedefleri belirlemiş olsa bile, bu hedeflerin tamamının geleneksel yöntemlerle gerçekleşmesi mümkün değildir. Hedefler gerçekleşirken edinilen bilgi, beceri ve deneyimler yeniden yapılandırılıp uygun yöntem ve tekniklerle yaşama aktarılmalıdır (MEB. 2009). İşte tam bu noktada öğretim programları edinilen bilgi, beceri ve deneyimlerin yapılandırılıp yaşamlara aktarılmasında çok önemli görevler üstlenmektedir.

Öğretim programı; Okullarda veya okulların dışında öğrencilere kazandırılmak istenen herhangi bir dersin öğretilmesiyle alakalı bütün faaliyetleri kaplayan etkinlikler düzeneği olarak adlandırılabilir (Demirel, 2011). Bu yaşantılar düzeneği her ders için ayrı ayrı düzenlenmektedir ve her dersin ayrı bir öğretim programı vardır. Bu durum Sosyal Bilgiler için de geçerlidir ve Sosyal Bilgilerin öğretim programının merkezinde birey yani insan yer almaktadır.

İnsanların insanlarla ve insanların toplumlarla olan ilişkilerini ele alan Sosyal Bilgiler dersinin öğretim programının verimli olabilmesi için, amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreçleri ile ölçme-değerlendirme yaklaşımlarının tam anlamıyla yansıtılması gerekmektedir (Doğanay, 2008).

1. BÖLÜM

1.1. PROBLEM DURUMU

Sosyal Bilgiler dersi, insanoğlunun hayatını devam ettirdiği yaşam alanlarının özelliklerini fark etmesini sağlayarak; insanın insanla, insanın toplumla ve insanın çevreyle olan etkileşimlerini açıklayıp düzenlemeye çalışır (Karaaslan, 2009). Küreselleşen hayatla ve teknolojinin ilerlemesiyle birlikte bu haberdar olma ve etkileşim son zamanlarda hat safhaya ulaşmıştır. Ülkelerin birbirlerinden haberdar olmasıyla birlikte ülkemizden de yurt dışına giden öğrenci sayısı son zamanlarda artmakta ve bu öğrenciler gittikleri ülkelerde belli başlı eğitimler alarak, o ülkelerin eğitim sistemleri hakkında bilgi edinmektedirler. Biz bu çalışmamızda Türkiye’de ortaokullardaki (5. 6. 7. ve 8. sınıf) öğrenci grupların gördükleri Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programları ile Azerbaycan’da ve Türkmenistan’da aynı yaş gruplarında müfredatta yer alan Sosyal

Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarının hem yapılarının hem de öğelerinin karşılaştırılması üzerinde duracağız. Bu bağlamda araştırmamızın iki ana sorusu vardır ve bu sorular şu şekilde belirlenmiştir:

Türkiye’de ortaokullarda (5. 6. 7. ve 8. sınıf) müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programları ile aynı yaş grubunda Azerbaycan’da ve Türkmenistan’da ortaokullarda müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler dersleriyle eşdeğer derslerin öğretim programlarının amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreçleri ile ölçme-değerlendirme boyutlarında ne gibi benzerlik ve farklılıkları bulunmaktadır?

Türkiye’de ortaokullarda (5. 6. 7. ve 8. sınıf) müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programlarının öğeleri ile Azerbaycan’da ve Türkmenistan’da ortaokullarda müfredatta yer alan eşdeğer derslerin öğretim programlarının öğelerinin benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Türkiye’deki Sosyal Bilgiler öğretim programları ile ilgili yapılan çalışmalara göz attığımızda, öğretim programlarının değerlendirilmesine yönelik çalışmaların sayısının çok fazla olduğunu, ancak Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programları ile farklı ülkelerin Sosyal Bilgiler ile ilgili eşdeğer derslerin öğretim programlarının karşılaştırılmasına yönelik çalışmaların sayısının yeteri kadar olmadığı görülmüştür. Bu çalışma karşılaştırmalı Sosyal Bilgiler öğretim programına katkı sağlayabileceği düşünülerek Türkiye’deki Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programları ile Azerbaycan’da ve Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler dersi ile eşdeğer derslerin öğretim programlarını karşılaştırarak, bu üç ülkenin öğretim programları arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları ortaya koymayı amaçlamaktadır. Ayrıca bu çalışma Türkiye’deki Sosyal Bilgiler dersi kapsamındaki derslerin öğretim programlarını değerlendirerek mevcut Sosyal Bilgiler öğretim programının eksikliklerini gidermeyi ve ilerisi için yol göstermeyi de amaçlamaktadır.

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Sosyal Bilgiler öğretim programı üzerine pek çok çalışmanın olduğunu söyleyebiliriz. Lakin bu çalışmayı diğer çalışmalardan ayıran ve orijinal kılan tarafı; şimdiye kadar Türkiye’de ortaokullarda müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programları ile Azerbaycan’da ve Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler kapsamındaki derslerin öğretim programlarıyla derinlemesine karşılaştıran bir çalışmanın olmaması ve bu çalışmanın bu eksikliği gidermek adına önemli olmasıdır. Ayrıca bu çalışma Türk eğitim sisteminin eksikliklerini tespit ederek bu eksikliklerin giderilmesi açısından da önemlidir.

1.4. KAPSAM VE SINIRLILIKLAR

1926 yılında Azerbaycan’ın Bakü şehrindeki Bakü Türkoloji Kongresi’nde temelleri atılan Türk dünyasını Latin alfabesinde birleştirme girişimleri son zamanlarda Kazakistan’ın Latin alfabesine geçmek istemesiyle tekrar gündeme gelmiştir (Metin, 2015). Türki Cumhuriyetler arasında dilde birliği sağladıktan sonra eğitimde de birliği sağlayabilirsek ülkeler arasındaki ilişkilerin artıp bağların kuvvetlenmesi beklenmektedir. Bunun için alfabe birliği gözetilerek, belgelere ulaşma ve belgeleri çevirme şartları göz önünde bulundurularak çalışmamıza Türkiye ile Türki Cumhuriyetlerden Azerbaycan ve Türkmenistan dâhil edilmiştir.

Ülkemizin Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programları ile Azerbaycan’da ve Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler kapsamındaki derslerin öğretim programlarının derinlemesine karşılaştıran bir çalışmanın olmamasından dolayı çalışmaya Türkiye Cumhuriyeti ile Türki Cumhuriyetleri’nden Azerbaycan ve Türkmenistan dâhil edilmiştir.

Araştırmaya ortaokul (5. 6. 7. ve 8.) sınıfları dâhil edildiği için, araştırma bu sınıflar ile sınırlıdır. Araştırma 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Türkiye’de ortaokullarda müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programları ile 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Azerbaycan ve Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler kapsamındaki derslerin öğretim programlarıyla sınırlıdır. Ayrıca araştırmada amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreci ile ölçme-değerlendirme boyutları ele alındığı için

araştırma bu dört boyut ile sınırlı tutulmuştur. Öğretim programlarının öğelerinin karşılaştırılmasında ise öğrenme alanları, üniteler, kazanımlar, kavramlar, beceriler ve değerler dâhil edildiği için araştırmamız öğretim programının bu altı ögesi ile sınırlıdır.

1.5. ARAŞTIRMA SORUSU VE ALT SORULAR

Araştırmamızda iki ana soru ve on altı soru bulunmaktadır. Bu sorular:

- Türkiye’de ortaokullarda (5. 6. 7. ve 8. sınıf) müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programları ile Azerbaycan’da ve Türkmenistan’da müfredatta yer alan eşdeğer derslerin öğretim programlarının amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreçleri ile ölçme-değerlendirme boyutlarında benzerlik ve farklılıklar nelerdir?
 - Türkiye’deki Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programları ile Azerbaycan’daki ve Türkmenistan’daki eşdeğer derslerin öğretim programlarının amaç boyutunda benzerlik ve farklılıklar nelerdir?
 - Türkiye’deki Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programları ile Azerbaycan’daki ve Türkmenistan’daki eşdeğer derslerin öğretim programlarının içerik boyutunda benzerlik ve farklılıklar nelerdir?
 - Türkiye’deki Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programları ile Azerbaycan’daki ve Türkmenistan’daki eşdeğer derslerin öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri boyutunda benzerlik ve farklılıklar nelerdir?
 - Türkiye’deki Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programları ile Azerbaycan’daki ve Türkmenistan’daki eşdeğer derslerin öğretim programlarının ölçme-değerlendirme boyutunda benzerlik ve farklılıklar nelerdir?
- Türkiye’de ortaokullarda (5. 6. 7. ve 8. sınıf) müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programlarının öğeleri ile Azerbaycan’da ve Türkmenistan’da müfredatta yer

alan eşdeğer derslerin öğretim programlarının öğelerinin benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

- Türkiye'deki Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programlarındaki öğrenme alanları ile Azerbaycan'daki ve Türkmenistan'daki eşdeğer derslerin öğretim programlarındaki öğrenme alanları arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?
- Türkiye'deki Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programlarındaki üniteler ile Azerbaycan'daki ve Türkmenistan'daki eşdeğer derslerin öğretim programlarındaki üniteler arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?
- Türkiye'deki Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programlarındaki kazanımlar ile Azerbaycan'daki ve Türkmenistan'daki eşdeğer derslerin öğretim programlarındaki kazanımlar arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?
- Türkiye'deki Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programlarındaki kavramlar ile Azerbaycan'daki ve Türkmenistan'daki eşdeğer derslerin öğretim programlarındaki kavramlar arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?
- Türkiye'deki Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programlarındaki beceriler ile Azerbaycan'daki ve Türkmenistan'daki eşdeğer derslerin öğretim programlarındaki beceriler arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?
- Türkiye'deki Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programlarındaki değerler ile Azerbaycan'daki ve Türkmenistan'daki eşdeğer derslerin öğretim programlarındaki değerler arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

2. BÖLÜM

ALANYAZIN TARAMASI

Bu bölümde; eğitim, öğretim ve karşılaştırmalı eğitim, Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının yapısı, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programının yapısı, Türkiye’de Azerbaycan’da ve Türkmenistan’da eğitimin genel yapısı ile ilgili bilgiler verilmiştir.

2.1. EĞİTİM, ÖĞRETİM VE KARŞILAŞTIRMALI EĞİTİM İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Toplumlar yaşadığımız yüzyılda çok hızlı bir şekilde ilerleyen bilim ve teknolojiyi kullanmak zorundadırlar aksi takdirde toplumlar tarih sahnesinden silinmeye mahkûmdurlar (Gürgil, 2011). Geldiğimiz bu yüzyılda toplumların ekonomik seviyeleri, gelişmişlik düzeyleri ve diğer toplumlar üzerindeki siyasi etkinlikleri üzerinde bilim ve teknolojinin etkileri yadsınamaz bir gerçektir. Bilim ve teknolojiyi etkili bir şekilde kullanabilmek için de, şüphesiz iyi bir eğitim sistemine ihtiyaç vardır.

Ülkelerin gelişmişlikleri eğitim seviyeleriyle paralel düşünülebilir. Gelişmişlik seviyeleri yukarılarda olan ülkelerin seviye bakımından kendinden aşağı olan ülkeleri kendine bağlayıp onları istediği gibi yönlendirebilmesinin belki de en büyük etkeni eğitimidir. Eğitim seviyen kadar söz sahibi olup konuşur, eğitim seviyen kadar varlığını sürdürebilirsin diyebiliriz.

İnsanoğlunun yaradılışından itibaren günümüze kadar meydana getirdiği ürünleri, bilgileri, becerileri ve değerleri nesilden nesile aktarırken eğitime büyük bir görev düşmektedir. Çünkü toplumların ve uygarlıkların birbirinden haberdar olması ister planlı bir şekilde olsun ister plansız bir şekilde olsun eğitim süreci ile gerçekleşmektedir (Başar, 2007). Durum böyle olunca da öncelikle “Eğitim nedir?” sorusunu sormak gerekir.

2.1.1. Eğitim ve Eğitim Programı

Eğitim, toplumlar tarafından belirlenmiş ve bireylerde kazandırılması düşünülen âdetlerin tamamına verilen addır (M.E.B., 2008). Şahin (2001) eğitimi; bireylerin akademik beceri ve mesleki gelişimlerini kazanmalarıyla birlikte, bireysel ve sosyal olarak çevreye uyumları için gerekli becerilerinin geliştirmesi olarak

tanımlamıştır. Fidan (2012) ise eğitimi; önceden belirlenmiş hedefler doğrultusunda insan davranışlarında meydana gelmesi planlanan davranış değişiklikleri olarak adlandırmaktadır.

Bir ülkenin gelişmesi, o ülkede yaşamlarını sürdüren vatandaşların eğitilmesi ve o vatandaşlara ülkenin hedeflerine uygun becerileri ve yeteneklerin kazandırılabilmesiyle gerçekleşebilmektedir. Bundan dolayı eğitim; insanların yaşamlarını doğrudan etkilemesi bakımından ve sosyal yapıların oluşması bakımından önemli bir etkiye sahiptir (Nalçacı, 2001). Ayrıca bilgi karmaşıklığını giderip geleceğe güvenle bakabilmek için genç nesillere iyi bir eğitim vermek zorunludur (Keskin, 2009). Eğitimin iyi bir şekilde verilebilmesi için de, belli bir programın olması şarttır. Yani iyi bir eğitimin gerçekleşebilmesi için iyi hazırlanmış eğitim programları gereklidir (Aydın ve Yılmaz, 2010).

Eğitim programı ise; önceden belirlenmiş amaçlar doğrultusunda insan davranışlarında istendik yönde değişiklikler meydana getirmeye yönelik yapılan bütün etkinliklere verilen addır (Çatak, 2015). Gelen ve Beyazıt (2007) ise eğitim programını; önceden planlanarak bireylerde amaçlı bir biçimde istendik yönde davranış değişiklikleri meydana getirmek adına yapıla her türlü etkinliklere verilen ad olarak tanımlamıştır.

Çeliköz (2004) ise eğitimde program ile bireylerde kazandırılması hedeflenen davranışların tespit edildiğini, bu davranışların gerçekleşebilmesi için uygun eğitim ortamlarının biçimlendirildiğini, öğrencilere düzenli bir şekilde yol gösterildiğini, öğrencilerin davranışlarının kontrol edildiğini yani genel olarak eğitimin kalitesinin yükseltildiğini dile getirmiştir.

Eğitimin görevi, öğrencilerin düşünme kapasitelerini arttırarak, çağdaş kararlar alma kabiliyetlerinin gelişmesini sağlayıp, öğrencilerin bir işi gerçekleştirebilme becerilerini kazandırarak öğrencileri geleceğe sağlıklı bir biçimde hazırlamaktır (Aydın ve Yılmaz, 2010).

Eğitimin ana amacı ise;

“Atatürk ilke ve inkılâplarını benimsemiş, uygar, çağdaş, temel demokratik değerlerle donanmış, insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgili, sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, dünya insanı olan, evrensel değerlere önem veren Türk

tarihini ve kültürünü kavramış gençler yetiştirmektedir”(Altıkulaç ve Akhan, 2010: 226).

2.1.2. Öğretim ve Öğretim Programı

Öğretim; öğretmenin belirli bir amaç doğrultusunda öğrenmeyi başlatması, yönlendirmesi, kolaylaştırması ve gerçekleştirmesi sürecine verilen addır (Kaya, 2006). Güneş (2014)’e göre öğretim; belirli bir amaca göre, belli başlı eğitim kurumları çatısı altında belirli öğrencilere belli konularda bilgi verme işine öğretim denir. Öğretim, öğrenmeyi kolaylaştıracak etkinlikleri düzenleme, gerekli araç-gereçleri sağlama ve öğrenciye kılavuzluk etme eylemi olarak da adlandırılmaktadır.

Öğretim programı ise, bilgilere ulaşma konusunda öğrencilere yol göstererek, öğrencilerin karşılaştıkları sorunlara karşı çözümler bulmalarını ve sorunların çözümünde kararlar vermelerine imkân sağlayan yoldur (Yalar, 2010). Altunöz (2008), öğretim programını, eğitim kurumları çatısında öğrencilerde öğrenilmesi planlanan ders konularının zaman ve süre öğelerini göz önünde bulundurarak okulun amaçları doğrultusunda konuların amaçlarını, derslerin sınıflara dağılımını ve öğretim yöntemlerini gösteren kılavuza verilen ad olarak tanımlamaktadır.

Demirel (1997) yaptığı çalışmalardan yola çıkarak öğretim programının temel öğelerinin; amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreci ile ölçme-değerlendirme olduğunu belirtmiştir.

Öğretim programının temel öğelerinden amaç (hedef) boyutu öğretime yön vermesi, öğrenme-öğretme sürecini ortaya koyması ve ölçme-değerlendirmeye rehber olması açısından gerekli görülen önemli bir boyuttur. Amaç boyutunda ise öncelikle “bireyleri niçin eğitiyoruz?” sorusunun cevabı aranarak başlanılmaktadır (Demirel, 2011).

Öğretim programının temel öğelerinden içerik boyutunda öğretilecek konuların nasıl düzenleneceği söz konusudur ve “ne öğretilim?” sorusunun cevabı aranmaktadır. Ayrıca içeriğin seçiminde bazı ölçütler göz önünde bulundurulmaktadır. Bu ölçütler:

- Toplumsal fayda
- Bireysel fayda
- Öğrenme ve öğretme

- Bilgi strüktüründe muhtevanın işgal ettiği yer (Demirel, 2011).

Öğretim programının temel öğelerinden öğrenme-öğretme süreci boyutunda öğrencilerde istendik yönde davranışların kazandırılması amacıyla etkinlikler ele alınmaktadır. Ayrıca öğrenme-öğretme süreci boyutu öğrenci açısından bakıldığı zaman öğrenme yaşantılarının düzeneği olarak nitelendirile bilinir iken, öğretmen açısından bakıldığında ise öğretme yaşantılarının düzeneği olarak nitelendirile bilinir (Demirel, 2011).

Öğretim programının temel öğelerinden ölçme-değerlendirme boyutu ise öğrencilerin istendik yöndeki davranışları kazanıp kazanmadığını sıyan boyuttur ve bu boyutta öğrencilerin nasıl sıyanacağı düzenlenmektedir. Ayıca ölçme değerlendirme boyutunda öğrencilerin hemen her davranışını ölçüp, öğrencilerin öğrenip öğrenmediğini ortaya çıkarmak hedeflenmektedir (Demirel, 2011).

2.1.2.1. Program Değerlendirme Modelleri

Çeşitli ölçme materyalleriyle bir eğitim programının verimliliği hakkında bilgiler toplayarak elde edilen bu bilgiler ışığında daha önceden kararlaştırılmış programın ölçütleriyle kararlaştırarak yorumlayıp programın etkinliği hakkında bilgi verme sürecine program değerlendirme adı verilmektedir (Güngör, 2009). Program değerlendirmeyle birlikte eğitim programlarının amaçlarının uygunluğu, içeriğin yapısı, öğrenme-öğretme süreçlerinin etkili olup olmaması, ölçmenin güvenilirliği-geçerliliği-kullanılabilirliği-yeterliliği hakkında bilgi edinilerek yapılması gereken değişikliklere düzeltmeler yapılır (Güngör, 2009). Güngör'ün de belirttiği gibi program değerlendirme, yapılan yanlışlıkları düzeltme ve var olan eksiklikleri gidermek adına yapılan işlemler bütünü olarak nitelendirilebilir. Bu yanlışlıkların düzeltilip eksikliklerin giderilmesi adına da bir takım program değerlendirme modelleri geliştirilmiştir. Bu modeller:

1. Hedefe Dayalı Program Değerlendirme Modeli: 1933-1941 yılları arasında R. Tyler'in öne sürdüğü bu program değerlendirme modeli kendisinden sonra geliştirilen pek çok program değerlendirme modellerine örnek olmuştur. Tyler'in geliştirildiği bu modele göre öğretim programının üç ana unsuru vardır. Bunlar: hedefler, öğrenme süreçleri ve değerlendirmedir (Demirel, 2011).

R. Tyler tarafından geliştirilen bu modelin temel ögesi hedeflerdir ve dolayısıyla da programın hedeflerinin öğrencilere kazandırılıp kazandırılmadığı değerlendirilir. Bu değerlendirme süreci ise şu şekildedir:

- Programın hedeflerinin belirlenmesi
 - Kazandırılmak istenen özelliklere göre hedeflerin belirlenmesi
 - Davranış cinsinden hedeflerin ifade edilmesi
 - Hedeflerin gerçekleşip gerçekleşmediğinin saptanması
 - Ölçme tekniklerinin seçilip geliştirilmesi
 - Öğrenci davranışlarının yeterlilikleriyle ilgili verilerin toplanması
 - Elde edilen veriler ışığında hedefleri karşılaştırma (Demirel, 2011).
2. Ürüne ve Erişiyeye Bakarak Program Değerlendirme Modeli: Bu program değerlendirme modelinde eğitim programının verimliliği hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlar. Modelde cevap aranan temel problem “Eldeki problem, hedefleri ne ölçüde gerçekleştirmektedir?” olarak dile getirilir. Ayrıca bu modelin temel ögesi “işlem/süreç” boyutu olarak düşünülür ve öğrencilerin giriş davranışları ile çıkış davranışları arasındaki farklara bakılmaktadır (Güngör, 2009).
3. Uygunluk-Olasılık Program Değerlendirme Modeli: 1967 senesinde Robert Stake tarafından geliştirilen bu modelde öğretim programları değerlendirilirken sezgilerden ve yargılardan uzak durulmaktadır. Bu değerlendirme modelinde bilgilerin üç boyutta düzenlendiği ifade edilmektedir.
- a) Girdi: Süreç öncesinde var olan ve çıktıları etkileyen aşamadır.
 - b) Süreç: Öğrenme-öğretme süreci olarak da adlandırılan bu süreçte öğelerin birbiriyle olan etkileşimleri söz konusudur.
 - c) Çıktı: Ürün olarak da nitelendirilen bu aşamada başarıların, tutumların ve becerilerin değerlendirilmesi söz konusudur (Demirel, 2011).
4. Farklar Yaklaşımı Program Değerlendirme Modeli: Malcolm Provus tarafından geliştirilen yaklaşım dört bileşenden ve beş safhadan oluşmaktadır. Bileşenler:
- Program standartlarının tespiti

- Program performansının belirlenmesi
- Standartlarla performansın karşılaştırılması
- Performans ve standartlar arasında farklılık olup olmadığının belirlenmesi

Safhalar ise:

- Tasarım
- Kurma
- Süreçler/işlemler
- Ürünler
- Maliyet

Farklar yaklaşımı program değerlendirme modelinde farklarla ilgili elde edilen bilgiler karar vericilere bildirilir. Bunun sonucunda duruma göre; sonraki aşamaya geçmek, önceki aşamanın kullanılabilirliğini sağlamak, programı baştan başlatmak ya da değiştirmek veya programı sonuçlandırmaktır (Özdemir, 2009).

5. Eğitsel Eleştiri (Uzmanlık) Program Değerlendirme Modeli: 1975 yılında Michael Eisner tarafından geliştirilen bu program değerlendirme modelinde niteliksel incelemeye ağırlık verilmektedir. Eleştiriye dayalı program değerlendirme modelinde öğretim programı konu hakkında derinlemesine bilgi sahibi olan kişiler tarafından değerlendirilir. Bu program değerlendirme modelinin üç temel boyutu vardır ve bu boyutlar betimleme, yorumlama, değerlendirmedir. Betimleme boyutunda; eğitimin niteliğiyle ilgili özelliklere yer verilirken, yorumlama boyutunda; eğitim programının sonunda oluşan gelişmeler üzerinde tahminlerde bulunma söz konusudur. Değerlendirme boyutunda ise; programın değerlendirilmesi yapılarak çıkarımda bulunulur (Erden, 1993).
6. Program Öğelerine Dönük Program Değerlendirme Modeli: Bu program değerlendirme modelinde eğitim programı öğelere ayrılır ve belli başlı program öğeleri değerlendirilir. Bu öğeler:
 - Hedeflerin değerlendirilmesi
 - İçeriğin değerlendirilmesi

- Eğitim durumunun değerlendirilmesi
- Ölçmenin değerlendirilmesi
- Öğeler arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesi

Bu program değerlendirme modelinde dile getirilen hedef, içerik, eğitim durumları ve ölçme öğelerinin birbirleriyle olan ilişkileri önemlidir (Erden, 1993).

7. Hedeften Bağımsız Program Değerlendirme Modeli: 1972 senesinde Michael Scriven'in ortaya attığı program değerlendirme modelinde tümevarım yöntemi kullanılarak, öncelikle programın çıktıları irdelenir daha sonra da çıktıların programın hedeflerine uygunluğu araştırılır. Programın hazırlanmasında ya da yönetilmesinde bulunan şahıslardan ziyade programı bizzat uygulayan şahısların görüşleri değerlendirmeye tabi tutulur (Güngör, 2009).

8. Bağla, Girdi-Süreç ve Ürün Program Değerlendirme Modeli: Stufflebeam tarafından ileri sürülen bu program değerlendirme modeli kapsamlı ve çok yönlü bir modeldir. Modele göre programı değerlendirmedeki amaç; program hakkında söz sahibi olan ve karar verme yetkisine sahip kişilere bilgi vermektir. Programda söz sahibi olan kişilerin de karar verirken dört alan hakkında seçim yapması gerekmektedir. Bu alanlar:

- Planlama
- Yapılandırma
- Uygulama
- Yeniden düzenleme

Bu alanlarla ilgili bilgilerin toplanmasında ise program dört aşamada değerlendirilmektedir. Bu aşamalar:

- Bağlamın değerlendirilmesi
- Girdinin değerlendirilmesi
- Sürecin değerlendirilmesi
- Ürünün değerlendirilmesi (Demirel, 2011).

9. Yansıtıcı Program Değerlendirme Modeli: Bu program değerlendirme modelinde, uygulamaya konulacak programın uygulamaya konulmadan önce ya

da uygulama sırasında hedeflerin tutarlılığı, etkinliklerin gerçekleştirilip gerçekleştirilmemesi, eğitim-öğretimde kullanılacak materyallerin öğrencilerin seviyelerine uygunluğunu, ölçme-değerlendirme araç-gereçlerinin güvenilirliği ve geçerliği uzmanların ve tecrübeli öğretmenlerin görüşlerine göre değerlendirilir. Bu modele göre uzmanlar tek bir modeli benimsemenin doğru bir tercih olmadığını belirterek, uygun olan modelin kişilerin kendi hedeflerine en uygun olacak modelde karar kılmalarını ve hatta program değerlendirme modellerinden faydalanarak yeni model geliştirmelerini savunan bir değerlendirme modelidir (Güngör, 2009).

10. İhtiyaca Cevap Verici Program Değerlendirme Modeli: Robert Stake'nin ileri sürdüğü bu program değerlendirme modelinde sonuçtan çok süreç etkinliklerinin değerlendirilmesi söz konusudur. Modele göre, programı değerlendiren uzman programı değerlendirirken belli başlı bir yol izlemelidir. Bu yol:

- Uzman programın öyküsünü anlatır
- Uzman programın özelliklerini anlatır
- Uzman programın müşterilerini ve personellerini tanımlar
- Uzman programın önemli konularını ve sorunlarını belirler
- Uzman programın başarılarını rapor eder

Ayrıca bu program değerlendirme modelinde program değerlendirme uzmanları program ile öğrenci başarısını değerlendirmenin birbirinden farklı olduğunu öne sürer. Program değerlendirmede çıktılara, öğrenci değerlendirmede ise performansa bakılması gerektiğini vurgularlar (Demirel, 2011).

11. Saylor, Alexander ve Lewis Program Değerlendirme Modeli: 1981 yılında Saylor, Alexander ve Lewis tarafından öne sürülen bu program değerlendirme modeli, öğretim programlarını değerlendirerek farklı modelleri inceleyen detaylı ve çok boyutlu bir değerlendirme modelidir. Bu program değerlendirme modelinde hem hedefler hem de süreç ve öğretim programlarının tüm boyutlarını değerlendirmek isteyenler için kullanışlı olduğu söylenebilir. Ayrıca bu modelde uygulanan programın etkili olup olmadığını belirlemek için de belirleyici (formative) ve düzey belirleyici (summative) değerlendirme araç-gereçleri ve

yöntemleri kullanılmaktadır. Saylor, Alexander ve Lewis program değerlendirme modeli beş aşamadan oluşmaktadır ve bu aşamalar şu şekildedir:

- Amaçlar ve alt amaçlar
- Bir bütün olarak eğitim programı
- Eğitim programının spesifik öğeleri
- Öğretim
- Değerlendirme programı (Güngör, 2009).

12. Analitik Program Değerlendirme Modeli: 2006 yılında Demirel tarafından önerilen bu modelde, program değerlendirme modeli iki temel boyuta göre şekillenmiştir. Bunlardan birincisi programın kendisi ve program ile alakalı yazılı materyaller, ikincisi ise programdan etkilenen uzmanların fikirleridir. Ayrıca bu program değerlendirme modelinde programın kendisi ve programın paydaş görüşlerine göre program hakkında bir görüşe varılır: program yeterli ise program uygulamaya konulur, program yetersiz ise gerekli düzenlemelerin yapılması önerilmektedir (Demirel, 2011).

2.1.2.2. Program Geliştirme Modelleri

Objeleri en güzel biçimde yansıtan taklitler olarak adlandırılan modeller, çoğu alanda olduğu gibi eğitim alanında da kullanılmaktadır. Eğitim-öğretim programları bakımından ele alındığında ise modeller, “program geliştirme yaklaşımları ve eğitim felsefelerinden temel alınarak eğitim-öğretim alanında bir program türünün önerilmesi” biçiminde dile getirilebilir (Erişen 1998).

Günümüze kadar öğretim programlarının planlanıp geliştirilmesinde ve programların yürütülmesinde pek çok model geliştirilmiştir (Erişen 1998). Biz bu modellerden en sık karşımıza çıkanlar hakkında bilgi vereceğiz. Bunlar:

Tyler Modeli: Program geliştirme modelleri arasında en sık karşımıza çıkan modellerden birisi de Tyler Modelidir.

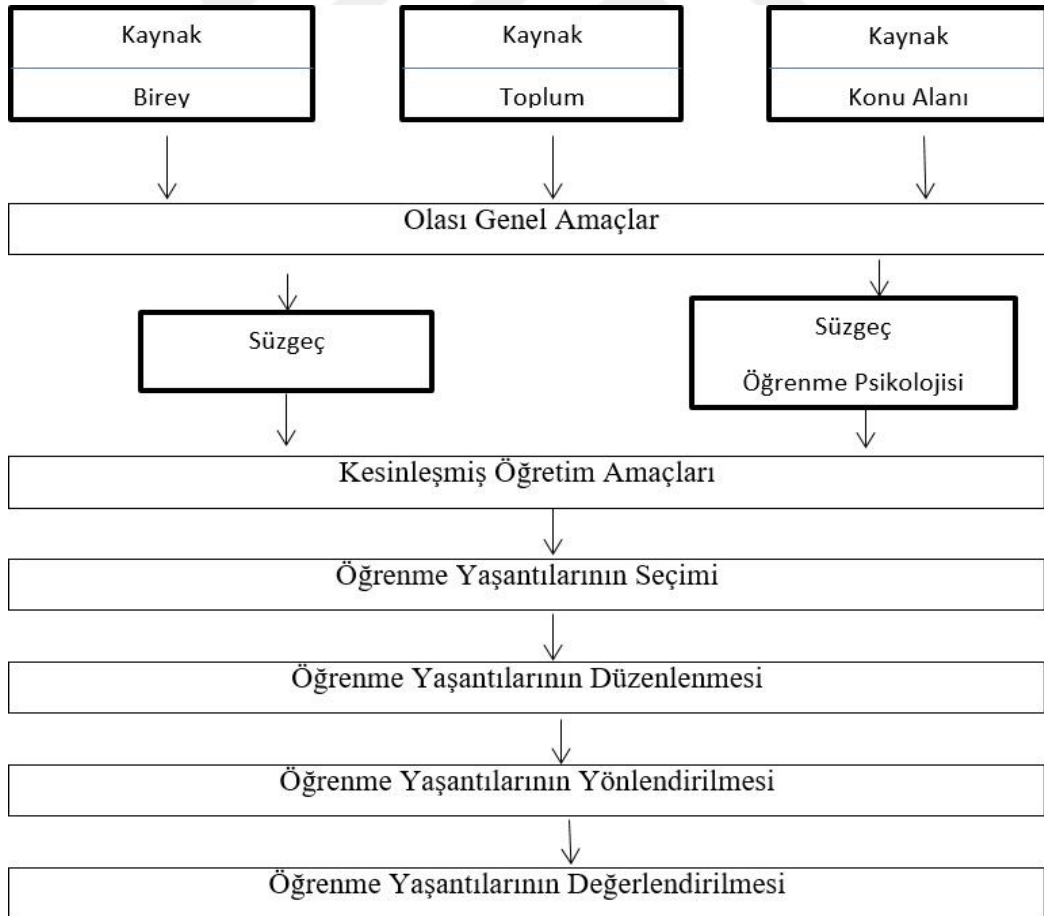
Program geliştirmenin dedesi olarak adlandırılan Ralph W. Tyler tarafından geliştirilmiştir. Ralph W. Tyler John Dewey ve Edward Thorndike’yi örnek alarak onların düşüncelerinden etkilenmiştir. Ayrıca Tyler öğrencilerin duygularını,

hislerini ve inançlarını anlamının yanı sıra öğrencilerin zekâlarını da anlamayı hedeflemiştir. Günümüzde de pek çok eğitimcinin kabul ettiği “öğrencilerin ilgi alanlarına göre eğitim verilmesi” fikrini ortaya atan araştırmacı da Ralph W. Tyler’dir (Denham, 2002).

Program geliştirmede Tyler 4 temel sorunun cevaplandırılması gerektiğinin vurgulamıştır. Bunlar:

- *Okulun gerçekleştirmek istediği eğitimsel amaçlar nelerdir?*
- *Bu amaçların gerçekleştirilmesi için hangi eğitim tecrübeleri bireylere kazandırılmalıdır?*
- *Eğitim tecrübeleri etkili olarak nasıl düzenlenmelidir?*
- *Ulaşılmak istenen amaçlar ne ölçüde gerçekleştirilmiştir?*

Ayrıca Tyler program geliştirme sürecinde öğrencilere vurgu yaparak, sürecin her aşamasında öğrencilerin dahil edilmesini vurgulamıştır (Erişen, 1997).

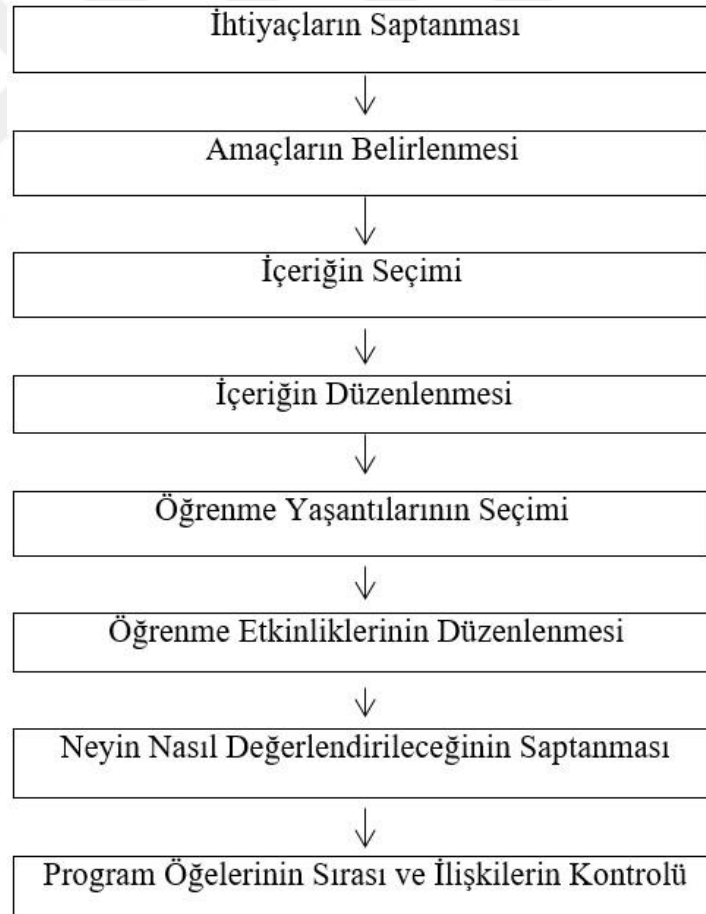

Şekil 1: Program Geliştirme Tyler Modeli (Demirel, 2011)

Ayrıca Tyler program geliştirmede amaçlar belirlenirken, öğrenme yaşantılarını seçilirken, sürdürülürken ve değerlendirilirken büyük bir hassasiyet gösterilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Can, 2013).

Taba Modeli: Geleceğin en önemli eğitimcilerinden biri olarak görülen ve Robert Taba'nın dokuz çocuğundan ilk çocuğu olan Hilda Taba Kooraste'nin akademik pek çok yazısı olmasına rağmen onu diğer yazarlardan ayıran ve benzersiz yapan tarafı Taba modeliyle ele aldığı çalışmalarıdır. Hilda Taba Kooraste müfredat ve programların yenilenmesinin kısa vadede bir iş olmadığını ve uzun yıllar gerektirdiğini söyleyerek, sosyal kurumların da bu süreçte önemli bir yere sahip olduğunu vurgulamıştır (Krull, 2003).

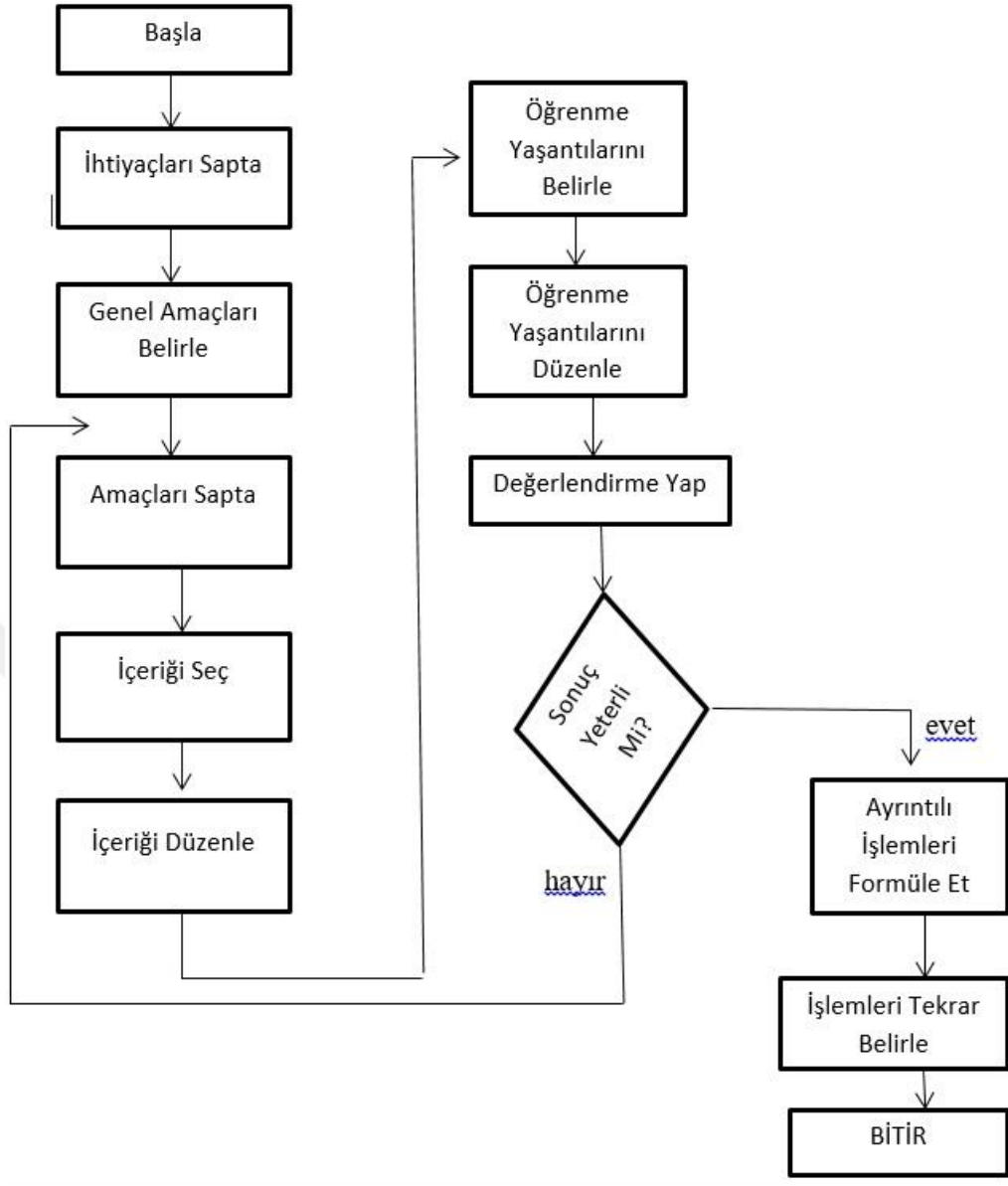
Programların geliştirilmesinde öğretmenlerin rollerinin büyük bir öneme sahip olduğunu savunan bu modelde, öğretmenler öğrencilerin ihtiyaçlarını belirleyip, öğrencilerin bu ihtiyaçlarının karşılanmaları savunulmaktadır (Can, 2013).

Şekil 2: Program Geliştirme Taba Modeli (Demirel, 2011)

Şekil 2’de de görüldüğü gibi Taba program geliştirme modelinde ilk aşama öğretmenlerin öğrencilerin ihtiyaçlarını tespit etmesiyle başlamaktadır. Programın ikinci aşamasında amaçlar belirlenir, yani okulun genel amaçlarının belirlenmesinden öğrencilere kazandırılması gereken davranışların belirlenmesinde doğru bir yol izlenmektedir. Programın üçüncü aşamasında içeriğin seçimi yapılırken, programın dördüncü aşamasında öğretmenler seçilen içeriği öğrencilerin hazırbulunuşluklarına, yaş seviyelerine, ilgilerine ve isteklerine göre düzenler. Programın beşinci aşamasında öğrencilere yönelik öğrenme metotları üzerinde durulurken, programın altıncı aşamada öğrenme etkinliklerinin düzenlenmesi yer almaktadır. Programın yedinci aşamasında değerlendirme yer alırken programın son aşamasında yani sekizinci aşamada ise amaçların ne oranda gerçekleştirildiği tespit edilmektedir.

Taba-Tyler Modeli: Rasyonel planlama diye de adlandırılan Taba-Tyler program geliştirme modeli, Taba ve Tyler program geliştirme modellerinin orta yanlarını ele almıştır. 1950 yılından günümüze denk ABD eğitim sisteminde yaygın olarak kullanılmaktadır (Demirel, 2011).

Şekil 3: Program Geliştirme Taba-Tyler Modeli (Demirel, 2011)

Türk eğitim sisteminde program geliştirmede önde gelen yazarlardan Demirel, Özgen ve Gönenç Taba-Tyler program geliştirme modelini inceleyerek açıklamalarda bulunmuşlardır. Program geliştirme modelinde ilk boyutun amaçlar, ikinci boyutun içerik, üçüncü boyutun öğrenme-öğretme süreci ve son boyutun da değerlendirme olması gerektiğini belirtmişlerdir (Erişen, 1997).

Rasyonel Planlama/ Süreç Yaklaşımı/ Yenilikçi-Durumsal Modeller: İngiliz eğitim sisteminin de ağırlıklı olarak bu üç program geliştirme modelini kullandığını savunan White, bu program geliştirme modellerinin felsefi temellerinin; klasik hümanizmden, ilerlemecilikten ve yeniden kurmacılıktan aldığını savunmuştur (Demirel, 2011).

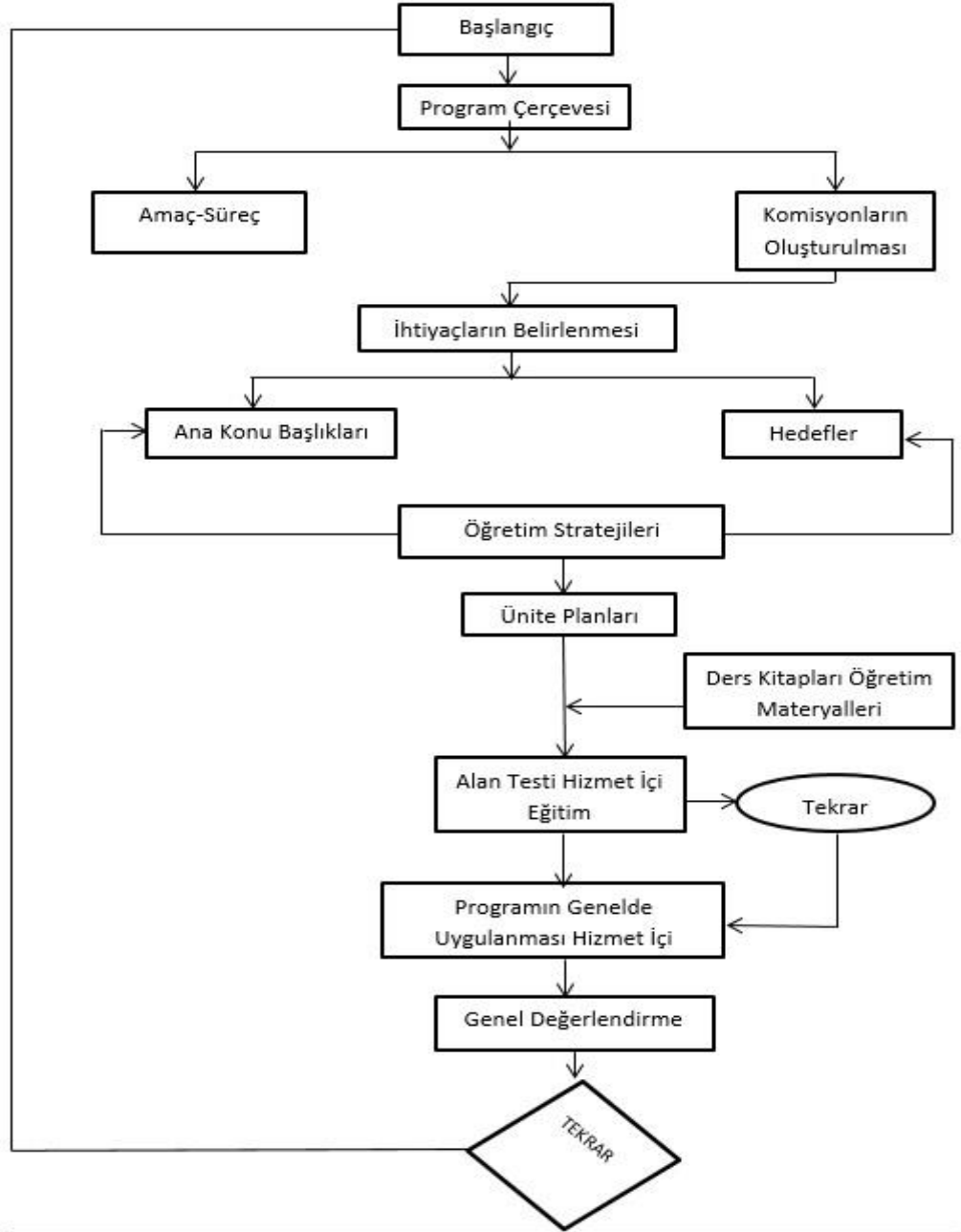
Rasyonel Planlama Modeli	Süreç Yaklaşımı Modeli	Yenilikçi-Durumsal Modeli
Genel Amaçlar	İçerik Bağlam	Durum Çözümlemesi
Amaçlar	Öğrenme Durumları	Amaçlar
Öğrenme Durumları	Genel Amaçlar	Öğrenme-Öğretme Program Desenleme Program Uygulama
Değerlendirme	Değerlendirme	Değerlendirme

Şekil 4: Program Geliştirme Rasyonel Planlama/ Süreç Yaklaşımı/ Yenilikçi-Durumsal Modeller (Demirel, 2011)

Teknokratik program geliştirme modeli olarak da ifade edilen rasyonel planlama modeli Taba-Tyler program geliştirme modeli yaklaşımına uygundur ve daha çok yeniden kurmacılık felsefi temelleri üzerine inşa edilmiştir. Literatürde yenilikçi veya durumsal model olarak karşımıza çıkan model ise Skillbeck tarafından geliştirilip okul merkezli program geliştirme görüşüne ağırlık vermektedir ve bu program geliştirme modeli klasik hümanizm felsefi görüşün etkisi altındadır. Stenhouse tarafından geliştirilen süreç yaklaşımı program geliştirme modelinde ise ilerlemecilik felsefi görüşünün etkileri görülmektedir ve öğretmenler ders planı yaparken bu program geliştirme modelini daha çok kullanmaktadırlar (Demirel, 2011).

MEB Program Geliştirme Modeli: Milli Eğitim Bakanlığı'nda program geliştirme çalışmalarında, bazı komisyonlarda yıllarca program geliştirme uzmanlarının olmaması, ancak son zamanlarda bu durumun göz önünde

bulundurularak bu eksikliğin giderilmesi adına girişimlerde bulunulmuştur. Hatta Türk Dili ve Edebiyatı ile İngilizce komisyonları, içerik analizi yaparak ve uzmanları belirleyerek programların içerikleri hakkında bilgi toplamaktadırlar. Konu alanı yaklaşımını benimseyen bu modelde, belirlenen konulara göre amaçlar belirlenmesi söz konusudur (Demirel, 2011).

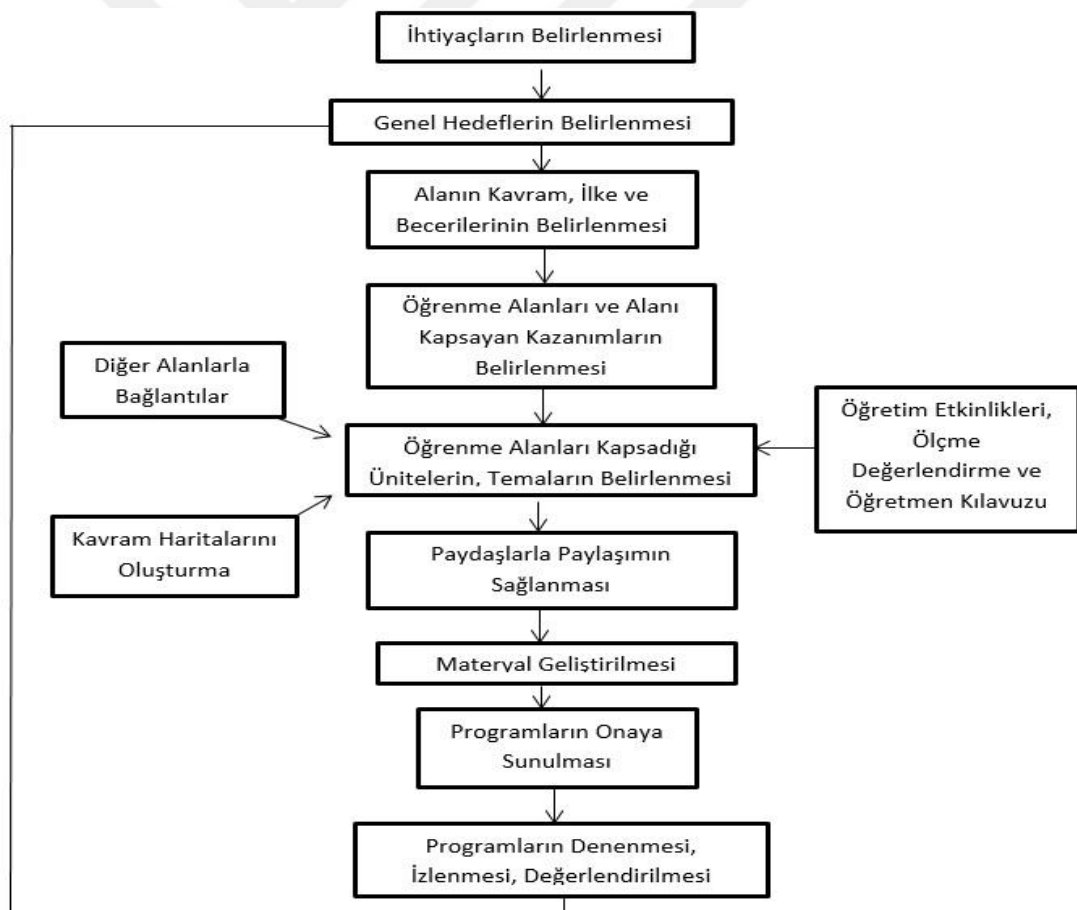

Şekil 5: Program Geliştirme MEB Modeli (Demirel, 2011)

Şekil 5'ten de anlaşılacağı gibi MEB program geliştirme modelinde birinci aşaması başlangıç, ikinci aşaması programın çerçevesinin belirlenmesidir. Üçüncü aşamasında amaç ve süreçler belirlenirken, dördüncü aşamasında programı

hazırlayacak komisyonlar oluşturulur. Beşinci aşamada ihtiyaçların belirlenirken, altıncı aşamada ana konu başlıkları belirlenir. Yedinci aşamada hedefler belirlenirken, sekizinci aşamada öğretim yöntem, strateji ve materyaller belirlenmektedir. Dokuzuncu aşamada ünite planları geliştirilirken, onuncu aşamada ders kitapları belirlenip öğretim materyalleri geliştirilmektedir. Modelin on birinci aşamasında hazırlanan program test edilirken, on ikinci aşamada programla ilgili gerekli düzenlemeler yapılır. On üçüncü aşamada hazırlanan program uygulanırken, on dördüncü aşamada ise program değerlendirilir. Modelin son aşamasında hazırlanan model gözden geçirilerek uygulamaya konulur ya da eksik bulunan tarafları geliştirilir.

MEB program geliştirme modeline ek olarak 2004 senesinde yeni bir program hazırlanmıştır. Ancak yeni program eskisinden büyük bir farklılık getirmemiştir (Demirel, 2011).

Şekil 6: Program Geliştirme Yeni MEB Modeli (Demirel, 2011)

Şekil 6'dan da anlaşılacağı üzere bu program geliştirme modelinde ilk olarak ihtiyaçlar belirlendikten sonra genel hedeflerden becerilere, becerilerden de

kazanımlara bir geçiş vardır. Ayrıca öğretim materyallerinin geliştirilmesi büyük bir önem arz etmektedir.

1968 yılından günümüze kadar bu program geliştirme modeli varlığını sürdürmektedir ve diğer modellerde olduğu gibi bu modelde de farklı alanlarla ilişki içinde olma fikri vardır. Böylece bu program geliştirme modelinde disiplinler arası yaklaşım alanı ile ara disiplinlerinin önemi vurgulanmak istenmektedir (Demirel, 2011).

Sistem Yaklaşımı Modeli: 1984 yılında Wulf ve Schave tarafından geliştirilen bu program geliştirme modeli “Öğretmenlerde program geliştirebilir” kanısına dayanan ve eğitim de gruplar arası etkileşimin olumlu etki edeceğini savunan bu program geliştirme modeli, bazı durumlarda öğretmenlerin program geliştirmede yetersiz alabileceğini de dile getirmiştir (Demirel, 2011).

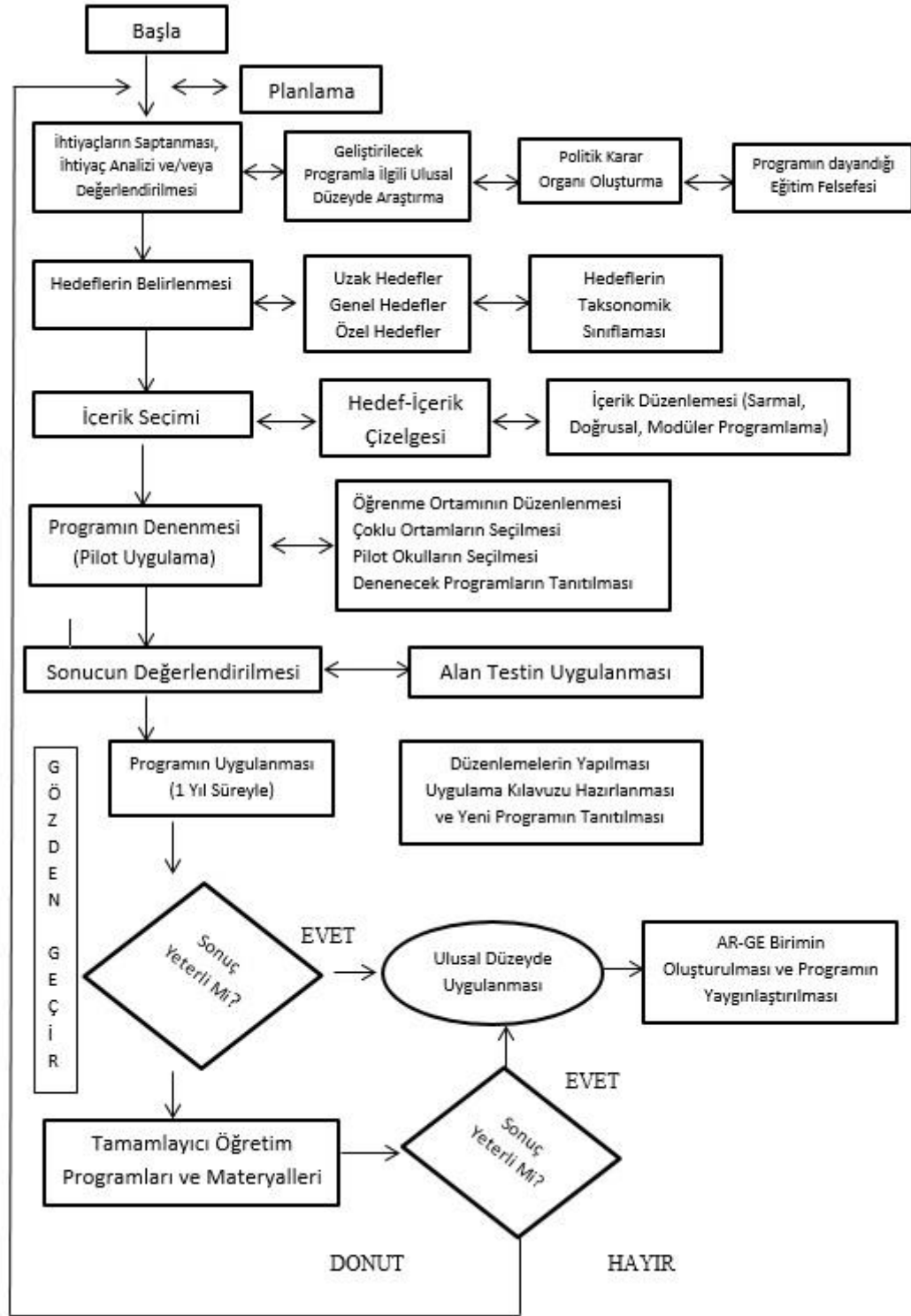
Aşama	İşlem
Problemin Tanımı	Amacın Belirlenmesi
	Komisyon Üyelerinin Seçimi
Gelişme	Amaçların Davranışa Dönüştürülmesi
	Uygun Ders Planlarının Yazılması
	Öğretim Materyallerinin Geliştirilmesi
	Öğrenme Ortamının Desenlenmesi
Değerlendirme	Sonuçların Değerlendirilmesi
	Sürekli Dönüt Sağlanması

Şekil 7: Program Geliştirme Sistem Yaklaşımı Modeli (Demirel, 2011)

Şekil 7’den de anlaşılacağı üzere sistem yaklaşımı program geliştirme modeli üç aşamadan oluşmaktadır. Programın birinci aşamasında programın tanımı yapılmaktayken, ikinci aşamasında program geliştirilmektedir. Programın üçüncü yani son aşamasında ise program değerlendirilmektedir (Demirel, 2011).

Program Geliştirme “Demirel” Modeli: “Demirel” program geliştirme modeli Türkiye’ye uyarlanan Taba-Tyler modeline uygun, öğretmenlerin eğitilmesinden yola çıkarak oluşturulduğu görülmektedir. Bu program geliştirme modelinde çalışmaların araştırmaya ve gelişmeye açık olduğu vurgulanarak, her okulda bir AR-GE (araştırma-geliştirme) merkezinin kurulması savunulmaktadır.

Araştırma-geliştirme merkezlerinin verimli bir şekilde çalışması sonucunda eğitim hizmetlerinin kalitesinin artacağı dile getirilmiştir (Demirel, 2011).

Şekil 8: Program Geliştirme "Demirel" Modeli (Demirel, 2011)

Şekil 8'de de görüldüğü gibi "Demirel" program geliştirme modelinde ilk aşama planlama aşamasıdır, ikinci aşama ise ihtiyaçların belirlenmesi ve

geliştirilmek istenen programla ilgili araştırma safhasıdır. Programın üçüncü aşaması hedeflerle ilgili aşama olurken, dördüncü aşama geliştirilmek istenen programın içeriğiyle ilgili aşamadır. Programın beşinci aşaması geliştirilmek istenen programın modelinin denenmesiyle ilgiliyken, altıncı aşama bu denemenin sonuçlarının değerlendirilmesiyle ilgili aşamadır. Programın yedinci aşaması değerlendirmeler sonunda şekil alan program modelinin uygulanmasıyla ilgiliyken, sekizinci aşama uygulama sonuçlarına göre AR-GE biriminin oluşturulması ve programın yaygınlaştırılmasıyla alakalıdır. Son olarak programın dokuzuncu aşamasında ise öğretim programları ve materyallerinin geliştirilmesi söz konusudur.

2.1.3. Karşılaştırmalı Eğitim

Öğretim programlarını değerlendirip karşılaştırma, genel anlamda uygulanan programın etkinliğinin başarılı olup olmadığını, şahsi anlamda ise öğrencilerin öğrenme eksikliklerini ya da ne düzeyde öğrendiklerini belirlemek amacıyla yapılmaktadır (Özdemir, 2009). Yani öğretim programı bizlere verilen eğitimin iyileştirilmesini sağlayarak öğretimin kalitesini yükseltmeyi amaçlamaktadır. Bunun için de öğretim programlarının diğer ulusların öğretim programlarıyla karşılaştırılarak eksikliklerin belirlenip programın geliştirilmesi gerekmektedir.

Karşılaştırmalı eğitim; farklı ülkelerdeki eğitim sistemlerinin farklılık ve benzerliklerini belirlemeye çalışan, olguları açıklayan ve eğitim uygulamaları konusunda fikirler ortaya koyan bir disiplindir. Karşılaştırmalı eğitim alanı, eğitim sistemlerini siyasal, sosyal ve kültürel etkenleri göz önünde bulundurarak irdeleyen bir alandır. Ayrıca bu alan, ülkelerin karşılaştığı eğitimle ilgili sorunları ve bu sorunların ortaya çıkış sebeplerini saptayarak yorumlamaya çalışır. Karşılaştırmalı eğitimde herhangi bir eğitim sistemi irdelenirken, sadece eğitim veren kurumların irdelenmesi yeterli değildir, bunun arkasındaki faktörler de göz önünde bulundurulmalıdır. Bu anlamda karşılaştırmalı eğitim, eğitim uygulamaları konusunda bilinenlerin arkasında neler olduğunu inceleyip, eğitimi etkileyen sosyal ve siyasal etkenleri araştırır (Sezgin, 2008).

Eğitim-öğretimde planlanan durum ile ulaşılan durum arasındaki farkın saptanması ve verimliliğin artırılması ancak eğitim-öğretim çalışmalarının geliştirilmesi ile mümkün olabilmektedir. Eğitim-öğretim çalışmalarının geliştirilmesinde hedeflenen amaçların ne ölçüde gerçekleştirilebildiği, kaynakların ne derece etkili kullanılabildiği ve hizmet sürecinin denetlenmesi önemli bir yer

tutmaktadır. Bunun için de eğitim-öğretimin değerlendirilip karşılaştırılması çok önemlidir (Demirkasımoğlu, 2011).

Ülkelerin eğitim sistemleri genel olarak bazı özelliklerden ve bazı uygulamalardan dolayı birbirlerinden farklı olabilmektedir. Bu farklılıkların neler olduğunu öğrenmek için o ülkelerin eğitim sistemlerini karşılaştırmak gerekmektedir (Kalemoğlu Varol ve İmamoğlu, 2014). Ülkelerin kendilerine has eğitim sistemleri ve bu eğitim sistemlerinin yönetim yapıları vardır. Ülkelerin eğitim sistemlerinin yapılarının incelenmesi eğitim sistemleri hakkında bilgi sahibi olmamıza yardımcı olur (Yıldırım, 2010). Ülkeler karşılaştırmalı eğitim programları sayesinde hem diğer ülkelerin eğitim programlarından haberdar olurlar hem de eğitim programlarındaki sorunlara çözüm önerileri geliştirebilirler (İnci, 2009). Böylece her ülke kendi ülkesi ile farklı ülkelerin eğitim sistemlerini karşılaştırarak, kendi ülkesinin eğitim sistemini dünya ülkelerin eğitim sistemleri ile kıyaslama olanağını yakalar.

2.2. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI

Sosyal Bilgiler öğretim programının temel öğelerini beceriler, kavramlar, değerler ve öğrenme alanları oluşturmaktadır. Beceri, eğitim-öğretim süresi boyunca öğrencide gerçekleşmesi beklenen kabiliyetlerdir (MEB, 2009). Mutluer (2013) ise beceriyi; bireyin, bir işin üstesinden gelebilmesi ve aldığı eğitime bağlı olarak amacını gerçekleştirebilmesi olarak nitelendirmiştir. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı'nın (2009) Sosyal Bilgiler öğretim programındaki beceriler ise şunlardır: Eleştirel düşünme becerisi, yaratıcı düşünme becerisi, iletişim becerisi, araştırma becerisi, problem çözme becerisi, karar verme becerisi, bilgi teknolojilerini kullanma becerisi, girişimcilik becerisi, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisi, gözlem becerisi, mekân algılama becerisi, zaman ve kronolojiyi algılama becerisi, değişim ve sürekliliği algılama becerisi, sosyal katılım becerisi, empati becerisi.

Kavram, Badem (2012) tarafından, soyut düşünce olarak tanımlanmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı (2009) ise kavramı, belli bir konuda birçok bilgiyi düzenleyen ve birleştiren unsur olarak tanımlamaktadır. Ayrıca Sosyal bilgiler öğretiminde kavramların öğrenilmesi öğrencilerin akademik başarısını olumlu etkileyip, öğrenmeyi ve hatırlamayı basitleştirmektedir. Problem çözme ve akıl yürütme becerisini de geliştirerek iletişimi kolaylaştırıp öğretimi kişiselleştirmektedir. Uygun

ve Batur (2015) ise, insanların yaşamlarında kavramların önemine vurgu yaparak kavramların insanların düşünce evrenlerini oluşturduğunu savunmuştur.

Değerler Uçar (2009) a göre, bizim hayatımızın hatta sadece kendi hayatımızın değil başkalarının da hayatları için gaye olmasını istediğimiz şeyler olarak tanımlanmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı (2009) ise değerleri, bir toplumun veya sosyal grubun varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlayıp sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlâkî ilke ya da inançlar olarak tanımlamaktadır. Sosyal Bilgiler programındaki değerler şu şekildedir: Adil olma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, hoşgörü, misafirperverlik, özgürlük, sağlıklı olmaya önem verme, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik, yardımseverlik (MEB. 2009).

2.2.1. Sosyal Bilgilerin Tanımı

Her bir toplumun eğitime önem vermesinin nedeni, dünya ve ülkesi için faydalı olabilecek fertler yetiştirmektir (Gömleksiz ve Cüro, 2011). İşte bu yüzden insanlar çevrelerindeki insanlar ile iyi ilişkiler kurarak uyum içinde yaşamayı amaçlamalı ve insanlarda ben duygusu yerine biz duygusu yerleşmeye başlamalıdır (Metin ve Oran, 2014). Toplumlarda ben duygusunun yerine biz duygusunun yerleşmesinde de Sosyal Bilgilere önemli görevler düşmektedir. Bu sebeple çalışmamızın kavramsal çerçevesi de Sosyal Bilgiler programı üzerine şekillenecektir.

Yıllarca Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık gibi derslerle özdeşleştirilen Sosyal Bilgiler aslında Psikoloji, Sosyoloji, Antropoloji, Ekonomi, Hukuk, Siyaset Bilimi gibi birçok disiplini bünyesinde barındıran oldukça karmaşık bir yapıya sahiptir (Geçit, 2010). Bu yapı hakkında yıllarca yazılar yazılarak bu yapının tanımı yapılmak istenmiştir. Öztürk (2009), Sosyal Bilgilerin tanımını şu şekilde yapmıştır: Teknolojinin de ilerlemesiyle birlikte değişen, gelişen, ilerleyen ülke ve dünya şartlarında kendi kararlarını alıp problemlerle başa çıkabilen bireyler yetiştirmek gayesiyle, sosyal ve beşeri bilimleri kaynaştıran öğretim programı olarak adlandırmıştır.

Sosyal Bilgiler ilk sıralar disiplinler bir anlayışla işlenirken daha sonraları disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınmış ve etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla

bütün Sosyal Bilimlerden seçilen bilgileri bir araya getirerek Sosyal Bilgiler programını oluşturmuştur (Yontar, 2013).

2.2.2. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Amacı

Sosyal Bilgilerin amacıyla ilgili pek çok araştırmacı yazılar yazmıştır. Ama genelde hepsi birbirine yakın tezler ortaya koymuştur. Örneğin Kan (2009), Sosyal Bilgiler dersi öncelikli olarak, milli ve evrensel değerlerle kendini donatmış, kendini bilen, eleştirilere açık, başkalarıyla iyi ilişkiler kurabilen, hayatın her alanında aktif rol alabilen vatandaşlar yetiştirmeyi amaçladığını ifade etmiştir. Yiğittir ve Kaymakçı (2012), Sosyal Bilgilerin bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirmesini amaçladığını dile getirmiştir. Öztürk (2012) ise, Sosyal Bilgiler bireylerin geçmişi, bugün ve gelecekle bağlantı kurmalarını sağlayarak, bilgiyi işleyip, inanç ve değerleri yorumlayarak geleceğin etkin yurttaşlarında problem çözme ve karar verme becerilerini geliştirmeyi amaçladığını savunmuştur.

MEB. (2009), Sosyal Bilgiler öğretim programının amacını; *vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip vatandaşlar yetiştirmektir. Atatürk İlke ve İnkılâplarını bilen ve benimseyen, lâik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olan, hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, bütün kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu bilen, Türk kültürünü ve tarihini kavrayan, millî bilincin oluşmasını sağlayan, yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyan, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösteren vatandaşlar yetiştirmek olarak belirtmiştir.*

Sözer (1998) de Sosyal Bilgilerin amaçlarını şu şekilde dile getirmiştir:

- Öğrencilerin eleştirci, yapıcı ve yaratıcı düşünme yeteneklerini geliştirerek sorun çözmeye ilgili becerileri kazanmalarını sağlar.
- Öğrencilerin bireylerarası ilişkilerini geliştirerek, öğrencilerin işbirliği yapmalarını öğretir ve öğrencilerin sorumluluk bilinci kazanmalarını sağlar.
- Öğrencilerin temel yurttaşlık hak ve sorumluluklarını kavramasını sağlayarak, anayasa ve yasalar önünde görev ve sorumluluklarını kavratır.

- Öğrencilerin ekonomik olma konusunda görüş kazandırarak, gereksinimlerini iyi belirlemelerini ve doğru kararlar almalarını sağlar.

Ünal ve Özmen (2012) ise Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarını şu şekilde sıralamıştır:

- Öğrencilerin ülkemizin dünya üzerindeki stratejik önemini kavramalarını sağlayarak, ülkemizin ilerlemesinde gönüllü olarak görev almalarını amaçlar.
- Öğrencilerin ülkemizin komşu ülkelerle ve ülkemizin dünya ülkeleriyle olan ilişkileri hakkında bilgi sahibi olmalarını amaçlar.
- Öğrencilerin Türklerin yaşamlarını sürdürdüğü yerleşim yerlerinin özellikleri hakkında bilgi toplamalarını sağlayarak, Türk milletinin büyük bir millet olduğunu tüm dünyaya duyurmalarını amaçlar.
- Öğrencilerin yaşamlarını sürdürdüğü toplumların yaşam şekilleri ve geçim kaynakları hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlayarak, ülkemizin ekonomik açıdan kalkınması için var gücüyle çalışmalarını amaçlar.

2.2.3. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Önemi

Verilen eğitimin kalitesini ve verimliliğini yükseltmek, eğitim süresini daha etkili kullanmak, öğrencilerdeki bireysel farklılıkları dikkate almak, öğrencilerin planlı çalışmayı yaşam becerisi haline getirmesi eğitim programının önemini arz etmektedir (Gelen ve Beyazıt, 2007). Ayrıca eğitim kurumları insanların toplumlarda nasıl davranması gerektiğini de öğretmesi bakımından büyük önem teşkil eder. Çünkü insanların toplumda kurallara uymak için belli başlı davranışları kazanması gerekir. Ancak insanların tüm bu davranışları ailesinden öğrenmesi çok zordur. İşte tam bu noktada eğitim kurumları ailelere yardımcı olmaktadır. Eğitim kurumlarında verilen Sosyal Bilgiler dersi de iyi ve sorumlu vatandaşlar yetiştirmeyi amaçladığı için ve vatandaşlara toplumsal yaşamla ilgili bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazandırdığı için büyük bir öneme sahiptir (Karaaslan, 2009).

İnsanların hayatlarında karşılarına çıkabilecek çeşitli sorunlara çözümler bulabilmeleri, insanları hayata hazırlaması ve insanları hayatın içinden olaylarla

karşılaştırarak o olaylardan ders almalarını sağlaması, insanlara vatandaş olarak görev ve sorumluluklarını hatırlatması bakımından Sosyal Bilgiler insan hayatında önemli bir yere sahiptir (Ersoy, 2009). Ayrıca Sosyal Bilgiler dersi, öğrencilerin yaşadıkları toplumun, çevrenin, şehrin ve hatta ülkenin sorunları hakkında bilgi sahibi olmaları ve iyi bir vatandaş olarak yetişip bu sorunlarla başa çıkabilmelerinde de önemli bir yere sahiptir (Yılmaz, 2011).

2.2.4. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Tarihsel Süreci

Sosyal Bilgiler resmi bir ders olarak ilk kez 1916 yılında ABD’de ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkma sebebi ise, Amerika Birleşik Devletleri’nin sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda geçirdiği sıkıntılara çözümler getirmek ve Amerika Birleşik Devletleri’nde ulusal toplum anlayışını oluşturmaktır (Gökdemir, 2013).

Türkiye’deki Sosyal Bilgiler öğretiminin kökenine vurgu yapmak gerekirse, Türklerin tarih sahnesine çıkışına kadar gitmek gerekir. Çünkü Türkler gerek göçebe tarzında olsun, gerekse yerleşik yaşamda olsun, kendi gelenek ve göreneklerini çocuk ve gençlere öğretebilmek için bir takım kurallar koyduğu bilinmektedir (Akpınar ve Kaymakçı, 2012). Resmi olarak Türkiye Cumhuriyeti’nin tarihine baktığımızda ise ilk kez 1924 yılında Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili “Malumat-ı Vataniye” dersleri okutulmaya başlanmıştır. 1958 yılında Sosyal Bilgiler dersi ilk kez ilköğretim programlarında yer almıştır. 1968 yılında ise Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık dersleri Sosyal Bilgiler adı altında birleştirilmiştir. 1998 yılına gelindiğinde ise zorunlu eğitim ile birlikte Sosyal Bilgiler dersi 4. 5. 6. ve 7. sınıflarda haftada üçer saat olmak üzere yürürlüğe konmuştur. Türkiye’de Sosyal Bilgiler programında bugüne kadar pek çok değişikliğin olduğunu, lakin Sosyal Bilgiler öğretim programının getirdiği en önemli değişikliğin, öğretmen merkezli yaklaşımdan farklı olarak, öğrenci merkezli aktif öğrenmeyi sağlayan yapılandırmacı yaklaşım olduğunu vurgulamıştır(Akpınar ve Aydemir 2012).

Yapılandırmacı eğitim; istendik amaçlara yönelmekten ziyade öğrencilerin kendilerinin belirlediği süreç dayanaklı hedeflere yönelik yaklaşımdır (Yurdakul, 2008). Oran (2013) ise yapılandırmacı eğitimi; değişen, gelişen ve ilerleyen Sosyal Bilgiler dersi programıyla birlikte öğretmenlerin artık ders işleme yöntemlerini terk ederek, öğrencilerin derslerde daha aktif olduğu sistem olarak dile getirmiştir.

Yapılandırmacı eğitime göre öğrenme, sosyal etkileşimler vasıtasıyla öznel yapıların kendi bünyelerinde edindiği öğrenmeleri içselleştirip yeniden anlamlandırması şeklinde dile getirilir. Yani yapılandırmacı öğretim çok değişkenli bir yapı olarak görülmektedir (Akınoğlu, 2004).

Sosyal Bilgilerde yapılandırmacı öğretim, yığılmış bilgi kümelerini aktarmaktan ziyade, karşılaşılan sorunlara karşı etkili düşünüp bu sorunlara çözümler üreterek öğrenme becerilerini kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu süreçte:

- Öğrencilere öğrenme sorumluluklarını yükleyerek, onlarda kalıcı öğrenmeyi sağlamalıdır.
- Ön bilgiler dikkate alınarak yeni öğrenmeler oluşturulmalıdır.
- Sosyal etkileşim öğrenme sürecinde sağlanmalıdır.
- Özgün öğrenme tasarlanmalı ve gerçek yaşamın karmaşıklığını yansıtacak öğrenme ortamı oluşturularak anlamlı öğrenme gerçekleştirilmelidir.
- Bilişsel çelişkilere fırsat verilerek bireysel öğrenmenin oluşmasını sağlayacak etkinlikler düzenlenmelidir (Yurdakul, 2008).

Ayrıca yapılandırmacı eğitime geçtiğimizi her fırsatta savunsak da, bu yaklaşımı tam olarak uygulamadığımızdan yeteri kadar verim alamadığımız da bir o kadar açıktır (Ünal ve Çelikkaya, 2009).

2.2.5. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Sağladığı Faydalar

Sosyal Bilgiler öğretim programı öğrencilerin, karar verme, problem çözme, araştırma yapma, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, zaman ve kronolojiyi algılama, kanıt kullanma, değişim ve sürekliliği algılama, gibi becerilerle gözlem yapma ve mekânı algılama gibi yaklaşımları kavratması bakımından öğrencilerin eğitimine önemli katkılar sağlar (MEB. 2009).

Sosyal Bilgiler öğrencilerin gelişimlerini ve başarılarını ölçmeye çalışarak, öğrencilerin karşılaştıkları problemlere karşı nasıl çözüm önerilerinde bulduklarını, bu süreçteki davranışlarını gözlemleyerek değerlendirir. Yani Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenler öğrencilerin geçmişini anlamalarını, kendisini ve çevresini tanımasını, belli başlı becerileri; tarihsel ve coğrafi becerileri kullanma

yeteneklerini geliştirerek ölçmeye çalışırlar (MEB. 2009). Bu sürecin sonunda da öğrenciler kendi yeteneklerinin ve kabiliyetlerinin farkına vararak geleceklere dair sağlıklı kararlar alırlar.

2.3.TÜRKİYE CUMHURİYETİ İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMIN YAPISI

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programı haftada 2 ders saati esas alınarak hazırlanmıştır ve bu dersin öğretim programı 7 üniteden oluşmaktadır. Bunlar:

1. Ünite: 1881’den 1919’a Mustafa Kemal
2. Ünite: Milli Mücadele’nin Hazırlık Dönemi
3. Ünite: Kurtuluş Savaşı’nda Cepheler
4. Ünite: Türk İnkılâbı
5. Ünite: Atatürkçülük ve Atatürk İlkesi
6. Ünite: Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası
7. Ünite: Atatürk’ün Ölümü (MEB. 2010).

Öğrenciler Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde geçen bazı tarihe has kelimeleri anlamakta zorlanmaktadırlar. Bunun için Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretmenleri “Kurtuluş Savaşı, Tekâlif-i Milliye, Kuva-yi Milliye, Cumhuriyet, Demokrasi, Türk Milleti, Türkiye, Türkiye Cumhuriyeti Devleti, meclis, TBMM, insan hakları” gibi tarih metodolojisine özgü kavramları öğrencilere öğretirken çok dikkatli olmalıdırlar. Ayrıca öğretmenler öğrencilerin hazırladıkları kavram ve zihin haritalarından yararlanarak, kavram yanlışlığı olan öğrencilerin kavram yanlışlıklarını düzeltmelerine yardımcı olmalıdırlar (MEB. 2006).

Öğretim programlarımız genelde Atatürk ve Atatürkçülükle ilgili konuların hemen hemen tamamı bilişsel alan kazanımlarının içerisinde düşünülmektedir. Bu da bize hazırlanan öğretim programlarında Atatürkçülüğün öğrencilerin duyuşsal alanlarına da hitap etmesi gerektiği gerçeğinin pek dikkate alınmadığını göstermektedir. Durum böyle olunca da, Atatürk’ün yaşamını ve Atatürkçülükle ilgili

ilgili konuları yarım yamalak bilen, lakin onun yaşam tarzını ve fikirlerini anlayamamış bireyler yetişmektedir (Dönmez ve Yazıcı, 2008).

Eğitim etkinliklerinin hedefi, öğrencilerin davranışlarında yeni ve istenilen davranışlar oluşturmaktır. Öğrencilerde oluşturulmak istenilen değişiklikler veya kazandırılması planlanan bu davranışlar öğretimin kazanımlarıdır. Kazanım; öğrencilerin başından geçireceği deneyimleri değerlendirip düzenleyen ve öğrencilere ilerisi için yol gösteren kaidelerdir. Kazanım, öğretim faaliyetlerinin amaçlı ve planlı bir biçimde sürdürülmesinde en temel unsur olarak görülmektedir. Bu sebeple kazanımların öğrencilerde bulunması öngörülen bilgi ve becerileri yansıtır nitelikte olması büyük bir önem arz etmektedir (Gezer, Şahin, Sünkür ve Meral, 2014).

Eğitim ve öğretimde kavramlar, öğrencilere öğretilmesi planlanan ve anlaşılması zor olan bazı konularının öğrenciye daha anlaşılır hâle getirmede kullanılır. Özellikle soyut kavramların fazla olduğu konularda bu güçlükler karşımıza daha çok çıkmaktadır. Bu yüzden günümüzde kavram öğretimine yönelik yeni öğretim stratejilerinin uygulaması dile getirilerek, kavramlar somutlaştırılmaya çalışılmıştır (Aslan ve Şeker, 2013).

Eğitim ve öğretimde becerilerin önemine vurgu yapacak olursak; her öğrenci, yaşamları süresince birçok beceriye sahip olma ihtiyacı duyarlar. Bu becerilerden bazıları ilköğretimin ilk kademesinden başlayarak öğrencilere kazandırılmaya, var olan beceriler ise geliştirilmeye çalışılır. Bu safhada, bazı becerilerin alanla ilgili bilgiler ile bağlantılı olarak öğrencilere sunulması gereklidir. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi konularının öğretimi sırasında üzerinde durulması gereken belli başlı beceriler ise, okuma becerisi, görsel araçları anlama becerisi ve araştırma becerisi şeklinde ifade edilebilir (Dönmez ve Yazıcı, 2008).

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi ile ilgili değerler konusuna giriş yapacak olursak; eğitim sistemimizin öğretim programında Atatürk ve Atatürkçülük ile ilgili değerlerin öğretiminde de Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi büyük bir öneme sahiptir. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi Türkiye Cumhuriyeti ve Atatürk ile ilgili değerleri öğretirken, Atatürk'ün yaşamını ve Atatürkçülük ile ilgili konuların kronolojik sıralamasını

bilmemizi ve Atatürk'ün düşüncelerini anlamamıza yardımcı olmaktadır (Dönmez ve Yazıcı, 2008).

Ölçme ve değerlendirme boyutuna bakacak olursak, son yıllarda meydana gelen bilimsel ve teknolojik gelişmeler, toplumun bireylerden beklediği nitelik, bilgi ve becerilerin farklılaşmasına neden olmuştur. Bu yüzden öğretim programlarıyla temel bilgi ve becerilerin ilaveten yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, yorum yapma, takım çalışması, problem çözme, bağımsız çalışma, araştırma yapma, empati kurma, analitik düşünme gibi bilgi, beceri, yetenek ve tutumların öğrencilere kazandırılması bir gereklilik olmuştur. Öğretim programlarındaki değişimler bu tür bilgi ve becerilerin ne oranda kazanılıp kazanılmadığını, kazanılmış ise değerlendirilmesinde çoktan seçmeli, boşluk doldurma, eşleştirme, doğru-yanlış vb. madde türlerinden oluşan geleneksel ölçme ve değerlendirme araçlarının yanı sıra, öğrencilerin bu tür kazanımlara sahip olup olmadıklarına ilişkin doğrudan gözlem yapma imkânı sağlayan performansa dayalı ölçme ve değerlendirme yaklaşımının kullanılmasını şart kılmaktadır (MEB. 2010).

2.3.1. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programının Tanımı

Bir disiplin olarak değil de, sosyal hayata ilişkin problemlerin çözümünü destekleyen bir araç olarak düşünüldüğünde Tarih, Sosyal bilgilerle yoğun bir ilişki içinde olduğu aşikârdır (Kaya ve Güven, 2012).

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi, yetişen kuşaklara demokrasinin ilkelerini ve ülkelerini, çağdaş toplumun yapısını, Türkiye Cumhuriyeti'nin uluslararası ilişkilerde karşısına çıkabilecek sorunları ve bu sorunları çözmede ne gibi zorluklarla karşılaşacaklarını tanıtan nitelikteki derse verilen addır (Akbaba, 2008).

2.3.2. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programının Amacı

Toplumların yaşantılarında ve devletlerin şekil kazanmalarında tarihteki uluslararası siyasi olayların büyük etkisi olmuştur. Olayların en etkili ve büyüğü ise inkılâp hareketleridir, hatta bazı inkılâp hareketleri dünyadaki en büyük siyasi ve askeri olaylarından bile daha etkili olduğu görülmektedir. Örnek vermek gerekirse; bugün bile yeryüzünün hâlâ büyük bir kısmında etkisini devam ettiren “Büyük

Fransız İnkılâbı” dünya devletlerinin rejimlerini ve toplumların fikir yapısını kısmen veya bütünüyle etkilemiştir. Atatürk’ün önderliğinde gerçekleştirilen “Türk inkılapları ise, özellikle esir milletler üzerindeki etkileri inkâr edilemeyecek kadar büyüktür (Şehirli, 2014). İşte tam da bu noktada; yakın tarihimizde gerçekleşen ve dünya tarihinde yeri, önemi ve etkileri olan bu olayların öğretilmesinde Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine büyük bir görev düşmektedir. Türker ve Arslan’da (2008), Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin siyasal tutum ve değerlerin benimsetilmesinde, vatandaşlık bilincinin kazandırılmasında önemli görev ve sorumluluk üstlendiğini savunmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğrencilere Atatürkçülüğü benimseterek, öğrencilere Atatürk’ün dünya görüşünü ve düşüncelerini kavratmayı amaçlamaktadır. Millî Eğitimi’nin amaçlarının gerçekleştirilmesinde büyük yeri ve önemi olan bu dersin konuları işlenirken, öğrencilere karmaşık hâle gelen yurt ve dünya sorunları karşısında, ihtiyaç duyulan gerekli bilgi, beceri ve davranışın kazandırılmasını ve geliştirilmesinde ana kaynağın Atatürkçülük olduğu kavratılmalıdır. Dersin amaçlarına uygun olarak genç nesillere Türkiye Cumhuriyeti’nin hangi şartlarda kurulduğunu anlatabilmek ve bu cumhuriyeti yaşatabilmek için cumhuriyetin kurucusu olan Atatürk’ün ortaya koyduğu ilke ve inkılâpları tanıtip değerlendirebilmelerini, Türk gençliğinin Cumhuriyetine ve devletine sahip çıkmalarını sağlamaktır. Genel olarak Türkiye Cumhuriyeti Atatürk İlke ve İnkılâpları Tarihi dersi öğrencilerde Atatürk’ün ilke ve inkılâpları ile Cumhuriyet rejimine yönelik olumlu tutumlar kazandırmayı amaçlamıştır (Akbaba, 2007).

Türkiye Cumhuriyeti Atatürk İlke ve İnkılâpları Tarihi dersi, devletin ve milletin geleceği için önemli, güçlü ve sağlam temellere oturmuş bir devlet ve millet hayatı oluşturmayı amaçlamaktadır. Bunun için, Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin temelini teşkil eden Atatürk İlke ve İnkılâpları kavrayan, benimseyen ve devamını sağlama bilincinde öğrenci yetiştirmeye çalışan bu ders ve konularının öğretimi, hiç şüphe yoktur ki şansa bırakılmayacak kadar ciddiye alınmalıdır. Ayrıca eğitim-öğretim sürecinde baştan sona her detay önceden planlayıp üzerinde çalışılmalıdır (Tangülü, 2013).

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi müfredat programının amaçları incelendiğinde, dersin amaçlarının iki yönüne dikkat

çekilmiştir. Birinci yönü yani bilimsel yönü; Kurtuluş Savaşı'nın ve yapılan inkılâpların öğretilmesi, ikinci yönü yani ideolojik yönü; Cumhuriyetin temel değerlerini, Atatürkçülük' ü, Atatürk İlke ve İnkılaplarını benimsemiş bireyler yetiştirmek ön plana çıkmaktadır (Kabapınar ve Camkıran, 2012).

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2010 yılında kaleme aldığı ve 2011-2012 yılından itibaren uygulamaya koyduğu Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin öğretim programındaki amaçları şunlardır:

1. *Atatürk'ün üstün askerlik, devlet adamlığı ve inkılâpçı niteliklerini öğrenerek onun kişilik özelliklerini örnek almak,*
2. *Millî Mücadeleden hareketle, Türk milletinin özgürlük, bağımsızlık, vatanseverlik, millî birlik ve beraberlik anlayışı ile her türlü zorluğun üstesinden gelebileceğini kavramak,*
3. *Atatürk'ün önderliğinde gerçekleştirilen Türk İnkılabının tarihi anlamını ve önemini kavramak,*
4. *Türk Millî Mücadelesi ve İnkılabının, millî ve milletler arası özelliklerini kavrayarak, başka milletlerce de örnek alındığını kavramak,*
5. *İnsan hakları, ulusal egemenlik, milliyetçilik, demokrasi, çağdaşlık, laiklik ve cumhuriyet kavramlarının Türk milleti için ifade ettiği anlamı ve bunların önemini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenlemek,*
6. *Atatürk İlke ve İnkılaplarının Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrayarak; laik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmak,*
7. *Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişmek,*
8. *Ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütün olan Türkiye Cumhuriyeti'nin dinamik temelini Atatürk İlke ve İnkılaplarının oluşturduğunu kavramak,*
9. *Türkiye'nin jeopolitik önemini bölgesel ve küresel etkileri açısından değerlendirerek iç ve dış tehditlere karşı duyarlı olmak,*

10. *Türk milletinin bir mensubu ve insanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermektir* (MEB, 2010).

2.3.3. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programının Önemi

Bilindiği üzere Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli Atatürk ilke ve inkılaplarına dayanmaktadır. Devletimizin ve milletimizin bekası ve mutluluğu, Atatürk'ün de işaret ettiği gibi muasır medeniyet seviyesine ulaşmakla mümkündür. Türkiye Cumhuriyeti çok zor şartlarda kurulmuş ve milli mücadele zamanında yok olma durumuyla karşı karşıya kalmış, ancak geleceğini koruyup kurtarmak için var gücüyle çalışmıştır. İşte böyle zorlukların sonunda Türkiye Cumhuriyeti kurulmuştur. Bütün bu yaşananların, yetişen Türk nesline anlatılmasında ve aktarılmasında Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine önemli görevler düştüğü için bu ders büyük bir öneme sahiptir (Aslan ve Şeker, 2013).

2.3.4. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programının Tarihsel Süreci

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin başlangıcı, 1925 yılında Ankara Adliye Hukuk Mektebi'nde okutulmaya başlanan "İhtilaller Tarihi" dersine dayanmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi önce 1933 yılında İstanbul Üniversitesi "İnkılâp Tarihi Enstitüsü'nde", daha sonra 1942 yılında ise Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi "Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü'nde" okutulmuştur. 27 Mayıs 1960 askeri darbesinin ardından "Türk İnkılâp Tarihi ve Türkiye Cumhuriyeti Rejimi" adıyla bütün fakülte ve yüksekokullarda iki yarıyıl okutulması kararı alınmış, 20 Mart 1968'de ise dersin adı "Türk Devrim Tarihi" olarak değiştirilmiştir. 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra "Türk İnkılâp Tarihi" daha sonra ise "Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi" adıyla okutulmuştur. Daha sonraları bu ders, 1981 yılında (ilköğretimin sekiz yıla çıkarılmasından önce) temel eğitimin ikinci kademesinde "Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi" adıyla okutulmaya başlanmıştır. 1982 yılında ise, günümüzdeki adını alarak "Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi" olmuştur. Günümüzde ilk ve orta öğretimdeki her dersin içeriğinde Atatürkçülük ile ilgili konular yer almaktadır. 1982 yılından itibaren de Atatürkçülük ile ilgili konular ilköğretim programlarının

içerisine serpiştirilmeye başlanmıştır ve 1986 yılından itibaren bu uygulama düzenli bir şekilde devam ettirilmiştir (Dönmez ve Yazıcı, 2013).

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi fikrinin ortaya çıkmasındaki önemli unsur; eskisinden farklı bir anlayışla “İnkılap Tarihi” tarih biliminin bir parçası olarak görülmeye başlanmasıdır. Bu sebeple de “İnkılâp Tarihi” 1930’lu yıllarında yeniden yapılanarak vatandaşlık eğitiminin bir parçası olarak görülmüş ve uluslararası düzeyde karşılaştırmalı olarak sunulmuştur (Özüçetin ve Nadar, 2010).

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi 1930’lardan bu yana öğrenci merkezli eğitim anlayışıyla, yapılandırmacı yaklaşımlar doğrultusunda düzenlenememiştir. Bunun nedeni de o yıllarda Türkiye’de skolastik eğitim anlayışı olmamasıdır. 1928 Harf İnkılâbı sonrası, öncelikle Cumhuriyet’in ruhuna uygun ders kitaplarının yazılmasına önem verilmiştir ve bu kitaplardan hareketle de programlar yapılmıştır. Bilindiği gibi 2003 yılından itibaren eğitim-öğretimi geliştirme çalışmalarıyla öğrencilerin derslere daha aktif katıldığı yaklaşımlar benimsenmeye başlanmıştır (Yoluk, 2010).

2005 yılında ilköğretim programlarında kademeli olarak başlatılan değişim süreci 8. sınıf programını da kapsamış ve yenilenen öğretim programı 2008-2009 öğretim yılından itibaren bütün ülkede uygulanmaya başlanmıştır. Yeni öğretim programında konular 7 üniteye işlenecek olup dersin genel amaçları da 14 maddeye toplanmıştır. Ayrıca her ünitenin özel hedefleri kazanımlar adıyla verilmiştir. Yeni programda 1945 yılı sonrası konulara da yer verilmiş olup, günümüze yakın, güncel konular da programda yer almaktadır. Doğrudan gözlenebilen davranışlar ve dolaylı yoldan gözlenebilen beceriler, tutumları ve değerleri de dikkate alan kazanımlar, bireysel farklılıkların getirdiği farklı zekâ alanlarına ve öğrenme stillerine uygun olarak farklı etkinlikler de 2006 programında yer almıştır (Kabapınar ve Camkiran, 2012).

Bugün Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde öğrenciler genellikle geleneksel eğitim-öğretim anlayışına yöneltilerek, kavramların anlamları üzerinde durulmasından ziyade ezberletilme yöntemine gidilmiştir. Bu tarz öğretimin sonucunda öğrenciler derste gördükleri konuları; günlük hayatta lazım olacak bilgiler olarak değil, daha çok sadece dersi geçmek için öğretilen bilgiler

olarak görmektedirler. Bu nedenle, öğrenciler tarafından öğrenilen konular içselleştirilmeyip bir süreliğine hatırd tutulduktan sonra unutulmaktadır (Dönmez ve Yazıcı, 2008).

2.4. TÜRKİYE'DE, AZERBAYCAN'DA VE TÜRKMENİSTAN'DA EĞİTİMİN GENEL YAPISI

Bu bölümde Türkiye'de, Azerbaycan'da ve Türkmenistan'da eğitimin genel yapısı ile ilgili bilgiler verilmiştir.

2.4.1 Türkiye'de Eğitim

Türkiye'de eğitim başlığı adı altında: Türkiye'de uygulanan öğretim programı, eğitimin genel yapısı ve okul yapısı; Türk eğitim sisteminde değerlendirme sistemi; Türkiye'de eğitimde kültürel durum konuları ele alınmıştır.

2.4.1.1. Türkiye'de Uygulanan Öğretim Programı, Eğitimin Genel Yapısı ve Okul Yapısı

Türk eğitim sistemi bireysel farklılıkları dikkate alarak öğrenciyi daha fazla merkeze alan ve geleneksel yöntemlerden farklı yöntemler öneren bir yapıya sahip olduğu için yenilikçi bir bakış açısına sahiptir diyebiliriz. Ayrıca öğrencilerin ilgilerini, isteklerini, gereksinimlerini ve kişisel görüşlerini de kapsayacak şekilde Türk eğitim sisteminin programı dizayn edilmiştir. Türk eğitim sistemi öğretim programının içeriğinde ise günlük hayatla ve diğer alanlarla ilişkili olması gerektiği üzerinde durulmuştur. Bunlara ek olarak aktif öğrenmeye, kavramsal öğrenmeye, çoklu zekâya ve yansıtıcı düşünmeye de ağırlık verilmiştir (Gömleksiz, 2006).

Türk eğitim sistemi bireylerin gereksinimlerini karşılayacak şekilde bir bütünlük içindedir ve örgün eğitim ile yaygın eğitim olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır (Kızılkaya, 2014).

Çalışma saati süresinin 50 dakika olduğu okulöncesi eğitim kurumlarında, çocuklar için düzenlenen eğitim etkinliklerinin aralıksız olması ilkedir. Eğitimde öğretmenlerin çalışma saatleri haftada en çok 42 saat, tam günde en çok 9 saattir. İkili ya da yarım gün eğitimde ise haftada da en çok 30, günde en çok 6 saati geçmeyecek şekilde düzenlenmiştir (MEB. 2011).

Haftanın Cumartesi ve Pazar günleri okulların tatil olduğu ilköğretim okullarında haftada 5 gün öğretim yapılmaktadır. 1. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm

sınıflarda günde 6 saat ders yapılır ve haftalık ders yükü 30 saattir. Ayrıca ilköğretimde birleştirilmiş sınıflar dahil bir öğretmene düşen öğrenci sayısı ise 40'dan fazla olamaz (MEB. 2011).

Dersler gündüz ve gece öğretimi olmak üzere yükseköğretimde iki farklı şekilde yapılmaktadır. Saat 08.30 ile 18.00 saatleri arasında gündüz öğretimi gerçekleştirilirken, genellikle 16.00 ile 22.00 saatleri arasında gece öğretimi yapılmaktadır. Zorunlu olması durumunda haftanın Cumartesi ve Pazar günleri de ders ve sınav yapılabilir (MEB. 2011).

A. Örgün Eğitim:

Örgün eğitim; belirli bir yaş grubu içerisinde, aynı seviyedeki öğrencilere okul çatısı adı altında verilen, amaca yönelik hazırlanmış programlar ile gerçekleştirilen düzenli eğitime verilen addır (Kızılkaya, 2014). Türkiye'de örgün eğitim; okulöncesi, ilköğretim (ilk ve ortaokul), ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını içermektedir.

a) Okulöncesi Eğitim

Türkiye'de okulöncesi eğitim; isteğe bağlı olarak, mecburi ilköğretim yaşına gelmiş çocukların eğitimini kapsamaktadır (Aladdinov, 2006). Ayrıca Türkiye'de özel kuruluşlar tarafından verilen okul öncesi eğitim Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlıdır ve bu okullardan sorumlu olan kişi de okul müdürleridir (İnandı, 2005).

Okul öncesi kurumlarda verilen eğitim-öğretim etkinlikleri; binanın fiziki durumu, binanın kapasitesi, eğitim verecek personelin sayısı, çevre durumu, öğrenci velilerinin istekleri ve çocuk sayısı gibi bazı etkenler dikkate alınarak, anaokullarında ve uygulamalı sınıflarda ikili, yarım gün ve tam gün eğitim olmak üzere verilmektedir. Eğitim kurumlarında verilen etkinlikler ise şunlardır:

- *Serbest zaman*
- *Türkçe*
- *Oyun ve Hareket*
- *Müzik*
- *Fen ve Matematik*
- *Okuma-Yazma Hazırlık Çalışmaları*

- *Drama*
- *Alan Gezileri*
- *Sanat*(MEB. 2011).

Okulöncesi eğitimin amaçları ve görevleri Milli Eğitim'in genel amaçlarına ve temel ilkelerine göre hazırlanmıştır. Okulöncesi eğitimin amaçları ve görevleri ise aşağıda belirtilmiştir:

- *Çocuklara iyi alışkanlıklar kazandırarak onların beden, zihin ve duygu gelişimlerini sağlamak.*
- *Çocukları ilköğretime hazırlamak.*
- *Çocuklara fırsat eşitliği sağlayarak, onlar için ortak bir yetişme ortamı oluşturmak.*
- *Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel bir şekilde konuşmalarını sağlamak (MEB., 2014).*

b) İlköğretim

Okul müdürleri Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilköğretim ve ortaöğretim düzeyindeki öğretim kurumlarının yönetiminden öğrenci işlerine kadar hemen hemen her şeyden sorumludur. Müdür yardımcıları ise okul müdürlerine yardımcı olurlar ve okul müdürlerinin kendilerine verdikleri bazı eğitimsel ve yönetsel görevleri yerine getirirler. Ayrıca okul müdürü veya müdür yardımcısı, öğretmen derse gelmediği zaman yasal olarak o derse girmek zorundadırlar (İnandı, 2005).

Türkiye'de ilköğretim 7 yaşından başlayarak 14 yaşına kadar olan çocukların eğitim ve öğretimini kapsamaktadır. Sekiz yıllık zorunlu eğitim veren okullardan oluşan ilköğretim kurumlarında kesintisiz eğitim verilir ve ilköğretimi bitiren öğrencilere ilköğretim diploması verilir. Türkiye'de ilköğretim devlet okullarında parasızdır ve kız-erkek bütün vatandaşlar için zorunludur. Ayrıca ilköğretimin son ders yılının ikinci yarısında öğrencilere meslek seçimi konusunda tanıtıcı bilgiler vermek adına çalışmalar yapılmaktadır (Aladdinov, 2006).

Milli Eğitim Bakanlığı'nca çıkartılan yönetmeliklerle göre ilköğretim kurumlarının açılma, kapanma ve öğretime ara verme zamanları düzenlenir.

İlköğretim okullarında ders yılı süresi 180 iş gününden az olmaması esas alınır ve bir ders saati 40 dakikadır. Ders yılı ise ikiye ayrılır. Birinci yarıyıl; Eylül ayının ikinci haftasından başlar ve Ocak ayının son haftasında sona ererken, ikinci yarıyıl; Şubat ayının ikinci haftasından başlar ve Haziran ayının ikinci haftasında sona erer (MEB. 2011).

İlköğretimin amaçları ve görevleri Milli Eğitim'in genel amaçlarına ve temel ilkelerine göre hazırlanmıştır. İlköğretimin amaçları ve görevleri ise şu şekildedir:

- *Her Türk çocuğunun iyi bir vatandaş olması için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırarak, onları milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek.*
- *Her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyet yönünden yetiştirerek onları hayata ve üst öğrenime hazırlamak (MEB., 2014).*

c) Ortaöğretim

Türkiye'de ortaöğretim en az üç yıl sürüp, genel mesleki ile teknik öğretim kurumlarının hepsini kapsamaktadır. İlköğretimi tamamlayan her öğrenci ortaöğretimden yararlanma hakkına sahip olur. Öğrenim süresi Milli Eğitim Bakanlığınca uygulanan programın özelliğine göre belirlenir. Ortaöğretimi bitiren öğrenciler yükseköğrenim kurumlarına girmeye hak kazanır (Aladdinov, 2006).

Devlet okullarında orta öğretim ilke olarak ücretsizdir, fakat ailelerden gönüllü bağış ya da kayıt parası adı altında çeşitli biçimlerde okullara katkıda bulunmaları istenmektedir. Bu yolla sağlanan gelirler ise okulların giderlerinde kullanılmaktadır. Ortaöğretimde özel okullar ise ücretlidir ve bu okulların ücretleri birbirinden farklı olmakla beraber, ücretlerinin nasıl belirleneceği ve tahsis edileceğine ilişkin kriterler yönetmelikle belirlenmektedir. Ayrıca ortaöğretim kurumlarında, ailesi maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilere bakanlıkça belirlenen kontenjan çerçevesinde parasız yatılı ve burs imkânları da sağlanmaktadır. 2006-2007 öğretim yılından itibaren ise ortaöğretim okullarında ders kitapları Milli Eğitim Bakanlığı tarafından tüm öğrencilere ücretsiz olarak verilmektedir (MEB. 2011).

Ortaöğretim eğitim-öğretim kurumlarında öğretim yılının başlaması, yarıyıl tatili ve ders kesimi tarihleri bakanlıkça belirlenmektedir ve eğitim-öğretim

kurumlarında ders yılının 180 iş gününden az olmaması esas alınır. Ayrıca ortaöğretim okullarında eğitim-öğretim iki döneme ayrılır; birinci dönem genellikle Eylül ayının ikinci haftası başlar ve ocak ayının son haftası biterken, ikinci dönem genellikle Şubat ayının üçüncü haftası başlar ve Haziran ayının ikinci veya üçüncü haftası sonunda biter. Yarıyıl tatili ise Ocak-Şubat aylarında iki hafta süreyle yapılır (MEB. 2011).

Ortaöğretim eğitim-öğretim kurumlarında öğretim programları ve haftalık ders çizelgeleri Milli Eğitim Bakanlığı'na belirlenir ve geliştirilir. Derslerin öğretimi Türkçe yapılır, fakat Anadolu liselerinde yabancı dilde eğitim verecek öğretmen olması durumunda Fizik-Kimya-Biyoloji dersleri talep edilmesi halinde yabancı dilde de yapılabilir. Okullarda ağırlıklı olarak müfredatta yer alan yabancı dil ise İngilizcedir (MEB. 2011).

Ortaöğretim eğitim-öğretim kurumlarında öğretim programları öğrencilerin yeteneklerin, ilgi ve isteklerine göre bireysel farklılıkları da dikkate alarak, program/dalın özelliklerine uygun olarak ortak dersler, program/dal dersler ile seçmeli derslerden oluşmaktadır. Öğrencilerin okullarını bitirinceye kadar almakla yükümlü olduğu dersler ortak derslerdir ve bu derslerin öğrenciler tarafından alınması zorunludur (MEB. 2011).

Ortaöğretimin amaçları ve görevleri Milli Eğitim'in genel amaçlarına ve temel ilkelerine göre hazırlanmıştır. Ortaöğretimin amaçları ve görevleri ise şu şekildedir:

- *Bütün öğrencilere ortak bir genel kültür vererek onlara kişi ve toplum sorunlarını tanıtarak, çözüm yollarını aramalarını, yurdun iktisadi sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak.*
- *Öğrencilerin ilgi, istidat ve kabiliyetleri doğrultusunda, onları hem yükseköğretime hem mesleğe hem de hayata hazırlamaktır (MEB., 2014).*

d) Yükseköğretim

Türkiye'de yükseköğretim, ortaöğretime dayalı en az iki yıllık yükseköğrenim veren eğitim kurumlarını kapsar. Türkiye'deki yükseköğretim

kurumlarının amaçları, kuruluşları, işleyişleri, öğretim elemanlarına ilişkin esasları ve yükseköğretim kurumları ile ilgili diğer hususlar yükseköğretimin özel kanunlarında belirlenmektedir (Aladdinov, 2006). Türkiye'deki yükseköğretim kurumları şunlardır:

1. Üniversiteler
2. Enstitüler
3. Fakülteler
4. Konservatuarlar
5. Yüksekokullar
6. Meslek Yüksekokulları
7. Uygulama ve Araştırma Merkezleri

Yükseköğretim Kurulu'na bağlı yükseköğretim kurumlarında tavsiye niteliğindeki kararlar ülke bazında işlevi olan üniversitelerarası kurul tarafından alınmaktadır. Ancak her bir üniversitenin başında bir rektör bulunur ve bu rektör üniversiteyle ilgili işlerden sorumludur. Ayrıca fakültelerde dekanlar ve yüksekokullarda yüksekokul müdürleri bulunmaktadır. Bunların dışında enstitüler vardır ve buralarda çeşitli alanlarda araştırmalar yapılmakta ve akademik alanlarda öğrenciler yetiştirilmektedir (İnandı, 2006).

Türk eğitim sisteminde her kademedeki yükseköğretim kurumlarına giriş, akademik ya da mesleki-teknik ortaöğretim okullarından birisinden mezun olma ve merkezi düzeyde yapılan sınavlardan başarılı olma koşuluna bağlıdır. Resim-Müzik-Beden Eğitimi gibi özel yeteneklerle girilen programlar istisnai olmak üzere, yükseköğretim kurumlarının hem giriş koşullarını hem de kendi öğrencilerini seçme konusunda yetkileri yoktur. Ön lisan-lisans-lisansüstü gibi yükseköğretim programlarının giriş koşulları ve süreci merkezi olarak yükseköğretim kurulu tarafından belirlenmektedir. Yüksek lisans, doktora ya da tıpta uzmanlık gibi lisansüstü programlara girişler ise, yükseköğretim kurumlarınca açılacak sınavla ve üniversitelerarası kurulca belirlenen esaslara göre belirlenmektedir (MEB. 2011).

Yükseköğretim kurumlarında kayıt ve öğrenim ücretleriyle ilgili olarak; yükseköğretim kurumlarında eğitim, harca tabidir ve yükseköğretime devam eden her öğrenci programların türüne, statüsüne, süresine vb. özelliklerine göre farklı

öğrenim ücretleri öderler. Bu ücretler yasal bir biçimde belirlenmektedir ve devlet üniversiteleri ile özel üniversitelerde bu belirlemeler farklı biçimlerde yapılmaktadır. Özel üniversitelerde öğrenim ücretleri merkezi olarak Bakanlar Kurulu tarafından belirlenmektedir ve aynı programlara ilişkin ücretlerde değişiklik olmaz (MEB. 2011). Fakat bu uygulama son zamanlarda yapılan düzenlemelerle bazı değişikliklere uğramıştır ve birçok bölümde normal öğretimde eğitim gören öğrenci öğrenim ücreti ödememektedir.

Öğrenciler yükseköğretim kurumlarında eğitim-öğretimlerini devam ederlerken, kamu ve özel kuruluşlar tarafından çeşitli biçimlerde maddi destekler sağlanmaktadır. Öğrencilere sağlanan bu destekler burs, öğrenim kredisi, katkı payı kredisi, barınma, beslenme ve bazı hizmetlerin ucuzlatılması biçiminde olmaktadır (MEB. 2011).

Yükseköğretim kurumlarında bir akademik yıl güz, bahar ve yaz olmak üzere üç dönemden oluşmaktadır ve dersler güz ile bahar dönemlerine göre yapılandırılıp, yaz dönemi için yapılandırılmış dersler yoktur. Yükseköğretim kurumlarında öğretim elemanları istedikleri dersleri güz ya da bahar dönemlerinde önceden ilan ederek açabilirken, yaz döneminde daha çok öğrencilerin başarısız oldukları dersleri tamamlamalarına yönelik dersler açılmaktadır (MEB. 2011).

Yükseköğretim kurumlarında bir yarıyıl 14-16 haftadan ve 2 haftalık da genel sınav döneminden oluşmaktadır. Eğitim-öğretimin dönemlerinin başlama ve bitiş tarihleri üniversiteden üniversiteye farklılık göstermekle birlikte, genel olarak güz yarıyılı Eylül ayının son haftası başlayıp, Ocak ayının sonunda biter. Bahar dönemi Şubat ayının ikinci haftası başlayıp, Haziran ayının ikinci haftasının sonunda biter. Yaz dönemi ise Temmuz ayının ilk haftası başlayıp, Ağustos ayının sonunda bitmektedir (MEB. 2011).

Yükseköğretimin amaçları ve görevleri Milli Eğitim'in genel amaçlarına ve temel ilkelerine göre hazırlanmıştır. Yükseköğretimin amaçları ve görevleri ise şu şekildedir:

- *Öğrencilerin ilgi, istidat ve kabiliyetlerini göz önünde bulundurarak onları yurdun bilim politikasına ve insan gücü ihtiyaçlarına göre yetiştirmek.*
- *Çeşitli kademelerde, öğrencilere bilimsel öğretim sunmak.*

- *Yurdumuzu ilgilendiren bütün bilimsel, teknik ve kültürel sorunları çözmek için inceleme ve araştırmalarda bulunmak.*
- *Yurdumuzun ilerlemesini ve gelişmesini ilgilendiren bütün sorunları, hükümet ve kurumlarla elbirliği etmek suretiyle öğretim ve araştırma konusu yaparak sonuçlarını toplumun yararlanmasına sunmak.*
- *Bilim ve tekniğin ilerlemesini sağlayan, araştırma ve incelemelerin sonuçlarını gösteren her türlü yayınları yapmak.*
- *Türk toplumunun genel seviyesini yükseltici ve kamuoyunu aydınlatıcı bilim verilerini yayarak yaygın eğitim hizmetlerinde bulunmak(MEB., 2014).*

B. Yaygın Eğitim:

Yaygın eğitim; genel ve mesleki-teknik eğitim olmak üzere Türk eğitim sisteminde iki bölümden meydana gelir ve örgün eğitimin yanı sıra, örgün eğitimin dışında düzenlenen bütün eğitim faaliyetlerini kapsar. Türk eğitim sistemi içerisinde yaygın eğitim, örgün eğitim ile birbirini tamamlayabilecek bir biçimde, hatta gerektiği zaman örgün eğitim gibi aynı özellikleri kazandırabilecek birbirinin her türlü olanaklarından faydalanabilecek bir şekilde, bütünlük içinde düzenlenir (MEB., 2014).

Yaygın eğitim; uzun bir zaman diliminde gerçekleşmesi, sınırlı amaçlarının olması, belirli yaş gruplarına yönelik olması gibi sebeplerden ötürü örgün eğitime göre gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde günden güne daha da önem kazanmaktadır. Bundan dolayı yaygın eğitim her toplumda yer alması gereken bir eğitim türüdür (Kızılkaya, 2014).

Türk eğitim sisteminde yaygın eğitimin amaçları aşağıda belirtilmiştir:

- *Bireylere okuma - yazma öğretmek ve bireylerin eksik eğitimlerini tamamlamaları için sürekli eğitim imkânları hazırlamak.*
- *Bireylere çağımızın bilimsel, teknolojik, iktisadi, sosyal ve kültürel gelişmelerine uymalarını sağlayıcı eğitim imkânları hazırlamak.*
- *Bireylere milli kültür değerlerimizi koruyucu, geliştirici, tanıtıcı ve benimsetici nitelikte eğitim yapmak.*

- *Bireylere toplu yaşama, dayanışma, yardımlaşma, birlikte çalışma ve örgütlenme anlayış ve alışkanlıkları kazandırmak.*
- *Bireylerde iktisadi gücün artırılması için gerekli beslenme ve sağlıklı yaşama şekil ve usullerini benimsetmek.*
- *Bireylerde boş zamanları iyi bir şekilde değerlendirme ve kullanma alışkanlıkları kazandırmak.*
- *Bireylere kısa süreli ve kademeli eğitim uygulayarak ekonomimizin gelişmesi doğrultusunda ve istihdam politikasına uygun meslekleri edinmelerini sağlayıcı imkânlar hazırlamak.*
- *Çeşitli mesleklerde çalışmakta olan bireylere hizmet içinde ve mesleklerinde gelişmeleri için gerekli bilgi ve becerileri kazandırmaktır (MEB., 2014).*

3.4.1.1.1. Türk Eğitim Sisteminin Genel Amaçları

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre Türk Milli Eğitiminin Genel amaçları şunlardır:

1. Bütün bireyleri Atatürk İnkılâp ve İlkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasa'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş vatandaşlar olarak yetiştirmek.

2. Bütün bireyleri beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek.

3. Bütün bireyleri ilgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak (MEB. 2011).

Türk eğitim sistemi bir yandan Türk toplumunun ve Türk vatandaşlarının refah ve mutluluğunu arttırmak isterken, diğer yandan da millî birlik ve bütünlük içerisinde sosyal, kültürel ve iktisadî alanlarda kalkınmayı destekleyerek Türk Milletini çağdaş uygarlıklar seviyesini çıkartmak istemiştir (Sadıgov, 2009).

2.4.1.1.1. Türk Eğitim Sisteminin Genel İlkeleri

Türk eğitim sistemi;

- *T.C. Anayasası,*
- *Eğitim ve Öğretimi Düzenleyen Yasalar,*
- *Hükümet Programları,*
- *Kalkınma Plânları,*
- *Millî Eğitim Şûraları,*
- *Ulusal Program*

esas alınarak düzenlenmektedir ve bu esaslara göre Türk eğitiminin ilkeleri;

- *Eğitim millî olacaktır,*
- *Eğitim cumhuriyetçi olacaktır,*
- *Eğitim lâiklik esasına dayanacaktır,*
- *Eğitim bilimsel temellere dayalı olacaktır,*
- *Eğitimde genellik ve eşitlik olacaktır,*
- *Eğitim fonksiyonel ve çağdaş olacaktır* (Özcan,B. E., 2011: 32-33).

Merkeziyetçi bir yapıya sahip olan Türk eğitim sistemi, üniversiteler ve yüksekokullar hariç her yönüyle Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlıdır ve bütün okullardan Milli Eğitim Müdürlüğü sorumludur. Türk eğitim sisteminde programlar, hedefler ve içeriklerin tamamına yakını bakanlıkça belirlenir ve okullardan bunlara uymaları beklenir (İnandı, 2005).

2.4.1.1.2. Milli Eğitim Bakanlığının Görevleri

Türkiye'de bazı bakanlıklara bağlı olan kurumlar dışında bütün eğitim-öğretim kurumları Milli Eğitim Bakanlığına bağlıdır, fakat yükseköğretim kurumları özel yasalara tabidir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın temel görevi, Bakanlığa bağlı her tür

ve kademedeki eğitim-öğretim kurumlarının çalışanlarını planlayarak uygulamalarını sağlamak onları denetleyerek değerlendirmektir. 652 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Milli Eğitim Bakanlığı'nın görevleri şunlardır:

- *Okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki öğrencileri, bedenî, zihnî, ahlaki, manevî, sosyal ve kültürel nitelikler yönünden geliştiren ve insan haklarına dayalı toplum yapısının ve küresel düzeyde rekabet gücüne sahip ekonomik sistemin gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatarak geleceğe hazırlayan.*
- *Eğitim ve öğretim programlarını tasarlamak, uygulamak, güncellemek.*
- *Öğretmen ve öğrencilerin eğitim ve öğretim hizmetlerini yürütmek ve denetlemek.*
- *Eğitim ve öğretimin her kademesi için ulusal politika ve stratejileri belirlemek, uygulamak, denetlemek, ortaya çıkan yeni hizmet modellerine göre güncelleyerek geliştirmek.*
- *Eğitim sistemini yeniliklere açık, dinamik, ekonomik ve toplumsal gelişimin gerekleriyle uyumlu biçimde güncel teknik ve modeller ışığında tasarlayarak geliştirmek.*
- *Her vatandaşın eğitim fırsat ve imkânlarından eşit derecede yararlanabilmesini teminat altına alan politika ve stratejiler geliştirmek, uygulamak, uygulanmasını izlemek ve koordine etmek.*
- *Kız öğrencilerin eğitime katılımını yaygınlaştıracak politika ve stratejiler geliştirmek, uygulamak ve uygulanmasını koordine etmek.*
- *Özel yeteneği olan kişilerin bu niteliklerini koruyucu ve geliştirici özel eğitim ve öğretim programlarını tasarlamak, uygulamak ve uygulanmasını koordine etmek.*
- *Yükseköğretim kurumları dışındaki eğitim ve öğretim kurumlarını açmak ve denetlemek.*

- *Yurtdışında çalışan veya ikamet eden Türk vatandaşlarının eğitim ve öğretim alanındaki sorun ve ihtiyaçlarına yönelik çalışmaları ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde yürütmek.*
- *Yükseköğretim dışında kalan örgün ve yaygın eğitim-öğretim kurumlarının denklik derecelerini belirlemek, program ve düzenlemelerini hazırlamak.*
- *Türk Silahlı Kuvvetlerine bağlı ortaöğretim kurumlarının denklik dereceleri ve programlarının belirlenmesi ile yönetmeliklerinin hazırlanmasında işbirliğinde bulunmak.*
- *Yükseköğretimin millî eğitim politikası bütünlüğü içinde yürütülmesini sağlamak için, 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile bakanlığa verilmiş olan sorumluluk ve görevleri yerine getirmek.*
- *Mevzuatla Bakanlığa verilen diğer hizmet ve görevleri yapmaktır (MEB. 2011).*

2.4.1.2. Türk Eğitim Sisteminde Değerlendirme Sistemi

Türk Eğitim Sisteminde öğrencilerin derslerinde başarılı olup olmadıklarının değerlendirilmesinde sınıf geçme sistemi uygulanmakla birlikte, öğrenciler her akademik dönemde gördükleri derslerden sınav olmaktadır ve sınav sonuçlarının ortalamalarına göre bir üst sınıfa geçip geçemedikleri belirlenmektedir. İlköğretimde 2006-2007 eğitim öğretim yılına kadar kullanılan beşli not sisteminde öğrencilerin başarıları dört, başarısızlığı ise iki ayrı not ile değerlendirilirken, bütün ödevler, projeler ve sınavlar 100 tam puan üzerinden değerlendirilmektedir. Yapılan bu değerlendirmelerin sonuçları not çizelgeleriyle not defterlerine puan olarak kaydedilmektedir. Son olarak bir dersten alınan puanların aritmetik ortalamasına göre o dersin dönem sonu notu verilmektedir. Puanların not değeri ile derecesi aşağıdaki verilmiştir:

Puan Not Derece

85 -100	5	Pekiyi
70 – 84	4	İyi
55 – 69	3	Orta
45 – 54	2	Geçer
25 -44	1	Geçmez
0 -24	0	Etkisiz

Ayrıca puanların aritmetik ortalaması alınarak yarım ve yarımdan büyük puanlar tam puana yükseltilir, yarımdan küçük puanlar ise dikkate alınmamaktadır (Aslanov, 2007). 2006-2007 eğitim öğretim yılından itibaren ise öğrencileri değerlendirmede yüzlü not sistemine geçilmiştir.

Okulöncesi eğitimde öğretmenler çocukları değerlendirirken, çocuklarda kazanılması istenilen davranışlardaki gelişmeleri eğitim süreci içerisinde incelerler. Bu değerlendirme sadece tek bir etkinliğe yönelik olarak değil, gün içerisinde değişik etkinlikler göz önüne alınarak yapılır ve gözlem sonuçları gözlem kayıt formlarına geçirilir (MEB. 2011).

Okulöncesi eğitim kurumlarında çocukların gelişim ve eğitim durumlarıyla ilgili olarak her çocuk için kazanım değerlendirme dosyası tutulur. Bu kazanım değerlendirme dosyası bilgilerine göre hazırlanan gelişim raporu, her dönem sonunda e-okul sistemine girilerek bir örneği çocukların velisine verilir. E-okul sistemini tamamlayan çocuklara ise katılım belgesi verilir. Okulöncesi eğitim alan öğrencilere karne, diploma ve benzeri belgeler verilmez (MEB. 2011).

Yapılandırılmış Türk Eğitim Sistemi'nde ilköğretimdeki öğrencilerin başarıları değerlendirilirken öğretim programında belirtilen amaçlar ile kazanımlar esas alınmaktadır. İlköğretimde öğrenciler kendi yaş guruplarında içerisinde bir bütün olarak değerlendirilir. Öğrencilerin başarıları; sınavlar, varsa proje ve öğrenci performans ödevlerinden oluşur. Öğrenciler öğretmenlerinin rehberliğinde bir ders yılında istedikleri ders ya da derslerden; bireysel veya grup çalışması şeklinde en az bir proje hazırlarlar. Ayrıca ilköğretimde her öğrenci için bir davranış notu belirlenir ve bu davranış notu kayıtlara işlenir. Öğrencilerin davranışları aşağıdaki ölçütler dikkate alınarak değerlendirilir:

- Okul kültürüne uyum
- Öz bakım
- Kendini tanıma
- İletişim ve sosyal etkileşim
- Ortak değerlere uyum
- Çözüm odaklı olma
- Sosyal faaliyetlere katılım
- Takım çalışması ve sorumluluk
- Verimli çalışma
- Çevreye duyarlılık (MEB. 2011).

İlköğretim kurumlarında bir üst sınıfa geçmek veya mezun olabilmek için öğrencinin aritmetik ortalamasını 2'den aşağı olmaması gerekir. Öğrencinin bir dersinin yılsonu puanı, onun birinci ve ikinci dönem notlarının aritmetik ortalamasıdır. Öğrencilerin ders yılı sonunda başarısız dersi veya derslerinin durumu, öğrenci başarısının değerlendirilmesi esasına göre şube öğretmenler kurulunda görüşülür ve okul kayıtlarına “Şube Öğretmenler Kurulu Kararıyla Geçti” veya “Sınıf Tekrarına Karar Verildi” ifadesi kullanılır. Kurul kararıyla sınıf geçen öğrencilerin notları ise değiştirilemez (MEB. 2011).

Ortaöğretim okullarında öğrencilerin değerlendirilmesinde ölçme ve değerlendirmenin nasıl yapılacağı Ortaöğretim Kurumları Sınav Geçme ve Sınıf Yönetmeliği ile düzenlenmektedir. Özel okullarda bu yönetmelik uygulanmakla beraber, okul yönetimi tarafından hazırlanan ve bakanlıkça onaylanan farklı bir sınıf geçme ve sınıf yönetmeliği uygulanabilir. Öğrencilerin başarısı ise, ilköğretim programı esas alınarak dersin özelliğine göre yazılı, sözlü ve uygulamalı sınav, ödev ve projeler ile çeşitli etkinlikler değerlendirilerek saptanır. Ayrıca öğrencilerin sosyal etkinliklerdeki çalışmaları, derse hazırlıkları, ders içindeki etkinlikleri ve dersle ilgili araştırma çalışmaları değerlendirilerek öğrencilere sözlü puanı olarak verilir (MEB. 2011).

Ortaöğretim okullarında öğrencilerin bir üst sınıfa geçmesi, öğrencilerin birinci veya ikinci yarıyıl sonunda aldıkları notlara bağlıdır. Ders yılı sonunda öğrenciler tüm derslerden başarılı olurlarsa sınıflarını geçebilirler (MEB. 2011).

Ortaöğretimde derslerini başarı ile tamamlayan öğrencilere, bitirdiği okul türünün adıyla adlandırılan lise diploması verilir. Okulu bitirmek için bitirme sınavı yoktur, onun yerine her bir dersin başarısı esastır. Diplomaların üzerlerinde ise öğrencilerin mezuniyet ortalaması ve alanı/dalı belirtilir (MEB. 2011).

Yükseköğretim kurumları kendi diplomasını verme yetkisine sahiptir ve bu bağlamda yükseköğretim kurumları eğitim, öğretim ve değerlendirme süreçlerini öğretim ve sınav yönetmeliği ile düzenler. Yükseköğretim kurumlarında ders değerlendirmeleri temel olarak sınavlar aracılığı ile yapılır ve değerlendirmeye yönelik üç sınav türünden söz edilebilir. Bunlar; ara sınavlar, genel sınavlar ve bütünleme sınavlarıdır. Bu sınavlar yazılı, sözlü, hem yazılı hem sözlü ve uygulamalı olarak da yapılabilmektedir. Ders kitaplarındaki projeler, ödevler, sunular vb. çalışmalar sınav yerine de geçebilmektedir. Sınavların başarı notuna etkisi ve alınması gereken asgari notların alt sınırları yönetmelik ile belirlenmektedir. Ayrıca yükseköğretim kurumlarının hiçbir kademesinde bitirme sınavı bulunmamaktadır (MEB. 2011).

Her bir yükseköğretim kurumu kendi diplomasını verme yetkisine sahiptir. Yükseköğretim kurumlarında yapılan eğitim-öğretim ve buna bağlı olarak verilen diplomalarla ilgili esaslar, yükseköğretim kurumlarınca hazırlanan eğitim-öğretim ve sınav yönetmeliğinde belirtilir. Öğrencilere verilen diplomalar, üniversitenin rektörü, dekanı, yüksekokul müdür, enstitü müdürü tarafından imzalanmaktadır (MEB. 2011).

2.4.1.3. Türkiye’de Eğitimde Kültürel Durum

Türkiye Cumhuriyeti geleneksel eğitim anlayışını değiştirerek, çağdaş ve bilimsel bir yaklaşımı temel alan, milli bir eğitim anlayışını hedeflemekteydi. Bu konuda birçok mesafe kat edildi ancak geleneksel eğitimin bazı sorunları tam anlamıyla aşılanamamıştır. Günümüzde meslek liselerinde dahi uygulamalı eğitimden ziyade teorik bilgi verilmektedir. Durum böyle olunca da öğrenciler teorikteki bilgilerini uygulamaya dökerek beceriyi edinememişlerdir (Bucuka, 2009).

Konumuzla ilgili olarak ülkemizin Azerbaycan ve Türkmenistan ile olan kültürel ilişkilerine göz attığımızda, son yıllarda ciddi değişimlerin olduğu görülmektedir. Savaş (2016), bu konuyla ilgili olarak; Azerbaycan ve Türkmenistan'ın bağımsız olmasından sonra yurt dışına öğrenci gönderme ve yurt dışından öğrenci gelme süreçleri hızlanmıştır. Ülkeler arası ilişkiler gelişerek, askeri, sağlık ve ticari alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da bir takım anlaşmalara gidilmiştir. Bunun sonucunda da ülkeler arasında birçok ortak müessese açılmıştır. Ayrıca bu ülkeler, Latin Alfabesi'nde ana dil, milli tarih, milli coğrafya gibi ortak kültür ve değerlerini anlatan ders kitaplarının hazırlanmasıyla birlikte, ülkeler eğitimde daha fazla iletişim içinde bulunup tecrübelerini birbirlerine aktarmışlardır (Savaş, 2016).

2.4.2. Azerbaycan'da Eğitim

Azerbaycan'da eğitim başlığı adı altında: Azerbaycan'da uygulanan öğretim programı, eğitimin genel yapısı ve okul yapısı; Azerbaycan eğitim sisteminde değerlendirme sistemi; Azerbaycan'da eğitimde kültürel durum konuları ele alınmıştır.

2.4.2.1. Azerbaycan'da Uygulanan Öğretim Programı, Eğitimin Genel Yapısı ve Okul Yapısı

Azerbaycan Cumhuriyeti'nde eğitim laikdir ve dini kurum ile kuruluşlar eğitim-öğretime müdahale edemezler. Eğitim Kurumlarında eğitimin dili Azerice'dir ancak vatandaşların isteği doğrultusunda her vatandaş eğitim dilini, eğitim kurumunu, eğitim şeklini seçmekte özgürdür. Ayrıca devlet yardımı muhtaç olan öğrencilerin eğitim masraflarının belirli kısmını veya tamamını karşılamaktadır. Devlet aynı zamanda üstün zekalı ve yetenekli öğrencilere gerekli imkanları sağlayarak yurtiçinde ve yurtdışında eğitim almalarını sağlamaktadır (Mammadov, 2008).

1929 yılında Arap alfabesinden Latin alfabesine, 1940 yılında Latin alfabesinden Kiril alfabesine, 1992 yılında ise Kiril alfabesinden Latin alfabesine geçilmesine rağmen Azerbaycan Sovyetler Birliği'ndeki cumhuriyetler arasında okuryazar sayısının en fazla olduğu cumhuriyetlerden biridir. Okuryazar oranlarına ilişkin son yıllardaki istatistiklere ulaşamamakla birlikte, 1970'li yıllarda ülke nüfusunun %100 okuryazar olduğu bilinmektedir (Savaş, 2016).

Gerek SSCB dönemi zamanında olsun gerekse SSCB döneminden sonraki zaman diliminde olsun Azerbaycan eğitim sisteminde okullar ilkokula kadar terbiye (kreş, anaokulu), umum eğitim (ilkokul, ortaokul, lise), peşe (meslek), ihtisas eğitimi, yükseköğretim şeklinde yapılandırılmıştır (Zamanov, 2014).

Aslanov (2007) Azerbaycan'da uygulanan öğretim programı hakkında şu bilgileri vermektedir:

Azerbaycan'da 1. ve 2. sınıflarında; Oku, Yazı, Matematik, Hayat Bilgisi, Müzik, Resim İş (Hüsnuhat), Beden Eğitimi, Emek Eğitimi (Emek Telimi), ve bir zorunlu yabancı dil dersi okutulmaktadır. 3. 4. ve 5. sınıflarda; Oku, Matematik, Müzik, Bilgisayar, Resim İş, Beden Eğitimi, Emek Eğitimi, Azerbaycan Dili, yabancı dil ve Tarihşünaslık dersleri okutulmaktadır. 6. ve 7. sınıflarda; Oku, Matematik, Müzik, Bilgisayar, Resim İş, Beden Eğitimi, Emek Eğitimi, Azerbaycan Dili, yabancı dil ve Tarihşünaslık derslerine ek olarak Biyoloji, Coğrafya, Tarih, Edebiyat, Fizik, Azerbaycan Tarihi, Cebir ve Hendese (Geometri) dersleri okutulmaktadır. İlk seçmeli ders olarak Matematik 6. sınıflarda okutulmaya başlamaktadır. 7. sınıflarda ise Cebir, Geometri, Beden Eğitimi, Fizik ve Müzik dersleri seçmeli ders olarak okutulmaktadır. 8. 9. 10. ve 11. sınıflarda; yukarıda saydığımız derslere ilaveten İnsan, Resim Hat, Kimya Anayasa (Konstutsiya) Askerlik Öncesi Hazırlık ve İktisat dersleri okutulmaktadır. Ayrıca 8. sınıftan itibaren Cebir, Coğrafya, Tarih, Azerbaycan dili, Yabancı Dil, Geometri, Edebiyat, Beden Eğitimi, Fizik, Azerbaycan Tarihi, Biyoloji İnsan ve Kimya dersleri seçmeli ders olarak okutulmaktadır. (Not: normal şartlarda öğrenciler bakanlıkça belirlenen bütün dersleri almak zorundadırlar. Seçmeli ders alan öğrenciler zorunlu derse ek olarak haftada en az bir veya birkaç saat ders alabilmektedirler). Öğrencilerin seçmek zorunda oldukları seçmeli yabancı dil dersleri ise; İngilizce, Fransızca, Almanca, Rusça, Farsça, Arapça dersleridir (Aslanov, 2007).

Azerbaycan'da yükseköğretim kurumlarında bir, iki ve üç kademeli eğitim vardır. Birinci kademeyi bitirenlere bakalavr (lisans) derecesi, ikinci kademeyi bitirenlere magistratura (yüksek lisans) derecesi, üçüncü kademeyi bitirenlere de doktora (doktora) derecesi verilir (Ergün, 1997).

İlköğretim 1. sınıfta haftalık ders saati 22 saat, 2. 3. ve 4. sınıflarda haftalık ders saati 23 saat, 5. ve 6. sınıflarda haftalık ders saati 27 saattir. İlköğretim 7. ve 8.

sınıflarda haftalık ders saati 32 saat iken 9. 10. ve 11. sınıflarda ise haftalık ders saati 35 saattir. Ayrıca haftalık ders saatlerine ek olarak bütün sınıflarda bir saat teşkilat saati vardır (Aslanov, 2007).

Azerbaycan Cumhuriyeti'nde vatandaşların eğitim hakları anayasanın 42. Maddesinin eğitim kanununun 3. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre her vatandaşın ırkı, milleti, cinsiyeti, dini, dili, ekonomik durumu, mesleği, sabıkası, siyasi görüşü ne olursa olsun eğitim alma hakkına sahiptir ve her vatandaş eğitimden parasız faydalanabilmektedir (Mammadov, 2008).

Azerbaycan'da mecburi eğitim süresi 9 yıldır. İlk dört yıl ilkokul, daha sonraki beş yıl ise ortaokul olarak adlandırılmaktadır. Dokuzuncu sınıfın sonunda ise okulu bitiren öğrencilere ortaokul diploması verilmektedir. Lise eğitimi ise iki yıldır ve 11. sınıfı bitiren öğrencilere lise diploması verilmektedir (Koçkan, 2015).

Azerbaycan'da mesleki ve teknik eğitimi liseyi bitirdikten sonra sanatla ilgisi olanlara, çeşitli üretim dallarında meslek bilgisini arttırmak isteyenlere veya meslek sahibi olmak isteyenlere verilir ve toplamda üç yıl sürmektedir (Ergün, 1997).

Azerbaycan eğitim sistemi örgün eğitim ve yaygın eğitim olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Örgün eğitim ve yaygın eğitim kurumları arasındaki farkı ve bu eğitim kurumlarında hangi okul türlerinin bulduklarını aşağıda belirtmiştir:

A. Örgün eğitim: Genel olarak okullarda verilen eğitim aktiviteleridir. Örgün eğitimde bir kişi bilinçli olarak eğitimci rolündedir. Dahası, örgün eğitimin olduğu yerde hem öğretmen hem de öğrenci öğrenmenin biçimiyle ilgili benzer beklentilere sahiptir (Laska, 1984).

Zorunlu eğitim sürecini kapsamamasından dolayı örgün eğitim Azerbaycan'da en yaygın eğitim modeli olarak karşımıza çıkmaktadır. Azerbaycan'da 1995 yılında kabul edilen anayasanın 42/b maddesine göre ilköğretim (iptidai tahsilin) 1. sınıfından başlar ve lisenin sonunda 11. sınıfı bitirince sona erer. Azerbaycan'daki örgün eğitim kurumları ise şu şekildedir:

- Okulöncesi eğitim (Mektebe kadar tahsil-Uşag bahçeleri)
- İlköğretim (I-IX)
- Ortaöğretim (X-XI)

- Mesleki eğitim (Peşe ihtisas tahsili)
- Yükseköğretim (Ali mektepler)
- Özel okullar (Gimnazyum ve kolejler) (Sadıgov, 2009).

Azerbaycan'da genel eğitim kurumlarında öğretim yılı dört dönemden oluşmaktadır ve her dönem sonunda öğrencilere karne verilerek ara değerlendirme yapılmaktadır. Öğretim yılının sonunda ise öğrencilerin başarılarını gösteren karneler düzenlenerek öğrencilere verilir. Dönemler hakkında bilgi vermek gerekirse:

- *Birinci dönem: 1 Eylül'de başlar ve 30 Ekim'de son bulur. Birinci dönemin sonunda öğrenciler karnelerini alarak bir haftalık tatile çıkarlar.*
- *İkinci dönem: 7 Kasım'da başlar ve 29 Aralık'ta son bulur. İkinci dönemin sonunda öğrenciler karnelerini alarak iki haftalık yarıyıl tatiline çıkarlar.*
- *Üçüncü dönem: 10 Ocak'ta yani ikinci yarıyılın başlamasıyla başlar ve 19 Mart'ta son bulur. Üçüncü dönemin sonunda öğrencilere karneler verilir ve öğrenciler iki haftalık tatile çıkarlar.*
- *Dördüncü dönem: 1 Nisan'da başlar ve 25 Mayıs'ta son bulur. Dördüncü dönem sonunda ilkokul öğrencilerine karneler verilerek, ilkokul öğrencileri yaz tatiline girer. Ortaokul ve lisede okuyan (5, 6, 7, 8, 10) öğrencilere ise 26 Mayıs-31 Mayıs tarihleri arasında sınıf geçme ve bitirme sınavları uygulanır. Daha sonra bu sınıflardaki öğrenciler karnelerini alarak yaz tatiline girerler. 9. sınıflarda 1-11 Haziran tarihleri arasında, 11. sınıflarda ise 1-25 Haziran tarihleri arasında bitirme sınavları yapılmaktadır (Koçkan, 2015: 28).*

2004 yılına kadar 1 Eylül'de başlayan okulların başlama tarihi, 2004 yılından itibaren 15 Eylül tarihine çekilmiştir. Ders yılı süresi ise 36 haftadır (Aladdinov, 2006).

Azerbaycan eğitim sisteminde haftanın 6 günü ders yapılmaktadır, sadece Pazar günleri ders yapılmamaktadır. Bir ders saati 45 dakikadır ve okullardaki öğrenci sayısı 20 kişi civarındadır (Okutan, 1996).

B. Yaygın eğitim: Örgün eğitimden faydalanamayan bireylerin okuma-yazma eksikliklerini gidererek onları meslek sahibi olmalarını sağlamak, çeşitli mesleklerde çalışanların da daha iyi yetişmelerini sağlamak için gerekli bilgi ve becerileri kazandırmak amacıyla verilen eğitime verilen addır (Savaş,1997).

Gönüllülük esasına dayanan yaygın eğitim, Azerbaycan'da aileler, diğer örgün eğitim kurumları, çeşitli kurumlar ve münferit vatandaşların katkılarıyla yürütülen geniş çaplı bir eğitimi kapsamaktadır. Azerbaycan'daki yaygın eğitim kurumları ise şu şekildedir:

- Çocuk sanat merkezleri
- Teknik modelcilik merkezi
- Okul harici eğitim merkezi
- Genç turistler ve gezginler merkezi
- Gençler, spor ve satranç merkezi
- Ekoloji, terbiye ve tecrübecilik merkezi
- Estetik terbiye merkezi
- Bedii Yaratıcılık mektebi (Sadıgov, 2009).

2.4.2.1.1. Azerbaycan'da Eğitimin Sisteminin Amaçları

Bireye dönük amaçlar ve topluma yönelik amaçlar olmak üzere Azerbaycan eğitim sisteminin amaçlarını iki grupta toplamak mümkündür. Bunlardan bahsedecek olursak:

Bireye dönük amaçlar:

- *Kendini ifade etme becerisi kazandırmak,*
- *Sağlıklı yaşama, ailesini koruma bilgi ve becerisi kazandırmak,*
- *Öğrenciye el becerisi kazandırmak,*
- *Öğrencilerin mesleki ilgi ve yeteneklerinin ortaya çıkmasını sağlamak*
- *Başkalarıyla iyi ilişkiler kurma becerisini geliştirme,*
- *İlgi ve yeteneğini geliştirecek, bir üst öğrenime hazırlamak,*

- *Beden, zihin, ahlak ve ruh bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişilik kazandırmak,*
- *Bilimsel düşünme alışkanlığı kazandırmak,*
- *Evrensel düşünme alışkanlığı kazandırmak,*

Topluma yönelik amaçlar:

- *Toplumun maddi ve manevi değer yargılarına saygılı olmak*
- *Topluma karşı sorumluluk duymak*
- *Milli birlik ve bütünlüğe saygılı olmak*
- *Toplumun yenileşmesine saygıda bulunmak*
- *Ekonomik kalkınmayı arttırarak iyi bir tüketici ve iyi bir üretici olmak*
- *Yurdunu seven iyi bir vatandaş yetişmek (Sadıgov, 2009: 11-12).*

2.4.2.2. Azerbaycan'da Değerlendirme Sistemi

Azerbaycan'da ortaokullarda öğrenciler beşlik not sistemine göre değerlendirilmekte ve öğrencilerin bir dersten başarılı sayılabilmesi için 5 üzerinden en az 3 alması gerekmektedir. Azerbaycan eğitim sisteminde 1 veya 2 alan öğrenciler başarısız sayılır ve bu öğrenciler bütünlemeye kalır. Bütünleme ise Ağustos ayında yapılmaktadır. Başarılı öğrenciler bir üst sınıfa geçerken, başarısız öğrenciler sınıf tekrarı yapar. Sorumlu geçmek diye bir şey Azerbaycan eğitim sisteminde yoktur. Not sistemi ise aşağıdaki gibidir:

1. Çok kötü
2. Kötü
3. Orta
4. İyi
5. Pekiyi (Aslanov, 2007).

2.4.2.3. Azerbaycan'da Eğitimde Kültürel Durum

Azerbaycan'da eğitim ve kültür faaliyetleri Müslüman Arapların bölgeye hakim olduğu 7. yüzyıla kadar gitmektedir. Hulafa-i Raşidin döneminden itibaren

bölgede eğitim müesseseleri kurulmuş ve bu müesseselerin büyük bir bölümü vakıflar aracılığıyla faaliyetlerini devam ettirmiştir (Turan, 2009).

Azerbaycan'da eğitim çalışmalarının en yoğun olduğu devir Azerbaycan'ın büyük şairlerinden kabul edilen N. Gencevi ve arkadaşlarının yaşadığı devir olan 12. yüzyıl olarak kabul edilmektedir ve bu devire altın devri denilmektedir. Daha sonraları Rusya Azerbaycan'ı istila etmesinden sonra, yüzyıllarca sürecek olan Rus kültürünü yerleştirmek için Azerbaycan'da Rus mekteplerini açmıştır. Bu durum 1900'lü yılların başına kadar uzanmıştır. 1900'lü yılların başında Azerbaycan eğitim alanında yeniliklere giderek, Türkiye ile ilişkilerini daha da yoğunlaştırarak Türkiye'den öğretmenler talep ederek ülkelerine Türk öğretmenler getirtmiştir. Bu tarihten sonra Azerbaycan'ın Türkiye ile eğitim alanındaki ilişkileri iyice gelişmiştir (Aladdinov, 2006). Akdoğan'da (2007), günden güne küreselleşen dünyada, aynı köklerden gelen Türkiye ve Azerbaycan her alanda olduğu gibi eğitim alanında da ikili ilişkilerine büyük önem vererek ilişkilerin daha derin ve daha kalıcı olmasını hedeflediklerini belirtmiştir.

Azerbaycan'da her öğrencinin satranç, resim, müzik, bale gibi eğitim etkinliklerinden birinde beceri kazanmalarına özen gösterilerek, çocukların sosyo-kültürel açıdan gelişimlerine büyük önem verilmektedir. Fakat 1990'lı yıllara gelindiğinde diğer alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da Azerbaycan pek çok problemlerle yüzleşmek zorunda kalmıştır. Örneğin; Ermenistan Azerbaycan'ın Karabağ bölgesini işgal etmesi sonucunda Azerbaycan topraklarının % 20'sini kaybetmiştir ve kaybedilen bölgelerdeki enstitü, kolej, lise ve kreşlerden oluşan 700'den fazla eğitim kurumu kapatılmıştır. Bu sebeple bu bölgedeki halk, Azerbaycan'ın çeşitli bölgelerine göç etmişlerdir. Göç edenlerin arasında çok sayıda öğretmen ile öğrenci bulunmaktadır ve bu göç sebebiyle okullarına devam edemeyen öğrenciler eğitimde yeni bir sorun oluşturmuştur (Savaş, 2016).

Türkiye ile Azerbaycan arasındaki eğitim ilişkileri 1900'lü yıllara kadar uzanmaktadır. Özellikle 1905 yılından sonra Azerbaycan eğitim konusunda Rusya'dan yeterince faydalanamayacağını anlayınca yönünü Türkiye'ye çevirmiştir ve ilk olarak Türkiye'nin eğitim tecrübelerinden yararlanmak adına öğretmen getirme yoluna başvurmuştur (Yalçınkaya, 2015).

2.4.3. Türkmenistan'da Eğitim

Türkmenistan'da eğitim başlığı adı altında: Türkmenistan'da uygulanan öğretim programı, eğitimin genel yapısı ve okul yapısı; Türkmenistan eğitim sisteminde değerlendirme sistemi; Türkmenistan'da eğitimde kültürel durum konuları ele alınmıştır.

2.4.3.1. Türkmenistan'da Uygulanan Öğretim Programı, Eğitimin Genel Yapısı ve Okul Yapısı

Pek çok Türk toplumu 19. yüzyılda ve 20. yüzyılda kültürel kimliklerini yeniden oluşturarak tarihteki yerlerini almışlardır. Sovyetler birliğinden ayrıldıktan sonra yeniden bir Türkmen kimliği inşa etmeye başlayan Türkmenistan da bu toplumlardan biridir (Duymaz, 2015).

Türkmenistan'da okulöncesi eğitim mecburi değildir ve okulöncesi eğitim üç türlü gerçekleştirilmektedir. Bunlar; 3 yaşına kadar çocuklar için kreşler, 3-6 yaş arası çocuklar için anaokulları ve hepsi için anaokulu ile kreşlerdir (WDE, 2011).

Türkmenistan'da ders yılı iki dönemden oluşmaktadır (Eylül-Ocak/ Ocak-Haziran) ve ilköğretim zorunlu olarak verildiği Türkmenistan'da ilköğretim 9 yıldır. İlkokul ve ortaokul diye iki kısımdan oluşan ilköğretimin yaşlara göre dağılımı ise şu şekildedir:

- İlkokul (sovat): 3 yıldır (1. 2. ve 3. sınıflar; 7, 8, ve 9 yaş gurubunu kapsar).
- Ortaokul: 6 yıldır (4. 5. 6. 7. 8. ve 9. sınıflar; 10, 11, 12, 13, 14 ve 15 yaş gurubunu kapsar) (MEB. 2011).

Türkmenistan'da ortaöğretimde üç tip liseden bahsedebiliriz. Genel liselerde öğrenim süresi 2 ile 3 yıl arasında değişmektedir. Öğrenciler genel liselerde son sınıfta bitirme sınavına girerler ve sınavda başarılı olan öğrencilere genel lise diploması verilir. Verilen bu diploma öğrencilerin bir üst öğrenime geçme hakkı tanır. Teknik ortaöğretimde ise, tıp, pedagoji, müzik, sanat vb. teknik bölümler gibi kolejler ve teknik okulları kapsamaktadır. Teknik ortaöğretimde öğrenim süresi 2 ile 4 yıl arasında değişmektedir ve mezuniyet sınavını geçen öğrencilere teknik ortaöğretim diploması verilir. Mesleki ortaöğretimde ise, meslek liseleri ve kolejler

vardır. Bu ortaöğretim kurumlarında eğitim süresi 2 ile 3 yıl arasında değişir ve mezun olan öğrencilere meslek lisesi diploması verilmektedir (MEB, 2011).

Türkmenistan'da yükseköğrenim kurumları alanında çeşitli programlar sunulmaktadır. Yükseköğrenime giriş ise sınav ile yapılmaktadır, yani öğrenciler rekabet temeline göre yükseköğrenime kabul edilmektedir. Yükseköğrenimin süresi 5 ile 6 yıl arasında değişmektedir, tıp ve bazı sanat enstitüleri 6 yıl sürmektedir. Okulu bitiren öğrencilere yükseköğretim diploması verilmektedir. Yüksek lisans programı ise genellikle üç yıl sürer ve tez hazırlama ile tez savunma da bu sürece dâhildir. Doktora eğitiminde ise araştırma süresi üç yıldır. Ayrıca Türkmenistan'da yükseköğretim süresi 35 haftadan oluşmaktadır (WDE, 2011).

2.4.3.2. Türkmenistan'da Eğitimde Değerlendirme Sistemi

Türkmenistan'da ortaokullarda öğrenciler beşlik not sistemine göre değerlendirilmekte ve sınıfı geçip geçemedikleri buna göre karara bağlanmaktadır. Not değerleri ise aşağıdaki gibidir:

5: Mükemmel

4: İyi

3: Tatmin edici

2: Zayıf

1: Başarısız

Türkmenistan'da okulunu bitiren öğrenciler devletin düzenlediği sınavlara girerler ve bu sınavlarda başarılı olan öğrencilere devlet tarafından diplomalar verilir (MEB, 2011).

2.4.3.3. Türkmenistan'da Eğitimde Kültürel Durum

Türkmenistan'da okuma yazma oranı %98'dir ve okuma yazma bilenlerden Arapça ve Farsça bilenler astroloji ve tıpla ilgilenerek bu alanla ilgili bazı eserler ortaya koymuşlardır. Astrolojideki gelişmeler sayesinde bazı yıldızların buldukları yerler tespit edilmiştir. Ayrıca Türkmenistan'da tıp alanına diğer bilimlerden daha çok önem verilmiştir ve bazı hastalıklara karşı tedavi yapabilmekteydiler (Yılbat, 2001).

Türkmenistan'ın Türkiye ile ilişkilerine baktığımızda ise; SB' den ayrıldıktan sonra Türkmenistan yeniden bir Türkmen kimliği inşa etmeye başlamıştır. Bu inşa sürecinde de kendini tarihi anlamda Oğuzların devamı olarak gören Türkmenler, tarihini Oğuzluk Tarihi üzerine inşa ederek Türkiye'yi kendilerine yakın bir ülke olarak görmekte-dirler (Duymaz, 2015).

Türkiye ile Türkmenistan arasında eğitim alanındaki işbirliği anlaşmaları 29.02.1992 yılında Aşkabat'ta imzalanan anlaşma ile yoğun bir şekilde başlamıştır ve günümüzde de bu alandaki ilişkiler dostane bir şekilde yürütülmektedir. Bu anlaşmaya göre karşılıklı olarak her iki ülkeden eğitim-öğretim için gelecek olan öğrencilerin durumları belirtilmiştir ve eğitim-öğretim faaliyetlerinin uygulanmasında doğabilecek aksaklıkların değerlendirilmesi amacı ile üçer kişiden oluşan bir daimi komisyon kurulması konusunda anlaşılmıştır. Türkiye ile Türkmenistan arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi için iki ülke arasında çeşitli konularda anlaşmalara gidilmiştir. Siyasi ilişkiler, ekonomik ilişkiler, ticari ilişkiler, kültürel işbirliği, çevre alanında işbirliği, deniz taşımacılığı işbirliği, haberleşme alanında işbirliği, tıp ve sağlık alanında işbirliği, askeri alanlarda işbirliği, eğitim alanında işbirliği gibi birçok alanda iki ülke arasında ilişkilerin geliştirilmesi için mutabakata varılmıştır (Rahmanov, 2004). Eğitim alanındaki işbirliği konusu, çalışma alanımızla alakalı olduğu için biz bu konu üzerinde yoğunlaşacağız

Türkiye ile Türkmenistan arasındaki eğitim ilişkileri özellikle 15 Ağustos 2014 tarihinde Türkmenistan'ın Türkmenbaşı şehrinde imzalanan eğitim alanında işbirliğine dair anlaşma ile ikili ilişkiler daha da artmıştır. Bu anlaşmayla iki ülke arasında eğitim alanında tecrübelerin paylaşılması, uzmanların hazırlanması, eğitim alanındaki resmi belgelerin karşılıklı olarak tanınması, belgelerin ve öğrencilerin değişimleri, bilimsel araştırma kuruluşları arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi, eğitim kuruluşlarında öğrenci kontenjanlarının sağlanması gibi alanlarda düzenlemelere gidilmiştir (T.C.B., 2014).

2.5. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Şimdiye kadar Sosyal Bilgiler kapsamında pek çok çalışma yapılmıştır ve bu çalışmaların içerisinde Sosyal Bilgiler öğretim programının yapısını ve öğelerini inceleyen çalışmalar da yer almaktadır. Yapılan çalışmalar şüphesiz eğitim sisteminin geliştirilmesi amacı taşıdığından her birinin ayrı yeri ve önemi vardır. Bu

bölümde çalışmamızın da konusu içinde yer alan Sosyal Bilgiler öğretim programlarını inceleyen yazarların çalışmalarına yer verilmiştir.

Gün (2007), “Türkiye ve İngiltere İlköğretim 4 ve 5. Sınıflar Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırılması” adlı yüksek lisans tezinde Türkiye’deki İlköğretim 4 ve 5. Sınıflar Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı ile İngiltere’deki 4 ve 5. Sosyal Bilgiler öğretim programı kapsamındaki (Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık) dersleri karşılaştırarak benzerlik ve farklılıklarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmaya dahil edilen iki ülkenin Sosyal Bilgiler ile eş değer derslerin hedefleri, eğitim durumları ve sınav durumları karşılaştırılmıştır. Sonuç olarak ise İngiltere’deki Sosyal Bilgiler kapsamında müfredatta yer alan (Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık) dersleri öğretim programlarının Türkiye’deki Sosyal Bilgiler öğretim programına göre görsel olarak daha zengin ve daha esnek bir yapıda olduğu görülmüştür. Ayrıca Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler öğretim programının geliştirilmesi gerektiği dile getirilmiştir.

İbrahimova, (2002), “Azerbaycan ve Türkiye’de Uygulanan Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Karşılaştırılması” adlı tezinde Azerbaycan’ın 1918’den 2002’e kadar, Türkiye’nin ise 1908’den 2002’e kadar uygulanan ilköğretim-ilkokul-ortaokul programlarında yer alan Sosyal Bilgiler öğretim programlarını amaç, içerik ve yapı olarak inceleyip benzerlik ve farklılıklarını ortaya koymuştur. Çalışmanın sonunda İbrahimova Azerbaycan’daki Sosyal Bilgiler kapsamına giren Milli Tarih ve Milli Coğrafya derslerinin öğretimine daha fazla önem verilerek ders kitaplarının sayısının artırılması gerektiğini ve ders programlarındaki öğretim yöntem, teknik ve ilkelerinin zenginleştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. İbrahimova Türkiye ile ilgili önerisinde ise, Sosyal Bilgiler öğretim programının yeniden gözden geçirilerek ezbere yönelik konuların müfredattan çıkartılarak, güncel konulara ağırlık verilmesi gerektiğini dile getirmiştir.

Akpınar ve Aydemir (2012), “İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nı Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı makalede Malatya il merkezindeki resmi ve özel ilköğretim okullarında 2009–2010 öğretim yılında görev yapan toplam 134 Sosyal Bilgiler öğretmenine anket uygulanmıştır. Elde edilen veriler frekans ve yüzde alma tekniği ile analiz edilmiştir. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’na yönelik öğretmen görüşleri ise aritmetik ortalama ve standart

sapma ile çözümlenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına ilişkin olarak; araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenleri genel olarak derslerini geleneksel sunuş ve araştırma-inceleme stratejileri ile işlediklerini dile getirmişlerdir. Ayrıca öğretmenler derslerinde soru-cevap yöntemini her zaman kullandıklarını söylerken, problem çözme, beyin fırtınası, örnek olay ve tartışma tekniklerini sık sık kullandıklarını savunmuşlardır. Araştırmada varılan bir diğer sonuç ise, bayan öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre, özel okullarda görev yapan öğretmenlerin de resmi okullarda görev yapan öğretmenlere göre çağdaş yöntem ve materyalleri daha çok kullandıkları belirlenmiştir.

Çatak (2015), “Türkiye’de Sosyal Bilgiler Eğitim Programlarının İncelenmesi” adlı makalesinde Sosyal Bilgiler dersinin tarihi gelişiminin genellikle araştırmalarda kısır döngü içerisinde kronolojik olarak verildiğini öne sürerek Sosyal Bilgiler dersinin kendi ile ilişkili ders gruplarının dışında tutulduğunu dile getirmiştir. Buna ek olarak ders çizelgelerinin verilmemesi de Sosyal Bilgiler dersinin diğer derslerle ilişkilendirilmemesine sebep olduğunu savunmuştur. Ayrıca Çatak, bu çalışmasında Sosyal Bilgiler ile ilişkili ve derslerin öğretim programlarını, ders çizelgelerini ve ders saatlerini detaylı bir şekilde göstererek Sosyal Bilgiler dersinin gelişimini ayrıntılı bir şekilde değerlendirmeye çalışmıştır.

Merey, Kuş ve Karatekin (2012), “Türkiye ve ABD İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Değerler Eğitimi Açısından Karşılaştırılması” adlı makalede Türkiye’de ve ABD’de yürürlükte olan Sosyal Bilgiler dersi öğretim programlarının değerler eğitimi bakımından karşılaştırılmasını yapmışlardır. Çalışmanın sonunda Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler dersi öğretim programlarında bilimsellik, dayanışma, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik gibi bireysel ve toplumsal değerlerin daha çok vurgulandığı görülmekteyken; ABD’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler dersi öğretim programlarında bilimsellik, duyarlılık, sorumluluk, yardımlaşma gibi toplumsal ve bireysel değerlerin yanında, bireysel haklara saygılı olma, çeşitlilik (farklılık), kamu yararı, çatışmaları önleme gibi demokratik değerlerin de sıkça vurgulandığı belirlenmiştir.

Osmanoğlu ve Yıldırım (2013), “Mısır ve Türkiye 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programları Karşılaştırılması” adlı makalede Türkiye ve Mısır’da 2007-2008 öğretim senesinde uygulanan 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim

programlarının benzerlik ve farklılıklarını ortaya koymayı amaçlamışlardır. Çalışmanın sonunda amaçlar bakımından Türkiye'deki 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının Mısır'daki Sosyal Bilgiler dersi öğretim programına göre daha bütünlendirici iken, içerik bakımından Türkiye'deki 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının konularının Mısır'daki Sosyal Bilgiler dersi öğretim programına göre daha zengin, kapsayıcı, geniş ve geçerlidir. Eğitim durumları bakımından Türkiye'deki 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı öğrenci merkezli iken, Mısır'daki Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı öğretmen merkezlidir. Ölçme bakımından ise Türkiye'deki 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında çoklu ve alternatif değerlendirme yöntemlerinin uygulandığı belirtilmiştir.

3. BÖLÜM

YÖNTEM

Öğretim programlarını karşılaştırmak için öncelikle alana hakim olup alanda önde gelen yazarların eserleri hakkında bilgi sahibi olmak gerekmektedir. Programın boyutlarını ve öğelerini mukayese ederken alanyazında bazı kaynaklar çalışmamıza ışık tutmuştur (George, J. Posner, 2004; Ertürk, 2013; Gelen ve Beyazıt, 2007; Demirel, 2011; ve Özdemir, 2009).

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplaması ile verilerin analizi yer almaktadır.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden betimsel bir doküman inceleme deseni kullanmıştır. Betimsel doküman incelemelerinde dokümanlar araştırmanın yardımcı kaynağından ziyade ana unsurunu oluşturmaktadırlar (Bowen, 2009). Bu çalışma çeşitli kaynakların taranması sonucu gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya dâhil edilen ülkelerin Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersleri ile Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarına ulaşılarak ayrıntılı olarak incelenmiştir. Ayrıca daha detaylı ve sağlıklı bilgilere ulaşip, çalışmanın geçerlik ve güvenilirliğini arttırmak için çalışmaya dâhil edilen ülkelerin Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarıyla birlikte ders kitaplarını da incelenmiştir.

3.2. ÇALIŞMA DÖKÜMANLARININ SEÇİMİ

Araştırma dokümanlarını, Türkiye’de ortaokullarda okutulan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programları ve ders kitapları ile Azerbaycan ve Türkmenistan’da okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları ve ders kitapları oluşturmaktadır. Bu seçimde amaçsal örneklem usulüne başvurulmuştur. Amaçsal örnekleme; yapılan çalışmanın amacı açısından derinlemesine araştırma yapmak amacıyla bilgi bakımından zengin durumlar seçilmektedir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008). Bu seçimde ülkelerin ilgili derslerinin öğretim programlarına ve ders kitaplarına ulaşılabilirliği ve ulaşılan öğretim programları ile ders kitaplarının ilgili bölümlerinin Türkçeye çevrilebilmesi göz önünde bulundurularak seçilmiştir.

Ayrıca araştırmamızda Azerbaycan ve Türkmenistan'a yer vermemizin nedenlerinden biri de bu iki dilin Türkiye Türkçesi ile yakınlık göstermesidir. Türkiye Türkçesi, Azerbaycan Türkçesi, Türkmen Türkçesi, Gagavuz Türkçesi, Horasan Türkçesi Oğuz grubu içinde yer alan batı grubu dilleridir. Türkiye Türkçesine en yakın diller saydığımız bu dillerdir. Hem Horasan hem de Gagavuz Türkçesi kaynaklarına ulaşabilme konusunda sıkıntılar olduğu için Azerbaycan ve Türkmenistan Türkçesine yöneldik. Ki zaten Gagavuz Türkçesinin yazı dili de yoktur (Tekin ve lmez, 2003).

3.3. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

Öğretim programlarının ve ders kitaplarının temininde Azeri ve Türkmen öğrencilerden yararlanılmıştır. Özellikle Türkmenistan dışa kapalı bir ülke olduğu için Türkmenistan'da okutulan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin ğretim programlarına ve ders kitaplarına ulaşmada bir takım sıkıntılar yaşanmıştır ve bu sıkıntılar Uşak niversitesi'nde öğrenim gören Türkmen ğrenciler tarafından giderilmiştir.

Verilerin toplanmasında alan yazın taraması yapılmıştır. Alanyazın taraması belirli bir konu hakkında pek çok kaynaktan yararlanılarak, kanıtlara dayalı bir şekilde literatürdeki eksiklikleri bulup gidermek amacıyla yapılan bilgi toplama sürecidir (Timmins ve McCabe, 2005). Örneklemi içeren ülkelerin eğitim sistemleri incelenerek Sosyal Bilgiler ğretim programları ile ilgili tez, kitap, makale gibi çalışmalar taranmıştır. Ayrıca Azerbaycan ile Türkmenistan'da 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer dersler, uzman görüşleri doğrultusunda belirlenip o derslerin ğretim programları ve ders kitapları temin edilip incelenmiştir.

Bu çalışmada içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizinde temel amaç; elde edilen veriler derinlemesine incelenerek açıklayıcı kavramlara ve verilere ulaşmaktır (Tedmem, Palancı, Kandemir ve Dündar, 2014). Öncelikle araştırmaya dahil edilen ülkeler tespit edilmiştir ve bu ülkelerde Sosyal Bilgiler kapsamında verilen derslerin ğretim programları amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve lme-değerlendirme boyutlarında karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalar sonucunda ülkelerin Sosyal Bilgiler kapsamında aldıkları derslerin programları arasındaki benzerlik ve farklılıklar ortaya konulmuştur.

4. BÖLÜM:

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde ortaokul Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programlarının Azerbaycan ve Türkmenistan'daki Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarının amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve ölçme-değerlendirme boyutları ile öğretim programlarının öğelerinin karşılaştırılmasında elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1. ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER VE TÜRKİYE CUMHURİYETİ İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARININ YAPILARININ AZERBAYCAN VE TÜRKMENİSTAN'DAKİ SOSYAL BİLGİLER İLE EŞDEĞER DERSLERİN ÖĞRETİM PROGRAMLARININ YAPILARIYLA KARŞILAŞTIRILMASI

Ortaokul Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programlarının Azerbaycan ve Türkmenistan'daki Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarının karşılaştırılması amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve ölçme-değerlendirme boyutları olmak üzere dört boyutta ele alınmıştır:

4.1.1. Amaç Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programları ile Azerbaycan'da ve Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler İle eşdeğer derslerin öğretim programlarının amaç boyutuna göre değerlendirilmesi söz konusudur.

4.1.1.1. Türkiye'deki Sosyal Bilgiler Dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programlarının Amaçları

Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersleri öğretim programının genel olarak amacı; vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip vatandaşlar yetiştirmektir. Atatürk İlke ve İnkılaplarını bilen ve benimseyen, lâik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olan, hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, bütün kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu bilen, Türk kültürünü ve tarihini kavrayan, millî bilincin oluşmasını

sağlayan, yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyan, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösteren vatandaşlar yetiştirmektedir (MEB. 2005).

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen amaçların ulusal değerleri yansıtır bir nitelikte olduğu görülmektedir. Sosyal Bilgiler ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programlarının amaçları arasında yer alan *“Öğrencilerin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip birer vatandaş olarak yetişmelerini amaçlar”* maddesi bunun bir göstergesidir.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen amaçların toplumsal ve kültürel değerleri koruyup geliştirir nitelikte olduğu görülmektedir. Sosyal Bilgiler derslerinin öğretim programlarının amaçları arasında yer alan *“Öğrencilerin Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmelerini amaçlar”* maddesi ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programı amaçları arasında yer alan *“Öğrencilerin Atatürk İlke ve İnkılaplarının Türkiye Cumhuriyeti’nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavramalarını; laik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmalarını amaçlar”* maddesi bunun bir kanıtıdır.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen amaçların diğer ulusların kültürleri hakkında bilgi verdiği görülmektedir. Sosyal Bilgiler derslerinin öğretim programların amaçları arasında yer alan *“Öğrencilerin İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermelerini amaçlar”* maddesi ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan *“Öğrencilerin Türk milletinin birer mensubu ve insanlığın birer parçası olduğu bilincini taşıyarak ülkesini ve dünyayı*

ilgilendiren konulara duyarlılık göstermelerini amaçlar” maddesi bunu destekler niteliktedir.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen amaçların bilimsel nitelikte olduğu görülmektedir. Sosyal Bilgiler derslerinin öğretim programlarının amaçları arasında yer alan *“Öğrencilerin bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşmalarını, bilgiyi kullanmalarını ve üretmede bilimsel ahlâkı gözetmelerini amaçlar”* maddesi ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan *“Öğrencilerin Türkiye’nin jeopolitik önemini bölgesel ve küresel etkileri açısından değerlendirerek iç ve dış tehditlere karşı duyarlı olmalarını amaçlar”* maddesi bunun bir kanıtıdır.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen amaçların esnek nitelikte olduğu görülmektedir. Sosyal Bilgiler derslerinin öğretim programlarının amaçları arasında yer alan *“Öğrencilerin yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklamalarını amaçlar”* maddesi ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan *“Öğrencilerin Türk Millî Mücadelesi ve İnkılabının, millî ve milletler arası özelliklerini kavrayarak, başka milletlerce de örnek alındığını fark etmelerini amaçlar”* maddesi bunun bir göstergesidir.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen amaçların uygulanabilir niteliğe sahip oldukları görülmektedir. Sosyal Bilgiler derslerinin öğretim programlarının amaçları arasında yer alan *“Öğrencilerin bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmalarını amaçlar”* maddesi ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan *“Öğrencilerin kanıta dayalı akıl yürütme yeteneklerini geliştirerek geçmişle günümüz arasında bağlantılar kurmalarını ve bu bağlamda benzetmeler yapmalarını amaçlar”* maddesi bunu destekler niteliktedir.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen amaçların açık ve net nitelikte olduğu görülmektedir. Sosyal Bilgiler derslerinin öğretim programlarının amaçları arasında yer alan “*Öğrencilerin derslere katılımın önemine inanmalarını, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürmelerini amaçlar*” maddesi ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan “*Öğrencilerin Atatürk’ün önderliğinde gerçekleştirilen Türk İnkılabının tarihi anlamını ve önemini kavramalarını amaçlar*” maddesi bunun bir göstergesidir.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen amaçların günlük hayatla bağ kurulabilen bir niteliğe sahip oldukları görülmektedir. Sosyal Bilgiler derslerinin öğretim programlarının amaçları arasında yer alan “*Öğrencilerin meslekleri tanımalarını, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanmalarını amaçlar*” maddesi ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan “*Öğrencilerin Türk milletinin birer mensubu ve insanlığın birer parçası olduğu bilincini taşıyarak ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermelerini amaçlar*” maddesi buna örnek olarak gösterilebilir.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen amaçların öğrencilere rehber olup öğrencileri geliştirecek nitelikte olduğu görülmektedir. Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan “*Öğrencilerin özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varmalarını amaçlar*” maddesi ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan “*Öğrencilerin günümüzün ve geleceğin sorunlarına Atatürkçü bir yaklaşımla çözümler getirebilecek tutum, davranış ve beceriler kazanmalarını amaçlar*” maddesi bunun bir kanıtıdır.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde,

öğretim programlarında dile getirilen amaçlarda özel gün ve haftaların öneminden bahseden bilgilere yer verilmemiştir.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen amaçlarda velilerle işbirliği vurgusuna ulaşılmamaktadır. Yani Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerin öğretim programları detaylı bir şekilde incelenmesine rağmen velilerle işbirliğinin öneminden bahseden herhangi bir amaca rastlanılmamıştır.

4.1.1.2. Azerbaycan’daki Sosyal Bilgiler İle Eşdeğer Derslerin Öğretim Programlarının Amaçları

Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen amaçların ulusal değerleri yansıtır nitelikte olduğu görülmektedir. 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan “Azerbaycan Tarihi” dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan “*Öğrencilerin Azerbaycan’daki dinler ve mezhepler hakkında bilgi sahibi olmalarını amaçlar*” ifadesi ile 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan “Hayat Bilgisi” dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan “*Öğrencilerin toplumun örf ve adetleri hakkında bilgi sahibi olmalarını amaçlar*” ifadesi bunun bir göstergesidir.

Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen amaçların toplumsal ve kültürel değerleri koruyup geliştirir nitelikte olduğu görülmektedir. 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan “Azerbaycan Tarihi” dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan “*Azerbaycan’ın kuruluşu hakkında bilgi sahibi olmalarını*” ve “*Azerbaycan’daki eski yerleşim yerleri ve yaşam tarzları hakkında bilgi sahibi olmalarını*” ifadeleri bunun bir kanıtıdır.

Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen amaçların diğer ulusların kültürleri hakkında bilgi verdiği görülmektedir. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan “Eski Dünya Tarihi ve Genel Tarih” dersleri öğretim programının amaçları arasında yer alan “*Öğrencilerin çeşitli ülkelerdeki tarihi*

olayları karşılaştırarak, onların benzer ve farklı yönlerini belirlemelerini” ve “Öğrencilerin eski dönemde hüküm sürmüş devletlerin kültürleri hakkında bilgi sahibi olmalarını amaçlar” ifadeleri bunu destekler niteliktedir.

Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen amaçların bilimsel nitelikte oldukları görülmektedir. 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan “Hayat Bilgisi” dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan “*Öğrencilerin uluslararası insan hakları konusunda bilgi sahibi olmalarını amaçlar*” ifadesi ile 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan “Azerbaycan Tarihi” dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan “*Öğrencilerin önemli olay ve süreçlerin kronolojik sıralarını bilmelerini amaçlar*” ifadesi bunun bir kanıtıdır.

Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen amaçların esnek nitelik taşıdıkları görülmektedir. 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan “Azerbaycan Tarihi” dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan “*Öğrencilerin Azerbaycan ve Dünya ülkelerinde yaşanan önemli olay ve süreçleri anlamalarını amaçlar*” ifadesi ile 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan “Coğrafya” dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan “*Öğrencilerin Azerbaycan’ın uluslararası ekonomik ilişkileri hakkında bilgi sahibi olmalarını amaçlar*” ifadesi bunu destekler niteliktedir.

Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen amaçların uygulanabilir bir nitelik taşıdığı görülmektedir. 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan “Hayat Bilgisi” dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan “*Öğrencilerin ilk yardım konusunda sahibi olmalarını amaçlar*” ifadesi ile 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan “Coğrafya” dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan “*Öğrencilerin coğrafi mekânlar hakkında bilgi sahibi olmalarını amaçlar*” ifadesi bunu destekler niteliktedir.

Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen amaçların açık ve net nitelikte oldukları görülmektedir. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan “Coğrafya” dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan “*Öğrencilerin*

gezegenler hakkında bilgi sahibi olmalarını amaçlar” ifadesi ile 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan “Eski Dünya Tarihi ve Genel Tarih” dersleri öğretim programının amaçları arasında yer alan *“Öğrencilerin tarihi mekânlar hakkında bilgi sahibi olmalarını amaçlar*” ifadesi bunun bir göstergesidir.

Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen amaçların günlük hayatla bağ kurulabilen bir niteliğe sahip oldukları görülmektedir. 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan “Hayat Bilgisi” dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan *“Öğrencilerin tabiat olayları konusunda bilgi sahibi olmalarını amaçlar*” maddesi ile 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan “Azerbaycan Tarihi” dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan *“Öğrencilerin Azerbaycan’ın geçim kaynaklarının neler olduğunu bilmelerini amaçlar*” maddesi buna örnek olarak gösterilmektedir.

Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen amaçların öğrencilere rehber olup öğrenciler geliştirir nitelikte olduğu görülmektedir. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan “Eski Dünya Tarihi ve Genel Tarih” dersleri öğretim programının amaçları arasında yer alan *“Öğrencilerin devletlerin benzer ve farklı yönlerini karşılaşturmalarını amaçlar*” ve *“Öğrencilerin tarihsel olay ve süreçler hakkında sebep-sonuç ilişkilerini anlamalarını amaçlar*” ifadeleri buna örnek olarak gösterilebilir.

Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen amaçlarda özel gün ve haftaların öneminden bahseden bilgilere yer verilmiştir. 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan “Hayat Bilgisi” dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan *“Öğrencilerin dini ve resmi bayramlar konusunda bilgi sahibi olmalarını amaçlar*” maddesi bunun bir göstergesidir.

Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğrencilerin veya öğretmenlerin velilerle işbirliğine vurgu yapan herhangi bir amaca rastlanılmamıştır. Yani Azerbaycan’da Sosyal Bilgiler ile eşdeğer müfredatta yer alan derslerin öğretim programlarının

hepsi incelenmesine rağmen öğretim programlarında dile getirilen amaçların velilerle işbirliği yapıldığı kanısına ulaşılmamaktadır.

4.1.1.3. Türkmenistan'daki Sosyal Bilgiler İle Eşdeğer Derslerin Öğretim Programlarının Amaçları

Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen amaçların ulusal değerleri yansıttığı görülmektedir. 5. sınıflarda müfredatta yer alan “Eski Dünya Tarihi” dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan “*Öğrencilerin kendi ülkelerinin tarihini öğrenmek amacıyla Türkmenlerin atalarının tarihini anlatan tarihi bilimleri öğrenmelerini amaçlar*” maddesi ile 6. sınıflarda müfredatta yer alan “Orta Asırlar Tarihi” dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan “*Öğrencilerin kendi ülkelerinin tarihini ve eserlerini bilmeleri amaçlar*” maddesi bunun bir göstergesidir.

Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında ifade edilen amaçların toplumsal ve kültürel değerleri koruyup geliştirdiği görülmektedir. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan “Türkmenistan Tarihi” dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan “*Öğrencilerin Türkmen halkının maddi ve manevi zenginliklerini koruyup hayata geçirmelerini ve bireylere öğretmelerini amaçlar*” maddesi ile 8. sınıflarda müfredatta yer alan “Yakın Tarih” dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan “*Öğrencilerin dünya tarihinde Türkmenistan'ın yaşamını nasıl devam ettirdiğini bilmelerini amaçlar*” maddesi bunun bir kanıtıdır.

Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında yer alan amaçların diğer ulusların kültürleri hakkında bilgi verdiği görülmektedir. 8. sınıflarda müfredatta yer alan “Yakın Tarih” dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan “*Öğrencilerin Doğu ve Batı halklarının maddi ve manevi değerlerinin neler olduğunu bilmelerini ve karşılaştırma yapabilmelerini amaçlar*” maddesi ve “*Öğrencilerin yeni kurulan devletlerin nasıl kurulduklarını, ilerlediklerini ve medenileştiklerini bilmelerini amaçlar*” maddeleri bunu destekler niteliktedir.

Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen amaçların

bilimsel nitelikte oldukları görülmektedir. 8. sınıflarda müfredatta yer alan “Yakın Tarih” dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan “*Öğrencilerin her türlü tarihi kaynaklardan faydalanabilmelerini amaçlar*” maddesi ile 5. sınıflarda müfredatta yer alan “Eski Dünya Tarihi” dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan “*Öğrencilerin atalarının tarihini anlatan tarihi bilimleri öğrenmelerini amaçlar*” maddesi bunun bir kanıtıdır.

Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen amaçların esnek nitelikte oldukları görülmektedir. 8. sınıflarda müfredatta yer alan “Hukuk” dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan “*Öğrencilerin kendi davranışları ile diğer insanların davranışlarını ahlak ve hukuk yönünden değerlendirmelerini amaçlar*” ve “*Öğrencilerin aile içinde ve halk arasındaki sorunları çözebilmelerini amaçlar*” maddeleri buna örnek olarak gösterilebilir.

Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen amaçların uygulanabilir nitelikte olduğu görülmektedir. 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan “Yaşam İlkeleri” dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan “*Öğrencilerin acil müdahale gerektiren durumlarda gerekli müdahaleleri öğrenmelerini amaçlar*” ve “*Öğrencilerin eşyalarını temiz kullanmaları gerektiğini öğretmeyi amaçlar*” maddeleri bunu destekler niteliktedir.

Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen amaçların açık ve net nitelik taşıdıkları görülmektedir. 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan “Yaşam İlkeleri” dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan “*Öğrencilerin vatandaşlık görevlerini yerine getirmelerini amaçlar*” maddesi ile 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan “Türkmenistan Tarihi” dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan “*Öğrencilerin Türkmenistan’ın sınırlarını bilmelerini amaçlar*” maddesi bunun bir göstergesidir.

Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen amaçların günlük hayatla bağ kurulabilen bir niteliğe sahip oldukları görülmektedir. 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan “Coğrafya” dersi öğretim programının amaçları

arasında yer alan “*Öğrencilerin günlük hava durumu hakkında bilgi sahibi olmalarını amaçlar*” maddesi ve “*Öğrencilerin halk arasında önemli sayılabilecek meseleleri Türkmenistan’ın geleceği için interneti de kullanarak coğrafya haberlerini duyurmayı amaçlar*” maddeleri bunun bir kanıtıdır.

Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen amaçların öğrencilere rehber olacak nitelikte ve öğrencileri geliştirmeye yönelik oldukları görülmektedir. 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan “Coğrafya” dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan “*Öğrencilerin ülkelerinde meydana gelen iklim olaylarını, iktisadi ve ekolojik hadiseleri çözmelerini amaçlar*” maddesi ile 8. sınıflarda müfredatta yer alan “Hukuk” dersi öğretim programının amaçları arasında yer alan “*Öğrencilerin kendilerini hukuki alanda bilgilendirmelerini amaçlar*” maddesi buna örnek olarak gösterilebilir.

Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile amaçlarda özel gün ve haftaların öneminden bahseden bilgilere rastlanmamıştır. Yani dünyaca kabul edilen gün ve bayramlara ilişkin konu ve bilgiler Türkmenistan öğretim programı içerisinde yer verilmemektedir.

Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen amaçların velilerle işbirliği yapıldığı kanısına ulaşılmamaktadır. Türkmenistan’da Sosyal Bilgiler ile eşdeğer müfredatta yer alan derslerin öğretim programlarının hepsi incelenmesine rağmen öğrencilerin veya öğretmenlerin velilerle işbirliğine vurgu yapan herhangi bir konuya veya etkinliğe rastlanmamıştır.

4.1.2. İçerik Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde Sosyal Bilgiler dersleri ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programları ile Azerbaycan’da ve Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler kapsamındaki derslerin öğretim programlarının içerik boyutuna göre değerlendirilmesi söz konusudur.

4.1.2.1. Türkiye'deki Sosyal Bilgiler Dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programlarının İçerikleri

Türkiye'de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının içerikleri arasında yer verilen konuların ulusal değerleri yansıtır bir nitelikte olduğu görülmektedir. 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin yedinci ünitesi olan “Ülkeler Arası Köprüler” ünitesinde öğrencilere kazandırılmak istenen *“Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır”* kazanımı ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin ikinci ünitesi olan “Milli Uyanış: Yurdumuzun İşgaline Tepkiler” ünitesinde öğrencilere kazandırılmak istenen *“Mustafa Kemal’in Millî Mücadelenin hazırlık döneminde yaptığı çalışmaları millî bilincin uyandırılması, millî birlik ve beraberliğin sağlanması açısından değerlendirir”* kazanımı bunun bir göstergesidir.

Türkiye'de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının içerikleri arasında yer verilen konuların toplumsal ve kültürel değerleri koruyup geliştirir nitelikte olduğu görülmektedir. 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin üçüncü ünitesi olan “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinde öğrencilere kazandırılmak istenen *“Şehir incelemesi yoluyla, Türk kültür, sanat ve estetik anlayışındaki değişim ve sürekliliğe ilişkin kanıtlar gösterir”* kazanımı ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin birinci ünitesi olan “Bir Kahraman Doğuyor” ünitesinde öğrencilere kazandırılmak istenen *“Atatürk’ün çocukluk dönemini ve bu dönemde içinde bulunduğu toplumun sosyal ve kültürel yapısını analiz eder”* kazanımı bunun bir kanıtıdır.

Türkiye'de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının içerikleri arasında yer verilen konuların diğer ulusların kültürleri hakkında bilgi verdiği görülmektedir. 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin beşinci ünitesi olan “Ülkemiz ve Dünya” ünitesinde öğrencilere kazandırılmak istenen *“Türk Cumhuriyetleri, komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi Atatürk’ün millî dış politika anlayışı açısından değerlendirir”* kazanımı ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük

dersinin yedinci ünitesi olan “Atatürk’ten Sonra Türkiye: İkinci Dünya Savaşı ve Sonrası” ünitesinde öğrencilere kazandırılmak istenen “SSCB’nin dağılmasının dünyaya ve ülkemize etkileri hakkında çıkarımlarda bulunur” kazanımı bunu destekler niteliktedir.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının içerikleri arasında yer verilen konuların bilimsel nitelikte olduğu görülmektedir. 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin yedinci ünitesi olan “Elektronik Yüzyıl” ünitesinde öğrencilere kazandırılmak istenen “Tıp alanındaki buluş ve gelişmelerle insan hayatı ve toplumsal dayanışma arasındaki ilişkiyi fark eder” kazanımı ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin üçüncü ünitesi olan “Ya İstiklal, Ya Ölüm!” ünitesinde öğrencilere kazandırılmak istenen “Kurtuluş Savaşı’nın yaşandığı ortamda Atatürk’ün Maarif Kongresi yaparak Türkiye’nin millî ve çağdaş eğitimine verdiği önemi kavrar” kazanımı buna örnek olarak gösterilebilir.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının içerikleri arasında yer verilen konuların esnek nitelikte olduğu görülmektedir. 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin altıncı ünitesi olan “Demokrasinin Serüveni” ünitesinde öğrencilere kazandırılmak istenen “Türk tarihinde kadının konumu ile ilgili örnekleri, kadın haklarının gelişimi açısından yorumlar” kazanımı ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin yedinci ünitesi olan “Atatürk’ten Sonra Türkiye: İkinci Dünya Savaşı ve Sonrası” ünitesinde öğrencilere kazandırılmak istenen “Türkiye ve yakın çevresindeki enerji kaynaklarının siyasî ve ekonomik önemini değerlendirir” kazanımı bunun bir göstergesidir.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının içerikleri arasında yer verilen konuların uygulanabilir niteliğe sahip oldukları görülmektedir. 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin beşinci ünitesi olan “Gerçekleşen Düşler” ünitesinde öğrencilere kazandırılmak istenen “Yaptığı çalışmalarda yararlandığı kaynakları gösterir” kazanımı ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin beşinci ünitesi olan “Atatürkçülük”

ünitesinde öğrencilere kazandırılmak istenen *“Dönemin şartlarını göz önünde bulundurarak dünyada ve ülkemizde Atatürk’ün düşünce sisteminin oluşmasında etkili olan olaylar hakkında çıkarımlarda bulunur”* kazanımı bunun bir kanıtıdır.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının içerikleri arasında yer verilen konuların açık ve net nitelikte olduğu görülmektedir. 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin birinci ünitesi olan *“Haklarımı Öğreniyorum”* ünitesinde öğrencilere kazandırılmak istenen *“Çocuk olarak haklarını fark eder”* kazanımı ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin dördüncü ünitesi olan *“Çağdaş Türkiye Yolunda Adımlar”* ünitesinde öğrencilere kazandırılmak istenen *“Ankara’nın başkent oluşunun gerekçelerini açıklar”* kazanımı bunu destekler niteliktedir.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının içerikleri arasında yer verilen konuların günlük hayatla bağ kurulabilen bir niteliğe sahip oldukları görülmektedir. 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin beşinci ünitesi olan *“Ekonomi ve Sosyal Hayat”* ünitesinde öğrencilere kazandırılmak istenen *“Eğitimin meslek edindirme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda meslekî tercihlerine yönelik planlama yapar”* kazanımı ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin üçüncü ünitesi olan *“Ya İstiklal, Ya Ölüm!”* ünitesinde öğrencilere kazandırılmak istenen *“Örnek eser incelemeleri yaparak dönemin toplumsal olaylarının sanat ve edebiyat üzerine yansımalarını fark eder”* kazanımı buna örnek olarak gösterilebilir.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının içerikleri arasında yer verilen konuların öğrencilere rehber olup öğrencileri geliştirecek nitelikte olduğu görülmektedir. 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin dördüncü ünitesi olan *“Ürettiklerimiz”* ünitesinde öğrencilere kazandırılmak istenen *“İş birliği yaparak üretime dayalı yeni fikirler geliştirir”* kazanımı ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin dördüncü ünitesi olan *“Çağdaş Türkiye Yolunda Adımlar”* ünitesinde öğrencilere kazandırılmak istenen *“Atatürk Orman Çiftliği örneğinden yola çıkarak Atatürk’ün modern tarımın gelişimine ve çevre bilincine verdiği önemi fark eder”* kazanımı bunun bir kanıtıdır.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının içerikleri arasında yer verilen konuların özel gün ve haftaların öneminden bahseden bilgilere rastlanılmamıştır.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının içerikleri arasında yer verilen konuların velilerle işbirliği yapıldığı kanısına ulaşılmamaktadır. Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerin öğretim programları detaylı bir şekilde incelenmesine rağmen öğrencilerin veya öğretmenlerin velilerle işbirliğine vurgu yapan herhangi bir içeriğe rastlanılmamıştır.

4.1.2.2. Azerbaycan’daki Sosyal Bilgiler İle Eşdeğer Derslerin Öğretim Programlarının İçerikleri

Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen içeriğin ulusal değerleri yansıtır nitelikte olduğu görülmektedir. 8. sınıflarda müfredatta yer alan Hayat Bilgisi dersi öğretim programının içeriğinde yer verilen “*Maneviyat*” konusu ile 6. sınıflarda müfredatta yer alan Azerbaycan Tarihi dersi öğretim programının içeriğinde yer verilen “*Devlet*” ve “*Kimlik*” konuları bunun bir göstergesidir.

Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen içeriğin toplumsal ve kültürel değerleri koruyup geliştirir nitelikte olduğu görülmektedir. 7. sınıflarda müfredatta yer alan Azerbaycan Tarihi dersi öğretim programının içeriğinde yer verilen “*Tarihi zaman*”, “*Tarihi Mekân*”, “*Devlet*”, “*Kimlik*”, “*Kültür*” konuları bunun bir kanıtıdır.

Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen içeriğin diğer ulusların kültürleri hakkında bilgi verdiği görülmektedir. 7. sınıflarda müfredatta yer alan Genel Tarihi dersi öğretim programının içeriğinde yer verilen “*Feodalizm Avrupa’da*” konusu ile Azerbaycan’da 6. sınıflarda müfredatta yer alan Eski Dünya Tarihi dersi öğretim programının içeriğinde yer verilen “*Eski Mısır ve*

Ön Asya ", "Esi Hindistan ve Çin", "Eski Yunanistan". "Eski Roma" konuları bunu destekler niteliktedir.

Azerbaycan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen içeriğin bilimsel nitelikte olduğu görülmektedir. 6. sınıflarda müfredatta yer alan Coğrafya dersi öğretim programının içeriğinde yer verilen "Yer-Güneş Sistemi" konusu ile sekizinci sınıf Hayat Bilgisi dersi öğretim programının içeriğinde yer verilen "Tabiattaki Kanuna Uygunluklar" konusu buna örnek olarak gösterilebilir.

Azerbaycan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen içeriğin esnek nitelik taşıdığı görülmektedir. 6. sınıflarda müfredatta yer alan Hayat Bilgisi dersi öğretim programında yer verilen "Fert ve Cemiyet" konusu bunun bir göstergesidir.

Azerbaycan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen içeriğin uygulanabilir nitelik taşıdığı görülmektedir. 6. sınıf Coğrafya dersi öğretim programının içeriğinde yer verilen "Zelzele Zamanı Ne Etmeli" konusu bunu kanıtlar bir niteliktedir.

Azerbaycan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen içeriğin açık ve net nitelikte olduğu görülmektedir. 8. sınıflarda müfredatta yer alan Genel Tarih dersi öğretim programının içeriğinde yer verilen "Tarihi zaman", "Tarihi Mekân", "Devlet", "Kimlik", "Kültür" konuları gayet açık ve net bir şekilde dile getirilmektedir.

Azerbaycan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen içeriğin günlük hayatla bağ kurulabilen bir niteliğe sahip olduğu görülmektedir. 7. sınıflarda müfredatta yer alan Hayat Bilgisi dersi öğretim programının içeriğinde yer verilen "Sağlıklı ve Güvenli Yaşam" konusu ile 7. sınıflarda müfredatta yer alan Coğrafya dersi öğretim programının içeriğinde yer verilen "Ekonomi ve Coğrafya" konusu bunun bir kanıtıdır.

Azerbaycan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen içeriğin öğrencilere rehber olup öğrenciler geliştirir nitelikte olduğu görülmektedir. 8. sınıflarda müfredatta yer alan Coğrafya dersi öğretim programının içeriğinde yer verilen “Çevresel Ortam ve Onun Muhafazası” konusu bunu destekler niteliktedir.

Azerbaycan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen içerikte özel gün ve haftaların öneminden bahseden bilgilere yer verilmiştir. 5. sınıflarda müfredatta yer alan Hayat Bilgisi dersi öğretim programının içeriğinde yer verilen “Genel Halk Bayramı” konusu buna örnek olarak gösterilebilir.

Azerbaycan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen içerikte velilerle işbirliği yapıldığı dair herhangi bir kaniya varılamamıştır.

Azerbaycan'da Sosyal Bilgiler ile eşdeğer müfredatta yer alan derslerin öğretim programlarının hepsi incelenmesine rağmen öğrencilerin veya öğretmenlerin velilerle işbirliğine vurgu yapan herhangi bir bulguya rastlanılmamıştır.

4.1.2.3. Türkmenistan'daki Sosyal Bilgiler İle Eşdeğer Derslerin Öğretim Programlarının İçerikleri

Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen içeriğin ulusal değerleri yansıttığı görülmektedir. 7. sınıflarda müfredatta yer alan Türkmenistan Tarihi dersi öğretim programının içeriğinde yer verilen “Eski Oğuz Türkmen Devleti” konusu ile “VII-IX. Yüzyıllarda Türkmenistan Medeniyeti” konusu bunun bir göstergesidir.

Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen içeriğin toplumsal ve kültürel değerleri koruyup geliştirdiği görülmektedir. 7. sınıflarda müfredatta yer alan Türkmenistan Tarihi dersi öğretim programının içeriğinde yer verilen “Sanatın ve Dini İnançların Ortaya Çıkması” konusu ile konusu bunun bir kanıtıdır.

Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen içeriğin

diğer ulusların kültürleri hakkında bilgi verdiği görülmektedir. 6. sınıflarda müfredatta yer alan Orta Çağ Tarihi dersi öğretim programının içeriğinde yer verilen “Orta Çağlarda Asya Halklarının Yaşayışları” konusu ile “III-VII. Yüzyıllarda İran” konusu bunu destekler niteliktedir.

Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen içeriğin bilimsel nitelikte oldukları görülmektedir. 6. sınıflarda müfredatta yer alan Bölgeler ve Okyanusların Fiziki Coğrafyası dersi öğretim programının içeriğinde yer verilen “Atmosfer ve İklim” ile “Yerin Coğrafi Yapısı ve Katmanları” üniteleri bunun bir kanıtıdır.

Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen içeriğin esnek nitelikte oldukları görülmektedir. 6. sınıflarda müfredatta yer alan Yaşam İlkeleri dersi öğretim programının içeriğinde yer verilen “İnsan Sağlığına Tehdit Eden Maddeler Hakkında Genel Bilgi” ünitesi ile 8. sınıflarda müfredatta yer alan Yaşam İlkeleri dersi öğretim programının içeriğinde yer verilen “Üreme Sağlığı Hakkında Düşünce” ünitesi bunun bir göstergesidir.

Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen içeriğin uygulanabilir nitelikte olduğu görülmektedir. 5. sınıflarda müfredatta yer alan Yaşam İlkeleri dersi öğretim programının içeriğinde yer verilen “Yüzmenin Şartları” ünitesi ile “Yemek Yeme ve Sağlık” ünitesi bunu destekler niteliktedir.

Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen içeriğin açık ve net nitelik taşıdıkları görülmektedir. 5. sınıflarda müfredatta yer alan Fiziki Coğrafya dersi öğretim programının içeriğinde yer verilen “Yer Şekillerinin Görünüşleri” ünitesi ile 6. sınıflarda müfredatta yer alan Bölgeler ve Okyanusların Fiziki Coğrafyası dersi öğretim programının içeriğinde yer verilen “Bölgeler ve Okyanuslar” ünitesi bunun bir göstergesidir.

Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen içeriğin günlük hayatla bağ kurulabilen bir niteliğe sahip oldukları görülmektedir. 5.

sınıflarda müfredatta yer alan Yaşam İlkeleri dersi öğretim programının içeriğinde yer verilen “*Bedenin Sağlığını Korunmak*” ile “*Ergenlik Döneminde Bedende Meydana Gelen Değişiklikler*” üniteleri bunun bir kanıtıdır.

Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında dile getirilen içeriğin öğrencilere rehber olacak nitelikte ve öğrencileri geliştirmeye yönelik oldukları görülmektedir. 8. sınıflarda müfredatta yer alan Yaşam İlkeleri dersi öğretim programının içeriğinde yer verilen “*Gençlerin Ahlak Terbiyesinin Gelenek Göreneklerimize ve Geleceğimize Tesiri*” ünitesi bunu destekler niteliktedir.

Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında belirtilen içerikte özel gün ve haftaların öneminden bahseden bilgilere rastlanmamıştır. Yani dünyaca kabul edilen gün ve bayramlara ilişkin konu ve bilgiler Türkmenistan öğretim programı içeriğinde yer verilmemektedir.

Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında belirtilen içerikte velilerle işbirliği yapıldığı kanısına ulaşılmamaktadır. Türkmenistan’da Sosyal Bilgiler ile eşdeğer müfredatta yer alan derslerin öğretim programlarının hepsi incelenmesine rağmen öğrencilerin veya öğretmenlerin velilerle işbirliğine vurgu yapan herhangi bir konuya veya etkinliğe rastlanmamıştır.

4.1.3. Öğrenme-Öğretme Süreçleri Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programları ile Azerbaycan’da ve Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler kapsamındaki derslerin öğretim programlarının öğrenme-öğretme sürecine göre değerlendirilmesi söz konusudur.

Öğrenme-öğretme süreci diğer adıyla eğitim durumları öğretim programının öğelerinden bir diğeridir. Bu aşama, öğrencilerde istedik yönde davranışların kazandırılmasına ilişkin, etkinlikler düzenlenmektedir. Öğrencilerde istendik yönde davranış ve alışkanlıkların özenilerek düzenlenmesi gerekmektedir. Öğrenme-öğretme süreçlerinin güzel bir şekilde düzenlenmesi de öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumlarını geliştirerek öğrencilerin eleştirel bir tutum sergilemelerine sebep olmaktadır (Kocaoğlu, 2014).

Türkiye’de Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programlarında öğrencilerin bilgileri, becerileri, kavramları ve değerleri kazanmasında bazı uygulama ve etkinliklere yer verilmiştir. Bu uygulama ve etkinlikler: örnek olay incelemesi, sonuç çıkarma, geri plandaki düşünceleri bulma, slogan bulma, reklam/poster/afiş hazırlama, şiir/öykü/şarkı yazma, görsel imge oluşturma, önem sırasına koyma, başlık bulma, sınıflama, örnek verme, kendini değerlendirme, yordama yapma, bulmaca, dramatizasyon, tavsiyede bulunma, karşılaştırma yapma, problem çözme, görüşme yapma, alan gezileri, kavram haritası oluşturma, kanıtlama vb.

4.1.3.1. Türkiye’deki Sosyal Bilgiler Dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programlarının Öğrenme-Öğretme Süreçleri

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerin ulusal değerleri yansıtır bir nitelikte olduğu görülmektedir. 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin yedinci ünitesi olan “Ülkeler Arası Köprüler” ünitesinde öğrencilere yaptırılmak istenen “*Çanakkale Geçilmez, I. Dünya Savaşı’nda Çanakkale Cephesinin önemi ve Mustafa Kemal’in başarıları incelenir*” etkinliği ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin ikinci ünitesi olan “Milli Uyanış: Yurdumuzun İşgaline Tepkiler” ünitesinde öğrencilere yaptırılmak istenen “*Sivas Kongresini Yaşıyoruz, Sivas Kongresi ile ilgili drama çalışması yapılır*” etkinliği bunun bir göstergesidir.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerin toplumsal ve kültürel değerleri koruyup geliştirir nitelikte olduğu görülmektedir. 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin üçüncü ünitesi olan “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinde öğrencilere yaptırılmak istenen “*Şehirlerin Dili, Konya, Bursa, Edirne, İstanbul vb. şehirlerin mimari yapıları ve şehrin gelişim süreçleri incelenir*” etkinliği ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin birinci ünitesi olan “Bir Kahraman Doğuyor” ünitesinde öğrencilere yaptırılmak istenen “*Atatürk de Bir Zamanlar Çocuktuk, Atatürk’ün çocukluk dönemi ve dönemin toplumsal ve kültürel*

yapısı, döneme ait görsel ve yazılı kaynaklardan yararlanılarak incelenir” etkinliği bunun bir kanıtıdır.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerin diğer ulusların kültürleri hakkında bilgi verdiği görülmektedir. 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin beşinci ünitesi olan “Ülkemiz ve Dünya” ünitesinde öğrencilere yaptırılmak istenen “Türk Cumhuriyetleri, Türk Cumhuriyetleri ile tarihî ve kültürel yakınlığımızın, kültürel ve ekonomik ilişkilerimize etkisi tartışılır” etkinliği ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin yedinci ünitesi olan “Atatürk’ten Sonra Türkiye: İkinci Dünya Savaşı ve Sonrası” ünitesinde öğrencilere yaptırılmak istenen “İnternette Araştırıyoruz, Bir Türk Cumhuriyeti seçilerek SSCB’nin dağılmasından sonraki durumu ve Türkiye ile ilişkileri konusunda turizm rehberi hazırlanır” etkinliği bunu destekler niteliktedir.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerin bilimsel nitelikte olduğu görülmektedir. 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin yedinci ünitesi olan “Elektronik Yüzyıl” ünitesinde öğrencilere yaptırılmak istenen “Neler Olacak Neler, Bilim ve teknolojinin geleceğimizi şekillendirmesine ilişkin beyin fırtınası ve araştırma yapılır” etkinliği ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin yedinci ünitesi olan “Atatürk’ten Sonra Türkiye: İkinci Dünya Savaşı ve Sonrası” ünitesinde öğrencilere yaptırılmak istenen “Grafik Okuyalım, İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Türkiye’de meydana gelen toplumsal, kültürel ve ekonomik gelişmeleri içeren grafik ve istatistiklerden yararlanılarak bir rapor hazırlanır” etkinliği buna örnek olarak gösterilebilir.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerin esnek nitelikte olduğu görülmektedir. 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin altıncı ünitesi olan “Demokrasinin Serüveni” ünitesinde öğrencilere yaptırılmak istenen “Eşitliğe Doğru, Kronolojik olarak verilen örnek olay ve olgulardan yararlanılarak kadın haklarının gelişim süreci incelenir” etkinliği ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi

ve Atatürkçülük dersinin yedinci ünitesi olan “Atatürk’ten Sonra Türkiye: İkinci Dünya Savaşı ve Sonrası” ünitesinde öğrencilere yaptırılmak istenen “Eş Zamanlı Tarih Şeridi Hazırlayalım, 1945 sonrası Türkiye’de ve dünyada meydana gelen toplumsal, kültürel ve ekonomik gelişmeleri gösteren eş zamanlı tarih şeridi hazırlanır” etkinliği bunun bir göstergesidir.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerin uygulanabilir niteliğe sahip oldukları görülmektedir. 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin beşinci ünitesi olan “Gerçekleşen Düşler” ünitesinde öğrencilere yaptırılmak istenen “Emeğe Saygı, Bilim insanlarının emeklerine saygıyı anlatan bir hikâyeye yazılır” etkinliği ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin beşinci ünitesi olan “Atatürkçülük” ünitesinde öğrencilere yaptırılmak istenen “Bulmaca Hazırlıyorum, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi temel kavramlarını içeren bulmaca hazırlanır” etkinliği bunun bir göstergesidir.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerin açık ve net nitelikte olduğu görülmektedir. 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin birinci ünitesi olan “Haklarımı Öğreniyorum” ünitesinde öğrencilere yaptırılmak istenen “Benim Haklarım, Verilen durumlar -çalışan çocuklar, kız çocuklarının eğitimi vb. Çocuk Hakları Sözleşmesi’ndeki ilgili maddelerle ilişkilendirilerek tartışılır” etkinliği ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin dördüncü ünitesi olan “Çağdaş Türkiye Yolunda Adımlar” ünitesinde öğrencilere yaptırılmak istenen “Film İzliyoruz, Atatürk ve inkılaplarımız konulu eğitsel film izlenir” etkinliği bunu destekler niteliktedir.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerin günlük hayatla bağ kurulabilen bir niteliğe sahip oldukları görülmektedir. 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin beşinci ünitesi olan “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinde öğrencilere kazandırılmak istenen “Gelin Meslek Seçelim, Öğrencilerin değişik meslekleri tanıyarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda tercih yapmaları istenir”

etkinliği ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin üçüncü ünitesi olan “Ya İstiklal, Ya Ölüm!” ünitesinde öğrencilere yaptırılmak istenen “Eser İnceliyoruz. Kurtuluş Savaşı ile ilgili roman ve hikâyeler okunarak eserlerdeki olay ve olguların tarihi gerçeklerle günümüz arasındaki ilişkisi saptanır” etkinliği buna örnek olarak gösterilebilir.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerin öğrencilere rehber olup öğrencileri geliştirecek nitelikte olduğu görülmektedir. 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin dördüncü ünitesi olan “Ürettiklerimiz” ünitesinde öğrencilere yaptırılmak istenen “Yapıyorum, Satıyorum, Bir ürün tasarlanarak onu en iyi şekilde pazarlama projeleri yapılır” etkinliği ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin dördüncü ünitesi olan “Çağdaş Türkiye Yolunda Adımlar” ünitesinde öğrencilere yaptırılmak istenen “Cumhuriyet Müzesini Düzenliyorum, Bireysel ya da grup olarak sınıfta Cumhuriyet Müzesi tasarımı yapılır” etkinliği bunun bir kanıtıdır.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerin özel gün ve haftaların önemine vurgu yapan etkinliklere rastlanılmamıştır.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerde velilerle işbirliği yapıldığı kanısına ulaşılmamaktadır. Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerin öğretim programları detaylı bir şekilde incelenmesine rağmen öğrencilerin veya öğretmenlerin velilerle işbirliğine vurgu yapan herhangi bir etkinliğe rastlanılmamıştır.

4.1.3.2. Azerbaycan’daki Sosyal Bilgiler İle Eşdeğer Derslerin Öğretim Programlarının Öğrenme-Öğretme Süreçleri

Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme

süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerin ulusal değerleri yansıtır bir nitelikte olduğu görülmektedir. 8. sınıf Hayat Bilgisi dersi öğretim programının üçüncü ünitesi olan “Benim Manevi Dünyam” ünitesinin üçüncü konusu olan “Vazifelerimiz ve Mesuliyetimiz” konusunda öğrencilere yaptırılmak istenen “Vazifelerimizin neler olduğu konusunda örnekler göstererek tanımların hazırlanması”, “İnsan maneviyatının oluşumunda görev ve sorumluluğun öneminin değerlendirilmesi”, “İnsanın maneviyatına etkileyen faktörlerden biri olan sorumluluğun öneminin gerçeklere dayanarak kanıtlanması” ve “Görev ve sorumluluğumuz maneviyatımızı şekillendirir başlığı altında makalenin yazılması” etkinlikleri bunun bir göstergesidir.

Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerin toplumsal ve kültürel değerleri koruyup geliştirir nitelikte olduğu görülmektedir. 7. sınıf Azerbaycan Tarihi dersi öğretim programının beşinci ünitesi olan “Bağımsız Azerbaycan Uğruna” ünitesinin beşinci konusu olan “Azerbaycan Medeniyeti” konusunda öğrencilere yaptırılmak istenen “*Devletimizin kültür adamlarını, yetenekli gençleri himaye etmesini geleceğe yönelik adım sayılabilir mi? Tartışma*” etkinliği bunun bir kanıtıdır.

Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerin diğer ulusların kültürleri hakkında bilgi verir nitelikte olduğu görülmektedir. 7. sınıf Umumi Tarih dersi öğretim programının ikinci ünitesi olan “Bağımsız Azerbaycan Uğruna” ünitesinin onuncu konusu olan “Azerbaycan Medeniyeti” konusunda öğrencilere yaptırılmak istenen “*Hümanizm kelimesinin manasını açıkla*”, “*Batı Avrupa’da bilimin gelişmesinde Doğu âlimlerinin rolüne ait makale yaz*” ve “*Amerika medeniyetinin özüne mahsus hususiyetlerini sırala*” etkinlikleri bunu destekler niteliktedir.

Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerin bilimsel nitelikte olduğu görülmektedir. 6. sınıf Coğrafya dersi öğretim programının yedinci ünitesi olan “Yer-Güneş Sistemi” ünitesinin üçüncü konusu olan “Gece ve Gündüzün Değişmesi” konusunda öğrencilere yaptırılmak istenen “*Kürede Hazar Denizi’ni bulup el feneri ile orayı aydınlatın ev orada zamanın öğle olduğunu kabul edelim*”, “*Küreyi hareket*

ettirmeden Hazar'ın arka tarafındaki Los-Angeles şehrini bulun ve orada zaman gece yarısıdır”, “Şimdi ise kürede Tokyo şehrinin bulun ve orada zaman akşamdır”, “Kuba Adası'nda ise zaman seherdir” ve son olarak “Şehirlerde verilen zamanı dikkate alarak yerin kendi eksenini etrafında hareket ettiği istikameti belirlemek mümkün müdür? Müzakere ediniz” etkinlikleri buna örnek olarak gösterilebilir.

Azerbaycan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerin esnek nitelikte olduğu görülmektedir. 8. sınıf Hayat Bilgisi dersi öğretim programının dördüncü ünitesi olan “Tehlikesiz ve Sağlam Yaşa” ünitesinin ilk konusu olan “Sağlam Hayat, Sağlam Aile” konusunda öğrencilere yaptırılmak istenen “*Sağlıklı ailenin kurulması için gerekli olan faktörler nelerdir? Fikirlerinizi arkadaşlarınızla tartışın.*” etkinliği bunun bir göstergesidir.

Azerbaycan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerin uygulanabilir nitelik taşıdığı görülmektedir. 6. sınıf Coğrafya dersi öğretim programının üçüncü ünitesi olan “Yerin Katı Tabakası” ünitesinin beşinci konusu olan “Zelzele Zamanı Ne Etmeli” konusunda öğrencilere yaptırılmak istenen “*Hesap edin ki dağıtıcı zelzele baş göstermiştir. Bu zamanda yerli ahalî, hakimiyet organları ve fevkalade haller komisyonunu görevlendirerek tatbikat yaptırın: 3 gruba ayrılın A) uygun anahtar sözlerden istifade ederek vazifelerin bölüştürülmesi B) ve nasıl yerine getirilmesi fikirlerinizi dayandırın” uygulanabilir bir nitelik taşımaktadır. Gruplar: 1. Grup: Halk, 2. Grup: Ülke ve yerel hakimiyet organları, 3. Grup: Fevkalade haller komisyonu” etkinliği bunun bir kanıtıdır.*

Azerbaycan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerin açık ve net nitelikte olduğu görülmektedir. 7. sınıf Umumi Tarih dersi öğretim programının birinci ünitesi olan “Feodalizm Doğudan Başladı” ünitesinin dokuzuncu konusu olan “Atabeyler Devletinin Devamı” konusunda öğrencilere yaptırılmak istenen “*Selçukluların Mery kurultayındaki planlarını gerçekleştirmek için yaptıkları yürüyüşlerin stratejik önemini anlat. Malazgirt savaşı hakkında kompozisyon yaz. Selçuk devletinin zayıflamasına neden*

olan faktörleri sırala. Selçuklular hakkında İnternette araştırma yaptı sunum hazırla.” etkinlikleri bunu destekler niteliktedir.

Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerin günlük hayatla ilişkili bir niteliğe sahip oldukları görülmektedir. 7. sınıf Coğrafya dersi öğretim programının dokuzuncu ünitesi olan “Ekonomi ve Coğrafya” ünitesinin üçüncü konusu olan “Ekonomik İşbirliği” konusunda öğrencilere yaptırılmak istenen:

“Cetveli defterinize çizin. Verilen meselelerin çözümünde uluslararası işbirliğinin mümkünlüğünü "+" veya "-" işaretleri ile tespit edin.

“Tablo 1: 7. Sınıf Azerbaycan Coğrafya Dersinde Öğrencilere Yaptırılan Bir Etkinlik Örneği”

İşbirliği Alanları	Mümkün/Mümkün değil
Ticari ilişkileri	
Herhangi ürünün ortak yapımı	
Aynı para birimini kullanma	
Aynı anayasaya sahip olma	
Vatandaşların ruhsatsız gidiş-gelişi	
Ülkelerin bir rehber tarafından yönetilmesi	

Müzakere ediniz: Hangi konuların çözümü ülkelerin işbirliğini daha da güçlendirmiştir?” etkinliği buna örnek olarak gösterilebilir.

Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerin öğrencilere rehber olup öğrencileri geliştirecek nitelikte olduğu görülmektedir. 8. sınıf Hayat Bilgisi dersi öğretim programının dördüncü ünitesi “Tehlikesiz ve Sağlıklı Yaşam” ünitesinin son konusu “Birbirimize Destek Olalım” konusunda öğrencilere yaptırılmak istenen “Okulunuzda herhangi bir olağanüstü olay sırasında görülen işleri inceleyin ve listesini tertip edin. ‘Felaket okula gelmeyecek’ başlığı altında kurallar hazırlayarak sınıfınıza asın. ‘Yangın sırasında çevrelerine nasıl yardım etmeli’ konusunda propaganda karakterli duvar gazetesi hazırlayın. Doğal afetler sırasında risklerin

azaltılmasına dair teklifler hazırlayın. Metni okuyun ve bu tip olaylar sırasında nasıl hareket edeceğinizi arkadaşlarınızla tartışın.” etkinlikleri bunun bir göstergesidir.

Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerin özel gün ve haftaların önemine vurgu yapar niteliktedir. Azerbaycan’da 5. sınıflarda müfredatta yer alan Hayat Bilgisi dersi öğretim programının ilk konusu “*Genel Halk Bayramı*” konusunda öğretmen konu hakkında görsellerden fazlaca yararlanarak düz anlatım tekniği kullanmıştır. Öğretmenin derste bu konuyu işleme Azerbaycan öğretim programının, özel gün ve haftaların önemine vurgu yapar nitelikte olduğunu gösterir.

Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerde velilerle işbirliği yapıldığı kanısına ulaşılmamaktadır. Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları detaylı bir şekilde incelenmesine rağmen öğrencilerin veya öğretmenlerin velilerle işbirliğine vurgu yapan herhangi bir etkinliğe rastlanılmamıştır.

4.1.3.3. Türkmenistan’daki Sosyal Bilgiler İle Eşdeğer Derslerin Öğretim Programlarının Öğrenme-Öğretme Süreçleri

Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerin ulusal değerleri yansıttığı görülmektedir. 7. sınıflarda müfredatta yer alan Türkmenistan Tarihi dersi öğretim programında yer alan ‘M.S. 300 Yılından M.S. 650 Yılına Kadar Türkmenistan’ ünitesinin ‘Eski Oğuz Türkmen Devleti’ konusunda öğrencilere yaptırılmak istenen “*Oğuz Han’ın oğulları ve torunları hakkında bilgi veriniz*” ve “*Vezir Erkil Hoca hakkında bilgi veriniz*” etkinlikleri ile 7. sınıflarda müfredatta yer alan Türkmenistan Tarihi dersi öğretim programında yer alan ‘VII-IX. Yüzyıllarda Türkmenistan’ ünitesinin “VII-IX. Yüzyıllarda Türkmenistan Medeniyeti” konusunda öğrencilere yaptırılmak istenen “*Korku Ata hangi devirde yaşamıştır, onun hakkında bilgi veriniz*”, “*VII-IX. Asırlarda Türkmenistan çağında yükselen şehirleri anlatınız*” ve “*Ergenekon Destanı neyi anlatmaktadır açıklayınız*” etkinlikleri bunun bir göstergesidir.

Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerin toplumsal ve kültürel değerleri koruyup geliştirdiği görülmektedir. 7. sınıflarda müfredatta yer alan Türkmenistan Tarihi dersi öğretim programında yer alan 'Türkmenistan'ın İlk İnsanları ve Onların Yaşam Şekilleri' ünitesinin 'Sanatın ve Dini İnançların Ortaya Çıkması' konusunda öğrencilere yaptırılmak istenen *"Sanatla ilgili yapılmış eski antlaşmalar hakkında bilgi veriniz"* ve *"Eski insanların dini inançları hakkında bilgi veriniz"* etkinlikleri bunun bir kanıtıdır.

Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerin diğer ulusların kültürleri hakkında bilgi verdiği görülmektedir. 6. sınıflarda müfredatta yer alan Orta Çağ Tarihi dersi öğretim programının içeriğinde yer verilen 'Orta Çağda Asya Devletleri İrkı' ünitesinin 'Orta Çağlarda Asya Halklarının Yaşayışları' konusunda öğrencilere yaptırılmak istenen *"Orta çağlarda Avrupa ülkeleri ile Asya ülkeleri arasında ne gibi ilişkiler olmuştur? Asya ülkelerinin içinde bulunduğu şartlar hakkında bilgi veriniz"* ve *"Orta çağlarda Asya ülkelerinin birbirleriyle ilişkileri ne zaman başlamıştır? Devletin ve toplumun bu konudaki görüşleri hakkında bilgi veriniz"* etkinlikleri ile yine 6. sınıflarda müfredatta yer alan Orta Çağ Tarihi dersi öğretim programının içeriğinde yer verilen 'Orta Çağda Asya Devletleri İrkı' ünitesinin 'III-VII. Yüzyıllarda İran' konusunda öğrencilere yaptırılmak istenen *"İran Sasaniler Devleti ne zaman kurulmuştur? İran'ın şahlar şahı padişahının rütbesi hakkında bilgi veriniz"* ve *"Sasaniler devrinde beyliklerin isimlerin neler olduğu hakkında bilgiler veriniz"* etkinlikleri bunu destekler niteliktedir.

Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerin bilimsel nitelikte oldukları görülmektedir. 6. sınıflarda müfredatta yer alan Bölgeler ve Okyanusların Fiziki Coğrafyası dersi öğretim programında yer alan 'Atmosfer ve İklim' ünitesinde öğrencilere yaptırılmak istenen *"Yerin iklim kuşaklarının sınırlarını haritaya geçirerek farklılıklarını belirtiniz"* ve *"İklim Haritasına göre iki iklim kuşağını kıyaslayarak özelliklerini yazın"* etkinlikleri ile yine 6. sınıflarda müfredatta yer alan Bölgeler ve Okyanusların

Fiziki Coğrafyası dersi öğretim programında yer alan ‘Yerin Coğrafi Yapısı ve Katmanları’ ünitesinde öğrencilere yaptırılmak istenen *“Okul kitabından faydalanarak defterinize haritaların farklarını sıralayınız”* ve *“Dilsiz haritadan faydalanarak haritada Kuzey Amerika’nın (doğallıkta) farklı bölgelerini belirtiniz”* etkinlikleri bunun bir göstergesidir.

Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerin esnek nitelikte oldukları görülmektedir. 8. sınıflarda müfredatta yer alan Yaşam İlkeleri dersi öğretim programında yer alan ‘Üreme Sağlığı Hakkında Düşünce’ ünitesinde öğrencilere yaptırılmak istenen *“Sağlıklı bir yaşam için nelerin yapılması gerektiğini söyleyiniz”* ve *“Sağlıklı bir yaşam için nelerin yapılması gerektiğini defterinize yazınız ”* etkinlikleri bunun bir göstergesidir.

Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerin uygulanabilir nitelikte olduğu görülmektedir. 5. sınıflarda müfredatta yer alan Yaşam İlkeleri dersi öğretim programında yer alan ‘Yüzmenin Şartları’ ünitesinin ‘Açık Alanlarda Yüzmenin Kaideleri’ konusunda öğrencilere yaptırılmak istenen *“Topluma açık alanlarda nasıl yüzülmesi gerektiğini belirtiniz”* ve *“Bu yaşınıza kadar hangi tip sulara yüzdüğünüzü anlatınız”* etkinlikleri ile ‘Yemek Yeme ve Sağlık’ ünitesinin ‘Doğru Yemek Yemenin Kaideleri ve Onları Yerine Getirmenin Zaruretleri’ konusunda öğrencilere yaptırılmak istenen *“Defterinize sindirim organlarını çizerek öğrenmeye çalışınız ve yediğiniz yemeklerin hangi organlardan geçtiğini isimleriyle anlamlandırınız”* etkinliği bunu destekler niteliktedir.

Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerin açık ve net nitelik taşıdıkları görülmektedir. 5. sınıflarda müfredatta yer alan Fiziki Coğrafya dersi öğretim programında yer alan ‘Yer Şekillerinin Görünüşleri’ ünitesinde öğrencilere yaptırılmak istenen *“Ölçek birliği şekillerini deftere yazın ve çizerek gösteriniz”, “Verilen ölçek birliği boyunca kendi okuduğunuz okulun planını yapınız”, “Önemli belgeleri defterinize çiziniz”* ve *“Plan boyunca asimetric aralığı verilen noktaların yüksekliğini belirtiniz”*

etkinlikleri ile 6. sınıflarda müfredatta yer alan Bölgeler ve Okyanusların Fiziki Coğrafyası dersi öğretim programında yer alan ‘Bölgeler ve Okyanuslar’ ünitesinde öğrencilere yaptırılmak istenen *“Afrika’nın uç noktalarını, okyanuslarını, denizlerini, boğazlarını ve adalarını haritada çizerek gösteriniz”, “Afrika’nın büyük dağlarının ve düzlüklerinin isimlerini deftere yazıp haritada belirtiniz”, “Afrika’nın önemli denizlerini ve göllerini haritada göstererek isimlerini yazınız” ve “Dilsiz haritadan faydalanarak normal haritada Afrika’nın iklim kuşaklarını ve orman alanlarını gözden geçiriniz”* etkinlikleri bunun bir göstergesidir.

Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerin günlük hayatla bağ kurulabilen bir niteliğe sahip oldukları görülmektedir. 5. sınıflarda müfredatta yer alan Yaşam İlkeleri dersi öğretim programında yer alan ‘Bedenin Sağlığını Korunmak’ ünitesinin ‘İnsan Bedeni ve Onun Hakkında Bilgi’ konusunda öğrencilere yaptırılmak istenen *“Bedeninizde bulunan bütün organların isimlerini defterinize yazınız” ve “Bedeni korumak için nelerin gerekli olduğunu öğreniniz ve yerine getirmeye çalışınız”* etkinlikleri ile ‘Ergenlik Döneminde Bedende Meydana Gelen Değişiklikler’ ünitesinin ‘Ergenlik Döneminde Fiziki Yönden Değişiklikler ve Sağlığa Giden Yolu Gösterme’ konusunda öğrencilere yaptırılmak istenen *“Boyunuzu ölçünüz ve ağırlığınızı çekiniz” ve “Bir yıl içerisinde boyunuzun kaç cm uzadığını ve kilonuzun ne kadar arttığını ölçüp, bedeninizin fiziki yönden sağlıklı gelişip gelişmediğini gözlemleyiniz”* etkinlikleri bunun bir göstergesidir.

Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerin öğrencilere rehber olacak nitelikte ve öğrencileri geliştirmeye yönelik oldukları görülmektedir. 8. sınıflarda müfredatta yer alan Yaşam İlkeleri dersi öğretim programının içeriğinde yer verilen ‘Gençlerin Ahlak Terbiyesinin Gelenek Göreneklerimize ve Geleceğimize Tesiri’ ünitesinin ‘Türkmenistan’ın Gelenek-Görenekleri ve Nesil Sağlığı Açısından Önemi’ konusunda öğrencilere yaptırılmak istenen *“Düğünlerde (toylarda) yaptığınız etkinliklerinizi (gelenek-göreneklerinizi) anlatınız” ve “İşlenen konu boyunca düğünlerinizdeki gelenek-göreneklerinizi kendi aranızda tartışınız”* etkinlikleri buna örnek olarak gösterilebilir.

Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerde özel gün ve haftaların öneminden bahseden bilgilere rastlanmamıştır. Yani dünyaca kabul edilen gün ve bayramlara ilişkin konu ve bilgiler Türkmenistan öğretim programı içeriğinde yer verilmemektedir.

Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının öğrenme-öğretme süreçleri içerisinde yer alan etkinliklerde velilerle işbirliği yapıldığı kanısına ulaşılmamaktadır. Türkmenistan'da Sosyal Bilgiler ile eşdeğer müfredatta yer alan derslerin öğretim programlarının hepsi incelenmesine rağmen öğrencilerin veya öğretmenlerin velilerle işbirliğine vurgu yapan herhangi bir konuya veya etkinliğe rastlanmamıştır.

4.1.4. Ölçme-Değerlendirme Boyutu

Çalışmanın bu bölümünde Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programları ile Azerbaycan'da ve Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler kapsamındaki derslerin öğretim programlarının ölçme-değerlendirme boyutuna göre değerlendirilmesi söz konusudur.

Öğretim programının öğelerinden birisi de ölçme-değerlendirmedir. Ölçme-değerlendirme çoğu insan tarafından aynı anlamda kullanılsa da aslından birbirinden farklı kavramlardır. Ölçme; *herhangi bir niteliği gözlemek ve gözlem sonuçlarını sayı ve sıfatlarla ifade etme biçimine verilen ad* olarak isimlendirilirken, değerlendirme ise; *ölçme sonuçlarını bir ölçüte veya ölçütlere vurarak ölçülen nitelik hakkında bir değer yargısına varma* sürecine verilen addır (Turgut ve Baykul, 2012).

Geleneksel yöntemlerde öğrenci başarısının değerlendirilmesi daha çok ürün ağırlıklı olurken, yapılandırmacı yöntemlerde öğrenci başarısının değerlendirilmesi süreç ağırlıklı olmaktadır (Gelbal, İ. ve Kelecioğlu, H., 2007). Geleneksel ölçme-değerlendirme dediğimiz zaman; çoktan seçmeli testler, doğru-yanlış testler, tamamlama testleri, eşleştirmeli testler, uzun cevaplı testler, kısa cevaplı testler ve sözlü testler karşımıza çıkmaktayken, yapılandırmacı ölçme-değerlendirme dediğimiz zaman ise proje ödevleri, performans ödevleri, öğrenci ürün dosyaları,

anekdot kayıtları, aran ve öz değerlendirme, gözlem, görüşme (mülakat), dereceleme ölçekleri, sözlü sunum ve sergiler karşımıza çıkmaktadır.

Eğitim-öğretimde ölçme-değerlendirme sayesinde; hedeflenen davranışların ne düzeyde gerçekleştirildiği, gerçekleşmeyen hedeflerin neler olduğu, hangi konuların iyi öğrenilirken hangi konuların iyi öğrenilmediği, eksik öğrenilen konuların neler olduğu gibi bilgiler hakkında bilgi sahibi olunmaktadır. Bu sebeple eğitimde ölçme-değerlendirme eğitim vazgeçilmez bir öğesidir (Kocaoğlu, 2014).

4.1.4.1. Türkiye'deki Sosyal Bilgiler Dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programlarında Ölçme-Değerlendirme

Türkiye'de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının ölçme-değerlendirme boyutunun bilimsel nitelikte olduğu görülmektedir. 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin yedinci ünitesi olan "Elektronik Yüzyıl" ünitesinde "Şehirleşme, Ulaşım, Haberleşme, İletişim, Nükleer Enerji, Gen Teknolojisi, Nano-Teknoloji ve Uzay Çalışmaları" konuları öğrencilere öğretilirken öğrencileri değerlendirmek için "*öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans ödevleri, kavram haritası, öğrenci ürün dosyası*" kullanılarak değerlendirme yapılırken, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin yedinci ünitesi olan "Atatürk'ten Sonra Türkiye: İkinci Dünya Savaşı ve Sonrası" ünitesinde "Nüfus, Eğitim, Kültür, Sanat, Spor, Ulaşım, Sanayi ve Sağlık Alanında Meydana Gelen Gelişmeler" konusu öğrencilere öğretilirken öğrencileri değerlendirmek için "*gözlem, öz değerlendirme formları, sözlü tarih değerlendirme, çoktan seçmeli sorular, proje ve poster, kavram haritası, öğrenci ürün dosyası (portfolyo), dereceli puanlama anahtarı*" kullanılarak değerlendirilme yapılması bunun bir göstergesidir.

Türkiye'de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının ölçme-değerlendirme boyutunun esnek nitelikte olduğu görülmektedir. 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin altıncı ünitesi olan "Demokrasinin Serüveni" ünitesinde "Tarihsel metinler olarak Hammurabi Yasaları, Veda Hutbesi, Magna Carta ve Kanuni Sultan Süleyman'ın İlgili Yasaları, 1789 İnsan Hakları

Bildirgesi, Kânun-i Esasî, 1948 İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Karşılaştırmalı Olarak İnceler” konusu öğrencilere öğretilirken öğrencileri değerlendirmek için “*öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans değerlendirme, kavram haritası, öğrenci ürün dosyası, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı vb. testler*” kullanılarak değerlendirme yapılırken, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin yedinci ünitesi olan “Atatürk’ten Sonra Türkiye: İkinci Dünya Savaşı ve Sonrası” ünitesinde “Nüfus, Eğitim, Kültür, Sanat, Spor, Ulaşım, Sanayi ve Sağlık Alanında Meydana Gelen Gelişmeler” konusu öğrencilere öğretilirken öğrencileri değerlendirmek için “*gözlem, öz değerlendirme formları, sözlü tarih değerlendirme, çoktan seçmeli sorular, proje ve poster, kavram haritası, öğrenci ürün dosyası (portfolyo), dereceli puanlama anahtarı*” kullanılarak değerlendirilme yapılması bunun bir kanıtıdır.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının ölçme-değerlendirme boyutunun uygulanabilir nitelikte olduğu görülmektedir. 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin beşinci ünitesi olan “Gerçekleşen Düşler” ünitesinde “Öğrencinin Çevresinde Gördüğü ve Günlük Yaşamında Kullanabileceği Teknolojik Ürünler Ele Alınacaktır” konusu öğrencilere öğretilirken öğrencileri değerlendirmek için “*gözlem, öz değerlendirme formu, açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı, eşleştirmeli testler, öğrenci ürün dosyası (portfolyo), tutum ölçeği*” kullanılarak değerlendirme yapılırken, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin altıncı ünitesi olan “Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası ve Atatürk’ün Ölümü” ünitesinde “Yurt İçinde ve Yurt Dışında Çıkan Gazete Haberleri, Anılar Kullanılacaktır” konusu öğrencilere öğretilirken öğrencileri değerlendirmek için “*gözlem, öz değerlendirme formları, boşluk doldurmalı testler, proje ve poster, öğrenci ürün dosyası (portfolyo), dereceli puanlama anahtarı*” kullanılarak değerlendirme yapılması bunu destekler niteliktedir.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının ölçme-değerlendirme boyutunun açık ve net nitelikte olduğu görülmektedir. 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin birinci ünitesi olan “Haklarımı Öğreniyorum” ünitesinde “İnsan Hakları ve Vatandaşlık” konusu öğrencilere

öğretilirken öğrencileri değerlendirmek için “öz değerlendirme formu, tartışma, eşleştirme türü ve açık uçlu sorular” kullanılarak değerlendirme yapılırken, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin dördüncü ünitesi olan “Çağdaş Türkiye Yolunda Adımlar” ünitesinde “Kariyer Bilinci Geliştirme” konusu öğrencilere öğretilirken öğrencileri değerlendirmek için “gözlem, öz değerlendirme formları, sözlü tarih değerlendirme, açık uçlu sorular, çoktan seçmeli sorular, proje ve poster hazırlatılarak, kavram haritası yapılarak, öğrenci ürün dosyası (portfolyo), dereceli puanlama anahtarı” kullanılarak değerlendirme yapılması buna örnek olarak gösterilebilir.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının ölçme-değerlendirme boyutunun günlük hayatla ilişkili nitelikte olduğu görülmektedir. 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin beşinci ünitesi olan “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinde “Osmanlı’daki tımar sisteminden bahsedilirken ikta ve günümüzdeki tarım sisteminden genel hatlarıyla bahsedilecektir” konusu öğrencilere öğretilirken öğrencileri değerlendirmek için “öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans ödevleri, öğrenci ürün dosyası, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı” vb. testler kullanılarak değerlendirme yapılırken, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin yedinci ünitesi olan “Atatürk’ten Sonra Türkiye: İkinci Dünya Savaşı ve Sonrası” ünitesinde “Doğal kaynaklar olarak su, petrol, bor, boraks, toryum, krom vb. ele alınacaktır” konusu öğrencilere öğretilirken öğrencileri değerlendirmek için “gözlem, öz değerlendirme formları, sözlü tarih değerlendirme, çoktan seçmeli sorular, proje ve poster, kavram haritası, öğrenci ürün dosyası (portfolyo), dereceli puanlama anahtarı” kullanılarak değerlendirme yapılması bunun bir göstergesidir.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının ölçme-değerlendirme boyutunun öğrencilere rehber olup öğrencileri geliştirecek nitelikte olduğu görülmektedir. 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin dördüncü ünitesi olan “Ürettiklerimiz” ünitesinde “Girişimciliğin ekonomik sürece etkisi vurgulanır” konusu öğrencilere öğretilirken öğrencileri değerlendirmek için gözlem, öz değerlendirme formu, açık uçlu sorular, proje, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler kullanılarak değerlendirme yapılırken, Türkiye Cumhuriyeti

İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin dördüncü ünitesi olan “Çağdaş Türkiye Yolunda Adımlar” ünitesinde “1933 yılındaki İnkılap Sergisinden hareketle, Atatürk’ün resim sanatına verdiği önem vurgulanacaktır” konusu öğrencilere öğretilirken öğrencileri değerlendirmek için “*gözlem, öz değerlendirme formları, sözlü tarih değerlendirme, açık uçlu sorular, çoktan seçmeli sorular, proje ve poster hazırlatılarak, kavram haritası*” yapılarak, öğrenci ürün dosyası (portfolyo), dereceli puanlama anahtarı kullanılarak değerlendirme yapılması bunu destekler niteliktedir.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının ölçme-değerlendirme boyutunun öğrenci farklılıklarını dikkate alıp öğrencileri çok boyutlu değerlendirdikleri görülmektedir. Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programlarında belirtilen her ders ile ilgili ünitelerin sonlarında öğrencileri değerlendirmek için kullanılan ölçme-değerlendirme etkinlikleri bunun kanıtıdır. Örneğin; 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi dördüncü ünitesi olan “Ürettiklerimiz” ünitesinde öğrencileri değerlendirmek için “*gözlem, öz değerlendirme formu, açık uçlu sorular, proje, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testleri*” kullanılarak değerlendirme yapılabilir durumu bize öğrencilerin çok boyutlu bir şekilde değerlendirildiği göstermektedir. Aynı şekilde Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin beşinci ünitesi olan “Atatürkçülük” ünitesinde öğrencileri değerlendirmek için “*gözlem, öz değerlendirme formları, sözlü tarih değerlendirme, açık uçlu sorular, çoktan seçmeli sorular, proje ve posterler, kavram haritası öğrenci ürün dosyası (portfolyo), dereceli puanlama anahtarı*” kullanılarak değerlendirme yapılabilir durumu öğrencilerin çok boyutlu bir şekilde değerlendirildiği göstermektedir.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının ölçme-değerlendirme boyutunda velilerle işbirliği içerisinde olunmadığı görülmektedir. Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları detaylı bir şekilde incelenmesine rağmen öğrencilerin değerlendirmesinde öğretmenlerin velilerle işbirliği yaptığına dair herhangi bir etkinliğe veya değerlendirmeye rastlanılmamıştır.

4.1.4.2. Azerbaycan'daki Sosyal Bilgiler İle Eşdeğer Derslerin Öğretim Programlarında Ölçme-Değerlendirme

Azerbaycan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının ölçme-değerlendirme boyutunun bilimsel nitelikte olduğu görülmektedir. 6. sınıf Coğrafya dersi öğretim programının yedinci ünitesi olan “Yer-Güneş Sistemi” ünitesinin üçüncü konusu olan “Gece ve Gündüzün Değişmesi” konusu öğrencilere öğretilirken öğrencilerin bu konuda gösterdikleri performanslardan yola çıkarak öğrencileri “*Gözlem, performans değerlendirme, tartışma ve açık uçlu soru*” teknikleri kullanarak değerlendirilmektedirler.

Azerbaycan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının ölçme-değerlendirme boyutunun esnek nitelikte olduğu görülmektedir. 8. sınıf Hayat Bilgisi dersi öğretim programının dördüncü ünitesi olan “Tehlikesiz ve Sağlam Yaşa” ünitesinin ilk konusu olan “Sağlam Hayat, Sağlam Aile” konusu öğrencilere öğretilirken öğrencilerin bu konuda gösterdikleri performanslardan yola çıkarak öğrencileri “*Gözlem, performans değerlendirme, tartışma ve açık uçlu soru*” teknikleri kullanarak değerlendirilmektedirler.

Azerbaycan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının ölçme-değerlendirme boyutunun uygulanabilir nitelik taşıdığı görülmektedir. 6. sınıf Coğrafya dersi öğretim programının üçüncü ünitesi olan “Yerin Berk Tabakası” ünitesinin beşinci konusu olan “Zelzele zamanı ne etmeli” konusu öğrencilere öğretilirken öğrencilerin bu konuda gösterdikleri performanslardan yola çıkarak öğrencileri “*Küme çalışması, gösterip yaptırma, gözlem ve performans değerlendirme*” teknikleri kullanarak değerlendirilmektedirler.

Azerbaycan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının ölçme-değerlendirme boyutunun açık ve net nitelikte olduğu görülmektedir. 7. sınıf Umumi Tarih dersi öğretim programının birinci ünitesi olan “Feodalizm Doğudan Başladı” ünitesinin dokuzuncu konusu olan “Atabeyler Safevi Devleti” konusu öğrencilere öğretilirken öğrencilerin bu konuda gösterdikleri performanslardan yola çıkarak öğrencileri

“Gözlem, performans değerlendirme, proje, kavram haritaları oluşturma ve açık uçlu soru” teknikleri kullanarak değerlendirilmektedirler.

Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının ölçme-değerlendirme boyutunun günlük hayatla ilişkili bir niteliğe sahip olduğu görülmektedir. 7. sınıf Coğrafya dersi öğretim programının dokuzuncu ünitesi olan “Ekonomi ve Coğrafya” ünitesinin üçüncü konusu olan “Ekonomik İşbirliği” konusu öğrencilere öğretilirken öğrencilerin bu konuda gösterdikleri performanslardan yola çıkarak öğrencileri *“Gözlem, performans değerlendirme, proje, kavram haritaları oluşturma ve açık uçlu soru”* teknikleri kullanarak değerlendirilmektedirler.

Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının ölçme-değerlendirme boyutunun öğrencilere rehber olup öğrencileri geliştirecek nitelikte olduğu görülmektedir. 8. sınıf Hayat Bilgisi dersi öğretim programının dördüncü ünitesi olan “Tehlikesiz ve Sağlıklı Yaşam” ünitesinin son konusu olan “Birbirimize Destek Olalım” konusu öğrencilere öğretilirken öğrencilerin bu konuda gösterdikleri performanslardan yola çıkarak öğrencileri *“Gözlem, performans değerlendirme, afiş hazırlama, proje, tartışma, kavram haritaları oluşturma ve açık uçlu soru”* teknikleri kullanarak değerlendirilmektedirler.

Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının ölçme-değerlendirme boyutunun öğrenci farklılıklarını dikkate alıp öğrencileri çok boyutlu değerlendirdikleri görülmektedir. Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerinin öğretim programlarında belirtilen her ders ile ilgili ünitelerin sonlarında öğrencileri değerlendirmek için kullanılan ölçme-değerlendirme etkinlikleri bunun kanıtıdır. Örneğin; 7. sınıf Coğrafya dersinin birinci ünitesi olan “Yer Hakkında Bilgilerin Gelişimi” ünitesinde öğrencileri değerlendirmek için *“gözlem, açık uçlu sorular, proje-performans ödevleri, çoktan seçmeli testler, eşleştirmeli testler, boşluk doldurmalı testler, kavram haritası, küme çalışması ve tartışma”* teknikleri kullanarak değerlendirilmektedirler.

Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının ölçme-değerlendirme

boyutunun velilerle işbirliği yapıldığı kanısına ulaşılmamaktadır. Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları detaylı bir şekilde incelenmesine rağmen öğrencilerin veya öğretmenlerin velilerle işbirliğine vurgu yapan herhangi bir etkinliğe rastlanılmamıştır.

4.1.4.3. Türkmenistan’daki Sosyal Bilgiler İle Eşdeğer Derslerin Öğretim Programlarında Ölçme-Değerlendirme

Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının ölçme-değerlendirme boyutunun bilimsel nitelikte oldukları görülmektedir. 6. sınıflarda müfredatta yer alan Bölgeler ve Okyanusların Fiziki Coğrafyası dersi öğretim programında yer alan ‘Atmosfer ve İklim’ ile ‘Yerin Coğrafi Yapısı ve Katmanları’ ünitelerinde konular öğretilirken, öğrencilerin bu konulardaki gösterdikleri performanslar “*Gözlem, performans değerlendirme, gösterip yaptırma, kıyaslama ve açık uçlu soru sorma*” yöntem-teknikleri kullanılarak değerlendirilmektedirler.

Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının ölçme-değerlendirme boyutunun esnek nitelikte oldukları görülmektedir. 8. sınıflarda müfredatta yer alan Yaşam İlkeleri dersi öğretim programında yer alan ‘Üreme Sağlığı Hakkında Düşünce’ ünitesindeki konular öğretilirken, öğrencilerin bu konulardaki gösterdikleri performanslar “*Gözlem, performans değerlendirme ve açık uçlu soru sorma*” yöntem-teknikleri kullanarak değerlendirilmektedirler.

Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının ölçme-değerlendirme boyutunun uygulanabilir nitelikte olduğu görülmektedir. 5. sınıflarda müfredatta yer alan Yaşam İlkeleri dersi öğretim programında yer alan ‘Yüzmenin Şartları’ ünitesinin ‘Açık Alanlarda Yüzmenin Kaideleri’ konusu ile ‘Yemek Yeme ve Sağlık’ ünitesinin ‘Doğru Yemek Yemenin Kaideleri ve Onları Yerine Getirmenin Zaruretleri’ konusu öğretilirken, öğrencilerin bu konulardaki gösterdikleri performanslar “*Gözlem, performans değerlendirme, kavram haritaları oluşturma ve açık uçlu soru*” yöntem-teknikleri kullanarak değerlendirilmektedirler.

Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının ölçme-değerlendirme

boyutunun açık ve net nitelik taşıdıkları görülmektedir. 5. sınıflarda müfredatta yer alan Fiziki Coğrafya dersi öğretim programında yer alan ‘Yer Kuruluşu ve Katmanları’ ünitesi ile 6. sınıflarda müfredatta yer alan Bölgeler ve Okyanusların Fiziki Coğrafyası dersi öğretim programında yer alan ‘Bölgeler ve Okyanuslar’ ünitelerindeki konular öğretilirken, öğrencilerin bu konuda gösterdikleri performanslar “*Gözlem, performans değerlendirme, gösterip yaptırma, kavram haritası oluşturma ve açık uçlu soru*” yöntem-teknikleri kullanılarak değerlendirilmektedirler.

Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının ölçme-değerlendirme boyutunun günlük hayatla bağ kurulabilen bir niteliğe sahip oldukları görülmektedir. 5. sınıflarda müfredatta yer alan Yaşam İlkeleri dersi öğretim programında yer alan ‘Bedenin Sağlığını Korunmak’ ünitesinin ‘İnsan Bedeni ve Onun Hakkında Bilgi’ konusu ile ‘Ergenlik Döneminde Bedende Meydana Gelen Değişiklikler’ ünitesinin ‘Ergenlik Döneminde Fiziki Yönden Değişiklikler ve Sağlığa Giden Yolu Gösterme’ konusu öğretilirken, öğrencilerin bu konuda gösterdikleri performanslar “*Gözlem, performans değerlendirme, gösterip yaptırma, kıyaslama ve açık uçlu soru*” yöntem-teknikleri kullanarak değerlendirilmektedirler.

Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının ölçme-değerlendirme boyutunun öğrencilere rehber olacak nitelikte ve öğrencileri geliştirmeye yönelik oldukları görülmektedir. 8. sınıflarda müfredatta yer alan Yaşam İlkeleri dersi öğretim programının içeriğinde yer verilen ‘Gençlerin Ahlak Terbiyesinin Gelenek Göreneklerimize ve Geleceğimize Tesiri’ ünitesinin ‘Türkmenistan’ın Gelenek-Görenekleri ve Nesil Sağlığı Açısından Önemi’ konusu öğretilirken öğrencilerin bu konuda gösterdikleri performanslar “*Gözlem, performans değerlendirme, gösterip yaptırma, küme çalışması, tartışma ve açık uçlu soru*” yöntem-teknikleri kullanarak değerlendirilmektedirler.

Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının ölçme-değerlendirme boyutunun öğrenci farklılıklarını dikkate alıp öğrencileri çok boyutlu değerlendirdikleri görülmektedir. Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerinin öğretim programlarında belirtilen her ders ile ilgili

ünite konularının sonlarında öğrencileri değerlendirmek için kullanılan ölçme-değerlendirme etkinlikleri bunun kanıtıdır. Örneğin; 5. sınıf Fiziki Coğrafya dersinin birinci ünitesi olan “Dünya Okyanusları” konusu öğretilirken, öğrencilerin bu konuda gösterdikleri performanslar “Gözlem, performans değerlendirme, proje ödevleri, kavram haritaları, gösterip yaptırma, tartışma ve açık uçlu soru” yöntem-teknikleri kullanarak değerlendirilmektedirler.

Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarının ölçme-değerlendirme boyutunun velilerle işbirliği yapıldığı kanısına ulaşılmamaktadır. Türkmenistan’da Sosyal Bilgiler ile eşdeğer müfredatta yer alan derslerin öğretim programlarının hepsi incelenmesine rağmen öğretmenlerin öğrencileri değerlendirirken velilerle işbirliği yaptığına dair herhangi bir ölçme-değerlendirme bulgusuna rastlanılmamıştır.

4.2. ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER VE TÜRKİYE CUMHURİYETİ İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARI ÖĞELERİNİN AZERBAYCAN VE TÜRKMENİSTAN’DAKİ SOSYAL BİLGİLER İLE EŞDEĞER DERSLERİN ÖĞRETİM PROGRAMLARI ÖĞELERİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI

Bu bölümde Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programları öğelerinin (öğrenme alanları, üniteler, kazanımlar, kavramlar, beceriler ve değerler) Azerbaycan ve Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları öğeleri ile karşılaştırılmıştır.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler derslerinin öğretim programları incelendiğinde programların öğrenme alanları, üniteleri, kazanımları, kavramları, becerileri ve değerleri açıkça belirtilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programı incelendiğinde ise programın üniteleri, kazanımları, becerileri ve değerleri açıkça belirtilirken, programın öğrenme alanları ve kavramları açıkça belirtilmemektedir. Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, programların öğrenme alanları, üniteleri, kazanımları, kavramları, becerileri ve değerleri açıkça belirtilmemektedir. Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal

Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, programların üniteleri açıkça verilirken, öğrenme alanları, kazanımları, kavramları, becerileri ve değerleri açıkça belirtilmemektedir.

4.2.1. Öğrenme Alanlarının Karşılaştırılması

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, Sosyal Bilgiler derslerinin öğrenme alanlarının neler oldukları açıkça belirtilirken, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin öğrenme alanlarının neler oldukları belirtilmemektedir. Ayrıca Azerbaycan ve Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarında öğrenme alanlarının neler oldukları belirtilmemektedir.

4.2.1.1. Türkiye’deki Sosyal Bilgiler Dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğrenme Alanları

Aşağıda 5., 6., 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi ile 8. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programında yer alan öğrenme alanları verilmiştir:

“Tablo 2: 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Öğrenme Alanları”

5. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRENME ALANLARI
1. Birey ve Toplum
2. Kültür ve Miras
3. İnsanlar, Yerler ve Çevreler
4. Üretim, Tüketim ve Dağıtım
5. Bilim, Teknoloji ve Toplum
6. Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler
7. Güç, Yönetim ve Toplum
8. Küresel Bağlantılar

“Tablo 3: 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Öğrenme Alanları”

6. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRENME ALANLARI
1. Birey ve Toplum
2. İnsanlar, Yerler ve Çevreler
3. Kültür ve Miras
4. Üretim, Tüketim ve Dağıtım
5. Küresel Bağlantılar
6. Güç, Yönetim ve Toplum
7. Bilim, Teknoloji ve Toplum

“Tablo 4: 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Öğrenme Alanları”

7. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRENME ALANLARI
1. Birey ve Toplum
2. İnsanlar, Yerler ve Çevreler
3. Kültür ve Miras
4. Bilim, Teknoloji ve Toplum
5. Üretim, Tüketim ve Dağıtım
6. Güç, Yönetim ve Toplum
7. Küresel Bağlantılar

Tablo 2. 3. ve 4’te de görüldüğü gibi 5. 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin öğrenme alanları genel olarak aynı öğrenme alanlarını kapsamaktadır. Aralarındaki tek fark 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin öğrenme alanı sekiz iken 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler derslerinin öğrenme alanları yedidir. 5. sınıf Sosyal Bilgiler “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” öğrenme alanı 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler derslerinin öğrenme alanları içinde yer almamaktadır.

4.2.1.2. Azerbaycan'daki Sosyal Bilgilerle Eşdeğer Derslerin Öğrenme Alanları

Azerbaycan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında öğrenme alanlarının neler olduğu belirtilmemektedir.

4.2.1.3. Türkmenistan'daki Sosyal Bilgilerle Eşdeğer Derslerin Öğrenme Alanları

Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında öğrenme alanlarının neler olduğu belirtilmemektedir.

4.2.2. Ünitelerinin Karşılaştırılması

Bu bölümde Türkiye'de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi ile Azerbaycan ve Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin ünitelerini karşılaştırılmıştır. Türkiye'deki Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersleri ile Azerbaycan ve Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin üniteleri arasında tarihi, kültürel, yöresel, coğrafi konum gibi şartlardan dolayı bazı farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar araştırmaya dahil edilen ülkelerde müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin üniteleri tablolarında görülmektedir.

4.2.2.1. Türkiye'deki Sosyal Bilgiler Dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Üniteleri

Türkiye'de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler dersi öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında ünitelerin neler olduğu açıkça belirtilmiştir. Aşağıda 5., 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan üniteler verilmiştir:

“Tablo 5: 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler”

5. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÜNİTELERİ
1. Haklarımı Öğreniyorum
2. Adım Adım Türkiye
3. Bölgemizi Tanıyalım
4. Ürettiklerimiz
5. Gerçekleşen Düşler
6. Toplum İçin Çalışanlar
7. Bir Ülke, Bir Bayrak
8. Hepimizin Dünyası

Tablo 5’te de görüldüğü üzere 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin üniteleri genel olarak hukuk, tarih, coğrafya, sosyoloji, ekonomi, bilim, teknoloji ve demokrasi gibi konuları ele almaktadır. Türkiye’de 5. sınıflarda okutulan “Sosyal Bilgiler” dersinin ünitelerinin Azerbaycan’da 5. sınıflarda okutulan “Hayat Bilgisi” ve Türkmenistan’da 5. sınıflarda okutulan “Yaşam İlkeleri, Fiziki Coğrafya, Eski Dünya Tarihi” derslerinin ünitelerinden daha geniş ve kapsamlı olduğu görülmektedir.

“Tablo 6: 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler”

6. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÜNİTELERİ
1. Sosyal Bilgiler Öğreniyorum
2. Yeryüzünde Yaşam
3. İpek Yolunda Türkler
4. Ülkemizin Kaynakları
5. Ülkemiz ve Dünya
6. Demokrasinin Serüveni
7. Elektronik Yüzyıl

Tablo 6’da da görüldüğü gibi 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin üniteleri genel olarak tarih, coğrafya, sosyoloji, ekonomi, bilim, teknoloji ve demokrasi gibi konuları kapsamaktadır. Türkiye’de 6. sınıflarda okutulan “Sosyal Bilgiler” dersinin ünitelerinin Azerbaycan’da 6. sınıflarda okutulan “Hayat Bilgisi, Azerbaycan Tarihi, Coğrafya, Eski Dünya Tarihi” ve Türkmenistan’da 6. sınıflarda okutulan “Yaşam İlkeleri, Bölgeler ve Okyanuslar Fiziki Coğrafyası, Ortaçağ Tarihi” derslerinin ünitelerinden daha geniş ve kapsamlı olduğu görülmektedir.

“Tablo 7: 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler”

7. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÜNİTELERİ
1. İletişim ve İnsan İlişkileri
2. Ülkemizde Nüfus
3. Türk Tarihinde Yolculuk
4. Ekonomi ve Sosyal Hayat
5. Zaman İçinde Bilim
6. Yaşayan Demokrasi
7. Ülkeler Arası Köprüler

Tablo 7’de de görüldüğü üzere 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin üniteleri genel olarak tarih, coğrafya, sosyoloji, ekonomi, bilim, teknoloji ve demokrasi gibi konuları içermektedir. Türkiye’de 7. sınıflarda okutulan “Sosyal Bilgiler” dersinin ünitelerinin Azerbaycan’da 7. sınıflarda okutulan “Hayat Bilgisi, Azerbaycan Tarihi, Coğrafya, Genel Tarih” ve Türkmenistan’da 7. sınıflarda okutulan “Yaşam İlkeleri, Türkmenistan Fiziki Coğrafyası, Türkmenistan Tarihi” derslerinin ünitelerinden daha geniş ve kapsamlı olduğu görülmektedir.

“Tablo 8: 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler”

8. SINIF TÜRKİYE CUMHURİYETİ İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK ÜNİTELERİ
1. Bir Kahraman Doğuyor
2. Milli Uyanış: Yurdumuzun İşgaline Tepkiler
3. “Ya İstiklâl, Ya Ölüm!”
4. Çağdaş Türkiye Yolunda Adımlar
5. Atatürkçülük
6. Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası ve Atatürk’ün Ölümü
7. Atatürk’ten Sonra Türkiye: İkinci Dünya Savaşı ve Sonrası

Tablo 8’de de görüldüğü gibi 8. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin üniteleri genel olarak Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün doğumundan başlayarak, kazandığı zaferleri, Cumhuriyet’in ilanını ve Cumhuriyet’in

ilanından sonraki süreçleri barındırmaktadır. Türkiye’de 8. sınıflarda okutulan “Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük” dersi ünitelerinin Azerbaycan’da 8. sınıflarda okutulan “Hayat Bilgisi, Azerbaycan Tarihi, Coğrafya, Genel Tarih, Karabağ Tarihi” ve Türkmenistan’da 8. sınıflarda okutulan “Yaşam İlkeleri, Türkmenistan İktisadi ve Yaşam Coğrafyası, Yeni Tarih, Türkmenistan Tarihi, Türkmenistan Devlet Hukuk ve esasları” derslerinin ünitelerinden daha dar kapsamda olduğu görülmektedir.

4.2.2.2. Azerbaycan’daki Sosyal Bilgilerle Eşdeğer Derslerin Üniteleri

Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında ünitelerin neler olduğu belirtilmemektedir. Ancak ders kitaplarından yola çıkarsak Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin üniteleri şu şekildedir:

5. sınıf Azerbaycan Tarihi dersinin üniteleri yoktur ve bunun yerine 63 adet konu başlığı vardır.

“Tablo 9: 5. Sınıf Azerbaycan Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler”

5. SINIF HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÜNİTELERİ
1. Toplum
2. Çevre ve Sağlık
3. Tabiatı Gezelim ve Tanıyalım
4. Dinimiz ve Maneviyatımız

Tablo 9’da da görüldüğü üzere 5. sınıf Azerbaycan Hayat Bilgisi dersinin üniteleri genel olarak toplum, çevre ve din gibi konulara yer vermektedir. Azerbaycan’da 5. sınıflarda okutulan “Hayat Bilgisi” dersinin ünitelerinin Türkiye’de 5. sınıflarda okutulan “Sosyal Bilgiler” ve Türkmenistan’da 5. sınıflarda okutulan “Yaşam İlkeleri, Fiziki Coğrafya, Eski Dünya Tarihi” derslerinin ünitelerinden farklı olarak manevi konulara daha fazla önem verildiğini söyleyebiliriz.

“Tablo 10: 6. Sınıf Azerbaycan Tarihi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler”

6. SINIF AZERBAJYCAN TARİHİ DERSİ ÜNİTELERİ
1. Azerbaycan’ın İkel Yapısı
2. Azerbaycan’da İlk Devlet Kurumları ve En Eski Devletler
3. Azerbaycan Toprakları Sasaniler İmparatorluğunun Sınırları

Tablo 10’da da görüldüğü gibi 6. sınıf Azerbaycan Tarihi dersinin üniteleri genel olarak Azerbaycan’ın yapısı, Azerbaycan’ın devlet kurumları ve Azerbaycan’ın sınırları gibi konuları ele almaktadır. Azerbaycan’da 6. sınıflarda okutulan “Azerbaycan Tarihi” dersinin ünitelerinin Türkiye’de 6. sınıflarda okutulan “Sosyal Bilgiler” ve Türkmenistan’da 6. sınıflarda okutulan “Yaşam İlkeleri, Bölgeler ve Okyanuslar Fiziki Coğrafyası, Ortaçağ Tarihi” derslerinin ünitelerinden farklı olarak Azerbaycan’ın kuruluşundan yapısına kadar bütün konuları detaylı olarak ele alındığını söyleyebiliriz.

“Tablo 11: 6. Sınıf Azerbaycan Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler”

6. SINIF HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÜNİTELERİ
1. Benim Manevi Âlemim
2. Devlete Dayanmak
3. Cansızdan Canlıya
4. Tehlikesiz Hayat

Tablo 11’de de görüldüğü üzere 6. sınıf Azerbaycan Hayat Bilgisi dersinin üniteleri genel olarak devlet, hayat ve maneviyat gibi konuları kapsamaktadır. Azerbaycan’da 6. sınıflarda okutulan “Hayat Bilgisi” dersinin ünitelerinin Türkiye’de 6. sınıflarda okutulan “Sosyal Bilgiler” ve Türkmenistan’da 6. sınıflarda okutulan “Yaşam İlkeleri, Bölgeler ve Okyanuslar Fiziki Coğrafyası, Ortaçağ Tarihi” derslerinin ünitelerinden farklı olarak manevi konulara daha fazla önem verildiğini söyleyebiliriz.

“Tablo 12: 6. Sınıf Azerbaycan Coğrafya Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler”

6. SINIF COĞRAFYA DERSİ ÜNİTELERİ
1. Dün ve Bugün
2. Toplum
3. Yerin Sert Tabakası
4. Şeffaf Küre
5. Yerin Su Tabakası
6. Tabiat ve İnsan
7. Yer-Güneş Sistemi
8. Yer Yüzeyinin Tasviri

Tablo 12’de de görüldüğü gibi 6. sınıf Azerbaycan Coğrafya dersinin üniteleri genel olarak insan, toplum, tabiat, yer, güneş gibi konuları içermektedir. Azerbaycan’da 6. sınıflarda okutulan “Coğrafya” dersinin ünitelerinin Türkiye’de 6. sınıflarda okutulan “Sosyal Bilgiler” ve Türkmenistan’da 6. sınıflarda okutulan “Yaşam İlkeleri, Bölgeler ve Okyanuslar Fiziki Coğrafyası, Ortaçağ Tarihi” derslerinin ünitelerinden farklı olarak Azerbaycan’ın kuruluşundan yapısına kadar bütün konuları detaylı olarak ele alındığını söyleyebiliriz.

“Tablo 13: 6. Sınıf Azerbaycan Eski Dünya Tarihi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler”

6. SINIF ESKİ DÜNYA TARİHİ DERSİ ÜNİTELERİ
1. Eski Mısır ve Ön Asya
2. Eski Türkler, Eski Çin ve Hindistan
3. Eski Yunanistan
4. Eski Roma

Tablo 13’te de görüldüğü üzere 6. sınıf Azerbaycan Eski Dünya Tarihi dersinin üniteleri genel olarak eski dönemlerdeki Türklerden başlayarak Mısır, Ön Asya, Çin, Hindistan, Yunanistan, Roma gibi önemli yerleşim yerleri hakkında bilgi vermektedir. Azerbaycan’da 6. sınıflarda okutulan “Eski Dünya Tarihi” dersinin ünitelerinin Türkiye’de 6. sınıflarda okutulan “Sosyal Bilgiler” ve Türkmenistan’da 6. sınıflarda okutulan “Yaşam İlkeleri, Bölgeler ve Okyanuslar Fiziki Coğrafyası,

Ortaçağ Tarihi” derslerinin ünitelerinden farklı olarak dünya kültürüne yön vermiş eski uygarlıkları detaylı olarak ele alındığını söyleyebiliriz.

“Tablo 14: 7. Sınıf Azerbaycan Tarihi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler”

7. SINIF AZERBAJYCAN TARİHİ DERSİ ÜNİTELERİ
1. Bağımsız Azerbaycan Devletinin Kuruluş Öncesi
2. Azerbaycan Devletinin Kuruluşu
3. Oğuz-Selçuk Akımları ve Azerbaycan
4. Saltanat Uğruna Mücadele
5. Yegâne Azerbaycan Uğruna

Tablo 14’te de görüldüğü gibi 7. sınıf Azerbaycan Tarihi dersinin üniteleri genel olarak Azerbaycan Devletinin kuruluş safhasında verdiği mücadeleyi konu edinmektedir. Azerbaycan’da 7. sınıflarda okutulan “Azerbaycan Tarihi” dersinin ünitelerinin Türkiye’de 7. sınıflarda okutulan “Sosyal Bilgiler” ve Türkmenistan’da 7. sınıflarda okutulan “Yaşam İlkeleri, Türkmenistan Fiziki Coğrafyası, Türkmenistan Tarihi” derslerinin ünitelerinden farklı olarak Azerbaycan Devleti’nin kuruluşunu ve bu uğurda verdiği mücadeleyi detaylı olarak ele alındığını söyleyebiliriz.

“Tablo 15: 7. Sınıf Azerbaycan Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler”

7. SINIF HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÜNİTELERİ
1. Çevremizdeki Ortam
2. Toplumun İhtiyacı
3. Manevi Hayat
4. Sağlam ve Tehlikesiz Hayat

Tablo 15’te de görüldüğü üzere 7. sınıf Azerbaycan Hayat Bilgisi dersinin üniteleri genel olarak çevre, toplum, hayat ve maneviyat gibi konulara yer vermektedir. Azerbaycan’da 7. sınıflarda okutulan “Hayat Bilgisi” dersinin ünitelerinin Türkiye’de 7. sınıflarda okutulan “Sosyal Bilgiler” ve Türkmenistan’da 7. sınıflarda okutulan “Yaşam İlkeleri, Türkmenistan Fiziki Coğrafyası, Türkmenistan Tarihi” derslerinin ünitelerinden farklı olarak toplumsal ve manevi konulara ağırlık verildiğini söyleyebiliriz.

“Tablo 16: 7. Sınıf Azerbaycan Coğrafya Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler”

7. SINIF COĞRAFYA DERSİ ÜNİTELERİ
1. Yer Hakkında Bilgilerin Gelişimi
2. Yer Kürenin Haritada Açıklanması
3. Yer-Güneş Sistemi
4. Dünya Yüzeyinin Rölyefi
5. Yerin Hava Tabakası
6. Dünyada Suyun Dağılımı
7. Yerin Canlı Tabakası
8. Dünya Devletlerinin Çeşitliliği
9. Ekonomi ve Coğrafya

Tablo 16’da da görüldüğü gibi 7. sınıf Azerbaycan Coğrafya dersinin üniteleri genel olarak yer, güneş, su gibi çeşitli coğrafi konuları barındırmaktadır. Azerbaycan’da 7. sınıflarda okutulan “Coğrafya” dersinin ünitelerinin Türkiye’de 7. sınıflarda okutulan “Sosyal Bilgiler” ve Türkmenistan’da 7. sınıflarda okutulan “Yaşam İlkeleri, Türkmenistan Fiziki Coğrafyası, Türkmenistan Tarihi” derslerinin ünitelerinden farklı olarak yer küre hakkında çok detaylı bilgilere yer verildiğini söyleyebiliriz.

“Tablo 17: 7. Sınıf Azerbaycan Genel Tarih Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler”

7. SINIF GENEL TARİH DERSİ ÜNİTELERİ
1. Feodalizm Doğu’dan Başladı
2. Avrupa’da Feodalizm

Tablo 17’de de görüldüğü üzere 7. sınıf Azerbaycan Genel Tarih dersinin üniteleri genel olarak feodalizm ile ilgili konuları ele almaktadır. Azerbaycan’da 7. sınıflarda okutulan “Genel Tarih” dersinin ünitelerinin Türkiye’de 7. sınıflarda okutulan “Sosyal Bilgiler” ve Türkmenistan’da 7. sınıflarda okutulan “Yaşam İlkeleri, Türkmenistan Fiziki Coğrafyası, Türkmenistan Tarihi” derslerinin

ünitelerinden farklı olarak Doğu’da ve Avrupa’da feodalizm konularını detaylı olarak ele alındığını söyleyebiliriz.

“Tablo 18: 8. Sınıf Azerbaycan Tarihi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler”

8. SINIF AZERBAJYCAN TARİHİ DERSİ ÜNİTELERİ
1. 16. Yüzyılın İkinci Yarısı-17. Yüzyıllarda Azerbaycan
2. Azerbaycan’da Toplum Hayatı
3. 18. Yüzyılın Birinci Yarısında Azerbaycan
4. 18. Yüzyılın İkinci Yarısında Azerbaycan
5. Azerbaycan’da Toplum Hayatı
6. 19. Yüzyılın Öncesinde Azerbaycan
7. Azerbaycan’ı Parçalayan ve Sömürgeye Çeviren Sözleşmeler

Tablo 18’de de görüldüğü gibi 8. sınıf Azerbaycan Tarihi dersinin üniteleri genel olarak 16. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar Azerbaycan tarihi hakkında bilgi vermektedir. Azerbaycan’da 8. sınıflarda okutulan “Azerbaycan Tarihi” dersinin ünitelerinin Türkiye’de 8. sınıflarda okutulan “Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük” ve Türkmenistan’da 8. sınıflarda okutulan “Yaşam İlkeleri, Türkmenistan İktisadi ve Yaşam Coğrafyası, Yeni Tarih, Türkmenistan Tarihi, Türkmenistan Devlet Hukuk ve Esasları” derslerinin ünitelerinden farklı olarak Azerbaycan’daki toplumsal hayat hakkında detaylı bilgilere yer verildiğini söyleyebiliriz.

“Tablo 19: 8. Sınıf Azerbaycan Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler”

8. SINIF HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÜNİTELERİ
1. Doğadaki Kanuna Uygunluklar
2. Toplum ve Devlet
3. Benim Manevi Dünya
4. Tehlikesiz ve Sağlam Yaşam

Tablo 19’da da görüldüğü üzere 8. sınıf Azerbaycan Hayat Bilgisi dersinin üniteleri genel olarak doğa, toplum, devlet, yaşam ve maneviyat gibi konuları kapsamaktadır. Azerbaycan’da 8. sınıflarda okutulan “Hayat Bilgisi” dersinin

ünitelerinin Türkiye’de 8. sınıflarda okutulan “Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük” ve Türkmenistan’da 8. sınıflarda okutulan “Yaşam İlkeleri, Türkmenistan İktisadi ve Yaşam Coğrafyası, Yeni Tarih, Türkmenistan Tarihi, Türkmenistan Devlet Hukuk ve Esasları” derslerinin ünitelerinden farklı olarak doğa ve maneviyat ile ilgili konulara ağırlık verildiğini söyleyebiliriz.

“Tablo 20: 8. Sınıf Azerbaycan Coğrafya Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler”

8. SINIF COĞRAFYA DERSİ ÜNİTELERİ
1. Coğrafi Keşiflerden Tedgigatlara Doğru
2. Haritalar ve Haritaları Okuma
3. Yerin Hareketi ve Sonuçları
4. Yerin Faal Tektonik Tabakası
5. Atmosfer
6. Yerin Su Tabakası
7. Biyosfer
8. Dünya Ülkelerinin Sınıflandırılması
9. Nüfus ve Çiftli Arazi Düzenlemesi
10. Çevre ve Çevrenin Korunması

Tablo 20’de de görüldüğü gibi 8. sınıf Azerbaycan Coğrafya dersinin üniteleri genel olarak coğrafi keşifler, haritalar, yerin hareketleri, atmosfer, biyosfer, dünya ülkeleri, nüfus ve çevre gibi konuları barındırmaktadır. Azerbaycan’da 8. sınıflarda okutulan “Coğrafya” dersinin ünitelerinin Türkiye’de 8. sınıflarda okutulan “Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük” ve Türkmenistan’da 8. sınıflarda okutulan “Yaşam İlkeleri, Türkmenistan İktisadi ve Yaşam Coğrafyası, Yeni Tarih, Türkmenistan Tarihi, Türkmenistan Devlet Hukuk ve Esasları” derslerinin ünitelerinden farklı olarak yer küre, atmosfer ve çevre ile ilgili konulara ağırlık verildiğini söyleyebiliriz.

“Tablo 21: 8. Sınıf Azerbaycan Genel Tarih Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler”

8. SINIF GENEL TARİH DERSİ ÜNİTELERİ
1. 17.-18. Yüzyıllarda Doğu’da Hangi Olaylar Baş Gösterdi
2. 17.-18. Yüzyıllarda Türk Dünyası ve Kafkasya Halkları
3. Avrupa ve Amerika

Tablo 21’de de görüldüğü üzere 8. sınıf Azerbaycan Genel Tarih dersinin üniteleri genel olarak 17.-18. yüzyıllar arasında Doğu, Kafkasya, Avrupa, Amerika ve Türk Dünyası tarihini içermektedir. Azerbaycan’da 8. sınıflarda okutulan “Genel Tarih” dersinin ünitelerinin Türkiye’de 8. sınıflarda okutulan “Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük” ve Türkmenistan’da 8. sınıflarda okutulan “Yaşam İlkeleri, Türkmenistan İktisadi ve Yaşam Coğrafyası, Yeni Tarih, Türkmenistan Tarihi, Türkmenistan Devlet Hukuk ve Esasları” derslerinin ünitelerinden farklı olarak daha çok 18. ve 19. yüzyıllarda Türk dünyasındaki, Kafkasya’daki, Avrupa ve Amerika’daki olayları detaylı olarak ele aldığımızı söyleyebiliriz.

“Tablo 22: 8. Sınıf Azerbaycan Karabağ Tarihi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler”

8. SINIF KARABAĞ TARİHİ DERSİ ÜNİTELERİ
1. Eski Devirlerden 20. Yüzyılın Başlarına
2. 20. Yüzyılın Başlarına Modern Devire

Tablo 22’de de görüldüğü gibi 8. sınıf Azerbaycan Karabağ Tarihi dersinin üniteleri genel olarak eski devirlerden modern devre kadar Azerbaycan’ın tarihini ele almaktadır. Azerbaycan’da 8. sınıflarda okutulan “Karabağ Tarihi” dersinin ünitelerinin Türkiye’de 8. sınıflarda okutulan “Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük” ve Türkmenistan’da 8. sınıflarda okutulan “Yaşam İlkeleri, Türkmenistan İktisadi ve Yaşam Coğrafyası, Yeni Tarih, Türkmenistan Tarihi, Türkmenistan Devlet Hukuk ve Esasları” derslerinin ünitelerinden farklı olarak eski devirlerden modern devirlere kadar Azerbaycan toprakları içerisinde yer alan Karabağ hakkında detaylı bilgilerin verildiğini söyleyebiliriz.

4.2.2.3. Türkmenistan’daki Sosyal Bilgilerle Eşdeğer Derslerin Üniteleri

Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarında yer alan üniteler şu şekildedir:

“Tablo 23: 5. Sınıf Türkmenistan Yaşam İlkeleri Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler”

5. SINIF YAŞAM İLKELERİ DERSİ ÜNİTELERİ
1. Beden Sağlığını Korumak
2. Banyo Yapmanın Kuralları
3. Yemek Yeme ve Sağlık
4. Ergenlik Döneminde Bedende Meydana Gelen Değişiklikler

Tablo 23’te de görüldüğü üzere 5. sınıf Türkmenistan Yaşam İlkeleri dersinin üniteleri genel olarak günlük hayatta karşılaştığımız ve karşılaşılabileceğimiz toplumsal konuları içermektedir. Türkmenistan’da 5. sınıflarda okutulan “Yaşam İlkeleri” dersinin ünitelerinin Azerbaycan’da 5. sınıflarda okutulan “Hayat Bilgisi” ve Türkiye’de 5. sınıflarda okutulan “Sosyal Bilgiler” derslerinin ünitelerinden farklı olarak daha çok günlük hayatla bağ kurulabilen konulara önem verildiğini söyleyebiliriz.

“Tablo 24: 5. Sınıf Türkmenistan Fiziki Coğrafya Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler”

5. SINIF FİZİKİ COĞRAFYA DERSİ ÜNİTELERİ
1. Giriş
2. Yerin Oluşumu -Yerin Katmanları

Tablo 24’te de görüldüğü gibi 5. sınıf Türkmenistan Fiziki Coğrafya dersinin üniteleri genel olarak yerin oluşumu ve katmanları gibi konular hakkında bilgi vermektedir. Türkmenistan’da 5. sınıflarda okutulan “Fiziki Coğrafya” dersinin ünitelerinin Azerbaycan’da 5. sınıflarda okutulan “Hayat Bilgisi” ve Türkiye’de 5. sınıflarda okutulan “Sosyal Bilgiler” derslerinin ünitelerinden farklı olarak yer tabaka konusunun daha derinlemesine işlendiğini söyleyebiliriz.

“Tablo 25: 5. Sınıf Türkmenistan Eski Dünya Tarihi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler”

5. SINIF ESKİ DÜNYA TARİHİ DERSİ ÜNİTELERİ
1. En Eski İnsanların Yaşayışları
2. Eski Dünya Tarihi
3. Eski Avrupa

Tablo 25'te de görüldüğü üzere 5. sınıf Türkmenistan Eski Dünya Tarihi dersinin üniteleri genel olarak eski Dünya ve Avrupa'daki hayatı konu edinmektedir. Türkmenistan'da 5. sınıflarda okutulan "Eski Dünya Tarihi" dersinin ünitelerinin Azerbaycan'da 5. sınıflarda okutulan "Hayat Bilgisi" ve Türkiye'de 5. sınıflarda okutulan "Sosyal Bilgiler" derslerinin ünitelerinden farklı olarak Dünya ve Avrupa tarihinin detaylı olarak ele alındığını söyleyebiliriz.

"Tablo 26: 6. Sınıf Türkmenistan Yaşam İlkeleri Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler"

6. SINIF YAŞAM İLKELERİ DERSİ ÜNİTELERİ
1. Nesil Sağlığı İçin Zararlı Alışkanlıkları Bırakma
2. İnsan Sağlığına Zarar Veren Alışkanlıklar
3. Günümüzde Teknolojiyi Kullanma Yolları
4. Toplumda Davranış Kuralları

Tablo 26'da da görüldüğü gibi 6. sınıf Türkmenistan Yaşam İlkeleri dersinin üniteleri genel olarak insan sağlığına zarar veren alışkanlıkları, toplumda davranış kurallarını ve teknolojiyi kullanma yollarını içermektedir. Türkmenistan'da 6. sınıflarda okutulan "Yaşam İlkeleri" dersinin ünitelerinin Azerbaycan'da 6. sınıflarda okutulan "Hayat Bilgisi, Azerbaycan Tarihi, Coğrafya, Eski Dünya Tarihi" ve Türkiye'de 6. sınıflarda okutulan "Sosyal Bilgiler" derslerinin ünitelerinden farklı olarak insan sağlığı ile ilgili konuların detaylı olarak ele alındığını söyleyebiliriz.

"Tablo 27: 6. Sınıf Türkmenistan Bölgeler ve Okyanuslar Fiziki Coğrafyası Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler"

6. SINIF BÖLGELER VE OKYANUSLAR FİZİKİ COĞRAFYASI DERSİ ÜNİTELERİ
1. Giriş
2. Dünyanın Ahalisi ve Siyasi Haritası
3. Bölgeler ve Okyanuslar

Tablo 27'de de görüldüğü üzere 6. sınıf Türkmenistan Bölgeler ve Okyanuslar Fiziki Coğrafyası dersinin üniteleri genel olarak dünya ile bölgeleri ve okyanusları gibi konulara yer vermektedir. Türkmenistan'da 6. sınıflarda okutulan "Bölgeler ve Okyanuslar Fiziki Coğrafyası" dersinin ünitelerinin Azerbaycan'da 6. sınıflarda okutulan "Hayat Bilgisi, Azerbaycan Tarihi, Coğrafya, Eski Dünya Tarihi"

ve Türkiye’de 6. sınıflarda okutulan ‘‘Sosyal Bilgiler’’ derslerinin ünitelerinden farklı olarak bölgeler ve okyanuslar ile ilgili konuların detaylı olarak ele alındığını söyleyebiliriz.

‘‘Tablo 28: 6. Sınıf Türkmenistan Ortaçağ Tarihi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler’’

6. SINIF ORTAÇAĞ TARİHİ DERSİ ÜNİTELERİ
1. Orta Asırlarda Asya Devletleri İrki
2. Avrupa’da ve Asya’da Orta Asır Toplumunun Yükselişi
3. Orta Asırlar Devrinde Dünya Devletlerinin Yükselişi ve Geri Kalışı

Tablo 28’de de görüldüğü gibi 6. sınıf Türkmenistan Ortaçağ Tarihi dersinin üniteleri genel olarak Orta Asırlarda Asya’da ve Avrupa’da hüküm sürmüş toplulukların yaşayışlarını ele almaktadır. Türkmenistan’da 6. sınıflarda okutulan ‘‘Ortaçağ Tarihi’’ dersinin ünitelerinin Azerbaycan’da 6. sınıflarda okutulan ‘‘Hayat Bilgisi, Azerbaycan Tarihi, Coğrafya, Eski Dünya Tarihi’’ ve Türkiye’de 6. sınıflarda okutulan ‘‘Sosyal Bilgiler’’ derslerinin ünitelerinden farklı olarak ortaçağda Asya devletlerinin yükselişleri hakkında detaylı bilgiler verildiğini söyleyebiliriz.

‘‘Tablo 29: 7. Sınıf Türkmenistan Yaşam İlkeleri Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler’’

7. SINIF YAŞAM İLKELERİ DERSİ ÜNİTELERİ
1. Ergenlikte Meydana Gelen Hastalıkların Nedenleri ve Etkileri
2. Ergenlikte Meydana Gelen Hastalıklar
3. Ergenlikte Meydana Gelen Hastalıkların Belirtileri
4. Ergenlik Dönemi Öğrencilerin Okuldaki Davranışları

Tablo 29’da da görüldüğü üzere 7. sınıf Türkmenistan Yaşam İlkeleri dersinin üniteleri genel olarak öğrencilerin ergenlikte karşılaştıkları hastalıkları içermektedir. Türkmenistan’da 7. sınıflarda okutulan ‘‘Yaşam İlkeleri’’ dersinin ünitelerinin Azerbaycan’da 7. sınıflarda okutulan ‘‘Hayat Bilgisi, Azerbaycan Tarihi, Coğrafya, Genel Tarih’’ ve Türkiye’de 7. sınıflarda okutulan ‘‘Sosyal Bilgiler’’ derslerinin ünitelerinden farklı olarak ergenlikte meydana gelen hastalıklar ve davranışlar konusunun detaylı olarak ele alındığını söyleyebiliriz.

“Tablo 30: 7. Sınıf Türkmenistan Fiziki Coğrafyası Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler”

7. SINIF TÜRKMENİSTAN FİZİKİ COĞRAFYASI DERSİ ÜNİTELERİ
1. Türkmenistan’ın Fiziki Coğrafyasının Genel Beyanı
2. Türkmenistan’ın Doğal Bölgeleri

Tablo 30’da da görüldüğü gibi 7. sınıf Türkmenistan Fiziki Coğrafyası dersinin üniteleri genel olarak Türkmenistan’ın fiziki coğrafyasını ve bölgeleri hakkında bilgi vermektedir. Türkmenistan’da 7. sınıflarda okutulan “Türkmenistan Fiziki Coğrafyası” dersinin ünitelerinin Azerbaycan’da 7. sınıflarda okutulan “Hayat Bilgisi, Azerbaycan Tarihi, Coğrafya, Genel Tarih” ve Türkiye’de 7. sınıflarda okutulan “Sosyal Bilgiler” derslerinin ünitelerinden farklı olarak Türkmenistan’ın coğrafi özellikleri hakkında ayrıntılı bilgilerin verildiğini söyleyebiliriz.

“Tablo 31: 7. Sınıf Türkmenistan Tarihi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler”

7. SINIF TÜRKMENİSTAN TARİHİ DERSİ ÜNİTELERİ
1. En Eski Devirden M.Ö. 3. Yüzyıla Kadar Eski Devirde Türkmenistan
2. M.Ö. 3. Yüzyıldan M.S. 7. Yüzyıla Kadar Eski Devirde Türkmenistan
3. Orta Asırlar Devrinde Türkmenistan Irkı

Tablo 31’de de görüldüğü üzere 7. sınıf Türkmenistan Tarihi dersinin üniteleri genel olarak en eski devirlerden Orta Asırlar devri dâhil Türkmenistan ve Türkmenistan ırkı konularını kapsamaktadır. Türkmenistan’da 7. sınıflarda okutulan “Türkmenistan Tarihi” dersinin ünitelerinin Azerbaycan’da 7. sınıflarda okutulan “Hayat Bilgisi, Azerbaycan Tarihi, Coğrafya, Genel Tarih” ve Türkiye’de 7. sınıflarda okutulan “Sosyal Bilgiler” derslerinin ünitelerinden farklı olarak eski devirlerden orta asır dahil Türkmenistan konusunun ele alındığını söyleyebiliriz.

“Tablo 32: 8. Sınıf Türkmenistan Yaşam İlkeleri Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler”

8. SINIF YAŞAM İLKELERİ DERSİ ÜNİTELERİ
1. Üreme Sağlığı Hakkında Düşünme
2. Gençlerin Sağlığı –Toplumun Özgürlüğü
3. Gençlerin Sağlığını Etkileyen Durumlar
4. Gençlerin Ahlak Terbiyesi – Gelenek-Göreneklerinin Gelecek Nesillere Etkisi
5. Gençlerde Evlilik Yaşının Önemi
6. Türkmenistan Devletinde Kadınların Korunması ve Özgürlüğü

Tablo 32’de de görüldüğü gibi 8. sınıf Türkmenistan Yaşam İlkeleri dersinin üniteleri genel olarak gençlerin sağlığı, terbiyesi, evliliği ile Türkmenistan’da kadınların korunması ve özgürlüğü gibi konuları içermektedir. Türkmenistan’da 8. sınıflarda okutulan “Yaşam İlkeleri” dersinin ünitelerinin Azerbaycan’da 8. sınıflarda okutulan “Hayat Bilgisi, Azerbaycan Tarihi, Coğrafya, Genel Tarih, Karabağ Tarihi” ve Türkiye’de 8. sınıflarda okutulan “Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük” derslerinin ünitelerinden farklı olarak ahlak ve sağlık gibi konuların ayrıntılı olarak ele alındığını söyleyebiliriz.

“Tablo 33: 8. Sınıf Türkmenistan İktisadi ve Yaşam Coğrafyası Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler”

8. SINIF TÜRKMENİSTAN İKTİSADİ VE YAŞAM COĞRAFYASI DERSİ ÜNİTELERİ
1. Türkmenistan’ın Yönetimi – Bölgelere Dağılışı
2. Türkmenistan Ahalisinin Coğrafyası
3. Türkmenistan Vilayetleri Hakkında Meteoroloji Uzmanlarının Görüşleri
4. Türkmenistan’ın İktisadi Yaşam İlkeleri

Tablo 33’te de görüldüğü üzere 8. sınıf Türkmenistan İktisadi ve Yaşam Coğrafyası dersinin üniteleri genel olarak Türkmenistan ahalisi Türkmenistan’ın yönetimi ile ilgili konuları barındırmaktadır. Türkmenistan’da 8. sınıflarda okutulan “Türkmenistan İktisadi ve Yaşam Coğrafyası” dersinin ünitelerinin Azerbaycan’da 8. sınıflarda okutulan “Hayat Bilgisi, Azerbaycan Tarihi, Coğrafya, Genel Tarih, Karabağ Tarihi” ve Türkiye’de 8. sınıflarda okutulan “Türkiye Cumhuriyeti İnkılap

Tarihi ve Atatürkçülük” derslerinin ünitelerinden farklı olarak Türkmenistan’ın yönetimi ile ilgili konuların ele alındığını söyleyebiliriz.

“Tablo 34: 8. Sınıf Türkmenistan Yeni Tarih Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler”

8. SINIF YENİ TARİH DERSİ ÜNİTELERİ
1. Yeni Devrin Başlarında Dünya Devletleri
2. 19. Yüzyılda Endüstri Toplumunun Yükselişi

Tablo 34’te de görüldüğü gibi 8. sınıf Türkmenistan Yeni Tarih dersinin üniteleri genel olarak yeni devirde meydana gelen endüstrideki gelişmeler gibi konular hakkında bilgi vermektedir. Türkmenistan’da 8. sınıflarda okutulan “Yeni Tarih” dersinin ünitelerinin Azerbaycan’da 8. sınıflarda okutulan “Hayat Bilgisi, Azerbaycan Tarihi, Coğrafya, Genel Tarih, Karabağ Tarihi” ve Türkiye’de 8. sınıflarda okutulan “Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük” derslerinin ünitelerinden farklı yakın çağda dünya devletlerini ve endüstri konularının ayrıntılı olarak ele alındığını söyleyebiliriz.

“Tablo 35: 8. Sınıf Türkmenistan Tarihi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Üniteler”

8. SINIF TÜRKMENİSTAN TARİHİ DERSİ ÜNİTELERİ
1. Türkmen Devletlerinin Orta Asırlar Devrinde Hızlı Yükselişi
2. 13. Yüzyılın İkinci Yarısından 16. Yüzyıla Kadar Türkmenistan

Tablo 35’te de görüldüğü üzere 8. sınıf Türkmenistan Tarihi dersinin üniteleri genel olarak Orta Asırlarda ve 13. yüzyılın ikinci yarısından 16. yüzyıla kadarki dönemde Türkmenistan’ı ele almaktadır. Türkmenistan’da 8. sınıflarda okutulan “Türkmenistan Tarihi” dersinin ünitelerinin Azerbaycan’da 8. sınıflarda okutulan “Hayat Bilgisi, Azerbaycan Tarihi, Coğrafya, Genel Tarih, Karabağ Tarihi” ve Türkiye’de 8. sınıflarda okutulan “Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük” derslerinin ünitelerinden farklı olarak Türkmen devletlerinin yükselişi gibi konuların ayrıntılı olarak ele alındığını söyleyebiliriz.

8. sınıf Devlet ve Hukuk Esasları dersi öğretim programında Devlet ve Hukuk Esasları dersinin üniteleri yer almamakta, bunun yerine toplamda altı konu bulunmaktadır. Bu konular:

“Tablo 36: 8. Sınıf Türkmenistan Devlet ve Hukuk Esasları Dersi Öğretim Programında Yer Alan Konular”

8. SINIF TÜRKMENİSTAN DEVLET HUKUK VE ESASLARI DERSİ KONULARI
1. Türkmenistan’ın Anayasa Hukukunun Esasları
2. Türkmenistan’ın Yönetim Hukukunun Esasları
3. Türkmenistan’ın İş Hukukunun Esasları
4. Türkmenistan’ın Halk Hukukunun Esasları
5. Türkmenistan’ın Aile Hukukunun Esasları
6. Türkmenistan’ın Cinayet Hukukunun Esasları

Tablo 36’da da görüldüğü gibi 8. sınıf Türkmenistan Yaşam İlkeleri dersinin üniteleri genel olarak Türkmenistan’ın anayasa, yönetim, iş, halk, aile ve cinayet konularındaki hukuk esaslarını gibi konuları içermektedir. Türkmenistan’da 8. sınıflarda okutulan “Türkmenistan Devlet Hukuk ve Esasları” dersinin ünitelerinin Azerbaycan’da 8. sınıflarda okutulan “Hayat Bilgisi, Azerbaycan Tarihi, Coğrafya, Genel Tarih, Karabağ Tarihi” ve Türkiye’de 8. sınıflarda okutulan “Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük” derslerinin ünitelerinden farklı olarak Türkmenistan’daki hukuk ile ilgili konuların ayrıntılı olarak ele alındığını söyleyebiliriz.

4.2.3. Kazanımlarının Karşılaştırılması

Bu bölümde Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi ile Azerbaycan ve Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler eşdeğer derslerin öğretim programlarında yer alan kazanımlar karşılaştırılmıştır.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında öğrencilere kazandırılmak istenen kazanımlar açıkça belirtilmekteyken, Azerbaycan ve Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarında kazanımlar açıkça belirtilmemektedir. Ancak Azerbaycan ve Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarını detaylı bir şekilde inceleyerek öğrencilere kazandırılmak istenilen kazanımları belirlenmeye çalıştık.

4.2.3.1. Türkiye’deki Sosyal Bilgiler Dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Kazanımları

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında derslerin ünitelerinde kazandırılmak istenen kazanımlar açıkça belirtilmiştir. Aşağıda 5., 6., 7. sınıf Sosyal Bilgiler ve 8. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersleri öğretim programlarında yer alan herhangi bir üniteye kazandırılmak istenen kazanımlar verilmiştir:

“Tablo 37: 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi 1. Üniteye Kazandırılmak İstene Kazanımlar”

2. ÜNİTE		KAZANIMLAR
Adım Türkiye	Adım	<p>Bu ünitenin sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihi mekânları, nesnelere ve yapıları tanır. 2. Ülkemizin çeşitli yerlerindeki kültürel özelliklere örnekler verir. 3. Ülkemizin çeşitli yerleri ile kendi çevresinin kültürel özelliklerini benzerlikler ve farklılıklar açısından karşılaştırır. 4. Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki önemini açıklar. 5. Kanıt kullanarak Atatürk inkılaplarının öncesi ile sonrasındaki günlük yaşamı karşılaştırır. 6. Atatürk inkılaplarıyla ilkelerini ilişkilendirir.

5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin 2. ünitesi olan “Adım Adım Türkiye” ünitesinde öğrencilere kazandırılmak istenen kazanımlar yukarıda tablo 37’de gösterilmiştir. Tablo 37’de de görüldüğü gibi öğrencilere kazandırılmak istenen kazanımlar daha çok bilişsel alan kavramlarıdır.

“Tablo 38: 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi 1. Ünite Kazandırılmak İstene Kazanımlar”

5. ÜNİTE	KAZANIMLAR
Ülkemiz ve Dünya	<p>Bu ünite ile öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Görsel materyalleri ve verileri kullanarak dünyada nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılışının nedenleri hakkında çıkarımlarda bulunur. 2. Ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini, kaynaklar ve ihtiyaçlar açısından değerlendirir. 3. Türk Cumhuriyetleri, komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi Atatürk’ün milli dış politika anlayışı açısından değerlendirir. 4. Ülkemizin diğer ülkelerle doğal afetlerde ve çevre sorunlarında dayanışma ve işbirliği içinde olmasının önemini fark eder. 5. Uluslararası kültür, sanat, fuar ve spor etkinliklerinin toplumlar arası etkileşimdeki rolünü değerlendirir.

6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin 5. ünitesi olan “Ülkemiz ve Dünya” ünitesinde öğrencilere kazandırılmak istene kazanımlar yukarıda tablo 38’de gösterilmiştir. Tablo 38’de de görüldüğü üzere öğrencilere kazandırılmak istene kazanımlar daha çok bilişsel alan kavramlarıdır.

“Tablo 39: 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi 1. Ünite Kazandırılmak İstene Kazanımlar”

4.ÜNİTE	KAZANIMLAR
Zaman İçinde Bilim	<p>Bu ünite ile öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. İlk uygarlıkların bilimsel ve teknolojik gelişmelere katkılarına örnekler verir. 2. İlk yazı örneklerinden yola çıkarak yazının kullanım alanlarını ve bilgi aktarımındaki önemini fark eder. 3. Türk ve İslam devletlerinde yetişen bilginlerin bilimsel gelişme sürecine katkılarını değerlendirir. 4. 15-19.yüzyıllar arasında Avrupa’da yaşanan gelişmelerin günümüz bilimsel birikiminin oluşmasına etkisini fark eder. 5. Tarihsel süreçte düşüncüyü ifade etme ve bilim özgürlüklerini bilimsel gelişmelerle ilişkilendirir.

7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinin 4. ünitesi olan “Zaman İçinde Bilim” ünitesinde öğrencilere kazandırılmak istenen kazanımlar yukarıda tablo 39’da gösterilmiştir. Tablo 39’da da görüldüğü gibi öğrencilere kazandırılmak istenen kazanımlar daha çok bilişsel alan kavramlarıdır.

“Tablo 40: 8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi 1. Ünite Kazandırılmak İstene Kazanımlar”

1.ÜNİTE	KAZANIMLAR
Bir Kahraman Doğuyor	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Atatürk’ün çocukluk dönemini ve bu dönemde içinde bulunduğu toplumun sosyal ve kültürel yapısını analiz eder. 2. Atatürk’ün öğrenim hayatı ile ilgili olay ve olguları kavrar. 3. Atatürk’ün askerlik hayatı ile ilgili olay ve olguları kavrar. 4. Örnek olaylardan yola çıkarak Atatürk’ün çeşitli cephelerdeki başarılarıyla askerî yeteneklerini ilişkilendirir. 5. Atatürk’ün fikir hayatının oluşumuna ve gelişimine etki eden Selanik, Manastır, Sofya ve İstanbul şehirlerindeki ortamın rolünü fark eder. 6. Atatürk’ün 1919’a kadar bulunduğu görevler ve yaptığı hizmetleri, üstlendiği Millî Mücadele liderliği açısından yorumlar.

8. sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin 1. ünitesi olan “Bir Kahraman Doğuyor” ünitesinde öğrencilere kazandırılmak istenen kazanımlar yukarıda tablo 40’da gösterilmiştir. Tablo 40’da da görüldüğü üzere öğrencilere kazandırılmak istenen kazanımlar daha çok bilişsel alan kavramlarıdır.

4.2.3.2. Azerbaycan’daki Sosyal Bilgilerle Eşdeğer Derslerin Kazanımları

Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında öğrencilere kazandırılmak istenen kazanımlar açıkça belirtilmemiştir. Ayrıca Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler derslerinin kazanımları her ünite için ayrı ayrı verilirken, Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin kazanımları genel olarak öğretim programlarında “alt standartlar” başlığı altında verilmiştir. Aşağıda 6. sınıf “Azerbaycan Tarihi”, 7. sınıf “Azerbaycan Tarihi” ve 7. sınıf “Azerbaycan Genel Tarihi” dersleri öğretim programlarında yer alan alt standartlar verilmiştir:

“Tablo 41: 6. Sınıf Azerbaycan Tarihi Dersi Öğretim Programındaki Alt Standartlar”

Alt Standartlar
• Öğrenciler önemli olay, süreç ve oluşumların kronolojik çerçevelerini belirler.
• Öğrenciler önemli olay, süreç ve oluşumları zaman ekseninde tarif eder.
• Öğrenciler dönemin maddi ve yazılı kaynakların rolünü anlatır.
• Öğrenciler müze bazında basit araştırmalar yapar.
• Öğrenciler insanların birlikte yaşayışının çeşitli biçimlerini ayırır.
• Öğrenciler eski insanların yaşam tarzlarını ve uğraşlarını, Azerbaycan topraklarının doğal-coğrafi koşulları ile ilişkilendirir.
• Öğrenciler haritalarda Azerbaycan topraklarında ilk insan birimlerini, devlet kurumlarını ve eski devletlerin yerlerini belirler.
• Öğrenciler Azerbaycan'da devlet kurumlarını, eski devletlerin kurulmasını, yönetimini ve sosyal-ekonomik ilişkileri açıklar.
• Öğrenciler eski devletlerin iç ve dış politikasını anlatır.
• Öğrenciler eski Azerbaycan devletleri hakkında kaynaklar bazında bilgiler toplar ve sunumlar hazırlar.
• Öğrenciler devletlerin oluşmasında ve gelişmesinde tarihsel figürlerin rollerini değerlendirir.
• Öğrenciler tarihi şahsiyetler hakkında küçük hikâyeler kurar.
• Öğrenciler uygarlık döneminin kültürlerini anlatır.
• Öğrenciler Azerbaycan kültürünün çeşitli halkların kültürleri ile karşılıklı ilişkilerini anlatır.
• Öğrenciler kültürel ilişkilere dair tablolar hazırlar.

6. sınıf Azerbaycan Tarihi dersinin alt standartlarında öğrencilere kazandırılmak istenen kazanımlar yukarıda tablo 41’de gösterilmiştir. Tablo 41’de de görüldüğü gibi öğrencilere kazandırılmak istenen kazanımlar daha çok psikomotor alan kavramlarıdır.

“Tablo 42: 7. Sınıf Azerbaycan Tarihi Dersi Öğretim Programındaki Alt Standartlar”

Alt Standartlar
<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenciler önemli olay, süreç ve oluşumların kronolojik çerçevelerini karşılaştırır.
<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenciler tarihi zaman ve olaylar arasındaki ilişkilere dair çeşitli şema ve tablolar hazırlar.
<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenciler devre ait yazılı ve maddi kaynakları koordine eder.
<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenciler öğrendiği döneme ait yazılı kaynaklar üzerinde çalışır.
<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenciler Azerbaycan topraklarında yaşamış insanların yaşam tarzları ve uğraşlarının değişimlerini belirler.
<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenciler Azerbaycan'ın coğrafi konumunu, doğal faktörler ile çeşitli tarım alanları ve üretim ilişkilerinin gelişimi arasındaki ilişkileri açıklar.
<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenciler devre ait haritalardaki çeşitli tarihi olay, süreç ve oluşumlara dair bilgileri açıklar.
<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenciler feodal devletlerinin gelişmesini, bağımsızlığını kaybetmesini ve siyasi bağımsızlığının değişiminin nedenlerini yorumlar.
<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenciler Azerbaycan'da devlet geleneklerinin gelişimi özelliklerini değerlendirir.
<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenciler feodal devletler ile ilgili tablolar hazırlar.
<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenciler tarihi kişilikleri benzer ve farklı özelliklerine göre analiz eder.
<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenciler tarihi şahsiyetlerin benzer ve farklı yönleri ile ilgili şema ve tablolar hazırlar.
<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenciler kültürün gelişme aşamalarını değerlendirir.
<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenciler ulusal-kültürel değerlerin oluşmasında dinlerin etkilerini değerlendirir.
<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenciler kültürün gelişim evrelerini yansıtan sunumlar hazırlar.

7. sınıf Azerbaycan Tarihi dersinin alt standartlarında öğrencilere kazandırılmak istenen kazanımlar yukarıda tablo 42’de gösterilmiştir. Tablo 42’de de görüldüğü üzere öğrencilere kazandırılmak istenen kazanımlar daha çok psikomotor alan kavramlarıdır.

“Tablo 43: 7. Sınıf Azerbaycan Genel Tarihi Dersi Öğretim Programındaki Alt Standartlar”

Alt Standartlar
• Öğrenciler önemli tarihi olayları devam etme süresine göre ayırır.
• Öğrenciler çeşitli ülkelerde meydana gelen tarihi olayların kronolojisini belirler.
• Öğrenciler tarihi olayları kronolojik olarak sistemleştirir.
• Öğrenciler feodal ilişkilerinin oluşmasını ve gelişmesini, devletlerin ve halkların jeopolitik mekânında meydana gelen değişimlerini ilişkilendirir.
• Öğrenciler devletlerin ve toplumların hayatında meydana gelen (mekân açısından) değişiklikleri haritalardaki bilgiler doğrultusunda analiz eder.
• Öğrenciler feodal devletlerin oluşumunu, yönetim biçimlerini ve sosyal-ekonomik, siyasi ilişkilerini yorumlar.
• Öğrenciler feodal devletlerin benzer ve farklı yönleri ile ilgili tablo ve diyagramlar hazırlar.
• Öğrenciler devletlerin ve kültürlerin gelişmesindeki şahsiyetlerin rollerini anlatır.
• Öğrenciler devletin ve kültürün gelişmesinde tarihi şahsiyetlerin rolü ile ilgili bilgiler toplar ve sunumlar hazırlar.
• Öğrenciler Avrupa ve Doğu kültürünün gelişim özelliklerini açıklar.
• Öğrenciler Doğu kültürünün dünya kültürüne etkisini belirler.
• Öğrenciler kültürlerin gelişmesi ile ilgili materyaller toplar.

7. sınıf Azerbaycan Genel Tarihi dersinin alt standartlarında öğrencilere kazandırılmak istenen kazanımlar yukarıda tablo 43’de gösterilmiştir. Tablo 43’de de görüldüğü gibi öğrencilere kazandırılmak istenen kazanımlar daha çok psikomotor alan kavramlarıdır.

4.2.3.3. Türkmenistan’daki Sosyal Bilgilerle Eşdeğer Derslerin Kazanımları

Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında kazanımlar açıkça belirtilmemiştir. Ayrıca Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler derslerinin kazanımları her ünite için ayrı ayrı verilirken, Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin kazanımları genel olarak öğretim programlarında “öğrenciler başarmalı” başlığı altında verilmiştir. Aşağıda 5. 6. 7. ve 8. sınıf “Türkmenistan Yaşam İlkeleri” 8. sınıf “Türkmenistan Yeni Tarih” ve 8. sınıf

“Türkmenistan Devlet ve Hukuk Esasları” dersleri öğretim programlarında yer alan kazanımlar verilmiştir:

“Tablo 44: 5. 6. 7. ve 8. sınıf Türkmenistan Yaşam İlkeleri Dersi Öğretim Programındaki Alt Standartlar”

Öğrenciler Başarmalıdır
• Öğrenciler sporun insan vücuduna verdiği faydaları öğrenir.
• Öğrenciler misafirlikte nasıl davranılması gerektiğini öğrenir.
• Öğrenciler insanlara yardım etmesi gerektiği durumları bilir.
• Öğrenciler kendi kendine sağlık problemlerini kontrol edebilmeyi başarır.
• Öğrenciler her türlü zehirlenmede ve yararlanmada ilk yardım müdahalesinde bulunabilmeyi öğrenir.
• Öğrenciler elektronik aletlerin hayatımızdaki önemini anlar.
• Öğrenciler bulaşıcı hastalıklardan korunmayı öğrenir.
• Öğrenciler insan sağlığının önemini kavrayarak, uzun yaşamının sırlarını öğrenir.
• Öğrenciler ailesine saygı duymayı bilir.
• Öğrenciler kendini ve eşyalarını temiz tutması gerektiğini bilir.
• Öğrenciler toplum içinde nasıl davranması gerektiğini bilir.
• Öğrenciler sofrada nasıl davranması gerektiğini bilir.
• Öğrenciler doğal afetler sırasında nasıl davranması gerektiğini bilir.

5. 6. 7. ve 8. sınıf Türkmenistan Yaşam İlkeleri dersinin alt standartlarında öğrencilere kazandırılmak istenen kazanımlar yukarıda tablo 44’te gösterilmiştir. Tablo 44’te de görüldüğü gibi öğrencilere kazandırılmak istenen kazanımlar daha çok psikomotor alan kavramlarıdır.

“Tablo 45: 8. Sınıf Türkmenistan Yeni Tarih Dersi Öğretim Programındaki Alt Standartlar”

Öğrenciler Başarmalıdır
• Öğrenciler yeni tarihin devirlerini ve olayların sınırlarını adlandırır.
• Öğrenciler tarihi olayları anlatırken haritalardan faydalanır.
• Öğrenciler yeni devrin devletlerinin tarihlerindeki önemli olayları yorumlar.
• Öğrenciler devrimlerin ve büyük savaşların sebep-sonuçlarını anlatıp değerlendirir
• Öğrenciler yeni devirdeki insanların hayatlarını ve çalışma saatlerini değerlendirir.
• Öğrenciler Batı ve Doğu devletlerinin yönetimlerini karşılaştırıp fikrini söyler.
• Öğrenciler partilerin, siyasi akımların, siyasi düşüncelerin ve işçi hareketlerinin ortaya çıkmasının sebeplerini anlatır.
• Öğrenciler yeni devrin ilminin ve medeniyetinin teknik ve üretiminin önemli kaynaklarını yorumlar.
• Öğrenciler çalışmalar yaparak fikirlerini ortaya koyar ve kendi görüşünü savunur.
• Öğrenciler her türlü tarihi kaynaklardan faydalanır.
• Öğrenciler tarihi olayların sebeplerini göstererek karşılaştırma yapıp yorumlar.

8. sınıf Türkmenistan Yeni Tarih dersinin alt standartlarında öğrencilere kazandırılmak istenen kazanımlar yukarıda tablo 45’de gösterilmiştir. Tablo 45’de de görüldüğü gibi öğrencilere kazandırılmak istenen kazanımlar daha çok bilişsel alan kavramlarıdır.

“Tablo 46: 8. Sınıf Türkmenistan Devlet ve Hukuk Esasları Dersi Öğretim Programındaki Alt Standartlar”

Öğrenciler Başarmalıdır
<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenciler insan, hukuk, özgürlük, demokrasi ve bağımsızlık gibi kavramları anlar.
<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenciler Türkmenistan’ın devlet nişanlarını, hukuk kurallarını ve Türkmenistan’ın ahlakını anlar.
<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenciler kendilerini hukuki alanda bilgilendirir.
<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenciler kendi davranışları ile diğer insanların davranışlarını ahlak ve hukuk yönünden değerlendirir.
<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenciler aile içinde ve halk arasındaki sorunlarını çözebilir.
<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenciler okul dışında hukuk ile ilgili toplantılara katılır.
<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenciler devlet hizmetlerinde hukuk ve medeniyet bilgilerini kullanır.
<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenciler derslerde hukuk hizmetlerini, hukuk anlaşmalarını, hukukun sorumluluklarını misaller vererek anlatır.

8. sınıf Türkmenistan Devlet ve Hukuk Esasları dersinin alt standartlarında öğrencilere kazandırılmak istenen kazanımlar yukarıda tablo 46’da gösterilmiştir. Tablo 46’da da görüldüğü üzere öğrencilere kazandırılmak istenen kazanımlar daha çok bilişsel alan kavramlarıdır.

4.2.4. Kavramlarının Karşılaştırılması

Kavram; gerçek dünyada olmayıp düşüncelerde yer alan, eşyaları, olayları, insanları ve düşüncelerini gruplandırdığımızda gruplara verilen ad olarak tanımlanmaktadır (MEB. 2009).

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler dersi öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında öğrencilere öğretmek istenen kavramlar açıkça belirtilmiştir, ancak Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programında ise kavramlar hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Azerbaycan ve Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarına göz attığımızda ise hangi kavramların öğretileceği belirtilmemektedir. Ancak Azerbaycan ve Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarını detaylı bir şekilde inceleyerek öğrencilere öğretmek istenilen kavramların neler olduklarını belirlemeye çalıştık.

4.2.4.1. Türkiye'deki Sosyal Bilgiler Dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Kavramları

Türkiye'de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler dersi öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında öğrencilere öğretilmek istenen kavramlar açıkça belirtilmiştir, ancak Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programında ise hangi kavramların öğretileceğine dair herhangi bir bilgi yoktur. Aşağıda Sosyal Bilgiler 5. 6. ve 7. sınıflarda öğrencilere öğretilen kavramların listesi gösterilmiştir.

“Tablo 47: 6. 7. ve 8. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki Kavramlar”

Afet	Aile	Akrabalık	Anayasa
Bağımsızlık	Barış	Benzerlik ve farklılık	Beşeri ortam
Bildirge (Beyanname)	Bilim	Birey	Birinci elden kaynak
Bölge	Buluş	Bütçe	Coğrafi konum
Cumhuriyet	Çevre	Çevre kirliliği	Dağıtım
Dayanışma	Davranış	Değer	Değişim ve süreklilik
Demokrasi	Devlet	Dil	Din
Doğal kaynaklar	Doğal ortam	Duygu	Düşünce
Egemenlik	Ekonomi	Ekonomik faaliyet	Ekvator
Emek	Enerji	Etkileşim	Etkin yurttaş
Fetih	Gaza	Gelenek	Gelir ve Gider
Genelleme	Girişimci	Giyim	Göç
Görüş	Grup	Güç	Gümrük
Haberleşme	Hak	Harita	Hava durumu
Hava olayı	Hoşgörü	Islahat	İhracat
İkinci elden kaynak	İklim	İletişim	İskân
İsraf	İstek ve ihtiyaçlar	İş bölümü	İşsizlik
İthalât	Kamu	Kamuoyu	Kanıt
Kâşif	Katılım	Kaynak	Kentleşme
Keşif	Kıta	Kimlik	Kişilik

Kronoloji	Kurultay	Kurum	Kut
Kutup	Kültür	Kültürel öge	Küresel sorun
Lâiklik	Liderlik	Medya	Meslek
Meşrutiyet	Milat	Millet	Millî egemenlik
Millî kültür	Monarşi	Nedensellik	Nüfus
Olgu	Okyanus	Oligarşi	Ortak miras
Ölçek	Özgürlük	Para	Pazar
Reform	Rol	Rönesans	Saltanat
Sanat	Sanayi	Savaş	Seçim
Sermaye	Sivil toplum kuruluşu	Siyaset	Siyasi güç
Sosyal bilim	Sosyal etkileşim	Sosyal örgüt	Sorumluluk
Sözleşme	Şehirleşme	Tasarruf	Teknoloji
Telif ve patent	Temel hak ve özgürlükler	Teokrasi	Teşkilât
Ticaret	Tören	Turizm	Tüketim
Ulaşım	Uygarlık	Ücret	Üretim
Ürün	Vakıf	Varsayım	Vatan
Vatandaş	Vergi	Verimlilik	Yargı
Yasa	Yasama	Yatırım	Yer
Yerleşme	Yön	Yönetim	Yurttaşlık
Yürütme	Yüzyıl		

Türkiye’de 5. 6. ve 7. sınıflarda müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler dersi öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında öğrencilere öğretilmek istenen kavramların genellikle sosyolojik ve ekonomik ağırlıklı kavramlar olduğu görülmektedir. Bu kavramları sırasıyla tarihi, coğrafi, siyasi, hukuki, vatandaşlık, felsefi ve psikolojik ağırlıklı kavramlar takip etmektedir. Öğretim programında en az üzerinde durulan kavram ise antropolojik kavramlardır.

4.2.4.2. Azerbaycan’daki Sosyal Bilgilerle Eşdeğer Derslerin Kavramları

Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında öğrencilere kazandırılmak istenen kavramların neler olduğu açıkça belirtilmemektedir. Ancak Azerbaycan müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim

programlarını detaylı bir şekilde inceleyerek öğrencilere kazandırılmak istenilen kavramların neler oldukları belirlemeye çalıştık. Bu kavramlar aşağıda tablolarda verilmiştir:

“Tablo 48: 5. 6. 7. ve 8. Sınıf Azerbaycan Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Kavramlar”

Adet	Ahlak	Aile	Anayasa
Askeri	Bakanlar kurulu	Başkan	Bayram
Beceri	Belge	Beslenme	Bilim
Birey	Borç	Cumhurbaşkanı	Çevre
Demir	Devlet	Din	Doğa
Doğal afetler	Doğa olayları	Eğitim	Ekonomi
Enerji	Esaret	Geçmiş	Güven
Hak	Halk	Hayat	Heyelan
Hoşgörü	Hukuk	Hücre	Hükümet
İrk	İletişim	İlkel	İnsan hakları
İş bölümü	Kamu	Kaza	Keşif
Kurum	Kültür	Madde	Maneviyat
Meslek	Monarşi	Motivasyon	Mülkiyet
Nükleer silah	Olay	Orman	Özgürlük
Parlamento	Radyasyon	Sağlık	Sivil
Sivil toplum	Siyası	Sosyal grup	Sosyal yapı
Sorun	Sözleşme	Sultan	Şirket
Tabiat	Toplum	Toprak tabakası	Tüketim
Ulusal meclis	Ülke	Üretim	Varlık
Vatandaş	Vatandaşlık	Yaralanma	Yargı
Yasa	Yasal teminat	Yasama	Yaşam
Yürütme			

Azerbaycan’da 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan Hayat Bilgisi dersi öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında öğrencilere öğretilmek istenen kavramların genellikle hukuki ağırlıklı kavramlar olduğu görülmektedir. Bu kavramları sırasıyla vatandaşlık, ekonomik, coğrafi, sosyolojik, tarihi, siyasi ve felsefi ağırlıklı kavramlar takip etmektedir. Öğretim programında en az üzerinde durulan kavram ise psikolojik kavramlardır.

“Tablo 49: 5. 6. 7. ve 8. Sınıf Azerbaycan Tarihi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Kavramlar”

Aile	Alfabe	Alışveriş	Anıt
Arazi	Arkeoloji	Asker	Aşiret
Bağımsızlık	Başkent	Bayrak	Beylik
Bilgelik	Bilgi	Bilim	Birey
Boy	Boyut	Bölge	Bulgu
Buluş	Değer	Demokrasi	Deniz
Destan	Devir	Devlet	Dil
Din	Diplomat	Diplomatik	Direnış
Doğa olayları	Dönem	Egemenlik	Ekonomi
Eser	Etkileşim	Evren	Eyalet
Faşizm	Feodal devlet	Feodalizm	Figür
Gelenek	Görev	Güç	Hâkimiyet
Halife	Hastalık	Harita	Hayvan
Hikâye	Hükümdar	İlişki	İmparatorluk
İpucu	İş	İşgal	Kavim
Kaynak	Keşif	Kimlik	Komutan
Kronoloji	Köylü	Kurum	Kültür
Kütüphane	Mağara	Mağlubiyet	Maneviyat
Marş	Materyal	Mekân	Memleket
Merkez	Mesele	Milli	Mimarlık
Miras	Muharebe	Mücadele	Mülakat
Müzakere	Müze	Nüfus	Olay
Ordu	Ortaçağ	Öğretim	Örnek
Özgürlük	Politika	Rönesans	Saltanat
Savaş	Sefer	Sertifika	Sınır
Sistem	Siyaset	Siyasi	Sorumluluk
Sosyal	Soykırım	Sözlü Kaynak	Sultan
Süreç	Süvari	Şehir	Taht
Tanrı	Tarım	Teknoloji	Ticaret
Toprak	Türbe	Ulus	Ülke
Üretim	Vakıf	Veri Tabanı	Vilayet
Yaşam	Yaşam Tarzı	Yazılı Kaynak	Yerli
Yol	Yönetim	Yöntem	Yükseliş
Zafer	Zaman		

Azerbaycan'da 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan Azerbaycan Tarihi dersi öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında öğrencilere öğretilmek istenen kavramların genellikle tarihi ağırlıklı kavramlar olduğu görülmektedir. Bu kavramları sırasıyla sosyolojik, ekonomik, siyasi, vatandaşlık, felsefi, coğrafi, hukuki ve psikolojik ağırlıklı kavramlar takip etmektedir. Öğretim programında en az üzerinde durulan kavram ise antropolojik kavramlardır.

“Tablo 50: 6. 7. ve 8. Sınıf Azerbaycan Eski Dünya Tarihi ve Genel Tarih Dersi Öğretim Programında Yer Alan Kavramlar”

Ada	Adalet	Aile	Akın
Alfabe	Arazi	Asker	Ataerkil
Bağımsızlık	Başkent	Beceri	Bilgi
Boy	Çağ	Çöküş	Darbe
Değer	Destan	Devlet	Devrim
Dil	Din	Disiplinler arası	Dost
Dönem	Dünya	Düşman	Ele geçirme
Eser	Feodalizm	Fetih	Fikir
Göç	Görev	Grup	Hâkimiyet
Halife	Hayat tarzı	İdari	İlişki
İmparatorluk	İstihbarat	İstila	İş
İş bölümü	İşgal	Jeopolitik	Kabile
Keşif	Kıta	Kimlik	Komutan
Köy	Kronoloji	Kurum	Kuşatma
Kültür	Küre	Mal	Malzeme
Makine	Manevi	Materyal	Medrese
Mekân	Memur	Milli	Motivasyon
Muharebe	Mücadele	Müdahale	Mülkiyet
Nehir	Olay	Olgu	Ordu
Öğrenci	Öneri	Para	Plan
Politika	Sanat	Sanatkâr	Savaş
Sefer	Sermaye	Siyasi	Sosyal
Soy	Sömürge	Strateji	Sultan
Şart	Şehir	Tanrı	Tarım
Ticaret	Toplum	Toprak	Ulus
Ülke	Vergi	Yaşam	Yenilik
Yerleşim	Yönetim	Yöntem	Yükseliş
Zafer	Zaman		

Azerbaycan'da 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan Azerbaycan Tarihi dersi öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında öğrencilere öğretilmek istenen kavramların genellikle tarihi ağırlıklı kavramlar olduğu görülmektedir, Bu kavramları sırasıyla ekonomik, coğrafi, felsefi, sosyolojik, siyasi, vatandaşlık, hukuki ve psikolojik ağırlıklı kavramlar takip etmektedir. Öğretim programında en az üzerinde durulan kavram ise antropolojik kavramlardır.

“Tablo 51: 6. 7. ve 8. Sınıf Azerbaycan Coğrafya Dersi Öğretim Programında Yer Alan Kavramlar”

Ada	Aile	Araştırma	Arazi
Atmosfer	Bataklık	Bayrak	Birey
Birlik	Besin	Buhar	Cisim
Coğrafya	Çağdaş	Çöl	Dağ
Devir	Devlet	Dil	Doğa
Doğa olayları	Dünya	Eğitim	Eksen
Ekonomi	Ekvator	Fikir	Gezegen
Göl	Grup	Güneş	Güneş ışınları
Güneş sistemi	Harita	Hava	Hesap
İçerik	İdari	İklim	İş
Katman	Kaynak	Keşif	Koordinat
Kuşak	Kültür	Küre	Materyal
Mekân	Mesafe	Meteoroloji	Modern
Motivasyon	Nüfus	Olay	Olgü
Ödev	Öğretim	Plan	Proje
Sıcaklık	Siyasi	Sosyal	Su
Şema	Tabaka	Tarım	Teknoloji
Toplum	Toprak	Ülke	Yağış dağılımı
Yarımküre	Yer	Yeraltı	Yerküre
Yörünge	Yüzey	Zaman	

Azerbaycan'da 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan Coğrafya dersi öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında öğrencilere öğretilmek istenen kavramların genellikle coğrafi ağırlıklı kavramlar olduğu görülmektedir, Bu kavramları sırasıyla ekonomik, tarihi, felsefi, sosyolojik, siyasi ve vatandaşlık

ağırlıklı kavramlar takip etmektedir. Öğretim programında en az üzerinde durulan kavramlar ise antropolojik, hukuki ve psikolojik kavramlardır.

“Tablo 52: 8. Sınıf Azerbaycan Karabağ Tarihi Dersi Öğretim Programında Yer Alan Kavramlar”

Âbide	Adalet	Ahali	Akın
Akıncı	Âlim	Arazi	Arkeoloji
Asır	Barış	Başkomutan	Beylerbeyi
Birey	Birlik	Bitki	Bölge
Coğrafi arazi	Dağ	Demokrasi	Dere
Devir	Dil	Din	Dünya
Düşman	Eser	Faşizm	Gelenek-görenek
Göl	Hâkimiyet	Havza	Hayat
Hilafet	Hukuk	Hukuk kuralları	Hücum
Hükümdar	İktisadi	İktisadi kudret	İnsan
İstila	İşgal	Kervansaray	Kumandan
Maddi	Mağara	Mağlup	Manevi
Maruz kalma	Medeniyet	Mektep	Mesken
Milliyetçilik	Muharebe	Olay	Olgu
Problem	Rol	Rüşvet	Rütbe
Sahil	Saldırı	Sanat	Sanatkâr
Sanat adamı	Silah	Silahlı birlik	Siyasi
Siyasi arena	Siyasi kürsü	Sosyal	Strateji
Sultan	Suyolu	Sülale	Şehir
Şeriat	Tabiat	Tarih	Tarihi şahıs
Ticaret	Toprak	Ülke	Vatan
Vatanperver	Vergi	Yaşam	Yazı
Yazılı kaynaklar	Yerleşim	Yönetim	Yurt

Azerbaycan’da 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan Azerbaycan Tarihi dersi öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında öğrencilere öğretilmek istenen kavramların genellikle tarihi ağırlıklı kavramlar olduğu görülmektedir, Bu kavramları sırasıyla sosyolojik, coğrafi, siyasi, felsefi, vatandaşlık ve ekonomik ağırlıklı kavramlar takip etmektedir. Öğretim programında en az üzerinde durulan kavram ise hukuki kavramlardır.

4.2.4.3. Türkmenistan'daki Sosyal Bilgilerle Eşdeğer Derslerin Kavramları

Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında öğrencilere kazandırılmak istenen kavramların neler olduğu açıkça belirtilmemiş, ancak bazı öğretim programlarında “Adalgalar” başlığı adı altında kavramlar yer verilmektedir. Bazı öğretim programlarında ise “Adalgalar”da olmadığı için o öğretim programlarındaki kavramlar detaylı bir şekilde incelenerek çıkartılmıştır. Aşağıda Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarında öğrencilere öğretmek istenen kavramlar yer verilmiştir:

“Tablo 53: 5. 6. 7. ve 8. Sınıf Türkmenistan Yaşam İlkeleri Dersleri Öğretim Programlarında Yer Alan Kavramlar”

Aile	Alışkanlık	Başa çıkabilme	Bilgi
Birey	Bulaşıcı hastalık	Cisim	Davranış
Değer	Deprem	Depresyon	Ders
Dil	Din	Diyalog	Doğa
Doğa olayları	Doğru beslenme	Düşünce	Eğitim
Eşya	Fikir	Gelir	Görev
Günlük yaşam	Güvenlik	Hastalık	Hayat
İlişki	İlk yardım	İktisadi	İş
Kaynak	Kaza	Korku	Kültür
Madde	Maneviyat	Meslek	Model
Nesil	Olay	Organ	Öğrenci
Plan	Sağlık	Saygı	Sel
Sıkıntı	Sosyal	Sosyal hayat	Spor
Tehlike	Teknoloji	Temizlik	Terbiye
Topluluk	Toplum	Ülke	Vatandaş
Vatandaşlık	Vücut	Yangın	Yaşam
Yardımlaşma	Yer	Yiyecek	Yol
Yükseliş	Zararlı alışkanlıklar	Zehirlenme	Zorluk

Türkmenistan'da 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan Yaşam İlkeleri dersi öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında öğrencilere öğretmek istenen kavramların genellikle sosyolojik ağırlıklı kavramlar olduğu

görülmektedir, Bu kavramları sırasıyla psikolojik, felsefi, ekonomik, coğrafi, vatandaşlık, tarihi ve siyasi ağırlıklı kavramlar takip etmektedir. Öğretim programında en az üzerinde durulan kavram ise hukuki kavramlardır.

“Tablo 54: 5. 6. 7. ve 8. Sınıf Türkmenistan Tarih Dersleri Öğretim Programında Yer Alan Kavramlar”

Ahlak	Aile	Arkeoloji	Arşiv
Aşiret	Cumhuriyet	Çiftçi	Çiftçilik
Değer	Devir	Devlet	Devrim
Din	Diplomatik	Diriliş	Doğal yaşam
Eyalet	Feodalizm	Gelecek	Gelenek-görenek
Haber	Hak	Halife	Halk
Halk kürsüsü	Harita	Hukuk	Hümanist
İlerleme	İmparatorluk	İnanç	İş bölümü
İş kuralları	Kale	Kanun	Keşif
Komşuluk	Krallık	Kurban	Kutsal Yazıt
Kültür	Mahkeme	Manifatura	Meclis
Medrese	Monarşi	Mutlak monarşi	Örf ve adet
Özel hayat	Özerklik	Özgürlük	Para birimleri
Parlamento	Polis	Polis teşkilatı	Sanat
Sanayi	Senato	Sınır	Siyasi akım
Strateji	Sultan	Şart	Şecere
Şehir	Şehzade	Şeriat	Tarihi çeşmeler
Tarihi devirler	Tarihi olay	Tarihi yollar	Ticaret
Topluluk	Toprak sahipleri	Uyarı ve cezalar	Üretkenlik
Vatandaşlık	Vezir	Yaratıcılık	Yargı
Yarış	Yenilik	Yerleşim	Yer Şekilleri
Yükseliş	Zafer	Zaman	Zanaat
Zanaatkâr			

5. 6. 7. ve 8. sınıf Türkmenistan Tarih dersleri kapsamında; 5. sınıflarda “Eski Dünya Tarihi”, 6. sınıflarda “Ortaçağ Tarihi”, 7. sınıflarda “Türkmenistan Tarihi” ve 8. sınıflarda “Yeni Tarih” ile “Türkmenistan Tarihi” dersleri yer almaktadır.

Türkmenistan’da 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan Türkmenistan Tarihi dersi öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında öğrencilere

öğretilmek istenen kavramların genellikle tarihi ağırlıklı kavramlar olduğu görülmektedir, Bu kavramları sırasıyla sosyolojik, ekonomik, siyasi, hukuki, felsefi ve coğrafi ağırlıklı kavramlar takip etmektedir. Öğretim programında en az üzerinde durulan kavram ise vatandaşlık kavramlarıdır.

“Tablo 55: 5. 6. 7. ve 8. Sınıf Türkmenistan Coğrafya Dersleri Öğretim Programlarında Yer Alan Kavramlar”

Anlaşma	Atmosfer	Ay	Bağımsızlık
Belge	Bilim	Bölge	Coğrafya
Devlet	Devrim	Doğa	Doğa olayları
Dünya	Düşünce	Eğitim	Ekoloji
Endüstri	Fiziki coğrafya	Fiziki harita	Güç
Gün	Güneş sistemi	Haber	Halk
Harita	Hava	Hava şartları	İklim
İktisadi	İlerleme	İnternet	İstatistik
Jeomorfoloji	Katman	Komşu	Koordinat
Köy	Materyal	Medeniyet	Memleket
Mesele	Obje	Okul	Okyanus
Olay	Orman	Ödev	Özgürlük
Plan	Resmi belge	Seyahat	Siyaset
Siyasi	Siyasi harita	Standart	Su
Şart	Şekil	Tabiat	Terbiye
Toplum	Toprak	Ülke	Yeşillik
Yer	Yerin katmanları	Yöre	Yurt
Yükseliş	Yükselme		

5. 6. 7. ve 8. sınıf Türkmenistan Coğrafya dersleri kapsamında; 5. sınıflarda “Fiziki Coğrafya”, 6. sınıflarda “Bölgeler ve Okyanuslar Fiziki Coğrafyası”, 7. sınıflarda “Türkmenistan Fiziki Coğrafyası” ve 8. sınıflarda “Türkmenistan İktisadi ve Yaşam Coğrafyası” dersleri yer almaktadır.

Türkmenistan’da 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan coğrafya dersleri öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında öğrencilere öğretilmek istenen kavramların genellikle coğrafi ağırlıklı kavramlar olduğu görülmektedir, Bu kavramları sırasıyla ekonomik, sosyolojik, tarihi, vatandaşlık, siyasi ve felsefi

ağırlıklı kavramlar takip etmektedir. Öğretim programında en az üzerinde durulan kavram ise hukuki kavramlardır.

“Tablo 56: 8. Sınıf Türkmenistan Devlet ve Hukuk Esasları Dersi Öğretim Programında Yer Alan Kavramlar”

Ahlak	Aile	Alışkanlık	Anayasa
Antlaşma	Askeri	Bağımsızlık	Bakanlar kurulu
Bilgi	Borç	Ceza	Cinayet
Cumhurbaşkanı	Değer	Demokrasi	Ders
Devlet	Devlet kuruluşları	Devlet nişanı	Devlet simgeleri
Düşünce	Ekoloji	Evrak	Görev
Halk	Halk Hukuku	Hapis	Hapishane
Hizmet	Hukuk	Hukuk sektörü	Hürriyet
İlişki	İnsanoğlu	İş	Kabine
Kademe	Kural	Kurul	Meclis
Medeniyet	Okul	Özgürlük	Protokol
Sorumluluk	Tema	Toplum	Vergi
Yargı	Yazılı kaynak	Yönetim	Yönetim hukuku
Yönetim sistemi			

Türkmenistan’da 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan coğrafya dersleri öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında öğrencilere öğretilmek istenen kavramların genellikle hukuki ve siyasi ağırlıklı kavramlar olduğu görülmektedir, Bu kavramları sırasıyla sosyolojik, tarihi, felsefi, vatandaşlık, ekonomik ve psikolojik ağırlıklı kavramlar takip etmektedir. Öğretim programında en az üzerinde durulan kavram ise coğrafi kavramlardır.

4.2.5. Becerilerinin Karşılaştırılması

Beceri; kısa bir süre zarfında kolay bir şekilde öğrenilip öğretilen, bilgi gerektirip performans içeren karmaşık eylemlere verilen addır. Öğrenme süreci içerisinde öğrencilerde kazandırılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması planlanan kabiliyetler de beceri olarak adlandırılmaktadır (MEB. 2009).

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler dersi öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında öğrencilere kazandırılmak istenen beceriler açıkça belirtilmiştir, ancak Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi

öğretim programında ise beceriler hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Azerbaycan ve Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarına göz attığımızda ise hangi becerilerin öğretileceği belirtilmemektedir. Ancak Azerbaycan ve Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarını detaylı bir şekilde inceleyerek öğrencilere kazandırılmak istenilen becerilerin neler olduklarını belirlemeye çalıştık.

4.2.5.1. Türkiye'deki Sosyal Bilgiler Dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Becerileri

Türkiye'de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler dersi öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında öğrencilere kazandırılmak istenen becerilerin neler olduğu açıkça belirtilmiştir, ancak Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programında ise öğrencilere kazandırılmak istenen beceriler Sosyal Bilgiler dersi öğretim programlarındaki gibi ayrı bir başlık altında verilmeyip, bir tablo içinde açıklamalar başlığı altında verilmiştir. Aşağıdaki 5. 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programlarında öğrencilere kazandırılmak istenen beceriler verilmiştir:

1. Eleştirel Düşünme Becerisi
2. Yaratıcı Düşünme Becerisi
3. İletişim Becerisi
4. Araştırma Becerisi
5. Problem Çözme Becerisi
6. Karar Verme Becerisi
7. Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi
8. Girişimcilik Becerisi
9. Türkçeyi Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma Becerisi
10. Gözlem Becerisi
11. Mekânı Algılama Becerisi
12. Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi
13. Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi

14. Sosyal Katılım Becerisi

15. Empati Becerisi

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programında öğrencilere kazandırılmak istenen beceriler ise şu şekildedir:

1. Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi
2. İletişim Becerisi
3. Karar Verme Becerisi
4. Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi
5. Sosyal Katılım Becerisi
6. Çıkarımda Bulunma Becerisi
7. Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi

4.2.5.2. Azerbaycan'daki Sosyal Bilgilerle Eşdeğer Derslerin Becerileri

Azerbaycan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarında öğrencilere kazandırılmak istenilen becerilerin neler olduğu açıkça belirtilmemiştir. Ancak Azerbaycan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarını detaylı bir şekilde inceleyerek, öğrencilere kazandırılmak istenilen becerilerin neler olduklarını öğretim programlarındaki ifadelerden yola çıkarak belirlemeye çalıştık. Bunun sonucunda Azerbaycan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarında öğrencilere kazandırılmak istenilen becerileri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Eleştirel Düşünme Becerisi
2. Yaratıcı Düşünme Becerisi
3. İletişim Becerisi
4. Araştırma Becerisi
5. Problem Çözme Becerisi
6. Karar Verme Becerisi
7. Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi

8. Girişimcilik Becerisi
9. Gözlem Becerisi
10. Mekânı Algılama Becerisi
11. Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi
12. Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi
13. Sosyal Katılım Becerisi
14. Empati Becerisi

Azerbaycan'da müfredatta yer alan 6. sınıf Hayat Bilgisi dersinde “*Öğrenciler fikir ve düşüncelerin müzakeresini yapmalıdır*” ifadesi öğrencilere eleştirel düşünme becerisi kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Azerbaycan'da müfredatta yer alan 6. sınıf Hayat Bilgisi dersinde “*Öğrencilerin fikir ve düşüncelerinin sayısına kısıtlama konulmamalıdır*” ifadesi öğrencilere yaratıcı düşünme becerisi kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Azerbaycan'da müfredatta yer alan 6. sınıf Hayat Bilgisi dersinde “*Söylenen fikir ve düşüncelerin bütün öğrenciler tarafından işitilmesi sağlanmalıdır*” ifadesi öğrencilere iletişim becerisi kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Azerbaycan'da müfredatta yer alan 5. sınıf Hayat Bilgisi dersinde “*Öğrenciler Azerbaycan'daki aile, etnik yapı, meslek birliği, sınıf ayrımı, siyasi örgüt ve diğer sosyal gruplar hakkında araştırmalar yapıp bilgiler sunar*” ifadesi öğrencilere araştırma becerisi kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Azerbaycan'da müfredatta yer alan 5. sınıf Hayat Bilgisi dersinde “*Öğrenciler karşılaştıkları fiziksel ve duygusal sorunlarla başa çıkabilmelidir*” ifadesi öğrencilere problem çözme becerisi kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Azerbaycan'da müfredatta yer alan 6. sınıf Azerbaycan Tarihi dersinde “*Öğrenciler toplu iş için sunulan ‘Tarihi Kimlik’ gibi II. Kirin, Tomirisin, Makedonyalı İskender’in devletin kurulmasında ve gelişmesindeki rollerini değerlendirir*” ifadesi öğrencilere karar verme becerisi kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Azerbaycan'da müfredatta yer alan 5. sınıf Azerbaycan Tarihi dersinde “*Öğrenciler illüstrasyon, resim ve belgesel malzemeler kullanarak tarihi*

araştırmalar yapıyor” ifadesi öğrencilere bilgi-teknolojilerini kullanma becerisi kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Azerbaycan’da müfredatta yer alan 8. sınıf Hayat Bilgisi dersinde *“Öğrenciler yatırım ve girişimcilik konularında bilinçlenmelidir”* ifadesi öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Azerbaycan’da müfredatta yer alan 5. sınıf Azerbaycan Tarihi dersinde *“Öğrenciler insanların yaşam tarzındaki değişiklikleri kendi ailesi örneğinde tarif ediyor”* ifadesi öğrencilere gözlem becerisi kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Azerbaycan’da müfredatta yer alan 7. sınıf Coğrafya dersinde *“Öğrenciler yenedünyanın keşfedilmesi sonucunda haritada tarif edilen yeni coğrafi nesnelere adlandırır ve keşifler yapılmış yeni toprakları haritada gösterir”* ifadesi öğrencilere mekân algılama becerisi kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Azerbaycan’da müfredatta yer alan 7. sınıf Azerbaycan Tarihi dersinde *“Öğrenciler devre ait harita ve haritadaki çeşitli tarihi olay, süreç ve olgulara dair bilgileri açıklar”* ifadesi öğrencilere zaman ve kronolojiyi algılama becerisi kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Azerbaycan’da müfredatta yer alan 7. sınıf Hayat Bilgisi dersinde *“Öğrenciler dini-ahlaka değerlerin kültürlerin oluşmasına etkisini yorumluyor”* ifadesi öğrencilere değişim ve sürekliliği algılama becerisi kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Azerbaycan’da müfredatta yer alan 5. sınıf Azerbaycan Tarihi dersinde *“Öğrenciler müzakerelerde yer almalı, arkadaşlarını dinlemeli ve iş birliği yapmalıdır”* ifadesi öğrencilere sosyal katılım becerisi kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Azerbaycan’da müfredatta yer alan 8. sınıf Azerbaycan Tarihi dersinde *“Öğrenciler devletler arası ilişkilerde Azerbaycan’ın tutumunu değerlendirir”* ifadesi öğrencilere empati becerisi kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarında öğrencilere kazandırılmak istenilen beceriler Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler öğretim programındaki değerler ile benzerlik göstermektedir. İki ülke arasındaki tek fark Türkiye’de öğrencilere kazandırılmak

istenilen Türkçeyi doğru ve etkili kullanma becerisinin Azerbaycan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarında yer almamasıdır.

4.2.5.3. Türkmenistan'daki Sosyal Bilgilerle Eşdeğer Derslerin Becerileri

Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarında öğrencilere kazandırılmak istenilen becerilerin neler olduğu açıkça belirtilmemiştir. Ancak Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarını detaylı bir şekilde inceleyerek, öğrencilere kazandırılmak istenilen becerilerin neler olduklarını öğretim programlarındaki ifadelerden yola çıkarak belirlemeye çalıştık. Bunun sonucunda Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarında öğrencilere kazandırılmak istenilen becerileri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Eleştirel Düşünme Becerisi
2. Yaratıcı Düşünme Becerisi
3. İletişim Becerisi
4. Araştırma Becerisi
5. Problem Çözme Becerisi
6. Karar Verme Becerisi
7. Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi
8. Girişimcilik Becerisi
9. Gözlem Becerisi
10. Mekânı Algılama Becerisi
11. Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi
12. Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi
13. Sosyal Katılım Becerisi
14. Empati Becerisi

Türkmenistan'da 6. sınıflarda müfredatta yer alan Orta Asırlar Tarihi dersinde *“Öğrenciler tarihi olay ve hadiselerin nedenlerini anlatabilmeli ve*

eleştirebilmelidir” ifadesi öğrencilere eleştirel düşünme becerisi kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Türkmenistan’da 8. sınıflarda müfredatta yer alan Türkmenistan Devlet ve Hukuk Esasları dersinde *“Öğrenciler derslerde hukuk hizmetlerini, hukuk anlaşmalarını, hukukun sorumluluklarını misaller vererek anlatabilmelidir”* ifadesi öğrencilere yaratıcı düşünme becerisi kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Türkmenistan’da 8. sınıflarda müfredatta yer alan Yeni Tarih dersinde *“Öğrenciler arkadaşlarını kendi görüşlerini sunabilmelidir”* ifadesi öğrencilere iletişim becerisi kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Türkmenistan’da 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan Türkmenistan Tarihi derslerinde *“Öğrenciler atalarının nereden gelip nereye gittiklerini, dini inançlarının neler olduğunu, kullandığı dilleri, dünya tarihine neler kattığını öğrenmelidir”* ifadesi öğrencilere araştırma becerisi kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Türkmenistan’da 8. sınıflarda müfredatta yer alan Türkmenistan Devlet ve Hukuk Esasları dersinde *“Öğrenciler aile içindeki ve halk arasındaki problemleri çözebilmelidir”* ifadesi öğrencilere problem çözme becerisi kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Türkmenistan’da 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan Coğrafya derslerinde *“Öğrenciler ülkesi ile diğer ülkelerin özelliklerini karşılaştırarak farklılıkları ortaya koymalıdır”* ifadesi öğrencilere karar verme becerisi kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Türkmenistan’da 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan Yaşam İlkeleri derslerinde *“Öğrenciler teknolojiyi takip edip, etkili bir şekilde kullanılmalıdır”* ifadesi öğrencilere bilgi-teknolojilerini kullanma becerisi kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Türkmenistan’da 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan Coğrafya derslerinde *“Öğrencilerde dünyanın farklı bölgelerini tanıma ve yeni bölgeler keşfetme isteği uyandırılmalıdır”* ifadesi öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Türkmenistan’da 6. sınıflarda müfredatta yer alan Orta Asırlar Tarihi dersinde *“Öğrenciler kendi ülkelerinin tarihini ve eserlerini öğretmek amacıyla düzenlenen*

gezilerde müzeleri incelemeli ve gözlemlemelidir” ifadesi öğrencilere gözlem becerisi kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Türkmenistan’da 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan Türkmenistan Tarihi derslerinde *“Öğrenciler Türkmenistan’ın sınırlarını bilmelidirler”* ifadesi öğrencilere mekân algılama becerisi kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Türkmenistan’da 5. sınıflarda müfredatta yer alan Eski Dünya Tarihi dersinde *“Öğrenciler eski tarihi olayların zamanlarını sırasıyla anlamlandırabilmelidir”* ifadesi öğrencilere zaman ve kronolojiyi algılama becerisi kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Türkmenistan’da 6. sınıflarda müfredatta yer alan Orta Asırlar Tarihi dersinde *“Öğrenciler orta asır devrindeki toplumların hallerini değerlendirebilmeli ve onların gelenek-göreneklerinin özelliklerini canlandırabilmelidir”* ifadesi öğrencilere değişim ve sürekliliği algılama becerisi kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Türkmenistan’da 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan Yaşam İlkeleri derslerinde *“Öğrenciler toplumda nasıl davranması gerektiği öğrenmelidir”* ifadesi öğrencilere sosyal katılım becerisi kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Türkmenistan’da 8. sınıflarda müfredatta yer alan Yeni Tarih dersinde *“Öğrenciler devrimlerin ve büyük savaşların sebep ve sonuçlarını anlayıp yorumlayabilmelidirler”* ifadesi öğrencilere empati becerisi kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarında öğrencilere kazandırılmak istenilen beceriler Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler öğretim programındaki değerler ile benzerlik göstermektedir. İki ülke arasındaki tek fark Türkiye’de öğrencilere kazandırılmak istenilen Türkçeyi doğru ve etkili kullanma becerisinin Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarında yer almamasıdır.

4.2.6. Değerlerinin Karşılaştırılması

Değer ise; toplumun varlığını, birliğini ve devamlılığını sürdürmek amacıyla, toplumun çoğunluğu tarafından gerekli olduğu düşünülen ortak amaç, düşünce, ilke ve inançlara verilen addır (MEB. 2009).

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler dersi öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında öğrencilere kazandırılmak istenen değerler açıkça belirtilmiştir, ancak Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programında ise değerler hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Azerbaycan ve Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarına göz attığımızda ise hangi değerlerin kazandırılacağı belirtilmemektedir. Ancak Azerbaycan ve Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarını detaylı bir şekilde inceleyerek öğrencilere kazandırılmak istenilen değerlerin neler olduklarını belirlemeye çalıştık.

4.2.6.1. Türkiye’deki Sosyal Bilgiler Dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Değerleri

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler dersi öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında öğrencilere kazandırılmak istenen değerlerin neler olduğu açıkça belirtilmiştir, ancak Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programında ise öğrencilere kazandırılmak istenen değerlerin neler olduğu belirtilmemiştir. 5., 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programlarında öğrencilere kazandırılmak istenen değerler şu şekildedir:

- Adil Olma
- Aile Birliğine Önem Verme
- Bağımsızlık
- Barış
- Bilimsellik
- Çalışkanlık
- Dayanışma
- Duyarlılık

- Dürüstlük
- Estetik
- Hoşgörü
- Misafirperverlik
- Özgürlük
- Sağlıklı Olmaya Önem Verme
- Saygı
- Sevgi
- Sorumluluk
- Temizlik
- Vatanseverlik
- Yardımseverlik

4.2.6.2. Azerbaycan'daki Sosyal Bilgilerle Eşdeğer Derslerin Değerleri

Azerbaycan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarında öğrencilere kazandırılmak istenilen değerlerin neler olduğu açıkça belirtilmemiştir. Ancak Azerbaycan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarını detaylı bir şekilde inceleyerek, öğrencilere kazandırılmak istenilen değerlerin neler olduklarını öğretim programlarındaki ifadelerden yola çıkarak belirlemeye çalıştık. Bunun sonucunda Azerbaycan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarında öğrencilere kazandırılmak istenilen değerleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- Bilimsellik
- Çalışkanlık
- Dayanışma
- Duyarlılık
- Sağlıklı Olmaya Önem Verme
- Sorumluluk
- Vatanseverlik

Azerbaycan'da 8. sınıflarda müfredatta yer alan Dünya Tarihi dersinde “*Öğrenciler bilimsel keşif ve buluşlar hakkında bilgi sahibi olmalıdırlar*” ifadesi öğrencilere bilimsellik değerinin kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Azerbaycan'da 6. sınıflarda müfredatta yer alan Azerbaycan Tarihi dersinde “*Öğrenciler araştırmalar yapabilmelidir*” ifadesi öğrencilere çalışkanlık değerinin kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Azerbaycan'da 7. sınıflarda müfredatta yer alan Hayat Bilgisi dersinde “*Öğrenciler toplumun ihtiyaçlarının neler oldukları hakkında bilgi edinmelidirler*” ifadesi öğrencilere dayanışma değerinin kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Azerbaycan'da 6. sınıflarda müfredatta yer alan Azerbaycan Tarihi dersinde “*Öğrenciler Azerbaycan kültürü hakkında bilgi sahibi olmalıdırlar*” ifadesi öğrencilere duyarlılık değerinin kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Azerbaycan'da 6. sınıflarda müfredatta yer alan Hayat Bilgisi dersinde “*Öğrenciler sağlıklı ve güvenli yaşam hakkında bilgi sahibi olmalıdırlar*” ifadesi öğrencilere sağlıklı olmaya önem verme değerinin kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Azerbaycan'da 8. sınıflarda müfredatta yer alan Hayat Bilgisi dersinde “*Öğrenciler görev ve sorumluluklarını bilmelidirler*” ifadesi öğrencilere sorumluluk değerinin kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Azerbaycan'da 5. sınıflarda müfredatta yer alan Hayat Bilgisi dersinde “*Öğrenciler devlete, aileye, topluma ve doğaya karşı sorumluluklarını anlarlar*” ifadesi öğrencilere vatanseverlik değerinin kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Türkiye'de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler öğretim programındaki değerler ile Azerbaycan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarında öğrencilere kazandırılmak istenilen ortak değerler: “bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, sağlıklı olmaya önem verme, sorumluluk ve vatanseverlik” iken; “adil olma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, dürüstlük, estetik, hoşgörü, misafirperverlik, özgürlük, saygı, sevgi, temizlik ve yardımseverlik” gibi değerler ise Türkiye'de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler derslerinin öğretim programlarında yer alırken Azerbaycan'da

müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarında yer almamaktadır.

4.2.6.3. Türkmenistan'daki Sosyal Bilgilerle Eşdeğer Derslerin Değerleri

Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarında öğrencilere kazandırılmak istenilen değerlerin neler olduğu açıkça belirtilmemiştir. Ancak Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarını detaylı bir şekilde inceleyerek, öğrencilere kazandırılmak istenilen değerlerin neler olduklarını öğretim programlarındaki ifadelerden yola çıkarak belirlemeye çalıştık. Bunun sonucunda Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarında öğrencilere kazandırılmak istenilen değerleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- Adil Olma
- Aile Birliğine Önem Verme
- Bağımsızlık
- Barış
- Bilimsellik
- Çalışkanlık
- Dayanışma
- Duyarlılık
- Dürüstlük
- Estetik
- Hoşgörü
- Özgürlük
- Sağlıklı Olmaya Önem Verme
- Saygı
- Sevgi
- Sorumluluk

- Temizlik
- Vatanseverlik
- Yardımseverlik

Türkmenistan’da 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan Yaşam İlkeleri derslerinde “*Öğrenciler ebeveynlerine karşı saygılı olmalıdır*” ifadesi öğrencilere aile birliğine önem verme değerinin kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Türkmenistan’da 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan Yaşam İlkeleri derslerinde “*Öğrenciler hastalıklara karşı önlem alabilmelidir*” ifadesi öğrencilere sağlıklı olmaya önem verme değerinin kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Türkmenistan’da 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan Yaşam İlkeleri derslerinde “*Öğrenciler eşyalarını temiz kullanması gerektiğini öğrenmelidirler*” ifadesi öğrencilere temizlik değerinin kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Türkmenistan’da 8. sınıflarda müfredatta yer alan Yeni Tarih dersinde “*Öğrenciler arkadaşlarına kendi görüşlerini sunabilmelidir*” ifadesi öğrencilere hoşgörü becerisi kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Türkmenistan’da 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan Türkmenistan Tarihi derslerinde “*Öğrenciler Türkmenistan’ın ne zorluklarla kurulduğunu genç nesillere anlatmalıdır*” ifadesi öğrencilere dayanışma değerinin kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Türkmenistan’da 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan Türkmenistan Tarihi derslerinde “*Öğrenciler milli gelenek ve göreneklere saygı duyup korumalıdır*” ifadesi öğrencilere saygı değerinin kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Türkmenistan’da 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan Türkmenistan Tarihi derslerinde “*Öğrenciler kendi halkını sevmeli ve gurur duyup herkese anlatmalıdır*” ifadesi öğrencilere sevgi değerinin kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Türkmenistan’da 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan Türkmenistan Tarihi derslerinde “*Öğrenciler Türkmenistan’ın maddi ve manevi zenginliklerini koruyup hayata geçirmeli ve bireylere öğretmelidir*” ifadesi öğrencilere vatanseverlik değerinin kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Türkmenistan’da 5. sınıflarda müfredatta yer alan Eski Dünya Tarihi dersinde *“Öğrenciler Türkmenistan tarihini anlatan ders kitaplarından yararlanarak önemli fikirleri sunup değerlendirmelidir”* ifadesi öğrencilere çalışkanlık değerinin kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Türkmenistan’da 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan Coğrafya derslerinde *“Öğrenciler ülkesi ile diğer ülkelerin özelliklerini objektif bir şekilde karşılaştırarak farklılıkları ortaya koymalıdır”* ifadesi öğrencilere dürüstlük değerinin kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Türkmenistan’da 6. sınıflarda müfredatta yer alan Orta Asırlar Tarihi dersinde *“Öğrenciler kendi ülkelerinin tarihini ve eserlerini öğrenmek amacıyla düzenlenen müze gezilerine katılmalı ve oralarda gözlem yaparak tarihi bilgilerden faydalanmalıdır”* ifadesi öğrencilere estetik değerinin kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Türkmenistan’da 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan Coğrafya derslerinde *“Öğrenciler ülkelerinde meydana gelen iklim olaylarını, iktisadi ve ekolojik hadiseleri çözebilmelidir”* ifadesi öğrencilere duyarlılık değerinin kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Türkmenistan’da 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan Coğrafya derslerinde *“Öğrenciler kendilerini değerlendirebilmelidir”* ifadesi öğrencilere adil olma değerinin kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Türkmenistan’da 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan Coğrafya derslerinde *“Öğrenciler halk arasında önemli sayılabilecek iktisadi meseleleri Türkmenistan’ın geleceği için interneti de kullanarak coğrafya haberlerini duyurmalıdır”* ifadesi öğrencilere bilimsellik değerinin kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Türkmenistan’da 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan Coğrafya derslerinde *“Öğrenciler kendi ülkelerini sevdikleri gibi diğer ülkelere de saygı duymalıdır”* ifadesi öğrencilere barış değerinin kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Türkmenistan’da 8. sınıflarda müfredatta yer alan Türkmenistan Devlet ve Hukuk Esasları dersinde *“Öğrenciler aile içindeki ve halk arasındaki problemleri*

çözebilmelidir” ifadesi öğrencilere yardımseverlik değerinin kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Türkmenistan’da 8. sınıflarda müfredatta yer alan Türkmenistan Devlet ve Hukuk Esasları dersinde *“Öğrenciler Türkmenistan’ın devlet nişanlarını, hukuk kurallarını ve Türkmenistan’ın ahlakını anlamalıdır”* ifadesi öğrencilere sorumluluk değerinin kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Türkmenistan’da 8. sınıflarda müfredatta yer alan Türkmenistan Devlet ve Hukuk Esasları dersinde *“Öğrenciler insan, hukuk, özgürlük, demokrasi ve bağımsızlık gibi kavramları öğrenirler”* ifadesi öğrencilere bağımsızlık ve özgürlük değerlerinin kazandırılmak istendiğinin kanıtıdır.

Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarında öğrencilere kazandırılmak istenilen değerler Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler öğretim programındaki değerler ile benzerlik göstermektedir. İki ülke arasındaki tek fark Türkiye’de öğrencilere kazandırılmak istenilen misafirperverlik değerinin Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarında yer almamasıdır.

6. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Öncelikle araştırmaya dahil edilen Türkiye, Azerbaycan ve Türkmenistan’da ortaokullarda (5. 6. 7. ve 8. sınıflarda) müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde müfredatta yer alan dersler ve ders saatleri aşağıdaki tabloda verilmiştir:

“Tablo 57: Türkiye, Azerbaycan ve Türkmenistan’da Müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler İle Eşdeğer Dersler”

TÜRKİYE			
<u>5. sınıf</u>	<u>6. sınıf</u>	<u>7. sınıf</u>	<u>8. sınıf</u>
Sosyal Bilgiler (3)	Sosyal Bilgiler (3)	Sosyal Bilgiler (3)	T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük (2)
AZERBAYCAN			
<u>5. sınıf</u>	<u>6. sınıf</u>	<u>7. sınıf</u>	<u>8. sınıf</u>
Azerbaycan Tarihi (Ata Yurdu) (1)	Azerbaycan Tarihi (1)	Azerbaycan Tarihi (1)	Azerbaycan Tarihi (1)
Hayat Bilgisi (1)	Hayat Bilgisi (1)	Hayat Bilgisi (1)	Hayat Bilgisi (1)
	Coğrafya (1)	Coğrafya (1)	Coğrafya (1)
	Eski Dünya Tarihi (1)	Genel Tarih (1)	Genel Tarih (1)
			Karabağ Tarihi (1)
TÜRKMENİSTAN			
<u>5. sınıf</u>	<u>6. sınıf</u>	<u>7. sınıf</u>	<u>8. sınıf</u>
Yaşam İlkeleri (1)	Yaşam İlkeleri (1)	Yaşam İlkeleri (1)	Yaşam İlkeleri (1)
Fiziki Coğrafya (2)	Bölgeler ve Okyanuslar Fiziki Coğrafyası (2)	Türkmenistan Fiziki Coğrafyası (2)	Türkmenistan İktisadi ve Yaşam Coğrafyası (2)
Eski Dünya Tarihi (2)	Ortaçağ Tarihi (2)		Yeni Tarih (2)
		Türkmenistan Tarihi (2)	Türkmenistan Tarihi (2)
			Türkmenistan Devlet ve Hukuk Esasları (1)

Tablo57’de de görüldüğü gibi 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda Sosyal Bilgiler kapsamında Türkiye’de Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersleri okutulmaktayken, Azerbaycan’da Azerbaycan Tarihi, Hayat Bilgisi, Coğrafya, Eski Dünya Tarihi ve Genel Tarih dersleri okutulmaktadır. Türkmenistan’da ise Yaşam İlkeleri, Fiziki Coğrafya, Bölgeler ve Okyanuslar Fiziki Coğrafyası, Türkmenistan Fiziki Coğrafyası, Türkmenistan İktisadi ve Yaşam

Coğrafyası, Eski Dünya Tarihi, Orta Çağ Tarihi, Türkmenistan Tarihi, Yeni Tarih ve Türkmenistan Devlet ve Hukuk Esasları dersleri okutulmaktadır.

Türkiye, Azerbaycan ve Türkmenistan’da ortaokullarda (5. 6. 7. ve 8. sınıflarda) müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları hem yapı hem de öğeleri bakımından incelenerek benzerlik ve farklılıkları ortaya konmuştur. Araştırmaya dahil edilen ülkelerin öğretim programları dört boyutta (amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreci, ölçme-değerlendirme) ele alınırken, öğretim programının öğeleri ise; öğrenme alanı, ünite, kazanım, kavram, beceri ve değer boyutlarında ele alınmıştır.

6.1. TARTIŞMA

Karşılaştırma; bir şeyin diğerine karşı büyüklüğünü ve küçüklüğünü göstermek amacıyla yapılan kıyaslamadır diyebiliriz. Bu karşılaştırma sayesinde değişimin ne derecede olduğu görülebilmektedir. Karşılaştırmada amaç; iki veya daha fazla nesne arasındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya çıkararak, açıklamak ve bilgi vermektir (Balcı, 2007). Öğretim programlarının karşılaştırılmasında ise amaç bir ülkenin öğretim programlarının artı ve eksi taraflarının diğer ülkelerin artı ve eksi taraflarıyla kıyaslayarak kendi eğitim sistemlerini güzelleştirmektir. Aşağıda öğretim programlarının karşılaştırılmasına yönelik çalışmalardan bazılarına değinildi:

İbrahimova (2002) yüksek lisans tezinde “Azerbaycan ve Türkiye’deki Uygulanan Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Karşılaştırılması”, Gün (2007) yüksek lisans tezinde “Türkiye ve İngiltere İlköğretim 4. ve 5. Sınıflar Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırılması”, Veisalov (2017) doktora tezinde “Gürcistan ve Türkiye’de Uygulanmakta Olan Coğrafya Öğretim programlarının Karşılaştırılması”, Nasman (2003) yüksek lisans tezinde “Türkiye ve Fransa’daki İlköğretim İngilizce Öğretim Programlarının Karşılaştırılması”, Çelik (2005) yüksek lisans tezinde “Türkiye ve Rusya Federasyonu Ortaöğretim İngilizce Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırılması”, Cho (2017) yüksek lisans tezinde “Güney Kore ve Türkiye’deki Lise Tarih Öğretim Programlarının Karşılaştırılması”, İnci (2017) doktora tezinde “Türkiye ve Almanya İlkokul İngilizce Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırılması”, Obalı (2009) yüksek lisans tezinde “Türkiye ve İngiltere’deki İlköğretim Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırılması Üzerine Bir Araştırma” konuları ele alınmıştır.

Karşılaştırmalı eğitim kapsamında yapılan çalışmalara göz attığımızda genellikle ABD, İngiltere, Almanya ve Fransa gibi ülkelerle yapılmasının nedeni, bu ülkelerin gelişmiş ülkeler olmasıdır. Hâlbuki tarihi ve kültürel bakımdan kopmaz bağlarımız bulunan Türkiye Cumhuriyetlerinden ülkeler de vardır. Çünkü ortak değerlerimiz olan ülkelerle eğitim sistemlerimizi karşılaştırmamız ilerisi için yol gösterici olabilir (Çubukçu, Yılmaz ve İnci, 2016).

Bu çalışmayı diğer çalışmalardan ayıran ve orijinal kılan tarafı; şimdiye kadar Türkiye’de ortaokullarda müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler dersi ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programları ile Azerbaycan’da ve Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler kapsamındaki derslerin öğretim programlarıyla derinlemesine karşılaştıran bir çalışmanın olmaması ve bu çalışmanın bu eksikliği gidermek adına önemli olmasıdır. Ayrıca bu çalışma Türk eğitim sisteminin eksikliklerini tespit ederek bu eksikliklerin giderilmesi açısından da önemlidir.

6.2. SONUÇLAR

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programları ile Azerbaycan ve Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarının karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar şu şekildedir:

Araştırmaya dahil edilen ülkeler amaç boyutunda birbirleriyle karşılaştırıldığında çoğu yönden benzer oldukları görülmektedir. Türkiye’de Azerbaycan’da ve Türkmenistan’da Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer müfredatta yer alan derslerin amaçlarının ulusal değerleri yansıttığı, toplumsal ve kültürel değerleri koruyup geliştirdiği, diğer ulusların kültürleri hakkında bilgi verdiği, bilimsel, esnek, uygulanabilir, açık ve net, günlük hayatla bağ kurulabilen, öğrencilere rehber olup öğrencileri geliştiren nitelikte oldukları lakin velilerle işbirliğine vurgu yapan amaçların bulunmadığı görülmektedir.

Elde edilen bulgular sonucunda araştırmaya dahil edilen üç ülkenin amaçlar boyutunda bazı farklılıklarının olduğu görülmektedir. Türkiye’de ve Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin amaçlarında özel gün ve haftaların öneminden bahseden bilgilere yer verilmemişken Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer

derslerin amaçlarında özel gün ve haftaların öneminden bahseden bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmaya dahil edilen ülkeler içerik boyutunda birbirleriyle karşılaştırıldığında; Türkiye’de Azerbaycan’da ve Türkmenistan’da Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer müfredatta yer alan derslerin içeriklerinin ulusal değerleri yansıttığı, toplumsal ve kültürel değerleri koruyup geliştirdiği, diğer ulusların kültürleri hakkında bilgi verdiği, bilimsel, esnek, uygulanabilir, açık ve net, günlük hayatla bağ kurulabilen, öğrencilere rehber olup öğrencileri geliştiren nitelikte oldukları gibi benzer yönler görülürken içeriklerde velilerle işbirliğine vurgu yapan bulgulara rastlanılmaz.

Elde edilen bulgular sonucunda araştırmaya dahil edilen üç ülkenin içerikler boyutunda bazı farklılıkların da olduğu görülmektedir. Türkiye’de ve Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin içeriklerinde özel gün ve haftaların öneminden bahseden bilgilere yer verilmemişken Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin içeriklerinde özel gün ve haftaların öneminden bahseden bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmaya dahil edilen ülkeler öğrenme-öğretme süreçleri boyutunda birbirleriyle karşılaştırıldığında benzer yönlerinin; Türkiye’de Azerbaycan’da ve Türkmenistan’da Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer müfredatta yer alan derslerin öğrenme-öğretme süreçleri boyutunda yer verilen etkinliklerin ulusal değerleri yansıttığı, toplumsal ve kültürel değerleri koruyup geliştirdiği, diğer ulusların kültürleri hakkında bilgi verdiği, bilimsel, esnek, uygulanabilir, açık ve net, günlük hayatla bağ kurulabilen, öğrencilere rehber olup öğrencileri geliştiren nitelikte oldukları lakin velilerle işbirliğine vurgu yapan etkinliklere rastlanılmadığı görülmektedir.

Elde edilen bulgular sonucunda araştırmaya dahil edilen üç ülkenin öğrenme-öğretme süreçleri boyutunda bazı farklılıkların da olduğu görülmektedir. Türkiye’de ve Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğrenme-öğretme süreçleri boyutunda yer verilen etkinliklerin özel gün ve haftaların öneminden bahseden bilgilere yer verilmemişken Azerbaycan’da

müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğrenme-öğretme süreçleri boyutunda özel gün ve haftaların öneminden bahseden bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmaya dahil edilen ülkeler ölçme-değerlendirme boyutunda birbirleriyle karşılaştırıldığında; Türkiye’de Azerbaycan’da ve Türkmenistan’da Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer müfredatta yer alan derslerin ölçme-değerlendirme boyutunun bilimsel, esnek, uygulanabilir, açık ve net, günlük hayatla bağ kurulabilen, öğrencilere rehber olup öğrencileri geliştiren ve öğrenci farklılıklarını dikkate alıp öğrencileri farklı değerlendiren nitelikte oldukları gibi benzer yönler görülürken ölçme-değerlendirme boyutlarında velilerle işbirliğine vurgu yapmadığı görülmektedir.

Elde edilen bulgular sonucunda araştırmaya dahil edilen üç ülkenin ölçme değerlendirme boyutunda bazı farklılıkların da olduğu görülmektedir. Türkiye’de ve Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin ölçme-değerlendirme boyutunda özel gün ve haftaların öneminden bahseden bilgilere yer verilmemişken Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin ölçme-değerlendirme boyutunda özel gün ve haftaların öneminden bahseden bilgilere yer verilmiştir.

Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programlarının öğeleri ile Azerbaycan ve Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarının öğelerinin karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar şu şekildedir:

Öğretim programlarındaki öğrenme alanları konusunda; Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler derslerinin öğrenme alanlarının neler oldukları açıkça belirtilirken, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin öğrenme alanlarının neler oldukları belirtilmemektir. Azerbaycan ve Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde, Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarında öğrenme alanlarının neler oldukları belirtilmemektir. Bu açıdan Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler öğretim programı ile Azerbaycan ve Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları öğrenme alanları açısından farklılık göstermektedir.

Öğretim programlarındaki üniteler konusunda; araştırmaya dahil edilen ülkelerin Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarında kendi ülkelerinin ne zorluklarla kurulduğu dile getirilmiştir. Ayrıca Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler dersi öğretim programları Azerbaycan ve Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarına göre daha küresel ve daha kapsayıcıdır. Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları ise Türkiye’de ve Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarına göre dini ve manevi konulara daha çok ağırlık verilmektedir. Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarında ise Türkiye’de ve Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarına göre Dünya ve Avrupa tarihine daha çok ağırlık verildiği görülmüştür.

Öğretim programlarında öğrencilere kazandırılmak istenilen kazanımlar konusunda; Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programlarında öğrencilere kazandırılmak istenen kazanımlar her ünite için ayrı ayrı iken, Azerbaycan ve Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarında öğrencilere kazandırılmak istenilen kazanımları genel olarak verilmiştir.

Öğretim programlarında öğrencilere öğretmek istenilen kavramlar konusunda; Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler dersi öğretim programları incelendiğinde, öğretim programlarında öğrencilere öğretmek istenen kavramların Azerbaycan ve Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarında öğrencilere öğretmek istenilen kavramlardan daha kapsamlı olduğu görülmektedir. Bunda Sosyal Bilgiler dersinin içerisinde Tarih, Coğrafya, Antropoloji, Sosyoloji, Psikoloji, Hukuk... gibi birçok bilimin barınması etkili bir etkidir.

Öğretim programlarında öğrencilere kazandırılmak istenilen beceriler konusunda; Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler dersi öğretim programlarında öğrencilere kazandırılmak istenen beceriler ile Azerbaycan’da ve Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarında öğrencilere kazandırılmak istenilen beceriler büyük benzerlik

göstermektedir. Fakat Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programında öğrencilere kazandırılmak istenilen beceriler daha az sayıda ve daha dar kapsamdadır. Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler dersi öğretim programlarında öğrencilere kazandırılmak istenen 20 tane beceri var iken, Azerbaycan ve Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarında öğrencilere kazandırılmak istenen becerilerin sayısı 14’tür. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programında öğrencilere kazandırılmak istenilen becerilerin sayısı ise 7’dir

Öğretim programlarında öğrencilere kazandırılmak istenilen değerler konusunda; Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler dersi öğretim programlarında öğrencilere kazandırılmak istenen değerler ile Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarında öğrencilere öğretilmek istenilen değerler sayı ve kapsam bakımından büyük benzerlik göstermektedir. Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarında öğrencilere kazandırılmak istenilen değerlerin ise daha az sayıda ve dar kapsamda olduğu görülmektedir. Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler dersi öğretim programlarında öğrencilere kazandırılmak istenen 20 tane değer var iken bu sayı Azerbaycan’da 7, Türkmenistan’da 19 ise tanedir.

Ayrıca araştırmaya dahil edilen Türkiye, Azerbaycan ve Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde Türkiye’de okutulan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin öğretim programlarının daha geniş ve kapsamlı olduğu görülmektedir.

6.3. ÖNERİLER

Elde edilen bulgular ışığında şu önerilerde bulunulmuştur:

- Türkiye, Azerbaycan ve Türkmenistan’da ortaokullarda (5. 6. 7. ve 8. sınıflarda) müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde amaç, içerik, öğrenme-öğretme durumları ve ölçme-değerlendirme boyutlarında velilerle işbirliği içerisinde olunmadığı görülmektedir. Öğretim programlarının amaç, içerik, öğrenme-öğretme

durumları ve ölçme-değerlendirme boyutlarına veliler de dâhil edilerek öğretimde kalite arttırılmalıdır.

- Türkiye, Azerbaycan ve Türkmenistan'da ortaokullarda (5. 6. 7. ve 8. sınıflarda) müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin ders kitaplarının görselliği incelendiğinde; Azerbaycan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin ders kitaplarında görsel öğelere daha çok yer verildiği görülmektedir. Kalıcı, zevkli, anlaşılır ve hızlı öğrenmede görselliğin büyük öneme sahip olduğu herkes tarafından bilinmektedir. Bunun için Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersleriyle Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin ders kitaplarında görselliğe daha çok yer verilmelidir.
- Türkmenistan'da ortaokul 5. 6. 7. ve 8. sınıflarda müfredatta yer alan “Yaşam İlkeleri” dersi öğretim programının içeriğinde ‘yemek yeme adabı, banyo yapma alışkanlığı, beden sağlığının korunmanın önemi...’ gibi günlük hayatla ilişkili konular yer almaktadır. Türkiye’de Sosyal Bilgiler dersi ve Azerbaycan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programlarının içeriğinde buna benzer konulara yer verilmelidir.
- Türkiye, Azerbaycan ve Türkmenistan'da ortaokullarda (5. 6. 7. ve 8. sınıflarda) müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin ders saatleri incelendiğinde; Azerbaycan'da 15, Türkmenistan'da 22, Türkiye’de ise toplamda 12 ders saati vardır. Öğretim programlarında Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin ders saatleri göz önünde bulundurulduğunda, Azerbaycan ve Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer ders saati Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin ders saatinden fazladır. Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin ders saatleri arttırılmalıdır.
- Türkiye, Azerbaycan ve Türkmenistan'da ortaokullarda (5. 6. 7. ve 8. sınıflarda) müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin ders kitapları incelendiğinde; Azerbaycan ve Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin ders kitaplarında öğrencileri değerlendirmek için genellikle araştırma-inceleme ve açık uçlu sorular

sorularak öğrenciler araştırmaya teşvik edilmekte ve öğrencilerin yorum güçlerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Türkiye’de de Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin ders kitaplarında öğrencilere araştırma-inceleme ve açık uçlu sorular yöneltilerek öğrencilerin hem yorum güçlerinin geliştirilmesi hem de kendilerini daha iyi ifade edebilmeleri sağlanmalıdır.

- Türkmenistan’da ortaokul 8. sınıflarda müfredatta yer alan “Türkmenistan Devlet ve Hukuk Esasları” adlı dersin öğretim programında ‘anayasa hukuku, yönetim hukuku, iş hukuku, halk hukuku, aile hukuku ve cinayet hukuku’ gibi konular yer almaktadır. Türkiye’de ve Azerbaycan’da öğrencilerin hukuki alandaki bilgi eksikliklerini gidermesi için buna benzer konuların Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eş değer derslerin öğretim programlarında yer verilmelidir.
- Azerbaycan, Türkiye ve Türkmenistan’da ortaokullarda (5. 6. 7. ve 8. sınıflarda) müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin öğretim programları incelendiğinde; Azerbaycan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eş değer derslerin öğretim programlarında özel gün ve haftaların öneminden bahsedilirken, Türkiye ve Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eş değer derslerin öğretim programlarında özel gün ve haftaların öneminden yeterince bahsedilmemiştir. Özel gün ve haftaların öğretim programlarında daha çok yer verilmesi, öğrencileri manevi açıdan daha donanımlı kılacaktır. Bu yüzden özel gün ve haftaların Türkiye’de ve Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eş değer derslerin öğretim programlarında daha çok yer verilmesi gerekir.
- Türkiye, Azerbaycan ve Türkmenistan’da ortaokul (5. 6. 7. ve 8. sınıflarda) müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin ders kitapları incelendiğinde; Türkiye’de müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin ders kitaplarında içindekiler kısmı kitapların başlangıcında yer alırken, Türkmenistan’da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin ders kitaplarında içindekiler kısmı kitapların sonunda yer almaktadır.

Azerbaycan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin ders kitaplarında ise içindikiler kısmı bazı kitapların baş kısmında yer alırken bazı kitapların sonunda yer almaktadır. Öğrenci ulaşmak istediği herhangi bir konuya kitabı açar açmaz ulaşması dersin süresini verimli kullanılması açısından önemlidir. Bunun için içindikiler kısmı kitapların başında yer almalıdır.

- Türkiye, Azerbaycan ve Türkmenistan'da ortaokul (5. 6. 7. ve 8. sınıflarda) müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin ders kitapları incelendiğinde Azerbaycan ve Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin ders kitaplarının sonunda kaynakça yer almamaktadır. Ders kitaplarının sonunda kaynakça bölümünün yer alması bilimsellik açısından doğru olacağından Azerbaycan ve Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin sonuna kaynakça bölümü eklenmelidir.
- Türkiye, Azerbaycan ve Türkmenistan'da ortaokul (5. 6. 7. ve 8. sınıflarda) müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin ders kitapları incelendiğinde; Türkiye ve Türkmenistan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler ile eş değer derslerin ders kitaplarında sayfa numarası var iken, Azerbaycan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eşdeğer derslerin bazı ders kitaplarında sayfa numarası bulunmamaktadır. Öğrenciler derste hangi konuda kaldığını bulmak için daima ders kitabının sayfa numaralarından yararlanırlar. Bunun için Azerbaycan'da müfredatta yer alan Sosyal Bilgiler ile eş değer derslerin ders kitaplarının hepsinde sayfa numarası olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akbaba, B. (2007). “Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Dersinin Amaçlarına Yönelik Öğrenci Görüşleri”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 339-352.
- Akbaba, B. (2008). Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Dersinin Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar (Gazi Üniversitesi Örneği), *Akademik Bakış Dergisi*, 1(2), 177-197.
- Akdoğan, S. (2007). *Bağımsızlık Sonrası Azerbaycan Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyeti İlişkileri (1991-2000)*, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Programı, Trabzon.
- Akinoğlu, O. (2004). “Yapılandırmacı Öğrenme ve Coğrafya Öğretimi”, *Marmara Coğrafya Dergisi*, (10), 73-94.
- Akpınar, B. ve Aydemir, H. (2012). “İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi”, *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 41-53.
- Akpınar, M. ve Kaymakçı, S. (2012). “Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretiminin Genel Amaçlarına Karşılaştırmalı Bir Bakış”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(2), 605-626.
- Aladdinov, R. (2006). *Türkiye (1992) ve Azerbaycan (2003) Ortaöğretim Coğrafya Müfredat Programlarının Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Coğrafya Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara.
- Altıkulaç, A. ve Akhan, E.N. (2010), “8. Sınıf İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Yaratıcı Drama Yöntemi ve Altı Şapkalı Düşünme Tekniğinin Kullanılmasının Öğrenci Başarı ve Tutumlarına Etkisi” *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 225-247.
- Altunöz, S. (2008). *İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı Hakkında Öğretmen ve Müfettiş Görüşleri (Bolu İli Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı, Ankara.

- Aslan, S. ve Şeker, K. (2013), “Sekizinci Sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Kavramlarının Öğretiminde Bulmacaların Öğrenci Başarısına Etkisi”, *Mediterranean Journal of Humanities*, 3(1), 29-42.
- Aslanov, H. (2007). *Türkiye ve Azerbaycan Ortaöğretim Kimya Müfredatlarının Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanlar Eğitim Anabilim Dalı, İzmir.
- Aydın, N. ve Yılmaz, A. (2010). “Yapılandırmacı Yaklaşımın Öğrencilerin Üst Düzey Bilişsel Becerilerine Etkisi”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 57-68.
- Badem, T. (2012). *İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Programının Ekonomi ve Sosyal Hayat Ünitesindeki Kazanımların Gerçekleşme Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri (Elazığ Örneği)*, Yüksek Lisan Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Bilim Dalı, Elazığ.
- Balcı, A. (2007). *Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri*, 1. Baskı, PegemA, Ankara.
- Başar, E. (2007). “Türkiye’deki Eğitimin Tarihsel Gelişimi”, Bulunduğu Eser: Eğitim Bilimine Giriş, (Ed: Demirel, Ö. ve Kaya, Z.), 2. Baskı, PegemA, Ankara.
- Bowen, G. A. (2009). “Document Analysis as a Qualitative Research Method”, *Qualitative Research Journal*, 2 (9), 27-40.
- Bucuka, Y. (2009). *Eğitim Sosyologlarının Türk Eğitim Sistemi İle İlgili Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Malatya.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). “*Bilimsel Araştırma Yöntemleri*”, Pegem A, Ankara.
- Can, S. (2013). *Program Geliştirme Açısından Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Programının İncelenmesi (2000-2010, İstanbul Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Din Eğitimi Bilim Dalı, İstanbul.
- Cho, E. Y. (2017). *Güney Kore ve Türkiye’deki Lise Tarih Öğretim Programlarının Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri

Enstitüsü sosyal Bilgiler ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Tarih Eğitimi Bilim Dalı, Konya.

Çatak, M. (2015). “Türkiye’de Sosyal Bilgiler Eğitim Programlarının İncelenmesi”, *Ekev Akademi Dergisi*, 19(62), 69-94.

Çelik, N. (2005). *Türkiye ve Rusya Federasyonu Ortaöğretim İngilizce Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı, Tokat.

Çeliköz, N. (2004). “Yeni Program Geliştirme Anlayışına Dayalı Olarak Geliştirilen Bir Program Tasarımının Öğrenci Başarısına Etkisi”, *GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(24), 99-113.

Çubukçu, Z., Yılmaz, B. Y. ve İnci, T. (2016). Karşılaştırmalı Eğitim Programları Araştırma Eğilimlerinin Belirlenmesi - Bir İçerik Analizi, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(1), 446-468.

Demirel, Ö. (1992). “Türkiye’de Program Geliştirme Uygulamaları”, *H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 27-43.

Demirel, Ö. (2011). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*, 16. Baskı, Pegem A, Ankara.

Demirkasımoğlu, N. (2011). “Türk Eğitim Sisteminde Bir Alt Sistem Olan Denetim Sisteminin Seçilmiş Bazı Ülkelerin Denetim Sistemleri İle Karşılaştırılması”, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(23), 23-48.

Denham, T. J. (2002). “Comparison of Two Curriculum/Instructional Design Models: Ralph W. Tyler and Siena College Accounting Class ACCT205.”, *Educational Resources Information Center*, 1-11.

Doğanay, A. (2008). “Çağdaş Sosyal Bilgiler Anlayışı Işığında Yeni Sosyal Bilgiler Programının Değerlendirilmesi” *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 77-96.

Dönmez, C. ve Yazıcı, K. (2008), “*T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Konularının Öğretimi*”, Nobel Yayıncılık, Ankara.

- Dönmez, C. ve Yazıcı, K. (2013), "Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitaplarında Tarihi Karakterlerin Kullanımını Etkileyen Faktörler" *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*,14(3): 243-265.
- Duymaz, A. (2015). "Türkmenistan'da Kültürel Kimliğin Kaynağı Olarak Dede Korkut Geleneği", *Milli Folklor Dergisi*, (107), 19-33.
- Erden, M. (1993). *Eğitimde Program Değerlendirme*, 2. Baskı, Pegem A, Ankara.
- Ergün, M. (1997). "Azerbaycan Eğitim Sistemi", *Eğitim Yönetimi Dergisi*, (4), 499-514.
- Erişen, Y. (1997). "Program Geliştirme Modelleri Üzerine Bir İnceleme", *Eğitim Yönetimi*, (3), 163-180.
- Ersoy, F.G. (2009). *Yeni İlköğretim Sosyal Bilgiler Programının Uygulanması İle İlgili Değerlendirmeler (Konya İli Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Konya.
- Ertürk, S. (2013). *Eğitimde Program Geliştirme*, 1. Baskı, Edge Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Fidan, N. (2012). *Okulda Öğrenme ve Öğretme*, 3. Baskı, Pegem Akademi, Ankara.
- Geçit, Y. (2010). "Sosyal Bilgiler Eğitimi "Öğretim Programları Konulu Çalışmalar" Üzerine Bir Çalışma", *9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu*, 50-55.
- Gelbal, İ. ve Kelecioğlu, H. (2007). "Öğretmenlerin Ölçme Değerlendirme Yöntemleri Hakkında Yeterlik Algıları ve Karşılaştıkları Sorunlar", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 135-145.
- Gelen, İ. ve Beyazıt, N. (2007). "Eski ve Yeni İlköğretim Programları İle İlgili Çeşitli Görüşlerin Karşılaştırılması", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, (51), 457-475.
- George, J. P. (2004). *Analyzing the Curriculum*, Mc Graw Hill, Third Edition, New York.

- Gezer, M., Şahin, İ. F., Sünkür, M. Ö. ve Meral E. (2014), “8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Revize Edilmiş Bloom Taksonomisine Göre Değerlendirilmesi”, *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 433-455.
- Gökdemir, A. (2013). *1924'ten Günümüze İlköğretim Sosyal Bilgiler Programlarındaki Hukuk Konularının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı, Niğde.
- Gömlüksiz, M. (2006). *Yeni Öğretim Raporlarını İnceleme ve Değerlendirme Raporu*, Ankara.
- Gömlüksiz, M. N. ve Cüro, E. (2011). “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Değerlere İlişkin Öğrenci Tutumlarının Değerlendirilmesi”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 95-134.
- Gün, E. S. (2007). *Türkiye ve İngiltere İlköğretim 4 ve 5. Sınıflar Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Ankara.
- Güneş, F. (2014). *Öğretim ilke ve Yöntemleri*, 1. Baskı, Ankara, PegemA.
- Güngör, S. (2009). *Orta Öğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi Öğretim Programının Program Geliştirme İlkeleri Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Din Eğitimi Bilim Dalı, Kayseri.
- Gürgil, F. (2011). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında Halk Kültürünün Yeri: İlköğretim Öğrencilerinin Halk Kültürü Uygulamalarına İlişkin Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara.
- İbrahimova, S. (2002), *Azerbaycan ve Türkiye 'de Uygulanan Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- İnandı, Y. (2005). *Avrupa Birliği Ülkeleri Eğitim Sistemi İle Türk Eğitim Sisteminde Eğitim Yönetimi ve Finansmanı*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı, İstanbul.
- İnci, S. (2009). *Türkiye sosyal Bilgiler Programının Karşılaştırılmalı İncelenmesi (Kanada (Ontorio), İrlanda, ABD (New York, Kaliforniya), Finlandiya, Yeni Zelanda)*, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretimi Programı, Kocaeli.
- İnci, S. (2017). *Türkiye ve Almanya İlkokul İngilizce Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırılması*, Doktora Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı, Tokat.
- Kabapınar, Y. ve Camkiran T. (2012), “Bilginin Sunumu Boyutunda 1981 ve 2006 Yılı İnkılap Tarihi Programları’na Göre Hazırlanmış Ders Kitaplarına Bakmak”, *M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (36), 147-168.
- Kalemoğlu Varol, Y. ve İmamoğlu, A. F. (2014). “Türk ve İngiliz Eğitim Sistemlerine İlişkin Sayısal Verilerin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi”, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 406-418.
- Kan, Ç. (2009), “Sosyal Bilgiler Eğitiminde Küresel Vatandaşlık”, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (26), 25-30.
- Karaaslan, E. (2009). *İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Atatürk Kazanımlarına Dair Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara.
- Kaya, R. ve Güven, A. (2012). “İlköğretim Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Derslerinde Tarih Konularının İşlenişi ve Tarihin Değerleri İle İlgili Görüşleri”, *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(2), 675-691.

- Kaya, Z. (2006). *Öğretimde İletişim, Etkileşim, Yöntem, Teknik, Teknoloji ve Materyaller*, Bulunduğu Eser: Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme, 2. Baskı, Ankara, PegemA.
- Keskin, Y. (2009). “Türkiye’de İlkokul Programlarında Yer Alan Sosyal Bilgiler İçerikli Derslere Ait Öğretim Programlarının Gelişimine Tarihsel Bir Bakış”, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(2), 107-130.
- Kızılkaya, H. (2014). *Postmodern Felsefe Işığında Türk Eğitim Sistemi Sorunlarının Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Afyonkarahisar.
- Kocaoğlu, H. (2014). *Kur’an Kursları Öğretim Programının Eğitimde Program geliştirme İlkelerine Uygunluğunun Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı Din Eğitimi Bilim Dalı, Kayseri.
- Koçkan, F. (2015). *Azerbaycan’da Coğrafi Bilgi Sistemlerinin Ortaöğretim Coğrafya Derslerinde Kullanımının Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, İstanbul.
- Krull, E. (2003). Hida Taba, *The following text is taken from Prospects (UNESCO, International Bureau of Education)*, 32(4), 481-491.
- Laska, J. A. (1984). The Relationship Between Instruction and Curriculum: A Conceptual Clarification, *Elsevier Science Publishers B.V.*, (13), 203-212.
- Mammadov, J. (2008). *Bağımsızlık Sonrası Azerbaycan Eğitim Sistemindeki Değişim ve Gelişmeler*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.
- Metin, B. (2015). “Sovyet Belgelerine Göre Tataristan’da Kiril Alfabesine Geçiş (1939)”, *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 1(9), 135-148.
- Metin, B. ve Oran, M. (2014). “İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ders İçi Yerel Tarih Konusundaki Faaliyetleri: Uşak İli Örneği”, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 204-216.
- Merey, Z. Kuş, Z. ve Karatekin, K. (2012). “Türkiye ve ABD İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Değerler Eğitimi Açısından Karşılaştırılması”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12 (2), 1613-1632.

- Milli Eğitim Bakanlığı Mevzuat, (2014). *Milli Eğitim Temel Kanunu*, 1739 Kanun Numarası.
- Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Genel Kurulu (2008), *Özel Eğitim Rehabilitasyon Merkezi Zihinsel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı*, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı (2011). *Türk Eğitim Sisteminin Örgütlenmesi*, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2006). “*Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi 8. Sınıf Programı*”, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2009). <http://ttkb.meb.gov.tr/>.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2010). “*Orta Öğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı*”, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2011). *2011 Denklik Kılavuzu*, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2011). *Milli Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*, Ankara.
- Mutluer, C. (2013). “Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Beceriler Hakkında Sosyal Bilgiler Öğretmen Görüşleri (İzmir Menemen Örneği)”, *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, (8), 355-362.
- Nalçacı, A. (2001). *Cumhuriyetten Günümüze İlköğretim Sosyal Bilgiler Programındaki Değişmelerin Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Erzurum.
- Nasman, D. (2003). *Türkiye ve Fransa'daki İlköğretim İngilizce Öğretim Programlarının Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı, Ankara.
- Obalı, H. (2009). *Türkiye ve İngiltere'deki İlköğretim Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırılması Üzerine Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Fen Bilgisi Öğretmenliği Bilim Dalı, Konya.

- Okutan, M. (1996). “Azerbaycan Eğitim Sistemi”, *DergiPak*, (1), 97-107.
- Oran, M. (2013). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ders İçi Yerel Tarih Konusundaki Faaliyetleri: Uşak İli Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü, Uşak.
- Osmanoğlu, A.E. ve Yıldırım, G. (2013), “Mısır ve Türkiye 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programları Karşılaştırılması”, *Turkish Studies*, 8 (6), 511-535.
- Özcan, B. E., (2011). *İngiltere ve Türk Eğitim Sisteminde Teftiş ve Değerlendirmesinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı, İstanbul.
- Özcan, T. (2012), *“Tarih Orta Öğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük”*, MEB Yayınları, Ankara.
- Özdemir, S. M. (2009). “Eğitimde Program Değerlendirme ve Türkiye’de Eğitim Programlarının Değerlendirme Çalışmalarının İncelenmesi”, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(6), 126-149.
- Özkan, A. E. (2006). *Türkiye, Belçika (Flaman) ve Singapur Matematik Öğretim Programları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, Ankara.
- Öztürk, C. (2009). *Sosyal Bilgiler Öğretimi Vatandaşlık Eğitimi*, I. Baskı, PegemA, Ankara.
- Öztürk, C. (2013). *Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinler Arası Bir Bakış*, Bulunduğu Eser: Sosyal Bilgiler Öğretimi, (Ed: Öztürk, C.), 3. Baskı, PegemA, Ankara.
- Özüçetin, Y. ve Nadar, S. (2010), “Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Dersinin Üniversiteler Düzeyinde Okutulmaya Başlanması ve Geline Süreç”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(11), 466-477
- Rahmanov, A. (2004). *Türkiye-Türkmenistan İlişkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Uluslararası İlişkiler Programı, Trabzon.

- Sadıgov, İ. (2009). *Azerbaycan ve Türkiye’de Ortaöğretim Coğrafya Eğitim ve Öğretimin Müfredatlar, Metotlar ve Kullanılan Araç Gereçler Açısından Değerlendirilmesi*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Coğrafya Öğretmenliği Bilim Dalı, İstanbul.
- Savaş, S. (Erişme Tarihi: 2016). Türk Dünyasındaki Eğitim Alanındaki Gelişmeler ve Yenilikler, *Journal of Azerbaijani Studies*, (60), 269-283.
- Sezgin, M.F. (2008). *Türk ve Çin Eğitim ve Öğretim Sistemleri Üzerine Bir Karşılaştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doğu Dilleri ve Edebiyatları (Sinoloji) Anabilim Dalı, Ankara.
- Sözer, E. (1998). *Sosyal Bilgiler Programının amaçları, İlkeleri ve Temel Özellikleri*, Bulunduğu Eser: Sosyal Bilgiler Öğretimi, (Ed: Can, G.), T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Şahin, C. (2001). “Sosyal Beceri ve Sosyal Yeterlilik”, G.Ü. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 9-19.
- Şehirli, Y. A. (2014). “İnkılâp Kavramı ve İnkılâp ile İlgili Kavramların Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar”, *III. Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumu*, 25-27 Haziran.
- Tangülü, Z. (2013). “8. Sınıf İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Gazete Kullanımının Öğrencilerin Bu Derse İlişkin Tutum ve Başarısına Etkisi”, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(5), 779-788.
- Tedmem, Z. S., Palancı, M., Kandemir M. ve DüNDAR, H. (2014), “Eğitim ve Bilim Dergisinde Yayımlanan Araştırmaların Eğilimleri: İçerik Analizi”, *Eğitim ve Bilim*, 173(39), 430-453.
- Tekin, T. ve Ölmez, M. (2003). *Türk Dilleri*, 2. Baskı, Sanat Kitapevi, Ankara.
- Timmins, F. ve McCabe, C. (2005). “How to Conduct an Effective Literature Search”, *Art & Science Study Skills*, 11 (20), 41-47.
- Turan, R. (2009). *Azerbaycan’da İlk ve Orta Öğretimde Tarih Öğretimi ve Tarih Ders Kitapları (Sovyet Dönemden Bağımsız Azerbaycan*

Cumhuriyetine),Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Erzurum.

Turgut, M. F. ve Bakul, Y. (2012). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, 4. Baskı, PegemA,Ankara.

Türker, H. ve Arslan, Ö. (2008), “İlköğretim 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretiminde Belgesel Filmlerin Kullanımı”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (24), 92-104.

T.C. Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü, 31853594-101-1033-4183 Sayılı Kanun Tasarısı, 21/10/2014.

Uçar, S. (2009). *Sosyal Bilgiler Programındaki Değerlerle İlgili Kazanımlara Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Adana.

Uygun, K. ve Batur, Z. (2015) “Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılan Kavramlara İlişkin Algıları”, *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 127-147.

Ünal, Ç. ve Çelikkaya, T. (2012). “Yapılandırmacı Yaklaşımın Sosyal Bilgiler Öğretiminde Başarı, Tutum ve Kalıcılığa Etkisi (5. Sınıf Örneği)”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(29), 197-212.

Ünal, F. ve Özmen, Ç. (2012). 1998 İle 2005 4-7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarını ve Ders Kitaplarında Yer Alan Türk Dünyası Konularının Karşılaştırılması, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(20), 445-459.

Veisalov, E. (2017). *Gürcistan ve Türkiye’de Uygulanmakta Olan Coğrafya Öğretim programlarının Karşılaştırılması*, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı, Erzurum.

WDE (2011). The seventh edition of World Data on Education contains detailed and systematized information on education systems of 163 countries worldwide, with a particular emphasis on curricula and curriculum development processes, *Word Date of Education*, Seventh Edition (2010-11).

- Yalar, T. (2010). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında Değerler Eğitiminin Mevcut Durumunun Belirlenmesi ve Öğretmenlere Yönelik Bir Program Modülü Geliştirme*, Doktora Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Eğitim Programları ve Öğretimi Anabilim Dalı, Mersin.
- Yalçınkaya, F. (2015). *Türk Dış Politikasında Hükümet Dışı Organizasyonlar: Azerbaycan ve Orta Asya'da Türk Okulları*, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Edirne.
- Yılbat, B. (2001). *XIX. Yüzyıl Seyyahlarına Göre Türkmenistan Tarihi*, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih (Genel Türk Tarihi) Anabilim Dalı, Ankara.
- Yıldırım, M.C. (2010). Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinin Eğitim Sistemlerinin Yönetim Yapısı, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(2), 567-586.
- Yılmaz, M. (2011). *2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Birleştirilmiş Sınıflarda Uygulanabilirliğinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Nitel Bir Araştırma)*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Afyonkarahisar.
- Yiğittir, S. ve Kaymakçı, S. (2012). “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Uygulama Kılavuzu’nda Yer Alan Etkinliklerin Değer Eğitimi Yaklaşımları Açısından İncelenmesi”, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 49-72.
- Yoluk, Ü. (2010). *1981 Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Programı “Türk İnkılâbı Bölümü” Amaç/Davranışların Kazanılmışlık Düzeyi (Tarsus ve Kastamonu Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Yontar, A. (2013). *Sosyal Bilgiler Programında Kazandırılması Hedeflenen Sorumluluk Değeri ve Empati Becerisi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara.

Yurdakul, B. (2008). “Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımının Sosyal-Bilişsel Bağlamda Bilgiyi Oluşturmaya Katkısı”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(20), 39-67.

Zamanov, E. (2014). *Sovyetler Döneminde Azerbaycan'da Eğitim Hareketleri*, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Din Eğitimi Bilim Dalı, Konya.

EKLER**Resmi Gazete: 14.071992 Sayı : 21284 (Asıl) Düstur Tertip:5 Cilt: 32 Sahife:****Milletlerarası Antlaşma****Karar Sayısı: 92/3102****Karar Tarihi : 26/05/1992**

3 Mayıs1992 tarihinde Bakü’de imzalanan ekli “Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Eğitim, Öğretim, Uzmanlık Hizmetleri, Teknik ve Bilimsel işbirliği Anlaşması’nın onaylanması; Dışişleri Bakanlığı’nın 18/5/1992 tarihli ve BKKY-3147 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanununun 3 üncü ve 5 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulu’nce 26/5/1992 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Turgut ÖZAL

Cumhurbaşkanı

Süleyman

DEMİREL

Başbakan

E.İNÖNÜ

Devlet Bakanı ve
Başb. Yrd.

C.ÇAĞLAR

Devlet Bakanı

T. ÇİLLER

Devlet
Bakanı

E. CEYHUN

Devlet Bakanı

İ.TEZ

Devlet Bakanı

A.GÖNEN

Devlet Bakanı

T.AKYOL

Devlet Bakanı

G.ERGENEKON

Devlet Bakanı

O.KİLERCİOĞLU

Devlet Bakanı

M.KAHRAMAN

Devlet Bakanı

M.

BATALLI

Devlet Bakanı

V.

M.A.YILMAZ

Devlet Bakanı

E. ŞAHİN

Ş.ERCAN

M.BATALLI

M.S.OKTAY

Devlet Bakanı	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı	Adalet Bakanı
N. AYAZ	İ.SEZGİN	E. CEYHUN	S.ORAL
Milli Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı	Dışişleri Bakanı V.	Maliye ve Gümrük Bakanı
K.TOPTAN	O.KUMBARACIBAŞI	Y. AKTUNA	
Milli Eğitim Bakanı	Bayındırlık ve İskan Bakanı	Sağlık Bakanı	
Ö. BARUTÇU	N. CEVHERİ	M. MOĞULTAY	
Ulaştırma Bakanı V.	Tarım ve Köy İşleri Bakanı	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakan	
M.T.KÖSE	E.FARALYALI	D.F.SAĞLAR	
Sanayi ve Ticaret Bakanı	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı	Kültür Bakanı	
A.ATEŞ	V.TANIR	B.D. AKYÜREK	
Turizm Bakanı	Orman Bakanı	Çevre Bakanı	

TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLE CUMHURİYETİ ARASINDA EĞİTİM, ÖĞRETİM, UZMANLIK HİZMETLERİ, TEKNİK VE BİLİMSEL İŞBİRLİĞİ ANLAŞMASI

Aşağıda Taraflar olarak adlandırılacak olan Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti:

Birbirlerinin egemenliğine, bağımsızlığına ve toprak bütünlüğüne saygı ve içişlerine karışmama ilkeleriyle uyumlu olarak aralarındaki işbirliğinin geliştirilmesine yönelik kararlılıklarını teyid ederek;

Aralarındaki dil, tarih, kültür ve gelenek yakınlığının, çok yönlü işbirliği geliştirilmesi için sağlam bir zemin oluşturduğuna dair inançlarını yineleyerek;

24 Ocak 1992’de Ankara’da imzalanmış bulunan “Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Dostluk, işbirliği ve iyi Komşuluk Anlaşması”na atıfta bulunarak ve

İki ülke arasında mevcut işbirliğini ve dostluğu çeşitlendirmek ve geliştirmek arzusundan hareketle, eğitim, öğretim, uzmanlık hizmetleri, teknik ve bilim alanlarında da işbirliği yapmayı arzu ederek,

Aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır.

MADDE I

Anlaşmanın Amacı

Bu Anlaşmanın amacı, Taraflar arasında eğitim, öğretim, uzmanlık hizmetleri, teknik ve bilim alanlarında işbirliğinin tesis ve icra etmektir.

MADDE II

Tanımlar

Bu Anlaşmanın amaçları bakımından;

1. Gönderen Devlet: Eğitici ve eğitilen personelin mensup olduğu Taraf,
- 2.Kabul Eden Devlet: Eğitici veya eğitilen personelin ister devamlı surette, ister geçici olarak ülkesinden bulunduğu Taraf,
- 3.Eğitici Personel: Taraflardan birinin uyuşuna mensup olup, bu Anlaşmanın amaçları için diğer tarafın ülkesinde öğretmen, öğretim, yönetmen, uzman, teknik eleman ve gözlemci sıfatıyla bulunan personel,
- 4.Eğitilen Personel: Taraflardan birinin uyuşuna mensup olup, bu Anlaşmanın amaçları için diğer tarafın ülkesinde öğrenci, kursiyer ve görev başı eğitim sıfatıyla bulunan personel,
5. Yakınlar: Tarafların ülkelerinde bulunan eğitici ve eğitilen personelin eş ve çocukları ile gönderen devletin yasalarına göre nafaka yükümlülüğü kendisine ait olan ve fiilen onunla birlikte ikamet eden şahıslar,
6. Amir:Eğitici ve eğitilen personelin bulunduğu ve istihdam edildiği eğitim ve öğretim kurumlarının en yetkili personeli,

7. Yetkili Makam: Duruma göre, Türkiye’de Azerbaycan Cumhuriyeti Büyükelçiliği, Azerbaycan’dan ise Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçiliği, anlamındadır.

MADDE III

İşbirliği Alanları

1. Eğitim, öğretim, uzmanlık ve danışmanlık hizmetleri alanındaki işbirliği;

a) Değişik düzeylerden, kurumlardan ve branşlardan gelen eğitilen personelin karşılıklı esasına göre mesleki öğretim ve eğitimlerinin geliştirilmesi,

b) Eğitici, öğretmen, yönetmen ve bilimsel araştırma yapan kişilerin konuk eğitici, öğretmen, danışman veya araştırmacı düzeyinde karşılıklı temas, görüşme ve ziyaretler yapılması;

c) Tarafların aynı düzeydeki eğitim ve öğretim kurumlarının mezunları, araştırmacıları, öğretmen, danışman ve uzmanlarının, diğer ülkedeki seminerlere, toplantılara ve konferanslara katılmalarını ve ilgili kurumları ziyaretlerini sağlayacak önlemlerin alınması ve teşvik edilmesi;

d) Tarafların eğitilen personele ülkesindeki araştırma ve incelemeleri izlemelerini ve üstlenmelerini sağlayacak burslar verilmesi;

e) Bilim, eğitim, öğretim, uzmanlık ve danışmanlık alanlarında Taraflara yarar sağlayan deneyimlerin ve bu alanlardaki sorunları incelemek isteyen heyetlerin değişiminin sağlanması;

hususlarını kapsar.

Bu alanlardaki işbirliği faaliyetleri taraflar arasında yapılacak tamamlayıcı ve uygulamaya yönelik protokollerle ayrıntılı olarak saptayacak ve uygulanacaktır.

2. Teknik ve Bilimsel Alandaki İşbirliği;

a) Taraflar aralarında bir danışma ve irtibat mekanizması oluşturmak suretiyle;

- Araştırma/Geliştirme ve Bilimsel işbirliği,
- Teknolojik Gelişme ve Yenilikler
- Teknoloji işbirliği

alanlarında yapılacak görüşmelerle Teknik Komiteler oluşturacaklar ve bu alanlardaki işbirliği faaliyetlerini iki taraf arasında yapılacak “Tamamlayıcı Anlaşmalar” ve ilgili “Uygulama

Protokolleri” çerçevesinde yürüteceklerdir.

b) Taraflar, üçüncü ülkelerden sağladıkları teknik bilgi ve deneyimleri, bu ülkelerle yaptıkları ikili/çok taraflı anlaşmaların hükümlerine uymak koşulu ile mübadele edebileceklerdir.

c) Taraflar, bilimsel proje ve programların değişimi ile bilimsel konferans, toplantı, uzman yetiştirilmesi, mühendis değişimi ve ortak bilimsel laboratuvarların kurulmasını teşvik edeceklerdir.

MADDE IV

Karma Komisyon / Teknik Komiteler

1. Bu Anlaşmanın hükümlerinin uygulanması ve amaçlarına ulaşmasını teminen Taraflar, Türk-Azeri Karma Komisyonu’nu (bundan sonra “Komisyon” olarak anılacaktır) kurmayı kararlaştırmışlardır.

2. Bu Anlaşmaya bağlı olarak düzenlenecek eğitim, öğretim, danışmanlık hizmetleri, teknik ve bilim alanlarındaki Tamamlayıcı Anlaşmalar ve Uygulama Protokollerinin uygulanması, izlenmesi ve geliştirilmesi amacıyla ve Tarafların mutabakatıyla Komisyon bünyesinde Teknik Komiteler oluşturulabilecektir.

3. Komisyon ve Teknik Komitelere, iki tarafın ilgili faaliyet alanlarında yetkili Uzman Devlet Memurları başkanlık edeceklerdir. Taraflar, Komisyon ve Teknik Komitelerde gerekli gördükleri temsilcileri görevlendirebilirler.

4. Komisyon/Teknik Komiteler, ilke olarak yılda bir kere, dönüşümlü olarak Türkiye ve Azerbaycan’da toplanacaklardır. Komisyon/Teknik Komitenin oturumlarını Ev sahibi ülke Heyeti Başkanı yönetecektir.

5. Taraflar, Komisyon toplantılarında gündeme dahil edilecek çeşitli faaliyet alanlarını Komisyon toplantısından en az üç ay önce karşılıklı mutabakatla belirlemiş olacaklardır.

6. Heyet Başkanları, Komisyon gündeminde yer alan bütün konular ve programlar hakkında birbirlerine diplomatik kanaldan yazılı olarak bilgi vereceklerdir.

7. Akit Taraf Büyükelçilikleri, komisyonun birer üyesi olarak, bu Anlaşma hükümleri

uyarınca icra edilecek faaliyetlerin hazırlanması ve yürütülmesine katılabileceklerdir.

8. Komisyon ve Teknik Komitelerin her bir oturumunun düzenlenmesi ve yürütülmesi ile ilgili masraflar, uluslararası ulaşım giderleri ve yevmiyeler hariç olmak üzere, karşılıklılık esasına göre Ev sahibi ülke tarafından karşılanacaktır.

MADDE V

Yargı Yetkisi ve Zarar/Ziyanın Tazmini

1. Bu Anlaşmanın amaçları için Taraf ülkelerde bulunan eğitici ve eğitilen personel ile bunların yakınları üzerinde Gönderen Devlet yargı yetkisini kullanacaktır.

2. Her iki Taraf, bu Anlaşmanın uygulanması sırasında diğer tarafın mal veya kişilerine kendi vatandaşları veya tüzel kişilerin verileri verilen zarar ve ziyana, uluslararası hukuk ve ilgili düzenlemeler uyarınca tazmin etmekte yükümlüdür.

3. Yargı yetkisi ve zarar/ziyanla ilgili hususlar, bu anlaşma uyarınca taraflar arasında yapılacak "Uygulama Protokolü" ile saptanacaktır.

MADDE VI

Mali Hususlar

Bu Anlaşmanın kapsamında bulunan eğitim, öğretim, uzmanlık ve danışmanlık hizmetleri ile teknik ve bilimsel işbirliği faaliyetleriyle ilgili mali hususlar, bu Anlaşmaya bağlı olarak yapılacak Uygulama Protokolünde ayrıntılı bir şekilde belirlenecektir.

MADDE VII

Uyuşmazlıkların Çözümü

Bu Anlaşmanın yorumu ve uygulanmasına ilişkin herhangi bir uyuşmazlığın ortaya çıkması durumunda, Taraflar, bu sorunu en kısa sürede ve Komisyon çerçevesinde görüşmeler yoluyla veya her iki Tarafın mutabık kalacağı bir yöntemle çözümleneceklerdir.

MADDE VIII

Tarafların Diğer Uluslararası Anlaşmalardan Doğan Yükümlülükleri

Bu Anlaşmanın hükümleri her iki ülkenin taraf olduğu diğer uluslararası anlaşmalardan doğan yükümlülüklerini etkilemez ve diğer devletlerin çıkarlarına karşı kullanılamaz.

MADDE IX

Onay ve Yürürlüğe Girme

İşbu Anlaşma, her iki Tarafın kendi hukuki usullerine uygun olarak onaylanacak ve onaylandığının bildiren notaların teati edildiği tarihte yürürlüğe girecektir.

MADDE X

Tadil ve Gözden Geçirme

Taraflardan her biri, gerek gördüğünde, bu Anlaşmanın tadilini veya gözden geçirilmesini önerebilir. Bu durumda tadilini veya gözden geçirme için en kısa sürede görüşmelere başlayacaklardır. Üzerinde mutabık kalınan tadil veya değişiklikler, Anlaşmanın yürürlüğe girmesi ile ilgili IX uncu Maddedeki hüküm uyarınca yürürlüğe girecektir.

MADDE XI

Yürürlük Süresi ve Sona Erdirme

1. Bu Anlaşma 5 yıl süre ile geçerli olacaktır. Taraflardan biri bu ilk 5 yıllık sürenin bitiminden 90 gün önce bu Anlaşmanın feshini ihbar etmediği takdirde, birer yıl süreyle yürürlükte kalmaya devam edecektir.

2. Taraflardan birinin bu Anlaşma hükümlerine uymaması veya diğer Tarafın uymadığı sonucuna varması halinde, taraflar sorunu Komisyon çerçevesinde çözümlenmek üzere en kısa sürede görüşmelere başlayacaklardır.

İşbu Anlaşma Bakü'de 3 Mayıs 1992'de Türkiye ve Azerbaycan Türkçesinde iki örnek olarak ve her iki metin de aynı ölçüde geçerli olmak üzere düzenlenmiştir.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ADINA
ADINA

HİKMET ÇETİN
DIŞİŞLERİ BAKANI

AZERBAYCAN CUMHURİYETİ

HÜSEYİN A. SADIKOV
DIŞİŞLERİ BAKANI

Not: Azerbaycan Türkçesi (Kiril) metni 14 Temmuz 1992 gün ve 21284 sayılı Resmi Gazete'dedir.

T. C.
BAŞBAKANLIK
Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü

Sayı : 31853594-101-1033- 4183

21 /10 /2014

Konu : Kanun Tasarısı

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Dışişleri Bakanlığı'nca hazırlanan ve Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulu'nca 13/10/2014 tarihinde kararlaştırılan "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkmenistan Hükümeti Arasında Eğitim Alanında İşbirliğine Dair Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı" ile gerekçesi birlikte gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Ahmet Davutoğlu

Ahmet DAVUTOĞLU
Başbakan

EKİ :
1- Kanun Tasarısı
2- Gerekçe

TBMM BAŞKANLIĞI				
Tali Komisyon	Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor			
Esas Komisyon	Dışişleri			
Tarih:	23 Ekim 2014		E. No: 11984	
Ysm. Uzm.	Eşk. Yrd.	Başkan	Gn. Sek. Yrd.	Gn. Sek.
<i>em</i>	<i>z</i>	<i>wa</i>	<i>As</i>	<i>Km</i>
TBMM BAŞKANI	<i>[Signature]</i>			

TBMM KAMU İÇİŞİLERİ VE KAMU İHTİSAPLARI BAKANLIĞI
22 Ekim 2014
Numara:

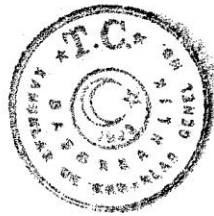
T B M M KÜTÜPHANE VE ARŞİN VE MÜHÜR BAKANLIĞI
22 Ekim 2014
NO: 845863

GEREKÇE

"Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkmenistan Hükümeti Arasında Eğitim Alanında İşbirliğine Dair Anlaşma" 15 Ağustos 2014 tarihinde Türkmenistan'nın Türkmenbaşı şehrinde imzalanmıştır.

Anılan Anlaşma, iki ülke arasında eğitim alanında işbirliği tesis etmek amacıyla düzenlenmiş olup, bu alanda tecrübe paylaşımı, uzman hazırlanması, Uluslararası Türk-Türkmen Üniversitesi ile Ortak Türk-Türkmen Okulu (ilköğretim ve lise) kurulmasında işbirliği yapılması, finansmanı, karşılıklı olarak üniversite kontenjanlarının sağlanması, eğitim alanındaki resmi belgelerin karşılıklı olarak tanınması, belge ve öğrenci değişimi, bilimsel araştırma kuruluşları arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi, Türk ve Türkmenistan vatandaşlarına eğitim kuruluşlarında öğrenim kontenjanı sağlanması ve Hükümetlerarası Türk-Türkmen Konseyine yönelik hükümler içermektedir.

Söz konusu Anlaşma'nın eğitim alanında Türkmenistan ile ikili ilişkilerimizin ve işbirliğinin geliştirilmesine katkıda bulunacağı değerlendirilmektedir.

T.C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR VE KARARLAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

T/ 765

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE TÜRKMENİSTAN HÜKÜMETİ
ARASINDA EĞİTİM ALANINDA İŞBİRLİĞİNE DAİR ANLAŞMANIN
ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞU
HAKKINDA KANUN TASARISI

MADDE 1- (1) 15 Ağustos 2014 tarihinde Türkmenistan'ın Türkmenbaşı şehrinde imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkmenistan Hükümeti Arasında Eğitim Alanında İşbirliğine Dair Anlaşma"nın onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Eki

Zaif

A. Davutoğlu

AHMET DAVUTOĞLU
BAŞBAKAN

<i>B. Arıncı</i> B. ARINÇ Başbakan Yardımcısı	<i>A. Babacan</i> A. BABACAN Başbakan Yardımcısı	<i>Y. Akdoğan</i> Y. AKDOĞAN Başbakan Yardımcısı	<i>N. Kurtulmuş</i> N. KURTULMUŞ Başbakan Yardımcısı
<i>B. Bozdağ</i> B. BOZDAĞ Adalet Bakanı	<i>A. İslam</i> A. İSLAM Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı	<i>V. Bozkır</i> V. BOZKIR Avrupa Birliği Bakanı	<i>F. İyik</i> F. İYİK Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı
<i>F. Çelik</i> F. ÇELİK Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı	<i>İ. Gülüçe</i> İ. GÜLLÜÇE Çevre ve Şehircilik Bakanı	<i>M. Cavusoglu</i> M. CAVUSOĞLU Dışişleri Bakanı	<i>N. Zeynep</i> N. ZEYNEP Ekonomi Bakanı
<i>D. Nizip</i> D. NİZİP Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı	<i>A. C. Kılıç</i> A. C. KILIÇ Gençlik ve Spor Bakanı	<i>M. M. Eker</i> M. M. EKER Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı	<i>N. Canikli</i> N. CANIKLI Gümrük ve Ticaret Bakanı
<i>C. Yılmaz</i> C. YILMAZ Kalkınma Bakanı	<i>C. Yılmaz</i> C. YILMAZ Millî Eğitim Bakanı	<i>O. Çelik</i> O. ÇELİK Kültür ve Turizm Bakanı	<i>M. Müezzinoğlu</i> M. MÜEZZİNOĞLU Sağlık Bakanı
<i>L. Elvan</i> L. ELVAN Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı		<i>V. Eroğlu</i> V. EROĞLU Orman ve Su İşleri Bakanı	

Dosya No:
101-1033
1345

**Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkmenistan Hükümeti
Arasında Eğitim Alanında İşbirliğine Dair
Anlaşma**

Bundan böyle Taraflar olarak anılacak olan Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkmenistan Hükümeti,

İki ülkenin ve halkının arasında dostane ilişkilerin eğitim alanında işbirliği yapmak suretiyle daha da güçlendirilmesi amacıyla,

Eğitim alanında Türkiye Cumhuriyeti ile Türkmenistan arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesine büyük önem vererek,

Karşılıklı çıkarlara dayalı işbirliğinin eşitlik, Taraf devletlerin eğitim sistemlerinin bağımsızlığına ilişkin ilkeler çerçevesinde, ileride de güçlendirilmesi ve geliştirilmesine önem vererek,

Eğitim alanındaki belgelerin karşılıklı olarak tanınmasına ilişkin kuralları belirlemeye çalışarak,

Aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır.

Madde 1

Taraflar, kendi devletlerinin mevzuatları çerçevesinde, eğitim alanındaki işbirliğinin geliştirilmesi ve ilişkilerin ileride de güçlendirilmesi hususlarında mutabakata varmışlardır.

Madde 2

Taraflar, uluslararası hukuk ve kendi mevzuatları çerçevesinde, ilgili kuruluşları ve birimleri arasında eşitlik ve karşılıklı saygı ilkeleri temelinde, eğitim ve bilim alanlarında işbirliğini teşvik edecek ve geliştireceklerdir.

Madde 3

Taraflar, aşağıdaki işbirliği alanlarında çaba göstereceklerdir:

- Yüksek öğretim dahil olmak üzere eğitimin geliştirilmesi, yönetimi ve organizasyonunun önemli alanlarında tecrübe değişiminde bulunulması,
- Tarafların herbiri için öncelikli alanlarda lisans, lisansüstü ve doktora öğrencileri ile stajyerlerin eşit sayıda değişimi suretiyle uzman hazırlanması,
- Uluslararası Türkmen-Türk Üniversitesi ile Ortak Türkmen-Türk Okulunun (ilköğretim ve lise) kurulmasında işbirliği yapılması,
- karşılıklı olarak üniversite kontenjanlarının sağlanması,
- eğitim alanındaki resmi belgelerin karşılıklı olarak tanınması,

Taraflar, kendi mevzuatları uyarınca, yukarıda belirtilen alanlarda, eğitim ve bilim alanları çalışanları ile meslek yüksek okulu/universite öğrencilerini karşılıklı olarak değiştireceklerdir. Taraflar, ayrıca belirlenen uygulama çerçevesinde karşılıklı olarak belgeleri değiştireceklerdir.

Taraflar, devletlerinin bilimsel araştırma kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştireceklerdir.

Madde 4

Taraflar, Uluslararası Türkmen-Türk Üniversitesi ile Ortak Türkmen-Türk Okulunun vereceği eğitim belgelerini Türkiye Cumhuriyeti'nde ve Turkmenistan'da tanıyacaklardır.

Madde 5

Uluslararası Türkmen-Türk Üniversitesi ile Ortak Türkmen-Türk Okulunun genel masraflarının %50'si Türk tarafının, %50'si ise Türkmen tarafının kaynaklarından karşılanacaktır.

Taraflar, Uluslararası Türkmen-Türk Üniversitesi ile Ortak Türkmen-Türk Okulunun yeni binalar kompleksi inşaatının finansmanının, %50'sinin Türkiye tarafının mali kaynaklarından, % 50'sinin ise Türkmen tarafının mali kaynaklarından karşılanması hususunda mutabakata varmışlardır.

Uluslararası Türkmen-Türk Üniversitesi ile Ortak Türkmen-Türk Okulunun hukuki statüsü, yapısı ve çalışma düzeni, Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı ile Türkmenistan Eğitim Bakanlığı arasında imzalanacak belgeler çerçevesinde belirlenir.

Madde 6

Taraflar, Aşgabat'ta iki devletin gözetiminde Ortak Türkmen-Türk Okulunu (bundan böyle Okul) kuracaklardır.

İşbu Anlaşmanın hükümlerinin yerine getirilmesinin koordinasyonundan aşağıdaki kuruluşlar sorumludur:

Türkiye Cumhuriyeti tarafından, Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı,

Türkmenistan tarafından, Türkmenistan Eğitim Bakanlığı.

Madde 7

Taraflar, Türkiye Cumhuriyeti ve Türkmenistan vatandaşlarına, kendi mevzuatları çerçevesinde, eğitim kuruluşlarında öğrenim görmeleri için, Tarafların talepleri üzerine her sene kontenjan sağlayacaklardır.

Sağlanacak kontenjan sayısı, ayrı bir Protokol ile, iki ülkenin Eğitim Bakanlıkları tarafından belirlenecektir.

Madde 8

Taraflar, iki ÷lke arasında eğitim alanındaki işbirliğini ileride de geliştirmek amacıyla, H÷k÷metlerarası T÷rk-T÷rkmen Konseyini (bundan b÷yle Konsey) kuracaklardır.

Taraflar, işbu Konseyin kendi ulusal üyelerini belirlerler.

Konseyin çalışma düzeni Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı ile T÷rkmenistan Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanan Tüzük ile belirlenir.

Madde 9

İşbu Anlaşmanın hayata geçirilmesi ve yorumlanmasına ilişkin uyuşmazlıklar, Taraflar arasında görüşmeler ve istişareler yoluyla çözümlür.

Madde 10

Tarafların mutabakatı ile işbu Anlaşmaya, işbu Anlaşmanın ayrılmaz bir parçası olan Protokoller aracılığıyla değişiklikler ve ilaveler yapılabilir.

Madde 11

İşbu Anlaşma, Tarafların işbu Anlaşmanın yürürlüğe girmesi için gerekli iç prosedürleri tamamladıklarına ilişkin en son yazılı bildirim alınmasını takiben yürürlüğe girer.

İşbu Anlaşma beş yıl süreyle geçerli olacaktır. Taraflardan birinin ilgili sürenin tamamlanmasından en az altı ay önce, işbu Anlaşmanın yürürlüğünü feshetme niyetini diğer Tarafa yazılı olarak bildirmemesi halinde, işbu Anlaşma sonraki beşer yıllık sürelerle kendiliğinden uzar.

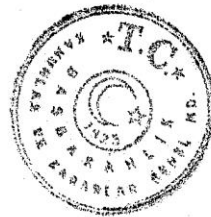

Türkmenbaşı şehrinde, 15 Ağustos 2014 tarihinde, her biri Türkçe ve Türkmençe dillerinde eşit geçerliliğe sahip ikişer nüsha olarak hazırlanmıştır.

**Türkiye Cumhuriyeti
Hükümeti adına**

**Türkmenistan
Hükümeti adına**

**Bilim babatda hyzmatdaşlyk etmek hakynda
Türkiýe Respublikasynyň Hökümeti bilen
Türkmenistanyň Hökümetiniň arasynda
YLALAŞYK**

Mundan beýläk Taraplar diýlip atlandyrylýan Türkiýe Respublikasynyň Hökümeti hem-de Türkmenistanyň Hökümeti, iki ýurduň we halklaryň arasyndaky dostlukly gatnaşyklary bilim ulgamynda hyzmatdaşlyk etmek arkaly has-da berkitmek üçin, bilim babatda Türkiýe Respublikasy bilen Türkmenistanyň arasyndaky hyzmatdaşlygy pugtalandyrmaga möhüm ähmiýet berip, birek-birege peýdaly hyzmatdaşlygy deňhukuklylyk, Taraplaryň döwletleriniň bilim ulgamlarynyň özbaşdaklygy baradaky ýörelgelerde mundan beýläk-de pugtalandyrmaga we ösdürmäge çalşyp, bilim hakyndaky resminamalaryny özara ykrar etmegiň kadalaryny bellemäge çalşyp, şular barada ylalaşdylar:

1-nji madda

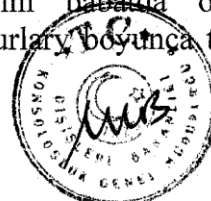
Taraplar döwletleriniň kanunçylygyna laýyklykda bilim babatda hyzmatdaşlygy ösdürmegi we yzygiderli gatnaşyklary mundan beýläk hem berkitmegi ylalaşdylar.

2-nji madda

Taraplar halkara hukugynyň kadalaryna we öz döwletleriniň kanunçylygyna laýyklykda Taraplaryň döwletleriniň degişli guramalarynyň we edaralarynyň arasynda deňhukuklylyk we özara hormatlamak ýörelgeleri esasynda bilim we ylym babatda hyzmatdaşlygy goldarlar we ösdürerler.

3-nji madda

Taraplar öz tagallaryny hyzmatdaşlygyň şu ugurlaryna, ýagny:
- bilim babatda, şol sanda ýokary bilim babatda ösüşiň, dolandyrmagyň we meýilleşdirmegiň möhüm ugurlary boýunça tejribe alyşmaga;

- Taraplaryň her biri üçin ileri tutulýan hünärler boýunça talyplary, aspirantlary, doktorantlary we tejribe geçýänleri deňeçer alyşmak esasynda hünärmenleri taýýarlamaga;

- Halkara türkmen-türk uniwersitetini, Bilelikdäki türkmen-türk umumy bilim berýän orta mekdebini döretmek arkaly hyzmatdaşlyk etmäge;

- özara talyp ýerlerini bermäge;

- bilim barada döwlet nusgasyndaky resminamalary özara ykrar etmäge gönükdirerler.

Taraplar döwletleriniň kanunçylygyna laýyklykda ýokarda görkezilen ugurlarda ylym we bilim işgärlerini we talyplary özara alyş-çalyş ederler. Şeýle hem Taraplar bellenilen tertipde resminamalary özara alyş-çalyş ederler.

Taraplar döwletleriniň ylmy-barlag edaralarynyň arasyndaky hyzmatdaşlygy ösdürerler.

4-nji madda

Taraplar Halkara türkmen-türk uniwersitetinde we Bilelikdäki türkmen-türk umumy bilim berýän orta mekdebinde berilýän bilim barada resminamalary Türkiýe Respublikasynda we Türkmenistanda özara ykrar edýärler.

5-nji madda

Halkara türkmen-türk uniwersitetiniň we Bilelikdäki türkmen-türk umumy bilim berýän orta mekdebiniň umumy maliýe çykdaýjalarynyň 50 göterimi Türkmen tarapynyň serişdeleriniň we 50 göterimi Türkiýe tarapynyň serişdeleriniň hasabyna amala aşyrylar.

Taraplar Halkara türkmen-türk uniwersitetiniň we Bilelikdäki türkmen-türk umumy bilim berýän orta mekdebiniň täze binalar toplumynyň gurluşygyny maliýeleşdirmegi 50 göterimde Türkiýe tarapynyň maliýe serişdeleriniň we 50 göterimde Türkmen tarapynyň maliýe serişdeleriniň hasabyna amala aşyrmak barada ylalaşdylar.

Halkara türkmen-türk uniwersitetiniň we Bilelikdäki türkmen-türk umumy bilim berýän orta mekdebiniň hukuk ýagdaýlary, guralyşlarynyň we işleriniň tertibi Türkiýe Respublikasynyň Milli bilim ministrligi bilen Türkmenistanyň Bilim ministrliginiň arasynda baglaşyjak resminamalar esasynda kesgitleniler.

6-njy madda

Taraplar Aşgabat şäherinde iki döwletiň garamagyndaky Bilelikdäki türkmen-türk umumy bilim berýän orta mekdebini (mundan beýläk – Orta mekdep) döredýärler.

Şu Ylaşygyň düzgünleriniň ýerine ýetirilişini utgaşdyrmak üçin Taraplaryň ygtyýarly edaralary şular bolup durýarlar:

Türkiýe Respublikasyndan – Türkiýe Respublikasynyň Milli bilim ministrliگی;

Türkmenistandan – Türkmenistanyň Bilim ministrliگی.

7-nji madda

Taraplar Türkiýe Respublikasynyň we Türkmenistanyň raýatlarına Taraplaryň döwletleriniň kanunçylygyna laýyklykda bilim edaralarynda okamak üçin, Taraplaryň ýüz tutmalary boýunça, özara esasyda her ýyl ýer bererler.

Beriljek ýerleriň möçberi aýratyn teswirnama arkaly berkidilýän iki döwletiň Bilim ministrlikleri tarapyndan kesgitlenýär.

8-nji madda

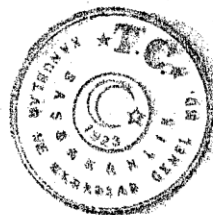
Taraplar iki ýurduň arasyndaky bilim babatda hyzmatdaşlygy mundan beýläk ösdürmek maksady bilen Bilelikdäki türk-türkmen hökümetara geňeşini (mundan beýläk - Geňeş) dörederler.

Her bir Tarap bu Geňeşiň öz milli bölegini belleyärler.

Geňeşiň işiniň tertibi Türkiýe Respublikasynyň Milli bilim ministrliگی bilen Türkmenistanyň Bilim ministrliğiniň bilelikde tassyklan Reglamenti arkaly kesgitleniler.

9-njy madda

Taraplaryň arasynda şu Ylaşygy ulanmaga we düşündirmäge degişli Taraplaryň arasyndaky jedeller gepleşikler we geňeşmeler arkaly çözüler.

10-njy madda

Taraplaryň özara ylalaşmagy boýunça şu Ylalaşyga üýtgetmeler we goşmaçalar girizilip bilner we olar şu Ylalaşygyň aýrylmaz bölegi bolup durian teswirnamalar arkaly resmileşdirilýär.

11-nji madda

Şu Ylalaşyk Taraplaryň ony herekete girizmek üçin zerur bolan içerki döwlet amallaryny ýerine ýetirendigi baradaky soňky ýazmaça habarnama alnan seneden güýje girer.

Şu Ylalaşyk baş ýylyň dowamynda hereket eder. Eger Taraplaryň biri degişli döwrüň tamamlanmagyna çenli azyndan alty aý öňünden şu Ylalaşygyň hereketini bes etmek meýli hakynda beýleki Tarapa ýazmaça habar bermese, şu Ylalaşygyň hereketi soňraky başýyllyk döwürlere öz-özünden uzalar.

Türkmenbaşy şäherinde 2014-nji ýylyň 15-nji awgustynda her biri türk we türkmen dillerinde iki nusgada amal edildi, özi-de iki nusganyň hem birmeňzeş güýji bardyr.

**Türkiýe Respublikasynyň
Hökümetiniň adyndan**

**Türkmenistanyň
Hökümetiniň adyndan**